

Driemaandelijks tijdschrift van de Sectie voor Geslacht-, Naam- en Wapenkunde van het Noordbrabants Genootschap. Redactie: drs L.F.W. Adriaenssen, voorzitter, dr ir C.H.J. van den Brekel, J.H.G.J. van Heeswijk, secretaris, mr G. Berkelmans, mevr. P.L. Leget-Kuijlen, A.J.A. van Loon en J.W.M. Weijs. Redactie- en administratie-adres: Postbus 1104, 5200 BD 's-Hertogenbosch, tel. 073-139484.

Abonnementen per jaargang: binnenland f 34,00; buitenland f 36,00 inclusief porti. Men wordt verzocht te betalen via een toe te zenden acceptgirokaart. Opzeggingen alleen schriftelijk mogelijk voor 1 december.

JAARGANG 40

— no 1 —

1991

Brieven van legitimatie

P.L. Leget-Kuijlen en J.N. Leget
Dr Hermanslaan 36, 5348 JK Oss

De wettelijke onvolkomenheid van een natuurlijk kind wordt opgeheven door de brieven van legitimatie. Hierdoor treedt de verkrijger of verkrijgster als wettig persoon op in de successie van vader en moeder en ook in alle goederen, die hem of haar zouden aanbesterven. Echter, successie is niet mogelijk in de goederen, die vrijgevalen zijn vóór de verlening van de brieven van legitimatie, terwijl ook geen successie mogelijk is in de goederen van de verwanten, die niet ingestemd hebben met de legitimatie. Voorts zal de verkrijger of verkrijgster vrij mogen disponeren over de aanbestorven goederen en zullen na de dood van de gelegitimeerde de naaste erfgenamen van den bloede, „gekomen van den egten bedde”, succederen in zijn of haar nalatenschap.¹

Het probleem van de legitimatie heeft Karel V reeds genoopt tot regelgeving. Zo wordt op 26 mei 1544 bepaald, dat geen brieven van legitimatie verleend zullen worden aan bastaarden van geestelijken of religieuze personen, noch van wereldlijke personen die verwekt zijn gedurende hun huwelijkse staat, anders dan met speciale, keizerlijke instemming.²

Het verstrekken van brieven van legitimatie was niet gratis; het

1) Groot Placcaetboek III, 490.

2) Groot Placcaetboek I, 326.

verschuldigde bedrag moest voldaan worden aan de „rentmeester van de exploitanten van de Raad van Brabant”. De verleende brieven van legitimatie moesten binnen twee maanden geregistreerd worden door de Leen- en Tolkamer te 's-Hertogenbosch. In de brieven van legitimatie staat gewoonlijk vermeld, wie de ouders zijn van de gelegitimeerde, terwijl ook wel de burgerlijke status vermeld wordt bij het verstrekken van de brieven van legitimering.

Wanneer men tevergeefs naar iemands doop zoekt, dan kunnen deze legitimeringen van groot belang zijn voor genealogisch onderzoek.

In de archieven van de Raad van Brabant zijn deze brieven van legitimatie onder twee verschillende inventarisnummers vermeld. Onder nummer 1019 worden brieven van legitimatie vermeld, die door of op advies van de Raad verleend zijn (1596–1719); inventarisnummer 1038 omvat de aanvraag van brieven van legitimatie, het verlenen ervan en de kosten die verschuldigd zijn (1630–1789).

Deze kosten lopen sterk uiteen: van f 3 tot f 1250! Voorts is een aantal brieven van legitimatie in beide inventarisnummers te vinden.

In 1960 is een klein deel van deze legitimatiën in summier vorm vermeld³; hieronder worden, —in chronologische volgorde—, alle brieven van legitimatie in extenso weergegeven.⁴

1 mei 1596: Cornelis Jans Backer te Kruisland, zoon van Jan Willems bij Truijcken Joos. „Buijten echt geprocreert”.

8 februari 1606: Cornelis, natuurlijke zoon van Balthazar, zoon van wijlen Cornelis Aertsen Vermeer bij Anneke Severijn Keijen en Tanneken Weijntelborchs, beide ongehuwd. Balthazar is thans getrouwd met Margrieta Verhulst.

12 april 1607: Maria, natuurlijke dochter van Coenraet van Oijenbrugghe, toentertijd door de Generale Staten der Nederlanden aangestelde administrateur van het bisdom Doornik, bij Magdalena Gijsberts van Persijn. „Toendertijd bejide ongehuwd”.

3) *Gens Nostra*, IX (1960) 223.

4) De met ^a aangegeven brieven van legitimatie komen voor in beide inventarisnummers, die met ^b aangeduide berusten in inventarisnummer 1038.

14 februari 1608: Loijls Adriaansen van Langdonck, natuurlijke zoon van Abraham Adriaansen van Langdonck bij Maijken Backers, beide toentertijd ongehuwd, „voor omtrent seventien jaeren geprocreert”. Abraham is nu gehuwd met Peerke N. en woont aan de Veemarkt of Gasthuisstraat te Breda.

11 april 1617: Anna Montens, huisvrouw van Johan van Diependaal, natuurlijke dochter van Cornelis, zoon van Cornelis Montens, „voor meer dan 40 jaar geleden geprocreert bij Anna, dochter van Cornelis Clercks, koopman te Breda”. Cornelis Cornelis Montens, meier van Thorn, borgemeester van Breda en kapitein van de burgerij, is in 1581 bij de overgave van de stad omgekomen. Daardoor is er van een huwelijk tussen hem en Anna Clercks niets gekomen.

16 oktober 1619: Jeronimus, natuurlijke zoon van Jan Faes Jans bij Maijke Anthonisse, beiden ongehuwd, 22 of 23 jaar geleden geprocreerd. Jan Faes Jans is later gehuwd met Adriaentje Berends en woont aan de Teteringsedijk buiten Breda.

21 februari 1623: Engelbrecht Adriaansz, circa 5 jaar oud, natuurlijke zoon van Adriaan Engbrechts, te Boeimeer onder het dorp van Den Hage (Princenhage), bij Cathalijn Stoffels, geboren te Ginneken, die in dienst was bij Engbrechts. Cathalijn is onlangs te Ginneken gehuwd met Jan Lambrechtsen Nagtegaal.

30 maart 1623: IJken, natuurlijke dochter van mr Arnout van Zonst, advocaat te Breda, weduwnaar, bij Aechten dochter van Stoffel Lenaerts van Oosterhout. IJken is nu 16 jaar. Zij is het enig overgebleven kind; de wettige zoon van mr Arnout is onlangs overleden.

10 mei 1630:^a Adriaen, natuurlijke zoon van Jacop Adriaens van der Moer bij Laureijsken Cornelisdr, jonge dochter, nu 31 jaar oud, te Etten. Laureijsken is overleden, zodat een huwelijk niet plaats gevonden heeft. Jacop Adriaens van der Moer is getrouwd met Maijke Sebrecht Woutersdr, die toen weduwe was; Maijke is overleden. Er is één wettige zoon: Sebrecht, oud 26 jaar jaar. Deze brieven van legitimatie in beide inventarisnummers.

9 augustus 1630:^a Judith, natuurlijke dochter van Guert Peters van Leijden bij Marike Philipsen. Judith is tegenwoordig getrouwd met Herman Cornelissen te Ravenstein.

6 december 1630:^a Marijke, natuurlijke dochter van wijlen Frans Corstiaen Verheijen, te 's-Hertogenbosch, bij Elisabeth Wouters. Frans Verheijen en Elisabeth Wouters waren reeds ondertrouwd, maar Frans Verheijen is buiten de stad op een zakenreis overleden. Elisabeth Wouters is later gehuwd met Geerart Jansen van Oirschoth.

1630: Thomas Jansz te Kruisland, natuurlijke zoon van wijlen Jan Domisse bij Barbel Beets, weduwe. Jan Domisse was toen 8 jaar getrouwd, welk huwelijk kinderloos is gebleven.

3 februari 1633:^a Anneke Mertens, natuurlijke dochter van wijlen Marten Quirijnsen, wijnkoper te Bergen op Zoom, bij Anneke N., „van vrije ouders”, 19 jaar oud.

30 september 1633:^a Adriaentgen, geboren te Grave, natuurlijke dochter van Gijsbert Nobels, schrijver van de compagnie van kapitein Philips van Nassau, in garnizoen te Roermond, bij Jenneke Claesdr.

13 oktober 1634: Kind van Maria Biel bij Jacques de Bearn alias Faleche. Jacques is op 20 december 1632 veroordeeld om met Maria te trouwen wegens gedane trouwbeloften, doch hij is voordien overleden. Kennisgeving aan schepenen van Nijmegen.

22 juni 1636: Michiel, natuurlijke zoon van wijlen Laureijns Hoeffkens bij zijn dienstmaagd Marijke, dochter van Jan Melis, circa 23 jaar geleden geboren te Schaijk. Michiel is tegenwoordig knecht op de molen te Den Dungen.

16 september 1639:^b Aeltgen, natuurlijke dochter van Cornelis Huijgens bij Marijke dochter van Frans Beens, geboren te Zevenbergen, thans wonende te Breda.

28 oktober 1639: Eerke natuurlijke dochter van Jan Corst Henricx Spierincx te 's-Hertogenbosch.

12 december 1642: Maijke natuurlijke dochter van wijlen Gielis Merttens.

7 augustus 1643: Jenneke, natuurlijke dochter van Jan Degens, burger en kousenmaker te 's-Heertogenbosch, bij Catharina Noe, nu 42 jaar geleden geboren. Jan Degens is tegenwoordig getrouwd met Maijke Jans van Bracht.

20 september 1645: Jacob, natuurlijke zoon van wijlen Anthonij Wachtelaers, stadhouder van Eersel, bij zijn dienstmaagd. Jacob is getrouwd en heeft vijf kinderen.

3 juli 1646:^b Godtschalck, natuurlijke zoon van Henrick van Wijngerden, heer van Everswaart, bij Maria van Serooskerke. Gelegitimeerd door zijn vader voor de Staten van Zeeland, enkele jaren geleden, toen hij daar woonde.

5 juli 1646:^b Cornelis van Gegeren.

20 mei 1647:^b Hendrick, zoon van Peter Jan van Kessel bij Geertruijd Brueckels.

18 mei 1647:^b Hendrick van Gaelen. Te betalen *f* 60 aan recognitiegeden.

7 november 1647:^b Pieter van Zoutelande. Legitimatie wordt verleend tegen betaling van *f* 10.

20 januari 1648:^b Reijnier zoon van wijlen Jan Henrick van Goch te Helmond. Brieven van legitimatie na betaling van *f* 25.

11 september 1648: Jan Andries Jaspers te Son.

13 april 1649:^b Jenneke Jansen te Sint-Oedenrode.

8 juni 1649:^a Hendrick, natuurlijke zoon van wijlen Willem Hendricx bij Geertje Cornelis. Geertje Cornelis is later getrouwd met Heijman Wouters, teulman. Uit dit huwelijk zijn vier kinderen geboren, alle te Sint-Michielsgestel.

20 september 1649: Jacob, natuurlijke zoon van Anthonij van den Brouck, te Deursen in het land van Ravenstein.

6 juli 1650: Legitimatieverzoek van Willem van Kessel te Oss.

18 oktober 1650: Maria, natuurlijke dochter van wijlen Gabriel Aertsen van den Bogaert te Oosterhout.

10 november 1650:^a Jan Pauwels van Hijnsbeecq te Deurne in Peelland, natuurlijke zoon van Pauwels Willems van Hijnsbeecq bij Heijlke Gijben. Brieven van legitimatie na betaling van *f* 10.

12 december 1650: Legitimatieverzoek van jonker Willem de Bever te Oisterwijk.

17 mei 1651:^b Jacob Noiret. Brieven van legitimatie na betaling van *f* 25.

14 september 1651: Jenneke, Marijke en Aert, drie natuurlijke kinderen van Jan Aerts van Berckt, weduwnaar van Marike, weduwe van Jan Joost van Alphen, te Son, bij Josina dochter van Jan Joosten van Alphen.

28 november 1651:^a Catharina, natuurlijke dochter van wijlen Jan Jansen bij Maeijke Anthonissen, te Nuenen. Catharina, 50 jaar oud, is getrouwd met Jan, wettige zoon van Simon Woutersen. Kosten van de legitimatie: *f* 15.

18 december 1651:^b Maijke natuurlijke dochter van Cornelis Peter Vlamincx te Breda. Kosten van de legitimatie: *f* 60.

31 juli 1652:^b Mechtelt natuurlijke dochter van Willem Jansen te Geffen. Kosten van legitimatie: *f* 60.

25 maart 1653:^b Jan, natuurlijke zoon van Huijbrecht Janssen bij Henderijcken Hendricks. Kosten: *f* 6.

26 november 1654: Elisabeth van Damme, jongedochter van 's-Hertogenbosch.

1 maart 1654:^b Adriaen zoon van Gijsbert Henricx Voets. Kosten: *f* 5.

1 juni 1655:^b Twee kinderen van Johanna van Cuijk bij Carel van Antwerpen.

22 juni 1655:^b Dirck, natuurlijke zoon van Leonard Jansen, teulman te Oisterwijk. Kosten *f* 20.

24 juni 1655: Jan, natuurlijke zoon van wijlen Jan Jans van de Loo bij Catharina dochter van wijlen Jan die men noemde den Slimmen, geboren te Sint-Oedenrode.

19 juli 1655:^a Lijsken, natuurlijke dochter van Henrick Evert Aerts bij Oijken dochter van wijlen Adriaen Hendrick Michielsens, te Boxtel. Kosten van de legitimatie: *f* 50.

7 september 1655:^a Maria, natuurlijke dochter van wijlen Joris, trompetter van de heer van Grobbendonk, bij Elisabeth dochter van wijlen Lambert Remmens, raad van de stad 's-Hertogenbosch. Lambert heeft het huwelijk tussen Elisabeth en Joris verhinderd. Kosten: *f* 25.

22 september 1655:^b Jan Laureijnsen te Son. Kosten *f* 12.

20 december 165:^b Huijbert natuurlijke zoon van Willem Korrels te Etten. Kosten: *f* 30.

19 december 1656:^b Neeltje Clievers, huisvrouw van Huijbert Reijniers te Lage Mierde; door Adriaen Peters in overspel verwekt bij Neeltje Clievers. Kosten: *f* 6.

20 december 1656:^b Jan, natuurlijke zoon van Peter Embrechts, geboren en wonende te Tilburg, bij Neeltken Adriaen Peters. Kosten: *f* 18.

30 april 1657:^b Cornelis, natuurlijke zoon van Cornelis Cornelis bij Lijske Dirck Dirck Lenaerts. Kosten: *f* 12:10:0.

18 oktober 1657:^b De zoon en dochter van Jaspar Ferdinandus de Lion, echtgenoot van Elisabeth van Deursen. Kosten: *f* 20.

13 juni 1658: Peter, natuurlijke zoon van Engel van Dueren bij Cornelia Peters. Peter is thans poorter van Breda.

3 november 1658:^a Maijken, natuurlijke dochter van Jan Schrooten te Haasdal in het land van Valkenburg bij Maria Nijsen, oud 27 jaar.

5 februari 1660:^b Jan, natuurlijke zoon van Willem Aerts van de Ven, oud-borgemeester van Oirschot, woont onder Verrebest. Kosten: *f* 12.

20 februari 1660:^b Jan, natuurlijke zoon van Rover Jan Hendricx van Groenendael te Veghel. Kosten: *f* 25.

2 maart 1661:^b Adriana, natuurlijke dochter van Anthonis Cornelis bij Adriana dochter van Adriaen Strojckens, die tegenwoordig gehuwd is met Aert Roestenborch te Oisterwijk.

5 april 1664:^b Margriet, natuurlijke dochter van Sijmon Matthijsen bij Lijsken Jans. Margriet is huisvrouw van Andries Hendrik Lamberts te Oerle. Kosten: 25.

2 juni 1662: Johan, natuurlijke zoon van Guiliam van Camphen, notaris en procureur voor het gerecht van 's-Hertogenbosch, bij Maria Notten, 20 jaar oud. Guiliam van Camphen is getrouwd en heeft drie kinderen.

10 juni 1662: Jan, natuurlijke zoon van Jacob Janse Comaneele, bij Maijken Jan Boumans, circa 25 jaar oud, in *den Haage*.

28 november 1662: Jan de Busco, vaandrager ten dienste van deze landen, in garnizoen te Breda.

26 november 1662: Matthijs, natuurlijke zoon van Peter Broick bij Anneken Jan Nuijts, tegenwoordig gehuwd met Marinus Jansz, te Ginneken.

12 februari 1663: Frans, natuurlijke zoon van Steven Hendrick bij Lijsken Jans. Margriet is thans huisvrouw van Andries Hendrick Lamberts te Oerle. Kosten: f 25.

5 juni 1663: Cornelis Slegers te Boxtel. Kosten f 36.

10 januari 1664:^b Anneke, natuurlijke dochter van Jan Jansen van Roij bij Lijsken Jan Jorissen te Sint-Michielsgestel.

11 juli 1664:^b Maijken, natuurlijke dochter van Jan Gerrits Hoen (echtgenoot van Willemken Joost Wouters) bij Machteld Jan Cornelis, jonge dochter te Tilburg.

21 juli 1664: Maijke, natuurlijke dochter van Jan Willem van Zon. Kosten: f 20.

28 juli 1664:^b Catharina, natuurlijke dochter van Govert Goetvelt bij Magdalena Jans van Esch. Kosten: f 5.

8 september 1665:^b Nicolaes, natuurlijke zoon van Corsteiaen Claes van Vechel bij Judith Hendrick Fenix. Nicolaes van Vechel is gehuwd met Helena Jans van Vucht te Den Bosch. Kosten: f 25.

12 januari 1666:^b Jenneke, natuurlijke dochter van Willem Peters, 'jongman', bij Gerritje Hendricx, weduwe, te 's-Hertogenbosch. Kosten: f 50.

27 juli 1666:^b Maijke, natuurlijke dochter van Gielis Mattheus, jongman, bij Willemke Jan Roovers, jonge dochter, te 's-Hertogenbosch. Maijke is laatst weduwe van Andries Engelaerts. Kosten: f 20.

28 juli 1666:^b Jenneke, natuurlijke dochter van Peterke Jansen bij Jan Claessen alias Jan Michiel, toen zij ten huize van Pauwels Willems te Vlijmen woonden. Peterke is tegenwoordig de huisvrouw van Joseph Jansen van Geffen. Kosten: f 3.

3 februari 1667: Arijen, natuurlijke zoon van Herman Hendrik Hermans te Sint-Oedenrode bij Anneke Theunis. Kosten: f 10.

16 april 1668:^b Mattheus, natuurlijke zoon van Philips de Saughey alias La Vergue te 's-Hertogenbosch bij Maria Gijsbert Otens. Kosten: f 36.

16 oktober 1668:^b Jan, natuurlijke zoon van wijlen Goijaert Dircx van den Biggelaer te 's-Hertogenbosch, geboren te Boxtel, bij Janneke Jan Meussen. Kosten: f 10.

17 december 1668:^b Aert, natuurlijke zoon van Hendrick Jan Hendricks bij wijlen Jenneke Lamberts. Kosten: f 50.

30 september 1669:^b Anna Clercq, natuurlijke dochter van wijlen Jan de Clercq, militair in de compagnie van de vicomte de Marschaux, toen in garnizoen te Heusden. Catharina is thans huisvrouw van Jan Voltier, passementwerker te 's-Hertogenbosch. Kosten: f 40.

21 oktober 1669:^b Tieleman, natuurlijke zoon van Jan Palins bij Catharina Rommet te 's-Hertogenbosch. Kosten: f 10.

23 oktober 1669: Catharina, natuurlijke dochter van Cornelis Cornelis Anssems bij Anthonia Willem Roosen, weduwe van Cornelis Goijaerts de Laeth. Op verzoek van Jan, Adriaen, Cathalijn en Jenneke, huisvrouw van Hendrick Jan Meeus Vos, allen broeders en zusters van Cornelis Cornelis Anssems te Moergestel. Kosten: f 50.

11 oktober 1669:^b Helena, natuurlijke dochter van Huijbert la Banel, Fransman, ruiter onder een compagnie te 's-Hertogenbosch, bij Maria Philips te 's-Hertogenbosch. Zij waren getrouwd voor een priester zonder dat Maria dat huwelijk voor de wet heeft gerenoveerd. Kosten: f 10.

19 november 1669:^b Elisabeth, natuurlijke dochter van Samuel Breemer bij Margaretha Hilla, die later trouwde en thans weduwe is van mr Johan Hagenburch te 's-Hertogenbosch.

24 april 1670:^b Jan, natuurlijke zoon van Jan Jans te Lommel, binnen Tilburg verwekt bij Lijsken Joachims, van *Verckens-weerde*. Kosten: f 50.

13 september 1670: Martijntje, natuurlijke dochter van Aert Aert Morion te 's-Hertogenbosch bij Geertruijd Daniels.

30 oktober 1670:^b Margriet, natuurlijke dochter van Philippe Saugé, kolonel, bij Catharina van der Linden, poorteres van 's-Hertogenbosch. Kosten: f 50.

21 oktober 1671:^b Jenneke, dienstmaagd, natuurlijke dochter van Jan Peters, dienstknecht, bij Maijke Aelberts, dienstmaagd, nu vele jaren geleden overleden. Kosten: f 9.

8 december 1671:^b Judith Bax, meerderjarige natuurlijke dochter van wijlen Jan Willem van Rijt, heer van Berchem, drossaard van Bergen op Zoom, bij Requina Charlotte Bax. Kosten: f 12.

30 mei 1672:^b Margrita, natuurlijke dochter van Jan Bertram Damon, Fransman, in 1610 verwekt bij Maria van Utrecht. Kosten: f 12.

31 mei 1672:^b Franciscus, natuurlijke zoon van secretaris Pieter van Gils te Tilburg bij Catharina van IJerssel. Op verzoek van Cornelis en Hendrick van Gils voor henzelve en als voogden over de onmondige kinderen van Elisabeth van Gils bij Bartholomeus Molengraeff, alle erfgenamen van hun broeder Peter van Gils, krachtens diens testament. Kosten: f 50.

15 december 1672:^b Anna Maria, natuurlijke dochter van Johan van Raveschot bij Catharina van den Bergh te 's-Hertogenbosch. Anna Maria is gehuwd met Dirck van Limborch. Kosten: f 6.

10 oktober 1675:^b Thomas, natuurlijke zoon van Jan Thomas bij Hendricxgen Peters te Borkel onder Bergeijk. Kosten: *f* 20.

19 mei 1676:^b Emerents, natuurlijke dochter van Hendrick Lamberts bij Anneke Eijmberts, geboren te Heeswijk, wonende te 's-Hertogenbosch. Kosten *f* 6.

25 februari 1677:^b Johannes, natuurlijke zoon van Jacob Sporckmans, landmeter en schepen te Wouw, bij Jacomina Costelius te Wouw. Kosten *f* 25.

14 september 1678:^b Dominicus, natuurlijke zoon van Johan Proeningh, gegageerde vaandrig te 's-Hertogenbosch, bij Maria van Eeckeren. Kosten: *f* 18.

26 juli 1679:^b Jacob van Gemert, natuurlijke zoon van Jacob Ferdiuand Sweerts de Landas bij Geertruijt Haseloff. Kosten: *f* 25. N.B.: Te furneren in handen van de rentmeester-generaal der domeineu van stad en meierij van 's-Hertogeubosch en te doen registreren in de Tolkamer te 's-Hertogenbosch.

19 december 1679:^b Engelberta, natuurlijke dochter van Engelbert de Man, secretaris van de vrijheid van Oss, bij Anna Ackerman. Kosten: *f* 25.

27 juli 1683:^b Maria Helena, natuurlijke dochter van Hendrick Delva bij Hendricxken Hendrickx te 's-Hertogenbosch. Kosten: *f* 25.

20 december 1683:^b Marike, natuurlijke dochter van Corstiaen Hendricx te Aarle-Beek bij Aeltje Janssen. Marike is in tweede huwelijk getrouwd met Willem Lamberts. Kosten: *f* 10.

7 februari 1684:^b Goijaert, natuurlijke zoou van Andries Goijaerts Santegoets bij Peerke Jan Peeters Lathouwers. Op verzoek van Goijaert Santegoets, zijn broeder Jan Santegoets en Peterke Jan Peters te Boxtel. Kosten: *f* 25.

10 februari 1684:^b Maria Josephina, 9 jaar oud, natuurlijke dochter van Gerardus van Kessel, gewoond hebbende te Cádiz in Spanje, bij Isabella Danner. Op verzoek van haar tante, Maria van Kessel. Kosten: *f* 24.

12 april 1684:^b Adriaantje, weduwe van Michiel Peter Bogerts te Esch, natuurlijke dochter van Adriaen Adriaens van Dijck bij Eerken Janse van den Borsse, van Kasteren, die toen weduwe was van Andries Bouwens. Kosten: f 16.

18 mei 1684:^b Lijske, natuurlijke dochter van Jan Paulus van den Heuvel, 'oud jongman', bij Willemke Dircx van der Heijden. Lijsken is 28 jaar oud. Kosten: f 25.

21 mei 1684:^b Johan, natuurlijke zoon van Nicolaes de la Grandière, kolonel ten dienste dezer landen te Bergen op Zoom, bij Cornelia van Dam. Kosten: f 25.

22 september 1684:^b Maria Françoise van Roij, 21 jaar oud, natuurlijke dochter van Francis N, geboren in Bergen Henegouwen, bij Ida Corstiaens van Roij te Boxtel. Kosten: f 6.

8 juli 1685:^b Anna, natuurlijke dochter van Peter Servaesse Praets bij Maijke Adriaen Peter Raus te Zundert. Kosten: f 25.

13 juli 1685:^b Govaert, natuurlijke zoon van wijlen Peter van Ewijcq, drossaard van Berlicum en Middelrode, bij Anna van Oldenburgh. Kosten: f 12.

14 januari 1688:^b Johanna van den Bibbelaar, natuurlijke dochter van Carel van Malsen, heer van Onsenoort, bij Maria Dolijn, oud 50 jaar. Kosten: f 6.

6 december 1688:^b Cornelis, natuurlijke zoon van Cornelis Jacobs van Dam te Zegge bij Tanneke Jansen. Kosten: f 30.

1 februari 1689:^b Adriaen, natuurlijke zoon van Laurens Loeff bij Hendricxken Soetendael. Kosten: f 25.

23 mei 1689:^b Hendersken, natuurlijke dochter van Arien Melissen bij Meriken Ruth Teunissen, beiden gewoond hebbende te Heesch. Hendersken woont tegenwoordig te Nuland en is getrouwd met Bastiaen Jans van Roij. Kosten: f 16. N.B.: „Om bij testament van haar goederen te mogen testen.”

7 juni 1690:^b Adriaen, koopman en burger te 's-Hertogenbosch, natuurlijke zoon van Adriaen Nicols te Waalwijk bij Maria Schoene. Kosten: f 63. N.B.: „Om te kunnen testen.”

15 juni 1690:^b Maria, natuurlijke dochter van Jan van Esch bij Levina van Steencop, 53 jaar oud, ongehuwd. Kosten *f* 6.

23 juli 1691:^b Johannes, natuurlijke zoon van Adriaen Paerder, bierkruier te Breda, bij Eva van Dux. Kosten *f* 25.

25 september 1691: Dina Catharina, Hendrick en Pieter, kinderen van Hendrick van Lummen, lintwerker te 's-Hertogenbosch, bij wijlen Aldegundis Peters, zijn eerste huisvrouw broeders dochter. Kosten *f* 150, d.w.z. *f* 50 voor ieder kind.

10 december 1692:^b Maria, onmondige dochter van wijlen Anthonij van den Bergh bij wijlen Maria Blandau, voordien gewoond hebbende te Bergen op Zoom. Op verzoek van haar ooms en tantes: Govert van den Bergh en Maria van Damme, Johan van den Bergh en Agatha van Laere; Maria Blandau is een halve zuster van de moeder van Anthonij van den Bergh. Kosten: *f* 30.

19 december 1692:^b Johanna van Zutphen, meerderjarige dochter van wijlen Johan van Zutphen, raad van 's-Hertogenbosch, bij wijlen Catharina van Boxtel. Kosten: *f* 200.

13 juli 1693:^b Gerrit Jansen van Altenhuijsen, oud 60 jaar, natuurlijke zoon van Jan Gerrits van Altenhuijsen bij Teuntje Gerrit Nelissen, echtgenoot van Maijke Gerrits, te Rosmalen. Kosten: *f* 25.

23 oktober 1693:^b Isacq Valckenaer, 26 jaar, rector van de Latijnse school te Kampen, natuurlijke zoon van wijlen Jacob Lodewijck Valckenaer, raad en schepen van 's-Hertogenbosch, bij wijlen Anna Catharina van Kessel, dochter van wijlen Lodewijck van Kessel, secretaris van 's-Hertogenbosch. Kosten: *f* 50.

27 april 1694:^b Marcus en Louisa, natuurlijke zoon en dochter van Frederic Louis Sweerts bij Anna Revers. Kosten: elk *f* 6.

13 mei 1695:^b Gijsbertina, natuurlijke dochter van Adriaen Jansen van Rosmalen bij Anna Laureijssen. Kosten: *f* 25.

6 juli 1696:^b Jan, 14 jaar oud, natuurlijke zoon van Rutger Jansen van Berckel bij Dirixken Hendrick van den Ende te Schijndel. Kosten: *f* 25.

2 juli 1696:^b Johannes, natuurlijke zoon van Charles van der Mast, auditeur-militair van de stad Bergen op Zoom, bij wijlen Johanna Dappers. Kosten: *f* 25.

21 september 1696:^b Cornelia Moermans, natuurlijke dochter van Hendrik Moermans bij wijlen Geertruijd Verschueren te Bergen op Zoom. Kosten: *f* 40.

26 juli 1697:^b Jan van Utrecht, 74 jaar jaar, meester-wieldraai-er, burger van 's-Hertogenbosch, natuurlijke zoon van wijlen Simon van Boxmeer, weduwnaar, bij Willemken van den Heuvel, zijn dienstmaagd. Kosten: *f* 100.

12 februari 1698:^b Florentina, natuurlijke dochter van Diede-
rich Ruijsch, commissaris ordinarius van de monsterring en raad
van 's-Hertogenbosch, bij Elisabeth Willems. Kosten: *f* 400.

4 juni 1698:^b Gerrit Willems te Vlieden, 36 jaar oud, natuur-
lijke zoon van Wilbert Hendricx te Vlieden bij Lijsbeth Hendricx
van Asten. Kosten: *f* 15.

17 juli 1698:^b Willem Raessen te Diessen, 68 jaar oud, in hu-
welijk hebbende Lijsbeth Janssen, natuurlijke zoon van wijlen
Adriaen Raessen bij Engeltje Willems. Kosten: *f* 16. N.B.: „Om
te kunnen testeren.”

28 juli 1698:^b Leendert, natuurlijke zoon van wijlen Claes
Leenderts bij Merike Hendricx. Op verzoek van zijn ooms Jan
en Wilberts Leenderts te Sint-Michielsgestel. Kosten: *f* 8.

14 januari 1699:^b Wilhelmina, natuurlijke dochter van Hen-
drick Gevers, geboren te Vught en wonende te 's-Hertogenbosch,
bij Jenneke Beeckmans, geboren te Boxtel. Kosten: *f* 25.

23 februari 1699:^b Martinus, natuurlijke zoon van de innocente
Catharina Meertens de Bresser te Boxtel. Op verzoek van zijn
oom, Hendrick Meertens de Bresser. Kosten: *f* 20. N.B.: de vader
is onbekend.

6 juli 1699:^b Catalijn, natuurlijke dochter van Aert Jan Aerts
bij Aleijd Lambert Conincx. Op verzoek van Aleijd en Jan Lam-
bert Conincx en van Caharina weduwe van Dirck Lambert Co-
nincx te Boxtel. Kosten *f* 15.

2 februari 1705:^b Hendrick, natuurlijke zoon van François Coolen te Geldrop bij Anneken Jansen. Kosten: *f* 15.

26 juni 1705:^b Johan en Maria Hester, natuurlijke zoon en dochter van Johan van der Meulen, secretaris van 's-Hertogenbosch, bij Margaretha Wijnen. Op verzoek van Willem Mans, notaris te Den Dungen, voogd over de natuurlijke kinderen van genoemde Johan van der Meulen. Kosten: *f* 250 voor elk kind.

8 juli 1705: Petronella, natuurlijke dochter van Hendrick Peter Molengraeff te Vught bij Perijntgen Gielen van Breda te Boxtel. Kosten *f* 20.

9 september 1710:^b Jasper, natuurlijke zoon van wijlen Pieter van de Corput bij Maria de Wit, woonachtig te Breda. Kosten: *f* 25.

28 juni 1712:^b Balthasar Charles te Oss, natuurlijke zoon van Melchior Charles bij Maria Scheddens. Kosten: *f* 25.

28 juli 1712:^b Huijbert te Gilze, natuurlijke zoon van Cornelis Huijberts van Grimhuijsen bij wijlen Jenneke Jansen Verschueren. Kosten: *f* 25.

5 april 1715: Thomas te Breda, natuurlijke zoon van wijlen Jacob Haegens bij Aeltje van Reck. Kosten *f* 25.

21 april 1716:^b Jenneke, natuurlijke dochter van Goijaert Jansen Roosen bij Maria Joosten van Corven. Op verzoek van Goijaert en Peter Jansen Roosen en van Peter Huijbert Vromans, allen te Moergestel. Kosten: *f* 10.

23 september 1717:^b Cornelis, natuurlijke zoon van Cornelis Bollekens bij Maria van den Broeck. Op verzoek van zijn tante Catharina Josepha Bollekens te Dongen. Kosten: *f* 25.

16 maart 1718:^b Joan de Cassemajor, natuurlijke zoon van Johan de Cassemajor, drossaard van de stad Helmond en de heerlijkheid van Deurne en Liessel, bij Gerardina van Dinter. Kosten: *f* 250.

26 april 1718:^b Cornelis te Gilze, natuurlijke zoon van Cornelis Cornelis Matthijssen bij Jenneke Hendricx. Kosten: *f* 15.

31 januari 1719:^b Frans te Leur, natuurlijke zoon van Marinus Fransen van Riel bij Cornelia Janse Deckers. Kosten: f 25.

4 december 1719: Robert, natuurlijke zoon van wijlen Robert Bastin, oud-borgemeester en pensionaris van de stad Bergen op Zoom, bij Catharina van der Heijst.

29 december 1721:^b Lambertus, natuurlijke zoon van Adriaan Lambrechts van de Pas, 'bejaarde jongman' te Ginneken, oud 70 jaar, bij Elisabeth Cornelis Verbogen. Kosten: f 25.

17 november 1722:^b Jan, natuurlijke zoon van Jeremias de Jassoy bij Elisabeth Frambagh, toentertijd te Eysden. Jeremias de Jassoy was majoor ten dienste dezer landen in het regiment karabiniers van overste Linden. Kosten: f 50.

16 juli 1722:^b Magdalena van Bergen, in huwelijk hebbende Mattheus Aernouts, procureur te Zundert, natuurlijke dochter van wijlen Jan van Bergen, schout te Zundert, bij wijlen Catharina de Vos. Kosten: f 25.

9 februari 1724:^b Antonij Cornelis Schilders, natuurlijke zoon van Cornelis van Vrijbergen bij Anna Maria de Velle te 's-Hertogenbosch. Kosten: f 6.

28 juni 1724:^b Johanna de Jongh, weduwe van Willem Vreggen te 's-Hertogenbosch, verzoekt de legitimatie van Catharina de Jongh, natuurlijke dochter van Adriaen de Jongh, ontvanger van het kwartier van Nijmegen te Zaltbommel, bij Anna van Leerkerck. Kosten: f 25.

28 november 1725:^b Cornelis, natuurlijke zoon van Cornelis van Heeswijck bij Eijken Goossens van de Wiel te 's-Hertogenbosch. Kosten: f 50.

15 januari 1726:^b Johannes Arnold, burger te Breda, oud circa 50 jaar, natuurlijke zoon van Johannes Arnold, in leven korporaal in Franse dienst, bij Sybilla van Herck, die nu weduwe is van Peter Hovele. Kosten: f 50.

8 mei 1726:^b Paulina, natuurlijke dochter van Poulus van Asperen bij Susanna Raesvelt, geassisteerd met haar man, Jacobus Laets, inwonende burger van 's-Hertogenbosch. Kosten: f 10.

16 oktober 1730:^b Cornelis Provo, natuurlijke zoon van Cornelis Provo, brouwer te Breda, bij Cornelis Gojaers, geboren in 1699. Kosten *f* 50.

2 november 1734:^b Johan Arnold, natuurlijke zoon van wijlen Hendrick Swanen bij Maria Elisabeth van der Cluse, vrouw van Waalre en Valkenswaard, wettige dochter van wijlen Johan van der Cluse bij Cornelia van de Pol. Kosten: *f* 200.

16 april 1736:^b Elisabeth en Lucia, natuurlijke dochters van Paulus Wolterus, kolonel van een regiment voetknechten ten dienste van deze staat, wonende te Helmond, bij Catharina Kempenaer. Kosten: *f* 100.

18 januari 1740:^b Jacob en Jan, natuurlijke zonen van Jacob van der Houve, heer van Heeswijk en Dinther, bij Margaretha Grant. Kosten: *f* 25.

11 december 1741:^b Peter van Orten te 's-Hertogenbosch, natuurlijke zoon van mr Nicolaas van Orten bij Maria Colijns. Kosten: twee zilveren dukaten.

21 mei 1743:^b Maria Françoise, natuurlijke dochter van Daniel Velters, —enige zoon van wijlen François Velters, griffier van 's-Hertogenbosch, bij Maria Cijssen—, bij Diderica Elisabeth Coets. Kosten: *f* 100.

20 april 1744:^b Cornelis Ruijsenaers, pachter van verscheiden landsimpositiën te Breda, natuurlijke zoon van Cornelis Ruijsenaers bij Maria Philipsen, thans huisvrouw van Peter Adriaensen te Breda. Kosten: *f* 50.

27 januari 1750:^b Maria Deckers. Kosten *f* 25.

31 januari 1755:^b Johannes Vertholen te Breda. Kosten: *f* 50.

13 oktober 1755:^b Pieter van der Put, commies van hare Hoog Mogenden convoaien en licenten te Lommel. Kosten: *f* 5.

25 maart 1757: Sebastiaan, natuurlijke zoon van Sebastiaan de Wolff, opzichter der gebouwen van de heer en baron van Breda, bij Sara Hofsteder te Breda.

26 april 1762:^b Adriana, natuurlijke dochter van Arnoldus de Rooij te Waalwijk. Kosten: f 100.

1 november 1762:^b Jan Christiaan Franck te Breda, 20 jaar oud. Kosten: f 1250.

1 november 1762:^b Lodewijck Franck te Breda, 18 jaar oud. Kosten: f 1250.

11 oktober 1769:^b Robertina Antonia, natuurlijke dochter van Robertus Cameron bij Hendrina van Herpen te 's-Hertogenbosch. Kosten: f 3.

7 januari 1772: Pieter François Bernards, natuurlijke zoon van Hillegardus Pieter Wierts te Sint-Oedenrode. Kosten: f 25.

3 april 1772:^b Andries, natuurlijke zoon van Andries van de Laar, procureur en notaris te Breda, bij Dingena Lobbers. Kosten: f 50.

3 juli 1772:^b Maria Catharina, natuurlijke dochter van wijlen Simon Rheumkens bij Elizabeth Louppen te Nieuwenhagen onder de bank van Heerlen.

27 april 1772:^b Johannes, natuurlijke zoon van Jacob Osters, wachtmeester in het corps Zwitsers, in garnizoen te Breda, bij wijlen Catharina Giertsen, geboren te Breda. Kosten: f 25.

19 januari 1789:^b Hendrik de Graaf, inboorling van Amsterdam, woonachtig te Dinther. Kosten: f 25.

Nog meer reparaties van defekte geboorten

Drs L.F.W. Adriaenssen
van der Hoopstraat 85^{III}, 1051 VD Amsterdam

In hun artikel wijzen de heer en mevrouw Leget-Kuijlen op een belangrijke, nog maar weinig gebruikte genealogische bron. Wie van 'defekte' geboorte was, kon geen aanspraak maken op zijn of haar vaderlijke erfdeel. Om dat te verhelpen, moest er worden gelegitimeerd. Nu waren er verschillende landsheren, zodat op diverse plaatsen naar wettiging kon worden gesolliciteerd. Zo werd de 'landsheerlijke' echting van Anna Montens (in de lijst

van Leget-Kuijlen en Leget onder 11 april 1617) voorafgegaan door een legitimatie door Philips Willem van Oranje op 22 januari 1617. Anna was immers een onderdaan van de baron van stad en land van Breda. En met verwijzing naar de Bredase rechtshandeling verwierf Anna Montens, inmiddels weduwe van Johan van Diependael, schout van Princenhage, in 1628 van de *Brusselse Raad van Brabant* wederom een legitimatiebrief.¹ Niet alleen hoeven bij de meervoudige legitimatieregistraties de politieke machtswisselingen van Staats naar Spaans en vice versa een rol te hebben gespeeld, maar ook kan de reden zijn geweest dat ten behoeve van leengoederen een aparte legitimatieprocedure in gang moest worden gezet.

De wettigingen die de Bourgondische en Habsburgse hertogen van Brabant verstrekten, werden door de verschillende rekenkamers geregistreerd. Het gebied van de huidige provincie Noord-Brabant ressorteerde onder de rekenkamers van Brussel en 's-Gravenhage, terwijl mag worden verwacht dat ook in de rekenkamer van Rijssel Brabantse legitimaties zijn geregistreerd.²

Een regestenlijst van de Haagse legitimaties is gepubliceerd in 1987.³ W. van Hille, *Inventaire des lettres de légitimation* (Handzame, 1979), publiceerde de Brusselse legitimatiebrieven.⁴ Hij gebruikte daarvoor met name de registers 163 en volgenden van de rekenkamer. Daarin worden, evenals in de registraties van de Raad van Brabant, in het kort de redenen voor de wettiging opgesomd. Deze zijn vaak uitgebreider weergegeven in een andere serie registers van de rekenkamer te Brussel, de inventarisnummers

1) Algemeen Rijksarchief Brussel, Rekenkamer 656, f 29, 10 november 1628. Overigens wordt de moeder van Anna Clerckes, Clercus genoemd. Zie ook: Y.H.M. Nijgh, „Montens”, *Jaarboek van het Centraal Bureau voor Genealogie*, XXII (1968) 66.

2) P. Donche, „Misdrijven en kwietschelding in uw familiegeschiedenis”, *Vlaamse Stam*, XXVI (1990).

3) N. Plomp, „Legitimaties in de Noordelijke Nederlanden in de Bourgondische en Habsburgse tijd”, *Jaarboek van het Centraal Bureau voor Genealogie*, XLI (1987).

4) Verderop in deze aflevering van *de Brabantse Leeuw* (p. 62) wordt een voorbeeld aangehaald van iemand die de huwelijksinschrijving van zijn ouders niet kon vinden en daarom naar een verklaring van wettige geboorte solliciteerde.

636 e.v., die behalve legitimaties ook pardonbrieven, oktrooien en dergelijke bevatten. In de tweede helft van de zestiende eeuw ziet men er veel priesters en priesterkinderen betogen dat de conceptie geschiedde tijdens het (sub)diakonaat, dus (vlak) voor de priesterwijding.

Een voorbeeld van een meervoudige legitimatieprocedure ten gevolge van zowel de politieke diarchie als van de complexiteit van het geval speelde zich af rond de 'spurieuze' (onechte) persoon van Wouter Wouter Lambrechts te Hilvarenbeek.

In 1626 werd te Brussel de legitimatie geregistreerd van Wouter, natuurlijke zoon van Jan natuurlijke zoon Cornelis Jan Lambrechts en van Jenneken Wouter Jan Meliss, allen te Hilvarenbeek. De natuurlijke vader Jan had te kennen gegeven niet te willen vervallen in de fout van zijn ouders.⁵ Een jaar later vervoegde zich te 's-Gravenhage bij de Leen- en Tolkamer een gemachtigde van genoemde Jan natuurlijke zoon Cornelis Jan Lambrechts. Diens natuurlijke moeder heette Lyntken van Dun. Jan was zestig jaar oud, maar kon niet persoonlijk verschijnen, omdat hij al twintig jaar blind was. Hij gaf te kennen dat de juist gelegitimeerde Wouter niet lang had kunnen genieten van zijn wettige stand: hij was getrouwd (waarschijnlijk waren legitimatie en huwelijk samengevallen) en een half jaar later overleden met achterlating van een zwangere weduwe, die daarna beviel van een kind.⁶ Om de erfstelling ten gunste van de baby veilig te stellen, was een nieuwe legitimatieakte nodig. De blinde grootvader liet weten dat hij een klein bedrijfje had op de Biest onder Hilvarenbeek, bestaande uit een huis met $4\frac{1}{2}$ lopenzaad land (belast met 8 gulden), een hooiveldje van 3 lopen (belast met 8 lopen rogge en 60 gulden kapitaal) en twee akkers van $3\frac{1}{4}$ lopen land; zijn vrouw had ongeveer 8 lopen, *soe groes als tuellant* (belast met 20

5) Algemeen Rijksarchief Brussel, Rekenkamer 656, f 98^v, 3 november 1626.

6) De posthume zoon was Wouter Wouter Lambrechts, landbouwer op de Biest onder Hilvarenbeek. Over hem: L.F.W. Adriaenssen, „Stamboom van de Brabantse familie Woestenborg (1400-1800)”, *De Brabantse Leeuw*, XXVII (1978) 111. L.F.W. Adriaenssen, *Geschiedenis van de families Trompenaars, Trümpener, Trompeneers, Trimpeneers, Trompen en Tromp in de Brabantse en Limburgse Kempen, 1347-1989* (Amsterdam, 1989) 159.

lopen erfrogge en 4 gulden aan renten en cijnzen); het land was nauwelijks meer waard dan de lasten; op stal stonden een paard en drie koeien. Dit bezit diende onverkort over te gaan in handen van zijn kleinkind en zo geschiedde.⁷

De Leen- en Tolkamer lijkt aanvankelijk de rol van de Brusselse rekenkamer te hebben overgenomen, althans is in de resolutieregisters een aantal legitimatie-oktrooien opgenomen. Ik geef nog enkele Hilvarenbeekse voorbeelden:

7 januari 1609: vier natuurlijke kinderen van wijlen jonker Rodolph Berwouts, kapitein van een compagnie *peertruyters* onder de aartshertogen, van wie er minstens drie te 's-Hertogenbosch woonden. Moeder was Catharina van Aelst uit Hilvarenbeek, thans getrouwd met een ruiter onder Grobbendonck, in garnizoen te 's-Hertogenbosch. Zij kon van een verwant te Oisterwijk een huisje bij de kerk van Hilvarenbeek ter waarde van f 100 erven, maar gunde haar kinderen ook een vaderlijk erfdeel.⁸

11 september 1615: Bartholomeus de Cort, sekretaris Hilvarenbeek, kende Marten, natuurlijke zoon Peter Marten Melis te Brussel bij Maria Peter Wouter Otten te Hilvarenbeek. Hij woonde te Hilvarenbeek en was *synen cost met spitten, spaijen ende landtbauwerye winnende*. Het zou goed zijn deze eerlijke, hard werkende bastaard te legitimeren.⁹

14 februari 1626: Dionys Janssen [van Arendonck], timmerman te Hilvarenbeek, 53 jaar oud, kende wijlen Peeter natuurlijke zoon Janss van Ter van kindsbeen af *als binnen Beeck voorschreven by zyne moedere (wesende eene lynwaet naistere) gewoent hebbende, die seer veel leets hadde om hem natuerlycken opte brengen*. Peters weduwe heette Maeyken Bernaerts. Haar vader was *eenen Albanoissen ruyter die binnen Leuven wordden dootgesteecken*. De nalatenschap van Peter, die kleermaker was, bestond uit *wat lint, spellen, hooftyserkens, craegskens ende dyergelycke cleynicheden*. Dierck Peeters [van der Donckshot], 46 jaar, substituut-

7) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Leen- en Tolkamer 130, f 104, 9 februari 1627.

8) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Leen- en Tolkamer 128, f 68.

9) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Leen- en Tolkamer 129, f 91.

landmeter te Hilvarenbeek, noemde de moeder *eene, die byde goede luyden in henne huysen lynwaet gonck naijen* en daarmee de *soberen cost* verdiende. Wettiging was gewenst.¹⁰

19 april 1628: Wouter Jan Wyten te Hilvarenbeek, 52 jaar oud, verklaarde dat Elizabeth een natuurlijke dochter was van Huybrecht Jansz Leyt (Leyten?) bij Heylwich Jan Aert Janss, zijn nicht. Ook Heylwichs broer Jan Jan Aerts op de Biest, 36 jaar oud, pleitte voor legitimatie.¹¹

Mertens - Martens - Weterings

L. Weterings

Spoorstraat 54, 4849 AT Dorst

(Vervolg van p. 213 van de vorige jaargang)

IX-g. JAN SEBRECHT WEITERINGHS is op 9 mei 1688 te Oosterhout gedoopt en overleed na een leven als bouwman op 25 april 1745 te Klein-Dongen. Zijn vrouw, Cornelia Peter Horsten, met wie hij te Dongen was getrouwd op 30 november 1711, stierf op 21 maart 1769 te Klein-Dongen. Hun kinderen waren:

1. Wilhelmus, te Dongen gedoopt op 18 juni 1712 en daar op 25 juli 1712 begraven.
2. Adriana, te Dongen gedoopt op 18 juni 1713, op 28 juni 1713 aldaar begraven.
3. Maria Weeterings is op 15 juni 1714 te Dongen gedoopt en trouwde daar op 31 januari 1739 met Johannes Bogaerts, zoon van Hubertus Andries Bogaerts en Elisabeth van de Loy. Zij kregen in 1744-1758 zeven kinderen, die ze te Was-pik katholiek lieten dopen. Maria overleed op 21 januari 1782 aldaar. Johannes volgde haar op 19 december 1782.

10) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Leen- en Tolkamer 130, f 72. De vader was Anthonis Bernaerts uit Alexandrië in Thracië: L.F.W. Adriaensen, *Hilvarenbeek onder de hertog en onder de generaliteit. Sociale en ekonomische geschiedenis van een Kempens dorp tussen 1400 en 1800* (Amsterdam, 1987) 396.

11) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Leen- en Tolkamer 130, f 136^v.

4. Johannes, te Dongen gedoopt op 15 november 1716, daar overleden op 6 mei 1720.
5. Adriana Weeterings, gedoopt te Dongen op 17 oktober 1719, trouwde met Laurentius Bruynenbaerdt. Zij woonden te Waspik. Daar werden in 1744 en 1746 hun kinderen gedoopt.
6. Willem Jan Weterings, volgt onder X-g op pagina 24.
7. Petrus Jan Weeterings, volgt onder X-h.
8. Petronella, op 9 augustus 1728 te Dongen gedoopt en daar op 22 oktober 1728 overleden.
9. Petronella Weeterings, op 1 december 1729 te Dongen gedoopt, trouwde met op 17 november 1754 met Adriaan Jan van Dongen en hertrouwde op 21 juni 1761 met Pieter Cornelis van den Heuvel. Haar kinderen van Pieter werden geboren in 1761-1770. Zij overleed te Klein-Dongen op 7 september 1804.
10. Adriaan Jan Weterings is op 21 maart 1734 te Dongen gedoopt en stierf daar op 27 maart 1805. Hij was bouwman van beroep geweest en had gewoond te Klein-Dongen. In eerste echt trouwde hij op 26 januari 1766 met Johanna Janse Verschuren, op 18 maart 1734 gedoopt te Groot-Waspik. Zij ontving wegens haar huwelijk en vertrek naar Dongen in 1766 een schepenborgbrief. Op 19 november 1767 is zij te Dongen kinderloos overleden, vier dagen later werd zij er begraven. Adriaan Jan Weterings huwde voor de tweede maal, op 22 mei 1768, met Maria Johanna Oomen. Zij was op 1 januari 1726 gedoopt te Dongen en sinds 4 april 1766 weduwe van Cornelis Robbert Lips, met wie zij te Dongen op 10 oktober 1751 was getrouwd. Nadat zij op 31 oktober 1794 te Dongen was gestorven, trouwde Adriaan Jan Weterings ten derden male op 10 juli 1796 aldaar met Adriaantje Stanse Vermeulen, te Dongen op 22 november 1751 gedoopt, dochter van Constant Vermeulen en Johanna Gerard Schoones. Adriaantje hertrouwde te Dongen op 22 januari 1809 met Paulus Verheyen uit Neeroeteren in het land van Luik. Uit het tweede huwelijk van Adriaan stamde:
 - A. Johanna, te Dongen gedoopt op 1 juni 1770, aldaar overleden op 6 april 1782.

X-g. WILLEM JAN WETERINGS, landbouwer te Klein-Dongen, is op 30 oktober 1722 te Dongen gedoopt en overleed aldaar op 12 juli 1795. Zijn eerste huwelijk sloot hij te Dongen op 10 februari 1754 met Anna Johanna Ansems. Zij overleed te Klein-Dongen op 12 december 1771. Te Dongen hertrouwde Willem Jan Weterings op 12 september 1773 met Helena Jan Joosen, aldaar gedoopt op 22 juli 1751, dochter van Jan Joosen en Anna Embrecht Claassen. De kinderen uit het eerste huwelijk waren:

1. Johanna Weterings, te Dongen gedoopt op 16 december 1754, aldaar ongehuwd overleden op 22 oktober 1775.
2. Adriana, te Dongen gedoopt op 25 november 1755, daar gestorven op 22 juli 1756.
3. Cornelis, te Dongen gedoopt op 7 september 1757, overleden aldaar op 29 april 1758.
4. Catharina, gedoopt op 30 maart 1759 te Dongen, overleden aldaar op 26 juli 1759.
5. Adrianus, te Dongen op 13 juli 1760 gedoopt en op 2 augustus 1760 aldaar overleden.
6. Catharina, te Dongen gedoopt op 11 februari 1762 en op 1 april 1762 aldaar overleden.
7. Petrus, te Dongen gedoopt op 30 april 1763, aldaar overleden op 9 september 1765.
8. Maria, te Dongen gedoopt op 22 november 1764, overleden aldaar op 9 september 1765.
9. Adrianus Weterings werd op 19 april 1766 te Dongen gedoopt, bleef ongehuwd en stierf te Oosterhout op 4 januari 1828.
10. Catharina Weterings, te Dongen gedoopt op 2 juli 1768, aldaar op 21 mei 1797 getrouwd met Adriaan Cornelis van Hees uit Tilburg en er overleden op 3 maart 1834. Adriaan was een zoon van Cornelis Jan van Hees en Cornelia Hamers en overleed te Dongen op 26 september 1826. Dit echtpaar kreeg in 1798-1803 drie kinderen.

Uit het tweede huwelijk:

11. Anna Weterings is op 3 juni 1775 te Dongen gedoopt en overleed te Tilburg op 23 oktober 1846. Te Dongen was zij op 3 mei 1801 getrouwd met Johannes Franciscus van Pelt.

Toen zij zich in 1810 als landbouwers te Tilburg vestigden, hadden zij drie kinderen.

12. Jan Willem Weterings, te Dongen gedoopt op 24 september 1777 en te Oosterhout overleden op 14 februari 1846. Van beroep was hij landbouwer en tapper geweest. Op 25 november 1810 trouwde hij te Oosterhout met Maria Adriana van de Noort, dochter van Adriaan van de Noort en Johanna Gysen; zij was op 8 augustus 1781 te Oosterhout gedoopt en overleed daar op 31 mei 1852. Het echtpaar bewoonde een hofstede annex tapperij aan de Groendijkse haven onder Oosteind. Jan Willem kocht zich vrij van militaire dienst in het leger van Napoleon door een remplaçant aan te stellen: Pierre Kooremans, dagloner te Oosterhout. Jan Willem was opgeroepen bij de troepen van de honderdachtentwintigste compagnie van de garde der kustwachters, zoals door het lot (nummer 8) was beslist op 5 oktober 1813. Hij bood als beloning voor de plaatsvervangende diensten van Kooremans de som van 317 francs 46 centimes contant bij de overeenkomst en 423 francs 28 centimes, te betalen per trimester met een bedrag van 52 francs 92 centimes. De duur van de vervanging zou niet langer zijn dan vijf jaar en twee maanden.¹²⁶ De kinderen van Jan Willem en Maria waren:
 - A. Wilhelmina, op 3 maart 1813 geboren te Oosterhout. Over haar overlijden is niets bekend.
 - B. Johanna Weterings, te Oosterhout geboren op 14 oktober 1814, te Waspik overleden op 6 september 1898. Zij was te Oosterhout op 3 januari 1861 gehuwd met de landbouwer Constantinus Snellen, zoon van Laurentius Snellen en van Clasina van Dongen. Deze was op 25 juli 1810 te Waspik gedoopt en stierf te Oosterhout op 1 september 1885. In eerdere echt was hij getrouwd geweest met Johanna Smits.¹²⁷
 - C. Cornelis Weterings was landbouwer te Oosterhout, waar hij op 22 oktober 1816 was geboren en op 11 januari 1861 overleed. Te Dongen trouwde hij op 24 mei 1849

126) Streekarchief Oosterhout, N 5621, ongef., 4 november 1813.

127) Deze dochter van Hubert Smits en Maria de Zeeuw is op 1 januari 1794 te Waspik gedoopt en overleed daar op 14 oktober 1857.

met Anthonia Hessels, dochter van Jan Baptist Hessels en van Johanna Ligtenberg. Zij is op 29 maart 1819 te Oosterhout geboren en overleed op 11 januari 1861 aldaar. Dit echtpaar had vier kinderen, onder wie een zoon. Opvallend is, dat beide ouders op dezelfde dag zijn overleden en dat een dochter, 6 jaar oud, stierf op 3 februari 1861 ten huize van een tante te Raamsdonk. De oorzaak was mogelijk een besmettelijke ziekte.

- D. Adriana, te Oosterhout geboren op 23 november 1819, aldaar overleden op 5 april 1820.
- E. Adriana Weterings is op 27 februari 1821 te Oosterhout geboren en trouwde aldaar op 24 april 1845 met Paulus Roelen, die op 19 augustus 1815 te Oosterhout was geboren als zoon van Cornelis Roelen en Elisabeth Diependaal. Adriana overleed te Oosterhout op 19 november 1891.
- F. Helena Weterings, te Oosterhout geboren op 18 september 1822, aldaar ongehuwd overleden op 19 maart 1881.
- G. Johanna Weterings, te Oosterhout geboren op 3 juni 1825, aldaar ongehuwd gestorven op 2 juli 1888.
- 13. Embertus, te Dongen gedoopt op 7 augustus 1780 en aldaar op 19 oktober 1780 gestorven.
- 14. Embrecht Weterings, bouwman te Oosterhout, is op 29 september 1782 te Dongen gedoopt. Te Oosterhout trouwde hij op 28 november 1813 met Hendrika Nelo, een dochter van Willem Nelo en Cornelia Driesen, die op 18 februari 1790 te Oosterhout was gedoopt en daar op 8 januari 1859 stierf. Embrecht is op 4 april 1855 te Oosterhout overleden. Zijn kinderen bij Hendrika waren:
 - A. Meintje Weterings, te Oosterhout geboren op 12 november 1814 en overleden aldaar op 7 maart 1905. Met Anthonie Raessen was zij op 19 mei 1859 te Oosterhout gehuwd. Deze was op 30 september 1805 gedoopt te Dongen en stierf te Oosterhout op 8 december 1887.
 - B. Willem Weterings, te Oosterhout op 13 september 1816 geboren en op 18 november 1884 overleden. Bouwman van beroep. Hij was op 19 februari 1852 te Dongen getrouwd met Henrica van Boxtel, dochter van Pieter van

- Boxtel en van Adriana Verhoef. Te Tilburg was zij op 9 januari 1826 geboren, te Oosterhout stierf zij op 12 juli 1901. Dit paar kreeg vier dochters en zes zonen.
- C. Helena Weterings is op 12 september 1819 te Oosterhout geboren, trouwde met Johannes Jansen en stierf te Dongen op 14 mei 1894.
 - D. Cornelis Weterings, te Oosterhout geboren op 5 augustus 1821, overleed aldaar op 2 november 1902 als ongehuwde landbouwer.
 - E. Cornelia Weterings, op 2 maart 1823 geboren te Oosterhout en aldaar ongehuwd overleden op 15 december 1906.
 - F. Johanna Weterings, geboren te Oosterhout op 10 juli 1825 en te Dussen overleden op 27 oktober 1891. Zij was te Oosterhout op 28 februari 1867 gehuwd met Arnoldus van Nunen, klompenmaker, weduwnaar van Johanna Heijmans. Uit hun huwelijk werd één kind geboren.
 - G. Pieter Weterings, op 21 januari 1829 te Oosterhout geboren en daar op 3 oktober 1901 gestorven. Hij was landbouwer. Te Oosterhout trouwde hij op 9 februari 1854 met Margaretha Jacobs, dochter van Pieter Jacobs en Klazina Jansen; deze was op 18 april 1828 te Oosterhout geboren en overleed er op 30 mei 1904. Uit dit huwelijk werden twee dochters en zes zonen geboren.
15. Cornelia Weterings, te Dongen gedoopt op 14 juli 1786 en daar gestorven op 16 oktober 1837. Zij was op 1 augustus 1813 te Dongen getrouwd met de landbouwer Dingemans Theunen, zoon van Willem Theunen en van Anna Claessen. Zij kregen vijf kinderen en Dingeman overleed te Dongen op 25 december 1846.
16. Petrus Weterings, te Dongen gedoopt op 7 mei 1790, werd grutter in zijn geboortedorp, waar hij op 4 april 1827 overleed. Op 19 november 1820 trouwde hij te Dongen met Maria Snoeren, dochter van Arnoldus Snoeren, landbouwer, en van Helena van Gorkum. Zij was op 26 april 1798 te Loon op Zand gedoopt. Als weduwe hertrouwde zij op 25 juni 1828 te Dongen met Andries Claessen, te Gilze-Rijen gedoopt op

26 maart 1793, te Dongen gestorven op 12 september 1844.
Maria's kinderen uit het eerste huwelijk waren:

- A. Helena, te Dongen geboren op 30 augustus 1822, daar overleden op 27 augustus 1828.
 - B. Willem Weterings, te Dongen geboren op 19 augustus 1824, bouwman van beroep, te Loon op Zand gestorven op 23 mei 1911.
 - C. Petrus Weterings is op 4 september 1827 te Dongen geboren en vertrok naar Loon op Zand, waar hij op 30 juli 1865 (ongehuwd) is overleden.
17. Cornelis Weterings, te Dongen gedoopt op 6 maart 1794, daar op 15 juli 1816 gestorven. Hij was ongehuwd.

(Wordt vervolgd)

De familie Van Inneveldt uit Brabants Westhoek

A.M. Bosters

Koningin Julianalaan 339, 2273 JJ Voorburg

(Vervolg van p. 250 van de vorige jaargang)

IX-a. PETER PETERSSEN VAN INNEVELT werd te Wouw op 16 april 1743 gedoopt en is daar begraven op 30 april 1805. Hij was landman te Vinckenbroek. Op 10 december 1803 maakte Peter zijn testament voor schepenen van Wouw, waarbij hij zijn vrouw benoemde tot universele erfgename en hij een regeling trof voor de voogdij over hun kinderen.³⁶ Uit zijn huwelijk met Cornelia Vos uit Wouw, daar gesloten op 12 maart 1776, stammen:

- 1. Adriana van Innevelt is op 1 juli 1777 te Wouw gedoopt. Te Roosendaal trouwde zij op 10 mei 1801 met Wilhelmus Hellemons, geboren te Hoogerheide.
- 2. Petrus van Innevelt is op 26 april 1780 te Wouw gedoopt en overleed daar op 1 februari 1865. Zijn op 14 juli 1810 te

36) Streekarchief Nassau-Brabant Zevenbergen, Wouw R 2080, f 44.

Roosendaal met Joanna Stadhouders gesloten huwelijk bleef kinderloos.

3. Gertrudis van Innevelt, te Wouw gedoopt op 31 augustus 1782, trouwde te Roosendaal op 18 juni 1809 met Jan Luijsterburg.
4. Jan, te Wouw gedoopt op 14 november 1784, begraven aldaar op 11 juli 1804.
5. Elisabeth, te Wouw gedoopt op 22 oktober 1787, jong gestorven.
6. Michael, te Wouw gedoopt op 8 mei 1790.
7. Anna Cornelia van Inneveld is te Wouw gedoopt op 13 september 1792 en aldaar overleden op 27 juli 1863. Zij huwde op 27 februari 1821 te Wouw met Petrus Luijks, geboren te Etten-Leur op 12 februari 1788, zoon van Pieter Arnoldus Luijckx en van Cornelia Peterse Jordens.
8. Elisabeth van Inneveld, gedoopt te Wouw op 6 april 1795, stierf daar ongehuwd op 22 juni 1826.
9. Maria Catharina, te Wouw gedoopt op 5 augustus 1797.

IV-b. HENRICK STEVENS VAN INNEVELT is omstreeks het midden van de zestiende eeuw geboren. Zijn begrafenis vond plaats te Roosendaal op 19 mei 1642. Bij Cathelijm Deonijs was hij vader van de volgende kinderen, van wie de overlevenden in 1627 hun neef Christiaan Anthonis Stevense van Innevelt vestten in drie blokjes land gelegen *op de Tolberch*:³⁷

1. Steven Henricks van Innevelt, volgt onder V-b op pagina 30.
2. Jan Henricks van Innevelt, volgt onder V-c.
3. Maeijken Henrick Stevens van Innevelt trouwde met Marinus Marinussen, zoon van Marinus Bastiaensen, en werd op 9 september 1632 te Roosendaal begraven.
4. Janneken Henrickss van Innevelt is op 30 oktober 1594 te Roosendaal gedoopt. Zij huwde Adriaen Pietersen.
5. Hendrick Hendricksse van Innevelt, volgt onder V-d.
6. Lijsken Henricks van Innevelt trouwde met Adriaen Janssen.
7. Dionisins werd op 31 maart 1607 te Roosendaal gedoopt en stierf jong.

37) Gemeentearchief Roosendaal, R 237, f 55, 26 april 1627.

V-b. STEVEN HENDRICKSE VAN INNEVELT is omstreeks 1585 geboren. Hij was van minstens 1622 tot 1649 molenaar, onder meer op de Oosterhoutse korenwindmolen genaamd *de Hoochmolen*. Molenaars namen in die tijd regelmatig de molenpacht van elkaar over en stonden voor elkaar borg. Stevens borgen waren onder anderen Adriaen Peeters Block, Cornelis Jan Wouters, zijn zwager Jan Adriaen Jan Huygen, Heyliger Adriaen Speelmans en Jan Adriaense Smit.³⁸ Sinds 1639 had hij ook de water-, wind- en korenmolen te Dongen in pacht.³⁹ Op 19 december 1646 droeg hij de pacht van de *Hoochmolen* over aan Adriaen Pieters Block, waarbij hij zichzelf tot borg stelde.⁴⁰ Van 1642 tot en met 1655 was hij pachter van de molens te Geertruidenberg, te weten de windkorenmolen op de punt van *het Hollands Bolwerck* met de rosmolen met toebehoren in de Koestraat en de windkoren- en rosmolen met toebehoren, staande op de *Catte*.⁴¹ Voor de pachten borg som van 3750 carolusgulden voor de drie *corenwintmolens in de stadt Geertruijdenberg, toebehorende sijne hoochheijt de prince van Orangiën* stelden in 1647 de molenaars Adriaen Pieters Block en Jan Adriaen Jan Huygen, alsook de Oosterhoutse ingezetenen Jan Adriaense Brouwers en Embrecht Adriaen Claes hun bezittingen tot onderpand.⁴² Twee jaar later richtte hij een rekwest aan Oranje met het verzoek een van de molens te Geertruidenberg *te mogen appropriëren tot een bequaeme schorsmolen* onder de belofte deze *also in goede reparatiën over te leveren, buiten kosten van zijn hoochgemelte hoochheijt*.⁴³

Te Oosterhout kocht en verkocht Steven diverse onroerende goederen. In 1629 verwierf hij hooiland in *Cracnschot* en een perceel zaailand aan *de Heycant*, geheten *den Allemansacker*. Tevens werden bij die gelegenheid landen bij *den Hoochmaen* verdeeld tussen hem en Cornelis Jan Beljarts, die zij hadden verkregen van

38) Streekarchief Oosterhout, Oosterhout R 354, ff 161 en 178.

39) Streekarchief Oosterhout, N 1917, f 162, 6 januari 1645.

40) Streekarchief Oosterhout, Oosterhout R 355, ff 38 en 56.

41) Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage, Nassause Domeinraad, inv. Hingman 7227-7240.

42) Streekarchief Oosterhout, Oosterhout R 355, f 56, 30 november 1647.

43) Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage, Nassause Domeinraad, inv. Hingman 7238, 10 november 1649.

de heer van Kinschot.⁴⁴ Te Oosterhout heeft hij vermoedelijk gewoond in de hofstede met huis, hof en erf, groot ongeveer 11 lopen en gelegen in *Hoochmiddelwijck*, die hij in 1629 had aangekocht.⁴⁵ Op verzoek van sinjeur Cornelis Michiels van Erffrenten, brouwer te Breda, verklaarde hij in 1644 dat hij gedurende de tijd dat hij te Oosterhout woonde een *brouketelken* had gehad met een inhoud van acht tot negen tonnen, met daarenboven een houten vijzel, die hij dat jaar had verkocht aan Aert Peeters, bierbrouwer te Oosterhout.⁴⁶

In 1651 is Steven Henricks van Inneveld ziek geworden. Als *met lichamelijke cranckheijt bevangen sijnde te bedde liggende* maakte hij op 29 augustus 1651 in zijn woonhuis met zijn vrouw een testament, waarin zij een *eerlijcke christelijcke begrafenis* verlangden en de langstlevende van beiden in het bezit van al hun goederen lieten, onder de verplichting om hun vijf kinderen te onderhouden en het jongste van hen een bedrag van 500 rijns-gulden en 15 groten Vlaams vooruit te betalen als het tot zijn mondige dagen zou komen.⁴⁷ Na 1655 wordt Steven niet meer vermeld in de rekeningen van de rentmeester van de domeinen van Oranje, waaruit mag worden gekonkludeerd dat hij in dat jaar is overleden.

Op 16 december 1622 is Steven te Oosterhout getrouwd met Maria Adriaen Jan Huygen. Hun kinderen waren:

1. Cornelia, te Oosterhout gedoopt op 12 november 1623.
2. Adrianus, te Oosterhout gedoopt op 15 december 1624, jong gestorven.
3. Hendrick Stevens van Innevelt is op 6 februari 1627 te Oosterhout gedoopt. In 1659 was hij doopgetuige van kinderen van zijn broer Adriaen. In 1659-1661 wordt hij gezien als pachter van de molen te Zevenbergen.⁴⁸ Het is niet bekend of hij getrouwd is geweest. Hij werd op 23 februari 1673 in de kerk van Geertruidenberg begraven.

44) Streekarchief Oosterhout, Oosterhout R 297, f 68.

45) Streekarchief Oosterhout, Oosterhout R 297, f 97, 28 december 1629.

46) Streekarchief Oosterhout, N 1917, f 160, 22 december 1644.

47) Streekarchief Oosterhout, N 1914.

48) Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage, Nassause Domeinraad, inv. Hingman 8845A-8887.

4. Adriaen van Innevelt, volgt onder VI-b op pagina 33.
5. Jan Stevens van Innevelt is op 13 maart 1633 te Oosterhout gedoopt en werd te Geertruidenberg op 22 mei 1684 begraven. Met Cornelia van Vuuren, jonge dochter van Geertruidenberg, trouwde hij daar op 17 januari 1672. Zij werd daar begraven op 4 september 1688, haar kinderen volgen hierna. Gedurende de jaren 1672 en 1673 was Jan pachter van de twee molens te Geertruidenberg, die zijn broer Adriaen in voorgaande jaren had gepacht.⁴⁹ Op 17 mei 1680 kocht hij van Gerard du Bincq, schepen, executeur-testamentair van Lambert Munter, een *huisinge, stallinge, gront en toebehooren, staende en gelegen op de merckt in de elff huijsen omtrent de kerk* te Geertruidenberg.⁵⁰ In verband met de koop van een huis c.a. aan het oosteinde in de Koestraat bekende hij op 16 september 1681 f 315 schuldig te zijn aan Cornelis Stecq.⁵¹ Als weduwe benoemde Cornelia van Vuuren op 18 maart 1688 voor notaris Melchior Gerrits de Jong haar kinderen Steven, Jan, Adriaen en Johanna tot haar universele erfgenamen.⁵²
 - A. Steven, geboren omstreeks 1673.
 - B. Jan, geboren omstreeks 1675.
 - C. Adriaen, geboren omstreeks 1677.
 - D. Johanna, geboren omstreeks 1680.
 - E. Een kind werd begraven te Geertruidenberg op 23 november 1678.
 - F. Een ander kind is op 9 augustus 1682 te Geertruidenberg begraven.
6. Catharina Stevens van Innevelt werd op 23 juli 1635 te Oosterhout gedoopt. Zij overleed voor 26 april 1668, de dag waarop haar weduwnaar Nicolaus Hermes van Dalem te Geertruidenberg (daar waren zij getrouwd op 18 mei 1658) een tweede huwelijk sloot met Mariken Antonissen Seegers.

49) Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage, Nassause Domeinraad, inv. Hingman 7256 en 7257.

50) Streekarchief Oosterhout, Geertruidenberg R 27, f 323.

51) Streekarchief Oosterhout, Geertruidenberg R 27, f 348.

52) Streekarchief Oosterhout, N 1931, ff 227 en 228.

VI-b. ADRIAEN STEVENS VAN INNEVELT is gedoopt te Oosterhout op 29 januari 1630 en werd te Geertruidenberg op 26 juni 1673 begraven. Te Geertruidenberg was hij op 13 augustus 1653 getrouwd met Agatha van Vuijren, die van daar geboortig was. Adriaen was molenaar. Op 22 november 1661 droeg hij de pacht van de molen met zijn toebehoren te Almkerk over aan Adriaen Staeckenburg om deze voor de resterende tijd te gebruiken.⁵³ Van 1 januari 1668 tot 1672 was hij pachter van de molens te Geertruidenberg, die destijds zijn vader in pacht had.⁵⁴ Op 8 juli 1667 kocht hij de helft van twee huizen, hovingen en gronderven, gelegen in de Veenstraat te Geertruidenberg, van Cornelis Pauw, officier van de stad.⁵⁵ In het jaar 1668 kocht hij wederom drie huizen c.a. in de Veenstraat, alsook een huis in de Boogstraat.⁵⁶ Op 1 september van dat jaar kocht hij van Mathijs Valentius, doctor in de medicijnen te 's-Gravenhage, voor f.2000 een vierde deel in de particuliere wind- en rosmolen te Geertruidenberg. Ruim een half jaar later transporteerde hij dit kwart voor f 1750 aan Maurice Cardel, rentmeester te Geertruidenberg.⁵⁷ Kinderen:

1. Abraham van Innevelt is geboren omstreeks 1654 en wordt te Geertruidenberg vermeld in de jaren 1679 en 1682.⁵⁸ Op 21 januari 1687 werd hij als banketbakker ingeschreven in het poortersboek van Amsterdam, komend uit Geertruidenberg. Op 20 december 1682 was hij te Amsterdam in ondertrouw getreden met Immetje van Bercken, 23 jaar oud, afkomstig van de Achterburgwal, dochter van de makelaar Gerrit van Bercken en van Trijntje Cloek. Abraham van Innevelt werd op 8 september 1687 te Amsterdam begraven. Hij had geen kinderen en zijn nalatenschap bestond uit de helft van een obligatie van f 1500 ten laste van de stad Geertruidenberg.⁵⁹

53) Streekarchief Oosterhout, Geertruidenberg R 26, f 51.

54) Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage, Nassause Domeinraad, inv. Hingman 7251.

55) Streekarchief Oosterhout, Geertruidenberg R 26, f 237.

56) Streekarchief Oosterhout, Geertruidenberg R 26, ff 260 en 283.

57) Streekarchief Oosterhout, Geertruidenberg R 27, ff 61, 90 en 91. B. Zijlmans, „Over molens en molenaars te Geertruidenberg”, *De Hollandsche Tuin*, (1985) 96.

58) Streekarchief Oosterhout, Geertruidenberg R 27, f 279. R 28, f 8.

59) Gemeentearchief Amsterdam, Burgemeestersarchief 754, f 340^v, 28 april

Zijn weduwe hertrouwde met Jan Sinckelaer, weduwnaar van Abraha Kiggelaer.

2. Steven Adriaense van Innevelt is omstreeks 1655 geboren. Hij was burger en bakker te Geertruidenberg, waar hij op 5 augustus 1677 trouwde met Debora Durant, geboren te Raamsdonk. Een kind uit hun huwelijk werd op 6 november 1679 te Geertruidenberg begraven. Van Adam Fijnenbuijck kocht Steven op 11 maart 1678 een huis met toebehoren, genaamd *de brouwerij den Dissel* en gelegen in de Koestraat te Geertruidenberg.⁶⁰ Aan Cornelia Goverts, weduwe van Claes van den Heuvel, verkocht hij op 10 maart 1679 een huis, hof en erf in de Veenestraat te Geertruidenberg.⁶¹ Steven Adriaense van Innevelt heeft geruime tijd in de Koestraat gewoond, want twee keer sloot hij in de jaren 1680 en 1681 een geldlening met zijn huis aldaar als onderpand.⁶² In de jaren 1681-1682 is hij verhuisd naar Sommelsdijk. Op 10 augustus 1682 wordt hij vermeld als daar woonachtig, bij welke gelegenheid hij een huis met grond in het Borgstraatje te Geertruidenberg verkocht aan zijn oom Jan Stevens van Innevelt.⁶³
3. Adriaentge, te Zevenbergen (Nederduits gereformeerd) gedoopt op 2 maart 1659.
4. Hendrick, tweelingbroer van de vorige.
5. Jan Adriaens van Innevelt, volgt onder VII-b op pagina 34.

VII-b. JAN ADRIAENSE VAN INNEVELT, geboren omstreeks 1660, overleden omstreeks 1722. Hij ondertrouwde op 6 en trouwde op 21 mei 1682 te Arnhem met Catharina Schutten, die daar op 3 september 1649 was gedoopt en er op 27 april 1728 werd begraven. Zij was een dochter van Jan Schutten en Anneken Jans. Zijn oom Jan Stevens van Innevelt, procuratie hebbende van Jan Adriaense van Innevelt, verklaarde op 13 mei 1682 de som van f 300 schuldig te zijn aan Dirck Meijers onder ver-

1688. (Mededeling van L.F.W. Adriaenssen.)

60) Streekarchief Oosterhout, Geertruidenberg R 27, f 253.

61) Streekarchief Oosterhout, Geertruidenberg R 27, f 279.

62) Streekarchief Oosterhout, Geertruidenberg R 27, ff 336 en 345.

63) Streekarchief Oosterhout, Geertruidenberg R 28, f 12.

band van zijn huis en hof aan de zuidzijde van de Veenstraat in Geertruidenberg.⁶⁴ Op 9 december 1684 werd hij als gehuwd met een *borgerdochter* ingeschreven in het burgerboek van Arnhem, met de vermelding dat hij alsdan de *borgereet* gedaan heeft in handen van Johan van Arnhem.⁶⁵ Zijn huis, hof en grond aan de zuidzijde van de Veenstraat te Geertruidenberg verkocht hij op 25 november 1687 aan Gerard van Ramein, burger en inwoner van Geertruidenberg.⁶⁶ Johan van Innevelt was burgerhopman van Arnhem. Tevens wordt hij vermeld als koopman. Na de koop op 5 februari 1718 is hij met zijn echtgenote beleend geworden met het Gelderse leen Giesbeek, gelegen tussen Angerlo en Lathum. Na zijn dood werden zijn kinderen en weduwe op 4 maart 1722 er mee beleend en ten slotte, na de boedelscheiding, alleen zijn zoon Adriaan van Innevelt.⁶⁷ Met zijn vrouw verscheen hij op 29 mei 1720 voor schepenen van Arnhem als mede-erfgenamen van Abraham van Vuiren, in zijn leven predikant te Rijswijk, bij welke gelegenheid zij Hendrik van der Win, koopman en burger van 's-Gravenhage, machtigden obligaties uit de boedel van de erflater alsmede eigen obligaties te verkopen en de hen toekomende portie tot zich te nemen en uit te keren.⁶⁸ Op 9 juni 1720 machtigden zij wederom Van der Win om drie obligaties ter waarde van f 5000 à 6000, allen ten laste van de Unie ten *comptoire general* te transporteren en hiervan de kooppenningen ten behoeve van de comparanten te laten ontvangen.⁶⁹

De kinderen van Johan van Innevelt en Catharina Schutten werden in de Nederduits gereformeerde kerk gedoopt:

1. Gerrit, te Arnhem gedoopt op 16 januari 1685.
2. Adriaen Jansse van Innevelt werd te Arnhem gedoopt op 21 januari 1686 en overleed na 1749. Aldaar trouwde hij in december 1711 met Catharina van Schevickhaven, gedoopt te Arnhem op 30 oktober 1687, gestorven voor 1716, dochter

64) Streekarchief Oosterhout, Geertruidenberg R 28, f 8.

65) Gemeentearchief Arnhem, Burgerboek 1680-1737, f 6.

66) Streekarchief Oosterhout, Geertruidenberg R 28, f 95.

67) W. Wijnaendts van Resandt, „Van Schevickhaven”, *De Nederlandsche Leeuw*, XXXIX (1921) 159.

68) Gemeentearchief Arnhem, R 521, f 322.

69) Gemeentearchief Arnhem, R 521, f 323.

Boven: lakzegel van Adriaen Jansse van Innevelt (VII-b-2). Onder: tekening van diens wapen.

van Henrick van Schevichaven en Christina Ham. In januari 1749 werd hij aangesteld in het tweede lid van de regering van de stad Arnhem, bestaande uit achtenveertig *gemeentslieden*.⁷⁰ Na het overlijden van zijn vader was Adriaen beleend met Giesbeek. Bij de ingekomen brieven in het gemeentearchief van Doesburg bevindt zich een schrijven van Adriaen van Innevelt, gedateerd 7 december 1725, waarop zijn lakzegel met de afbeelding van zijn wapen is gevestigd.⁷¹ Deze brief is een antwoord op de missive van 4 december 1725 van burgemeester, schepenen en raad van de stad Doesburg betreffende het overstromingsgevaar en de bedijking van de polder van Valeweert, waar de moeder van Adriaen land bezat.⁷² Het wapen op het zegel stelt voor (zie p. 36): twee leeuwen toegewend, die met de omhoog gerichte voorpoten tezamen een klein, antiek molenijzer ondersteunen. Het helmteken is een uitkomende leeuw.⁷³ De kleuren zijn niet bekend. Uit dit huwelijk werd geboren:

- A. Christina, te Arnhem gedoopt op 13 november 1712.⁷⁴
3. Gerhardijn van Innevelt (Gerrarda) is op 129 april 1689 te Arnhem gedoopt. Zij trouwde met Johannes van Someren.
4. Johanna Catharina van Innevelt, te Arnhem gedoopt op 15 januari 1692, gestorven in De Steeg op 29 november 1766. Zij huwde te Rijswijk (ondertrouw te Arnhem op 30 april 1718) met Dirk van Schevichaven⁷⁵, gedoopt op 24 juni 1691 te Arnhem en er begraven op 13 april 1721, zoon van Hendrik van Schevichaven, *roeydrager* (deurwaarder), suppoost en gemeensman van Arnhem, en van Christina Ham.

70) J.W. Staats Evers, *Kroniek van Arnhem van 1789 tot 1868 uit officiële bescheiden bijeenverzameld* (Arnhem, 1868).

71) Gemeentearchief Doesburg, Oud archief 282, ingekomen brieven.

72) Gemeentearchief Doesburg, Oud archief 22, dagelijkse notities van de magistraat, no 370 IV, minuten van uitgaande stukken.

73) Centraal Bureau voor Genealogie te 's-Gravenhage, Collectie Muschart, i.v. Van Innevelt, 53 i.

74) Wijnaendts van Resandt, „Van Schevichaven”, 158, 159.

75) Wijnaendts van Resandt, „Van Schevichaven”, 158.

De genealoog en het archief van het provinciaal bestuur van Noord-Brabant, 1814–1920¹

A.P. van Vliet

Rijksarchief in Noord-Brabant, Zuid-Willemsvaart 2, 5211 NW
's-Hertogenbosch

INLEIDING

Het archief van het Provinciaal Bestuur uit de periode 1814–1920 bevat een schat aan gegevens voor alle onderzoekers die geïnteresseerd zijn in genealogisch materiaal. Velen zijn echter onvoldoende op de hoogte van de onderzoeksmogelijkheden die het archief van het Provinciaal Bestuur biedt. Het onderstaande artikel wil een handreiking geven voor genealogisch onderzoek in dit archief.

In de periode 1814–1920 vormden de Gouverneur des Konings, vanaf 1850 Commissaris des Konings (der Koningin) (Gouverneur/Cdk), de Gedeputeerde Staten (GS) en de Provinciale Staten (PS) ieder een eigen archief. Deze afzonderlijke archieven en enkele archieven van andere provinciale functionarissen zijn beschreven in één inventaris.² Het archief van de Gouverneur/Cdk is het grootste. Het bestaat uit twee delen: het hoofdarchief en het kabinetsarchief. Het laatste gedeelte bevat vooral geheime en vertrouwelijke stukken.

Slechts een klein gedeelte van de archieven van de Gouverneur/Cdk en GS bestaat uit stukken die onderwerpsgewijs zijn geordend. Het archief van de Gouverneur/Cdk en GS bestaat grotendeels uit series ingekomen en uitgegane stukken, dat van PS uit een serie notulen van hun vergaderingen met bijlagen. Al deze series zijn nader toegankelijk door middel van indices op trefwoorden. Over de meeste onderwerpen komen zowel in het

1) Om de gelijkvormigheid te bevorderen is gebruik gemaakt van J. ten Hove, *Bronnen voor genealogisch onderzoek in het rijksarchief in Overijssel* (Zwolle, 1990).

2) Th.F. van Litsenburg, *Inventaris van het archief van het provinciaal bestuur van Noord-Brabant 1814–1920* ('s-Hertogenbosch, 1988).

archief van de Gouverneur/Cdk als in dat van GS stukken voor.

Een probleem bij het vinden van gegevens over personen is het feit dat er geen generale alfabetische naamstoegang op dit omvangrijke archiefbestand is. Bovendien zijn er op last van het provinciaal bestuur in de loop der tijden talloze stukken uit het archief vernietigd. Hieronder zijn juist veel stukken die op personen betrekking hebben. Gelukkig is dit veelvuldig in de indices aangegeven met de aanduiding VVV. Regelmatig wordt alleen de letter V gebruikt, wat inhoudt dat een gedeelte is vernietigd. Niet aangetroffen stukken zijn in de indices soms gemerkt met de letter O.

Gezien de veelheid van taken van het provinciaal bestuur zullen hier slechts enkele voorbeelden gegeven worden van de taakgebieden, waarover in dit archief informatie is te vinden. De tussen haken geplaatste nummers verwijzen naar de inventarisnummers waarmee de stukken in het rijksarchief in Noord-Brabant kunnen worden opgevraagd.

PROVINCIALE AMBTENAREN EN BESTUURDERS

In de indices op de grote series onder de trefwoorden ambtenaren, solliciteurs en tractementen vindt men talloze gegevens over provinciale bestuurders en ambtenaren. Verder treft men veel informatie over hen aan in de onderwerpsgewijs geordende stukken:

- Lijsten van personeelsleden bij het provinciaal bestuur, 1820–1852 (4288–4289, 8573).
- Staten van ambtenaren die in 1795 van hun post zijn ontheven en in 1815 herbenoemd werden, 1815 (4758).
- Stukken betreffende (her)benoeming en ontslag van notarissen en van de leden van de rechterlijke macht, 1895–1939 (4784–4787).
- Staat van ambtenaren werkzaam bij de posten, 1845 (4655).
- Staten van salarissen welke zijn uitbetaald aan ambtenaren van de provinciale waterstaat, 1830 (4671).

BEVOLKING

Toezicht op de bevolkingsregistratie was een van de taken van het provinciaal bestuur. De volkstellingen in de negentiende en twintigste eeuw werden onder toezicht van de provinciale overheid gehouden. Veel statistisch materiaal betreffende geboorten, huwelijken en overlijden werd in opdracht van het provinciaal bestuur verzameld. Al deze stukken bevatten echter alleen statistische gegevens en zijn niet van belang voor de genealoog.

Nationaliteitsbewijzen die door de Gouverneur/Cdk verstrekt werden, geven informatie over de geboorteplaats en -datum, de laatste woonplaats en de woonplaats buiten het koninkrijk van de aanvrager. Paspoortaanvragen en andere emigratiegegevens kunnen aanwijzingen geven over personen die 'spoorloos' verdwenen zijn:

- Registers van afgegeven nationaliteitsbewijzen, 1892-1915 (4326-4343).
- Staten van afgegeven paspoorten, 1915-1916, 1921 (4346-4347).
- Staat van personen die uit Breda e.o. naar Noord-Amerika of andere overzeese gebieden zijn verhuisd, 1847-1848 (12534).

GEZONDHEIDSZORG EN MAATSCHAPPELIJKE ZORG

Het toezicht op de gezondheidszorg en op de verzorging en plaatsing van bedelaars en andere armlastigen in armenhuizen of instellingen van weldadigheid behoorde eveneens tot de taak van de Gouverneur/CdK en GS. Regelmatig waren de provinciale bestuurders betrokken bij maatregelen tot voorkoming van het uitbreken van besmettelijke ziekten en bij de verpleging van krankzinnigen. De benoeming van de leden van de plaatselijke armbesturen vereiste een goedkeuring van GS:

- Staten van krankzinnigen die door particulieren verpleegd werden, 1880 (4378).
- Staten van verpleegden in de godshuizen van de Algemene Armen te 's-Hertogenbosch, 1839-1869 (10544).
- Voordrachten tot benoemingen van armmeesters, 1847 (10632).
- Lijst van artsen in Helmond e.o., 1838 (12252).

ONDERWIJS

Het provinciaal bestuur is altijd nauw betrokken geweest bij het onderwijs in de provincie Noord-Brabant. In de indices op series ingekomen en uitgegane stukken van de Gouverneur/CdK en GS vindt men onder de trefwoorden 'schoolwezen' en 'tractementen' stukken over de benoeming, het ontslag en de salariëring van het onderwijzend personeel:

- Staten van uitbetaalde onderwijzerssalariissen, 1829 (4623).
- Benoemingen van schoolopzieners bij het rijksschooltoezicht in Noord-Brabant, 1896–1906 (4788).
- Staten van onderwijskrachten bij het bijzonder lager onderwijs, 1890–1919 (10947–10950).
- Lijst van onderwijzers in Helmond e.o., 1838 (12252).

OPENBARE ORDE EN VEILIGHEID

De verantwoordelijkheid voor de handhaving van de openbare orde behoorde tot de taak van de Gouverneur/CdK. Hij benoemde en ontsloeg de veldwachters. In de indices op de ingekomen en uitgegane stukken van de Gouverneur/CdK vindt men onder het trefwoord 'veldwachters' talloze zaken betreffende hun aanstelling, ontslag en functioneren:

- Register van aanstelling en ontslag van gemeenteveldwachters, 1826–1886 (4638).
- Register van aanstelling en ontslag van onbezoldigde rijksveldwachters, 1858–1877 (4642).
- Staat van politiefunctionarissen in diverse steden, 1850 (4647).
- Lijst van veldwachters in Helmond e.o., 1838 (12252).

MILITAIRE ZAKEN

Zowel in het archief van de Gouverneur/CdK als in dat van GS komen veel stukken voor die te maken hebben met de Nationale Militie.³ Alle mannelijke ingezetenen waren verplicht zich te laten registreren voor militaire dienst in het jaar waarin men 18 werd. Verzoeken om vrijstelling, plaatsvervanging of herkeuring werden

3) Zie ook Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Inventaris van militie- en keuringsraden in Noord-Brabant, 1814–1919 (bandnr. 017.18).

[illegible]

door het provinciaal bestuur behandeld. Ook over de schutterijen, die ingeschakeld konden worden door de gouverneur/CdK bij het handhaven van de openbare orde, treft men mooie lijsten aan met namen van de schutters, hun geboortedatum en woonplaats.

Militie:

- Lotingsregisters van de militie, betrekking hebbende op gemeenten uit de kantons Heusden en Oss, 1819-1820 (4496).
- Staten van miliciens die (tijdelijk) naar andere korpsen zijn overgeplaatst, 1822-1833 (4497).
- Staten van gedeserteerde miliciens, 1830-1831 (4498).
- Staten van miliciens die het korps verlaten hebben wegens desertie, lichaamsgebreken of overlijden, 1833 (4499).
- Staten van afgegeven bewijzen van voldoening van de militieplicht, 1857-1860, 1866-1869 (4502-4503).
- Registers op inlijving van lotelingen der militie, 1874-1908 (4504-4539).
- Namenklappers op de militieregisters, 1905-1908 (4544-4565).
- Staten van personen die gediend hebben bij de land- of zeemacht, 1879-1905 (4541-4542).
- Register van verlofgangers die toestemming kregen om tijdelijk in het buitenland te verblijven, 1906-1909, 1914-1922 (4566-4568).

Schutterij:

- Staten van ingeschreven vrijwilligers, 1830-1831 (4570).
- Stukken betreffende voordrachten tot benoeming en ontslag van officieren, 1831-1840 (4573).
- Staten van opgekomen dienstplichtige schutters, 1831-1838 (4574).
- Staten van manschappen bij de mobiele schutterij, 1831-1839 (4575-4579).
- Staten van plaatsvervangers voor dienstplichtige schutters optredende personen, 1832-1839 (4580).
- Staten van officieren bij de rustende schutterij, 1832-1907 (4582-4583).
- Register van officieren van de dienstdoende schutterij,

1841–1868, 1856–1907 (4586, 4588).

- Staten van personen die door een schijnverhuizing de dienstplicht voor de schutterij hebben getracht te ontlopen, 1834–1836 (4585).
- register van uitspraken door GS omtrent personen die zich niet binnen de gestelde termijnen hebben laten inschrijven voor de militie, 1863–1912 (10678–10679).
- Registers van herkeuringen voor de militie, 1863–1908 (10680–10684).
- registers van keuringen van plaatsvervangers voor de militie, 1876–1898 (10685–10687).
- Registers van herkeuringen van lotelingen en schutters, 1885–1900 (10689–10690).

GEMEENTEBESTUREN

Een keer in de vier jaar was de Gouverneur/CdK verplicht de gemeenten in zijn provincie te bezoeken en van zijn bezoek verslag uit te brengen aan de minister van binnenlandse zaken. GS waren belast met toezicht op het financiële en bestuurlijke reilen en zeilen in de afzonderlijke gemeenten. In verband met deze taken is veel materiaal betreffende de gemeentebesturen in het archief van het provinciaal bestuur terecht gekomen:

- Staten van gegevens betreffende leden van gemeentebesturen, -secretarissen en -ontvangers, 1824 (4302).
- Stukken betreffende benoemingen en borgtochten van gemeentelijke ontvangers, 1814–1825, 1844–1910 (8608–8609).
- Registers van de samenstelling vban gemeentebesturen, 1840–1921 (8631–8642).
- Staat van burgemeesters en hun adjuncten in het arrondissement Eindhoven, circa 1814 (12187).
- Lijsten van burgemeesters, assessoren, raadsleden, gemeentesecretarissen en -ontvangers in Helmond e.o., 1838–1849 (12253–12254, 12430, 12469–12471).
- Staten van voordrachten tot (her)benoeming en van aftredende burgemeesters in Breda e.o., circa 1849 (12538).

BELASTINGEN

De bemoeienis van het provinciaal bestuur met belastingzaken was vrij omvangrijk. Zij mocht eigen belastingen heffen en had lange tijd het toezicht op de administratie en inning van de rijksmiddelen. Het behandelen van verzoeken om kwijtschelding van belastingen of het geven van boetes wegens het ontduiken van belastingen behoorde ook tot haar competentie:

- Namenklappers op belastingzaken voorkomend in het archief van de Gouverneur/CdK, 1826–1855 (2786–2803, 3603–3630).
- Alfabetisch op naam geordende stukken betreffende bekeuringen wegens overtreding van belastingvoorschriften, 1824–1837 (3635–3639).
- Registers van gegevens en beoordelingen van en beschikkingen jegens belastingambtenaren, 1833–1843 (3661–3665).
- Staten van het personeel van het kadaster, 1826–1832 (3682).
- Staten van personen die in de gemeenten het college van zettters voor de directe belastingen vormen, 1844 (4264).
- Namenklapper op ingekomen verzoeken betreffende de grondbelasting, 1907–1919 (8521).
- Staat van ambtenaren van de directie Noord-Brabant van de administratie der directe belastingen, 1819 (12603).

De erfgenamen van heer Ghijzel Back

§ 11. Bisschop Ophovius en zijn familie

Drs L.F.W. Adriaenssen
van der Hoopstraat 85^{III}, 1051 VD Amsterdam

I. RUTHGEER VAN OPHOVEN¹ was in 1370–1381 schepen van Heusden.² Van hem zijn vier kinderen bekend:

- 1) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Mariënkroon en Mariëndonk, inv. Van Bavel, reg. 132, 17 november 1381.
- 2) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Mariënkroon en Mariëndonk, inv. Van Ba-

1. Gherit Rutgers van Ophoven³ trouwde met Heyn die Veer Jans Potters zoon⁴, die in 1420 goederen verwierf te Engelen, Vlijmen en Heusden⁵ en in 1422 gasthuismeester te Heusden was.⁶ Hun kinderen waren Ruthger, Aleyt, Mechtelt (gehuwd met Jacob Fave), Luytgairt, Dingen en Jan.⁷
2. Jacob Rotgheers van Uphoven, volgt onder II op pagina 47.
3. Geeraert Rutgers van Ophoven, volgt onder IIbis op pagina 47.
4. Henric Rutgers van Ophoven⁸ werd priester. In 1422 (of eerder?) maakte hij een fundatie van vijf wekelijkse missen in het gasthuis van Heusden, te (doen) celebreren door de abt van het Mariënkroonklooster.⁹ Hij overleed in 1453. Zijn nichten Geryt en Korstyn Jacobs van Ophoven vrijwaarden Rutger Geryts van Ophoven voor diens verplichtingen gedurende een jaar en zes weken na heer Henricks overlijden.¹⁰

vel, reg. 95, 96, 97, 98 en 99, schepenzegels van 4 december 1370 - 24 april 1371.

- 3) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Mariënkroon en Mariëndonk, inv. Van Bavel, reg. 1407, 4 juli 1483.
- 4) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Mariënkroon en Mariëndonk, inv. Van Bavel, reg. 458, 3 mei 1420; reg. 497, 7 oktober 1422. Catharinaklooster Heusden, inv. Hoppenbrouwers no 171, 17 november 1404.
- 5) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Catharinaklooster Heusden, inv. Hoppenbrouwers no 214, 3 mei 1420.
- 6) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Mariënkroon en Mariëndonk, inv. Van Bavel, reg. 494, 4 oktober 1422.
- 7) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Catharinaklooster Heusden, inv. Hoppenbrouwers no 20, 4 oktober 1451; no 169, 6 maart 1439; no 214, 4 oktober 1451; no 216, 26 oktober 1453.
- 8) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Mariënkroon en Mariëndonk, inv. Van Bavel, reg. 478, 8 augustus 1421; reg. 479 en 480, 21 augustus 1421; reg. 494, 4 oktober 1422; reg. 497, 7 oktober 1422; reg. 573, 16 juni 1430; reg. 915.
- 9) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Mariënkroon en Mariëndonk, inv. Van Bavel, reg. 498, 8 oktober 1422.
- 10) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Mariënkroon en Mariëndonk, inv. Van Bavel, reg. 913, 22 september 1453.

II. JACOB ROTGHEERS VAN UPHOVEN¹¹ vestigde zich in 1421 te Brugge.¹² Bij Lijsbeth N. had hij zeven kinderen:¹³

1. Korstyn Jacobs van Ophoven¹⁴, gehuwd met Geryt Aertntsz van Druenen.
2. Oyde Jacobs van Ophoven.
3. Geryt Jacobs van Ophoven.
4. Beatrijs Jacobs van Ophoven verkocht in 1483 de helft van een huis te Heusden.¹⁵
5. Lysbeth Jacobs van Ophoven trouwde met Jacob Aernts van Bladel, met wie zij in 1457 goederen te Herpt verkocht.¹⁶
6. Aleyt Jacobs van Ophoven.
7. Geraert Jacobs van Ophoven¹⁷, gehuwd met Laureyns Airnts zoon.

IIbis. GEERAERT RUTGERS VAN OPHOVEN¹⁸ is rond 1380 geboren. In 1412 kocht hij drie morgen land uit de 1000 morgen voormalige gemene stadsgroden *op de Wolfsdonc* buiten Den Bosch. In 1413 kocht hij er een halve morgen bij, in 1415 anderhalve morgen (in erfpacht), in 1416 een halve morgen (in erfcijs), in 1421 nog eens twee morgen; in 1423 kocht hij vijf weiden al-

11) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Mariënkroon en Mariëndonk, inv. Van Bavel, reg. 573, 16 juni 1430.

12) R.A. Parmentier, *Indices op de Brugsche poorterboeken* (2 stukken; Brugge, 1938) I, 198, 199 (23 januari 1421).

13) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Mariënkroon en Mariëndonk, inv. Van Bavel, reg. 626, 26 augustus 1435; reg. 915, 6 oktober 1453; reg. 954, 30 juli 1455; reg. 958, 9 augustus 1455; reg. 980 en 981, 6 oktober 1456; reg. 997, 8 april 1457.

14) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Mariënkroon en Mariëndonk, inv. Van Bavel, reg. 912, 22 september 1453.

15) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Mariënkroon en Mariëndonk, inv. Van Bavel, reg. 1402, 10 april 1483.

16) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Mariënkroon en Mariëndonk, inv. Van Bavel, reg. 1001, 15 juni 1457.

17) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Mariënkroon en Mariëndonk, inv. Van Bavel, reg. 912, 22 september 1453.

18) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Mariënkroon en Mariëndonk, inv. Van Bavel, reg. 343, 3 december 1410; reg. 359, 7 juli 1412; reg. 364, 17 november 1412; reg. 381, 16 juni 1414; reg. 458, 3 mei 1420. Catharinaklooster Heusden, inv. Hoppenbrouwers no 214, 3 mei 1420.

daar en in 1427 nog eens vijf.¹⁹ Te Heusden kocht hij in 1425 een huis met een gang ernaast in de Hoogstraat.²⁰ Hij trouwde met Mechtelt dochter Jan Wolver zoon Metten Dirck Wolver, die uit haar eerdere huwelijk met Sander van Rossem moeder was van Goossen van Rossem. Hun kinderen gingen in 1457 een erfdeling aan.²¹

1. Peter van Ophoven, conventueel van het klooster van Maria Maagd te Heusden. Ten behoeve van zijn klooster erfde hij in 1457 de helft van een huis met erf en achterhuis te 's-Hertogenbosch op de Uilenburg.
2. Rutger Geryts van Ophoven, volgt onder III op pagina 48.
3. Jan Gheerraerds van Ophove werd op 5 mei 1441 poorter van Brugge *omme bevryet te zine int ambocht vanden riem-makers ende tzelve ambocht te doene metter hant*.²²
4. Petronella Geraerts van Ophoven trouwde met Matheus Rademaker.

III. RUTGER GERYTS VAN OPHOVEN²³ werd in 1435 door zijn moeder geëmancipeerd.²⁴ Hij trouwde in eerste echt met Beel Henricxss van der Merendonck, dochter van Henrik Gerits van der Merendonck en van Lysbeth Jans van Gewanden. Zijn tweede vrouw was Mechtelt Peter Bellens, dochter van Peter Willems Bellens en Yda N. In 1484 nam zij ontslag uit het Bossche molenaarsambacht.²⁵ Uit het eerste huwelijk:

1. Henrick Rutgerss van Ophoven²⁶ nam in 1490 ontslag uit het

19) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Mariënkroon en Mariëndonk, inv. Van Bavel, reg. 365, 22 december 1412; reg. 368, 6 april 1413; reg. 398, 18 april 1415; reg. 415, 7 februari 1416; reg. 466 en 467, 10 april 1421; reg. 506, 14 augustus 1423; reg. 544, 15 maart 1427.

20) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Mariënkroon en Mariëndonk, inv. Van Bavel, reg. 529, 20 juni 1425.

21) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Mariënkroon en Mariëndonk, inv. Van Bavel, reg. 992, 23 februari 1457.

22) Parmentier, *Indices op de Brugsche poorterboeken*, I, 324, 325.

23) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Mariënkroon en Mariëndonk, inv. Van Bavel, reg. 912, 22 september 1453; reg. 915, 6 oktober 1453.

24) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1205, f 164, 18 maart 1435.

25) F.W. Smulders, „Ontslagen uit het molenaarsambacht in Den Bosch”, *De Brabantse Leeuw*, X (1961) 30.

26) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1289, f 439, 25 september 1518.

korenkopersambacht.²⁷ Hij had een bastaarddochter:

A. Aecht van Ophoven, geboren in 1498. In 1528 was zij *professyt inden convent opten Ulenborch te 's-Hertogenbosch*.²⁸

2. Aleyt Rutgers van Ophoven.

3. Lysbeth Rutgers van Ophoven²⁹ trouwde met Lambrecht Engbrechts van den Hezeacker, die in 1480 de gruit van Kessel en Maren verpachtte³⁰ en in 1490 ontslag nam uit het korenkopersambacht.³¹ Hij was in 1496 en 1511 schepen van 's-Hertogenbosch. In 1525-1528 waren zijn kinderen:³² Arnt en Henrick, in 1489 en 1498 geboren als zoons van Lysbeth, en Thonicken, geboren in 1513, dochter uit zijn tweede huwelijk met Margriet Anthonis Boest.

De kinderen van Mechtelt Peter Willems waren:³³

4. Jan Rutgers van Ophoven, volgt onder IV op pagina 49.

5. Peter Rutgers van Ophoven.

IV. JAN RUTGERS VAN OPHOVEN³⁴ was gehuwd met een erfge-name van heer Ghijsel Back: Engelken Henricx van Stiphout³⁵, dochter van Henrick Henricxss van Stiphout en Engelken Laureyns Vanny alias Back. Hij geloofde in 1516 een rente aan het Sint-Joostaltaar in de Bossche Sint-Jacobskapel, waarvan zijn

27) F.W. Smulders, „Ontslag uit het korenkoper-ambacht in Den Bosch”, *De Brabantse Leeuw*, X (1961) 104.

28) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, Aanwinsten 7851, f 297.

29) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1259, f 95^v, 1489/90.

30) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1249, f 285, 1479/80.

31) Smulders, „Ontslag uit het korenkoper-ambacht”, 104.

32) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, Aanwinsten 7851, f 186^v, 1525; f 266, 1527/28.

33) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1318, f 156^v, 14 maart 1533.

34) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1262, f 185, 1493. R 1269, ff 109^v en 110, 1500. N.H.L. van den Heuvel, *De ambachtsgilden van 's-Gravenhage vóór 1629. Rechtsbronnen van het bedrijfsleven en het gildewezen* (Utrecht, 1946) 467. Smulders, „Ontslagen uit het molenaarsambacht”, 30. Smulders, „Ontslag uit het korenkoper-ambacht”, 104.

35) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1239, f 200^v, 1470. R 1253, f 355, 1484.

zoon beneficiant was.³⁶ Zijn kinderen bij Engelken waren:³⁷

1. Rutgher van Ophoven³⁸, geboren in 1499, ontwikkelde zich onder de mede-erfgenamen van heer Ghijsel Back tot een van de meest fervente beneficiejagers. In 1520 ging hij te Leuven studeren en hij probeerde zijn studie te bekostigen door de cantorij van Hilvarenbeek (gesticht door Ghijsel Back) binnen te halen. Wat hem in 1520 mislukte, lukte hem in 1557 door beslag te leggen op de patronaatsweide. Wel moest hij die weer aan de patroon van de cantorij teruggeven, maar hij werd cantor. Het moment was echter slecht gekozen, want juist waren de Bkenaars begonnen hun collegiale kerk aanmerkelijk te vergoten en verfraaien en de cantor was gehouden een deel van deze werkzaamheden te betalen. Heer Rutger was priester en had te 's-Gravenhage een altaar in de Sint-Jacobskapel. Hij woonde eerst te Hintham, resideerde waarschijnlijk enkele jaren te Hilvarenbeek en zal zijn leven hebben geëindigd in Den Bosch, waar hij huizen bezat in de Peperstraat en de Verwerstraat. Op 8 november 1565 is hij overleden.
2. Henrick Janss van Ophoven is in 1502 geboren. In 1529/30 verkocht hij een kampje land bij de lange brug te Orthen.³⁹
3. Mechtelt Janss van Ophoven, geboren in 1506.
4. Jan Janssen van Ophoven, geboren in 1511.
5. Laureyns Janssen van Ophoven, volgt onder V op pagina 50.
6. Peter Janssen van Ophoven, volgt onder Vbis op pagina 51.

V. LAUREYNS JANSSEN VAN OPHOVEN⁴⁰, nestelmaker te 's-Her-

36) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1286, f 148^v, 31 januari 1516.

37) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, Aanwinsten 7851, f 140^v, 1517; f 161, 1519; ff 186^v, 187 en 187^v, 1522.

38) L.F.W. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog en onder de generaliteit. Sociale en economische geschiedenis van een Kempens dorp tussen 1400 en 1800* (Amsterdam 1987) 156, 157.

39) R.A. van Zuylen, *Inventaris der archieven van de stad 's Hertogenbosch. (Stadsrekeningen van het jaar 1399-1800)* (2 stukken; 's-Gravenhage, 1863-1866) I, 459.

40) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1311, f 136^v, 25 april 1529. R 1333, f 143^v, 21 februari 1540. R 1338, f 296, 19 september 1543. R 1367, f 160^v, i.m. 4 februari 1555.

togenbosch. Bij Lysbeth Hubert Martenss⁴¹, —dochter van Huybrecht Marten Jans en Kathelyn, die *after die Tolbrugge* woon-den—, was hij vader van de vier hiernavolgende kinderen⁴², die anno 1557 overgingen tot een deling van de ouderlijke nalatenschap.⁴³

1. Hanrick Laureyns van Ophoven erfde in 1557 het getouw, *den ambachte vanden naestelmaeckers aengaende, ende byden voirgenaemden Laureynssen van Ophoeven, synen vader, aftergelaten*; de waarde werd gesteld op f 463.⁴⁴ In 1590 was hij voogd van de kinderen van zijn zus Metken.⁴⁵
2. Jan Laureyns van Ophoven, in 1557 onmondig.
3. Metken Laureynss van Ophoven was in 1557 onmondig. Zij trouwde met de leerlooier Huybrecht Gerardts van Wel⁴⁶, die in 1590 kwam te overlijden.⁴⁷ Hun kinderen⁴⁸ waren Laureyns Huyberts van Wel, schoenmaker te 's-Hertogenbosch, Wouter Huybrechts van Wel, schoenmaker te Gent, Mari-ken Huyberts van Wel en Catharina Huybrechts van Wel, gehuwd met de kleermaker Jan Henricxss van Boeckhoudt.
4. Huybertken Laureyns Janss van Ophoven, onmondig in 1557.

Vbis. PETER JANSSEN VAN OPHOVEN⁴⁹ was evenals zijn broer Lanreyns nestelmaker en in 1552 deken van zijn ambacht.⁵⁰ In 1529 kocht hij zijn broers Laureys en Rutger uit hun twee der-

41) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1338, f 291, 18 september 1543. R 1340, f 60, 8 december 1542. R 1843, f 329, 17 november 1546.

42) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1340, f 60, 18 december 1542. R 1342, f 360, 22 mei 1545.

43) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1845, f 177, 23 maart 1557.

44) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1845, f 177, 23 maart 1557.

45) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1924, ongef., 13 september 1590.

46) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Rentmeester Generaal 280, f 5.

47) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1924, ongef., 13 september 1590; 11 december 1590.

48) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1515, f 54^v, 19 november 1614. N 2674, ongef., 21 juli 1629.

49) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1311, f 136^v, 25 april 1529. R 1333, f 143^v, 21 februari 1540. R 1338, f 296, 19 september 1543. R 1342, f 192^v, 6 februari 1545. R 1346, f 214^v, 16 februari 1547. R 1356, f 15, 21 november 1550.

50) Blondé 1987, p. 203.

dedelen van een huis in de Orthenstraat⁵¹, in 1543 kocht hij een huis te Orthen⁵², in 1552 was hij de eigenaar van een huis *inder Orthenstraten ter heylich Cruyspoirten waert*.⁵³ Als meester *vanden gasthuysse genoempt sint Loys gasthuys, gestaen binnen der voerscreven stadt inden Orthenstraet, mette capelle daer toebehoerende*, was hij actief in de caritas.⁵⁴ Peter was gehuwd met Emmeken Michiel Roeloffs van Leendt⁵⁵, dochter van de meesterschrijnwerker en beeldsnijder Michiel Rocloff Henrick Goyarts van Leendt alias Michiel Roeff Emmen⁵⁶ en van Heylwich Everts Hulssman⁵⁷, die in de Orthenstraat woonden. In 1585 schonk Emmeken uit dankbaarheid voor de bijstand in haar ziekte de van haar zus Aelken geërfde helft van het huis *den Hoortshooren* (Hertshoorn?) in de Korte Kerkstraat aan haar zoon Henrick.⁵⁸ Haar kinderen:

1. Michiel Peeters van Ophoven trouwde met Aelken van Erp. In de Sint Jan werden de volgende kinderen gedoopt:
 - A. Peterken, kort na 3 juli 1566 gedoopt.
 - B. Dirckken, geboren in oktober 1567 en ten doop gehouden door Everart Michiel Joesten van Erp.
 - C. Maria, gedoopt op 9 september 1569.
 - D. Michieltken Michiels van Ophoven, geboren in 1573, werd in 1594 augustines⁵⁹, of in 1595, toen zij als *suster Michielken, geprofessyt in sint Geertruyden clooster bin-*

51) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1311, f 175^v, 4 juni 1529.

52) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1338, f 200^v, 18 juli 1543.

53) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1359, f 35, 24 september 1552.

54) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1352, f 241^v, 22 maart 1549. R 1377, f 18, 21 oktober 1558.

55) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1316, f 24, 22 december 1531. R 1327, f 8, 13 oktober 1537. R 1342, f 192^v, 16 februari 1545.

56) Van den Heuvel, *De ambachtsgilden van 's-Gravenhage vóór 1629*, 422. P. Gerlach, „Enige Bossche beeldhouwers ten tijde van Jeroen Bosch”, *Varia Historia Brabantica*, IV (1975) 363, 365.

57) Zij was een dochter van Everaert Hulssemans en Luytgaert natuurlijke dochter Willem Scilder (Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1842, f 680, 10 december 1537).

58) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1405, f 198^v, 8 mei 1585.

59) L.H.C. Schutjes, *Geschiedenis van het bisdom 's Hertogenbosch* (5 dln; Sint-Michielsgestel) IV, 473.

nen deser stadt, een lijfrente kreeg.⁶⁰ In 1629 was zij een der *senieuren ende raedtsusters* van haar convent.⁶¹ Na de reductie van de stad was zij een van de laatste zusters die uitstierven; zij overleed op 4 december 1650.⁶²

2. Henrick Peeters van Ophoven, volgt onder VI op pagina 53.
3. Laurens Peeters van Ophoven.
4. Heylwich Peters van Ophoven trouwde met Jan van Erp.

VI. HENRICK PEETERS VAN OPHOVEN⁶³ woonde te 's-Hertogenbosch in de Krullestraat *over die zoije*.⁶⁴ Minstens sedert 1560 was hij gehuwd met Hanricxken natuurlijke dochter Ny-claes Henrick Janssen van den Bosch⁶⁵, die in 1585 overleed. Haar vader⁶⁶ woonde *inder Colperstraten, nu die Verwerstraet genoemt*.⁶⁷ Hanrick van Ophoven was lijnwaadkoper. Vermoedelijk negocieerde hij, —evenals zijn zoon—, onder meer op Spanje, want in 1587 probeerde hij de handelingen van zijn procureur aldaar.⁶⁸ In 1582 was hij blokmeester van de Kerk- en de Verwerstraat, in 1585 verkocht hij de helft van een huis in de Korte

60) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, Aanwinsten 7851, f 587, 1595.

61) A.F.O. van Sasse van IJsselt, *De voorname huizen en gebouwen van 's-Hertogenbosch, alsmede hunne eigenaars en bewoners in vroeger eeuwen. Aanteekeningen uit de Bossche protocollen loopende van 1500–1810* (3 dln; z.pl., z.j.) I, 68.

62) Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage, Raad van State 2155-I, *convent S. Geertruyden* 1629.

63) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1399, f 285^v, 24 maart 1574. R 1404, f 166, 10 april 1581. R 1405, f 198^v, 8 mei 1585. R 1414, f 170^v, 27 april 1583. R 1415, f 57, 9 februari 1585. A.M. Frenken, „De Bossche bisschop Michaël Ophovius O.P. 1570–1637”, *Bossche Bijdragen*, XIV (1936–1937) 19–21.

64) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, A 243, f 49, 1586.

65) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1381, f 13, 1 september 1560. R 1385, f 53^v, 18 november 1563. R 1418, f 20^v, 28 november 1582. R 1419, f 98, 11 augustus 1586.

66) Claes Hanrick Janss van den Bosche was gehuwd met Cornelia Rolofs Claes Bruessen, weduwe van Arnt Vastarts Arntss. Zijn stiefzoon Roeloff Vastarts was lijnwaadkoper (Cfr. Van Sasse van IJsselt, *De voorname huizen*, III, 437).

67) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1845, ff 489 en 493, 26 mei 1559.

68) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1470, f 79^v, 30 december 1587.

Kerkstraat, geërfd van zijn moeder.⁶⁹ De laatste vermelding van Henrick van Ophoven te 's-Hertogenbosch dateert van 1593. Toen was hij collecteur van de koningsbede.⁷⁰ Een of twee jaar later vertrok hij naar Antwerpen, waar hij waarschijnlijk in 1598 is overleden. Hij liet een insolvent sterfhuis na.⁷¹ Zijn en Hanricxkens kinderen waren:⁷²

1. Niclaes van Ophoven, volgt onder VII op pagina 58.
2. Michael Ophovius⁷³ is op 22 januari 1570 te 's-Hertogenbosch gedoopt. Hij werd dominikaan te Antwerpen (1585), ontving in 1593 de priesterwijding, studeerde aan de universiteiten van Leuven en Bologna en promoveerde in 1599 te Rome tot licentiaat en te Leuven in 1609 tot doctor in de theologie. Vervolgens was hij inquisiteur in het bisdom Den Bosch, provinciaal van zijn orde en sinds 1615 vicaris-generaal van Holland, Brabant en Zeeland, sinds 1619 van heel Noord-Nederland. Tegelijkertijd was hij prior van de dominikanen te Antwerpen (1608–1623). Nadat hij van februari 1623 tot 26 november 1625 te 's-Gravenhage op de Voorpoort gedetineerd was geweest, werd hij in 1626 bisschop van Den Bosch. In 1629 was hij een van de ondertekenaars van de capitulatie van Den Bosch. Daarna trok hij door zijn ambtsgebied, zonder over een vaste zetel te beschikken. In 1636 vluchtte hij uit de meierij en op 4 november 1637 is hij te Lier gestorven.

69) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1405, f 98^v, 8 mei 1585.

70) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1407, f 432^v, 17 maart 1593; f 553^v, 9 augustus 1593; f 558^v, 27 augustus 1593; f 562, 6 september 1593.

71) R. Baetens, *De nazomer van Antwerpens welvaart. De diaspora en het handelshuis De Groote tijdens de eerste helft der 17de eeuw* (2 dln; z.pl., 1976) I, 173.

72) Baetens, *De nazomer*, I, 20, 67, 113. J. Mosmans, „Michaël Ophovius”, *Bossche Bijdragen*, XIV (1936–1937) 305. A.M. Frenken, „Het dagboek van Michaël Ophovius, 4 Augustus 1629 – einde 1631”, *Bossche Bijdragen*, XV (1937–1938) passim. Een (overigens defecteuzen) genealogie om de verwantschap tussen de families Van Ophoven en Van den Gevel te staven noemt behalve de hierna te noemen kinderen nog Peter en Pauwels (Stadsarchief Antwerpen, Insolvente Boedelskamer 624).

73) L.F.W. Adriaenssen, „De gerechtigden tot het Bacx-koorke in de Sint Jan tot de reductie van Den Bosch”, *De Brabantse Leeuw*, XXXIV (1985) 146, 147.

Ophovius had in februari 1623 op verzoek van aartsheer-togin Isabella geprobeerd om Willem Adriaan van Horne, gouverneur van Heusden, heer van Kessel, door omkoping te bewegen over te lopen naar de Spaanse partij. Horne arresteerde hem en de dominikaner prior belandde als landverrader in de gevangenis, eerst te Heusden, later te 's-Gravenhage.⁷⁴ De Infante deed haar best hem uit zijn ketenen te slaken en schakelde onder meer koning Jacobus van Engeland daarvoor in. In september 1623 ontvingen de Staten van Holland van haar een voorstel om alle gevangenen in Brabant en Vlaanderen te ontslaan in ruil voor hun gedetineerden, met name de prior te Heusden. De Staten waren aanvankelijk bereid over de transactie na te denken, mits Ophovius ervan uitgezonderd bleef. Maar de Infante bleef staan op de inclusie van Ophovius (november) en in december 1623 kreeg zij (de georganiseerde) steun van honderd huisvrouwen van gevangenen in Vlaanderen en Brabant, die vroegen om hun mannen te ruilen tegen de gevangen jezuïet Maliaert en Ophovius. Toen het Hof van Holland zich achter de vrouwenactie schaarde, werd het door de Staten gemaand zich er buiten te houden. In maart 1624 viel dan het besluit om bij de generaliteit Ophovius' vrijlating te bevorderen en voor de gouverneur van Heusden een gepaste verering te bedingen, te weten het graafschap Hoorn.⁷⁵ In november 1624 kwam Ophovius weer op vrije voeten.

Bijlage: interrogatie van Ophovius⁷⁶

Andere artyckulen den hoove van Hollant overgegeven byden procureur generael vanden selven hoove, omme daeraf naeder gehoort te werden de persoon van Michael Ophovius, prior ende gevangen

74) De interrogatie, al jaren lang zoek toen Frenken zijn artikel „De Bossche bisschop Michaël Ophovius O.P. 1570–1637” schreef, is hierachter als bijlage opgenomen.

75) *Particuliere notulen van de vergaderingen der Staten van Holland 1620-1640 door N. Stellingwerff en S. Schot*, dl II, bew. door J.W. Veenendaal-Barth m.m.v. A.A. Smit en V.L. Vree ('s-Gravenhage, 1987) nrs 124, 127, 137, 144, 309, 346, 469, 543, 561, 568, 683, 886.

76) Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage, 3e afdeling, handschriftenverzameling no 29-II.

op de Voorpoort vanden selven hoove,

1. Den voorschreven gevangen noch te vraegen, off hy nyet en heeft gelesen de instructie vande infante hem voor desen verthoont.
2. Wanneer hy de selve instructie heeft gelesen ende off sulcx nyet all by hem is gedaen eer hy van Antwerpen naer S'Her-togenbosch dese leste reyse was vertrocken.
3. Off hem gevangen de voorschreven instructie nyet byde infante selver is behandicht off toegesonden.
4. Dewyle hy gevangen in syne voorighe examinatiën selver seyt curieus geweest ter syn omme te weten wat vande handelinge dye geseyt wiert metten heere van Kessel gehouden te weesen, soude mogen weesen, ende daer van tot verscheyden reysen met pater Thomas gesproocken te hebben, daerover naerder te vraegen wat hem soo byden voorschreven pater Thomas als andere noopende de voorschreven handelinghe meer is geseyt ende gecommuniceert geweest, soo vanden aenslacht als de maniere van den selven int werck te stellen ende dyergelycke.
5. Mede naeder te justeren dat hy exhibere ofte ten minsten aenwyse waer nu is de copie vande belofte, dye hem gevangen volgeus den inhouden vanden voorschreven instructie mede gegeven is, oft waer hy dye heeft gelaten ende van den inhouden van dyen naerder te vraegen.
6. Item naerder te vraegen off hy in conformité vanden voorschreven syne instructie aenden voornaemden heere van Kessel naer eenighe voorighe discourssen nyet en heeft geseyt ende voorgehouden, dat d'infante den selven heere door hem gevangen adviseere ten eynde hy metten eersten soude volbreugen syn desseing, op dat de saecke nyet en mochte nytcoomen, off dyergelycke redenen in substantie.
7. Off hy meer ten selven tijde nyet en heeft geseyt dat de voorschreven heer van Kessel hem soude verseeckeren in recompense van synen dienst vant Goud Vlies, vant graeffschap van Hoorn, als meer van alle eenen preëminentien ende groete vergeldingen van gelden, jaerlycksche tractementen ende dyergelycke.
8. Item off hy gevangen, merckende dat sulcke ende dyergelycke propoosten byden heere van Kessel seer qualycken wierden genoomen, daerover nyet gesocht heeft den selven heere te verspreecken ende vorder te induceren mette exempelen van eenighe groote heeren in Vranckrijck, dye wel met haeren co-

ninck waeren gereconcilieert, item met beloft van eenighe benedictie, nevens soo merckelycke recompense booven t'goude vlies ende graeffschap van Hoorn voor hem ende syne kinderen, ende dyergelycke propoosten meer.

9. Indyen den gevangen mochte blyven by t'gene hy voor desen heeft geseyt, namentlyck dat hy den voorschreven heere van Kessel heeft willen waerschouwen vant gene uyt synen name tot Bruyssel wiert gehandelt, omme daer door het faveur vanden selven heere tot syns gevangens broeders kinderen te capteren, ende over omme te verhoeden datter geen vorder disordre ende verbitteringhe en soude ontstaen in dese geunieerde provintyen, daeroover hem vorder te vraegen off dan syne uytterlycke intentie was omme de instructie hem byde infante gegeven nyet naer te coomen.
10. Item wat hy gevangen soude gedaen hebben indyen hy den heere van Kessel gedisponeert hadde gevonden, omme de presentatiën dye hy gevangen seyde aen Godefroy de Hornes inden naeme vanden voornaemden heere tot Bruijssel gedaen te syn, aen te nemen, ende d'infante dienst te doen ende wat off waer van hy gevangen in sulcken gevalle van meeninghe was metten voornaemden heere van Kessel naerder te handelen.

Nic. van Kinschot

11. Henrick Henricx van Ophoven is op 15 januari 1574 te 's-Hertogenbosch gedoopt. Hij maakte in 1629 e.v. deel uit van de hofhouding van zijn broer Michael.⁷⁷
12. Jan Henrick Peters van Ophoven⁷⁸ is wellicht degene die als zoon van *Henricus Petri* op 16 oktober 1568 in de Sint Jan van den Bosch werd gedoopt. Hij trouwde met Lysken Jan Peeter Henricx⁷⁹ uit Hilvarenbeek, een dochter van Jan Peeter Henrick Langenpeer en Heylwich Dircx van Trier. Jan van Ophoven werd het slachtoffer van het beleg van Den Bosch. De schepen Robert Splinter van Voorne schreef op 6 september 1629 in zijn kroniek: *Den bishops broeder is op*

77) Frenken, „Het dagboek van Michaël Ophovius”, 38, 58, 175, 218, 242.

78) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1436, f 500^v, 22 september 1598. Charterverzameling Provinciaal Genootschap, inv. 1915, no 130, 22 september 1598.

79) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1443, f 66^v, 31 december 1602. R 1445, f 361, 26 juli 1605. Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 33, f 32^v, 28 januari 1592. R 40, f 119, 19 mei 1612.

de plaetse van t'canon oft wynt geschoten.⁸⁰ Zijn enige kind bij Lysken was:

- A. Henrick van Ophoven⁸¹ is in 1601 te 's-Hertogenbosch geboren, studeerde aan de universiteit van Leuven en het seminarie te Antwerpen en werd in 1629 pastoor van Bell. Op 31 januari 1631 is hij overleden.
13. Jacobus Ophovius⁸² is op 22 februari 1578 in de Sint Jau van Den Bosch gedoopt. Hij werd convers bij de dominikanen te Antwerpen, waar hij op 14 oktober 1652 als *jubilarius* kwam te overlijden.
14. Stynken Henricx van Ophoven is in 1631 overleden. Haar zoon Peter was secretaris van bisschop Ophovius.
15. Anna Henricx van Ophoven werd voor het Sint-Anna-altaar in de kloosterkerk van Zoeterbeek (Nuenen) begraven.⁸³
16. Maria Henricx van Ophoven.

VII. NICLAES VAN OPHOVEN⁸⁴ kocht in 1606 huizen in de Wolvenhoek te 's-Hertogenbosch, die hij in 1610, toen hij zich te Antwerpen vestigde⁸⁵, verkocht.⁸⁶ In de Scheldestad dreef hij een handel in linnen.⁸⁷ Hij handelde ook op Spanje, waar in 1610 zijn waren in beslag genomen werden. Ze werden vrijgegeven nadat aartshertog Albert had verklaard dat het geen goederen uit de

80) R. van Voorne, „Dagboek der belegering van 's Hertogenbosch”, in: C.R. Hermans, *Verzameling van oorkonden, betreffende het beleg van 's Hertogenbosch in den jare 1629*, bd I ('s-Hertogenbosch, z.j.) 60.

81) Adriaenssen, „De gerechtigden tot het Bacx-koorke”, 158.

82) Adriaenssen, „De gerechtigden tot het Bacx-koorke”, 148. P. Génard, *Verzameling der graf- en gedenkschriften van de provincie Antwerpen*, dl V (Antwerpen, 1873) 127.

83) Schutjes, *Geschiedenis van het bisdom*, V, 218.

84) Stadsarchief Antwerpen, N 2256, f 128, 18 maart 1622. Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1436, f 500^v, 22 september 1598. R 1515, f 352^v, 12 mei 1615. Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Charterverzameling Provinciaal Genootschap, inv. 1915, no 130, 22 september 1598. Th. Goossens, „Particuliere brieven van bisschop Ophovius”, *Bosche Bijdragen*, XIII (1935-1936) 57. Frenken, „Het dagboek van Michaël Ophovius”, 35, 36, 115.

85) Stadsarchief Antwerpen, Vierschaar 154, 21 mei 1610.

86) Van Sasse van IJsselt, *De voorname huizen*, II, 77.

87) Stadsarchief Antwerpen, Insolvente Boedelskamer 1812.

Bisschop Ophovius door P.P. Rubens

rebelse provinciën betrof en dat Nicolaes goed katholiek was.⁸⁸ Nicolaes van Ophoven overleed te Antwerpen op 7 augustus 1622 en werd bij de dominikanen begraven⁸⁹ en liet een failliete boedel na.⁹⁰ Bij Henricxken Acrts van Hommeleghe⁹¹ had hij de volgende kinderen:⁹²

1. Anna van Ophoven⁹³ trouwde met Henrick van den Gevel⁹⁴, koopman in wijnen te 's-Hertogenbosch.⁹⁵ Hij was een zoon van Jan Jans van den Gevel en Lucretia van Orthen genaamd de Pottere. Van zijn moeder erfde hij *het Wapen van Kleef* in de Verwerstraat te 's-Hertogenbosch, dat hij in 1669, als weduwnaar van Anna van Ophoven, verkocht.⁹⁶ Het jaar daarvoor was hij op 23 juni 1668 huwelijksvoorwaarden overeengekomen met Gertruyt van der Hoeven, weduwe van Diederick van Zijdervelt, die kapitein van een compagnie burgers te Gorinchem was geweest.⁹⁷ Hendrick van Ophoven was gedomicilieerd in Den Bosch, maar resideerde op zijn speelhuis te Kaathoven onder Nuland. In 1672 werd dat door Franse soldaten overvallen. De brouwerij en de pachthoeve werden geruïneerd en alles werd gestolen of vernield, schilderijen, ledikanten, kisten en kasten. Ankers, ijzerwerk en lood werden uitgebroken, het huis van de pachter en de stallen werden

88) J. Cuvelier en J. Lefèvre, *Correspondance de la cour d'Espagne sur les affaires des Pays-Bas*, dl VI (Bruxelles, 1937), 157, no 322.

89) Génard, *Verzameling der graf- en gedenkschriften*, 137.

90) Stadsarchief Antwerpen, Insolvente Boedelskamer 1812.

91) Frenken, „Het dagboek van Michaël Ophovius”, 64.

92) De genealogische schets in het Insolvente-Boedelskamerarchief nummer 624 van het Stadsarchief Antwerpen noemt niet Hendrick, maar wel Angela en Johannes.

93) Stadsarchief Antwerpen, N 2260, f 473^v, 7 december 1647; f 477^v, 18 maart 1648. N 2261, f 13, 22 oktober 1648. Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1443, f 66^v, i.m. 10 november 1629.

94) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, N 2700, f 336^v, 21 februari 1663. N 2718, ongef., 22 mei 1658. R 1600, f 370, 2 juni 1645. Stadsarchief Antwerpen, N 2261, ongef., 29 december 1653; 3 augustus 1655; 23 november 1655. Van Sasse van IJsselt, *De voorname huizen*, II, 46, 425.

95) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, N 2686, ongef., 15 oktober 1645.

96) Van Sasse van IJsselt, *De voorname huizen*, II, 192.

97) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, N 2702, f 74, 23 juni 1668.

gesloopt om er hutten van te maken. De schade beliep meer dan f 4000.⁹⁸ Uit zijn eerste huwelijk had Hendrick een zoon, Nicolaes van den Gevel⁹⁹, waarmee hij veel te stellen had, aangezien hij in zijn brieven sprak over *mijnen rebellen Abzolon en zijn rebellighen soon Nicolaes*.¹⁰⁰ In zijn testament van 1675 had Hendrick het evenwel over *de reconciliatie tuschen hem testateur ende dheer ende meester Nicolaes van den Gevel, advocaet alhier, sijnen eenigen, wettelijcken ende alsnu wel beminden soone*, wiens zoon Hendrick een gouden ring met negen diamanten toeviel.¹⁰¹

2. Nicolaes van Ophoven¹⁰² is in 1608 te Antwerpen geboren. Hij studeerde te Leuven, werd priester en diende zijn oom, bisschop Ophovius, als kapelaan, tot deze voor hem in 1631 een kanunniksdij te Sittard had weten te verwerven.
3. Handersken van Ophoven¹⁰³ trouwde met Jan van den Gevel de jonge¹⁰⁴, koopman te Antwerpen, zoon van de Bossche koopman in lijnwaden en linten Jan van de Gevel de oude¹⁰⁵ en van Lucretia (Luytken) Andriessen van Orthen genoemd de Potttere. Jan senior was voogd van de kinderen van zijn gelijknamige zoon. Hij gaf namens hen in 1626 een machtiging om tot een verrekening te komen met alle crediteuren

98) Stadsarchief Antwerpen, Insolvente Boedelskamer 624, 26 januari 1672; 3 augustus 1672; 7 september 1672.

99) H. Bots, I. Matthey en M. Meyer, *Noordbrabantse studenten 1550-1750* (Tilburg, 1979) 311, no 1634.

100) Stadsarchief Antwerpen, Insolvente Boedelskamer 624, 26 januari 1672; brief aan de regering van 's-Hertogenbosch, 1673.

101) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, N 2798, 27 januari 1675.

102) Adriaenssen, „De gerechtigden tot het Bacx-koorke”, 160.

103) Stadsarchief Antwerpen, N 4313, ongef., 12 september 1642. Insolvente Boedelskamer 624, 14 augustus 1635. Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1599, f 230^v, 23 april 1644. Frenken, „Het dagboek van bisschop Michaël Ophovius”, 202, 209, 227.

104) Stadsarchief Antwerpen, N 2260, ff 53-291, maart 1645. N 2261, ongef., 3 augustus 1655; 23 november 1655. Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, N 2729, f 396, 12 augustus 1658. Van Sasse van IJsselt, *De voorname huizen*, I, 312; III, 322, 323, 499. Baetens, *De nazomer*, I, 171-175.

105) Stadsarchief Antwerpen, Insolvente Boedelskamer 609, bladen 135-149, 1624-1629.

van het sterfhuis van Nicolaes van Ophoven te Antwerpen en Brussel en in Vlaanderen, Frankrijk en het land van Luik. In 1628 gaf hij zijn schoondochter Handersken, —sedert 2 september 1627 was zij weduwe—, volmacht om de sterfboedel te redderen.¹⁰⁶ Zij woonde als weduwe *bij de cope-ren brugge* te Antwerpen¹⁰⁷ en trouwde in tweede echt met Jacques Aertssen¹⁰⁸ aldaar, die handelde in lijnwaad, lint, garen, 'pijnwerken', vlas en spinaal¹⁰⁹ en in eerdere echt was gehuwd geweest met Maria de Bie. Handersken van Ophoven is op 25 januari 1644 te Antwerpen overleden.

4. Coenraet van Ophoven¹¹⁰ vestigde zich te Brugge¹¹¹ en werd in 1630 weduwnaar.¹¹² Op voorspraak van zijn heeroom Ophovius werd hij in 1630 (of kort nadien) aangesteld tot belastingontvanger¹¹³, vermoedelijk tot algemeen ontvanger van de Vlaamse tol in het kwartier van Brugge, wat hij in 1655–1656 was.¹¹⁴
5. Michiel van Ophoven belandde in 1631 in het tuchthuis te Brussel.¹¹⁵ Zijn oom Ophovius zette zich in voor zijn toekomst en wilde hem een handwerk laten leren omdat hij tot de studie onbekwaam was.¹¹⁶ Hij werd ten slotte *archier van*

106) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, N 2685, f 1, 6 februari 1626; f 39^v, 23 december 1628.

107) Stadsarchief Antwerpen, Insolvente Boedelskamer 617, 1631.

108) W. van Hille, *Inventaire des lettres de légitimation* (Handzame, 1979) 67: Frans Aertsen heeft te Antwerpen het huwelijk van zijn ouders Jacques en Henrica van Ophoven weduwe van den Gevele niet kunnen terug vinden (5 juni 1715).

109) J. Denucé, „De Insolvente Boedelskamer”, *Antwerpsch Archievenblad*, 2e reeks, VII 1932) 212.

110) Stadsarchief Antwerpen, Insolvente Boedelskamer 609, blad 161, 1627. Goossens, „Particuliere brieven”, 59. Frenken, „Het dagboek van Michaël Ophovius”, 135, 142, 170.

111) Frenken, „Het dagboek van Michaël Ophovius”, 67.

112) Frenken, „Het dagboek van Michaël Ophovius”, 75, 86.

113) Frenken, „Het dagboek van Michaël Ophovius”, 173.

114) Algemeen Rijksarchief Brussel, Rekenkamer 22358.

115) Frenken, „Het dagboek van Michaël Ophovius”, 209.

116) Frenken, „Het dagboek van Michaël Ophovius”, 202, 227, 247.

*sijne majesteijt binnen Brussele*¹¹⁷, in welke hoedanigheid hij nog wordt gezien in 1663, toen Hendrick van den Gevel hem machtigde om zijn aandeel in de nalatenschap van Maria Coenraets van Hommelheze te incasseren.¹¹⁸

6. Maria van Ophoven trouwde¹¹⁹ op 24 februari 1630 te Antwerpen met Geraert Roeloffs¹²⁰, koopman aldaar en geboortig van Den Bosch. In 1631 heet hij Geraert Roeloffs van Bokhoven *inde Sterre*.¹²¹ Oom Ophovius schreef in 1635 aan Henrick van den Ghevel: „*Ben bedroefft geweest te verstaen, datt onsen cosijn Roeloffs sonder enighen hope van beeter-nisse voortghaet in zijn quaet leven*”. De zaken van zijn schoonvader behartigt hij slecht. „*Ende mijnen raet weese soude hem eens onverwacht met de cop te doen vatten ende vast te stellen, door ordre vant hoff*”.¹²² De bisschop, die curator was de boedel van genoemde schoonvader, richtte zich ook tot Roeloffs zelf met het verwijt dat ge „*wederom keert als een vercken tot den trogh ende hept nu diversche reysen wederom nachten ende daeghen in vuyle coten ende bordeelen met allen vuylicheyt ende scandalen overgebracht*”, gevolgd door een sommatie om terstond het sterfhuys af te rekenen met zijn schoonmoeder.¹²³
7. Henrick van Ophoven¹²⁴, over wie bisschop Ophovius in zijn dagboek op 22 juli 1630 aantekende: *Vesperī in Postel cum nepote D^o Henrico et nepotulo Henrico; bene tractati*.¹²⁵

117) Stadsarchief Antwerpen, Insolvente Boedelskamer 624, brief van Michiel, *artzier van sijne majesteijt*, geschreven na 1655.

118) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, N 2700, f 336^v, 21 februari 1663.

119) Bisschoppelijk Archief Antwerpen, A-7-B/4, f 8, 14 februari 1630. Frenken, „Het dagboek van Michaël Ophovius”, 87, 90, 180, 187.

120) Stadsarchief Antwerpen, N 2260, f 473^v, 7 december 1647; f 477^v, 18 maart 1648. N 2261, ongef., 29 december 1653. Insolvente Boedelskamer 624, 26 november 1635; 14 augustus 1635. Frenken, „Het dagboek van Michaël Ophovius”, 253.

121) Stadsarchief Antwerpen, Insolvente Boedelskamer 617.

122) Goossens, „Particuliere brieven”, 63.

123) Goossens, „Particuliere brieven” 65–67.

124) Frenken, „Het dagboek van Michaël Ophovius”, 227.

125) Frenken, „Het dagboek van Michaël Ophovius”, 134.

Mededelingen en vragen

SIGNALEMENTEN EN BEDELINGSKAARTEN

Door het archief van de Stichting Godshuizen te 's-Hertogenbosch is met behulp van het computerprogramma Database III Plus een ingang gemaakt op twee grote bestanden met gegevens over personen die in de periode 1838-ca. 1922 door de Godshuizen zijn bedeed.

Het betreft het bestand 'Signalementen' met gegevens over personen die doorgaans van buiten de stad Den Bosch kwamen en dat de periode 1838-1875 bestrijkt. Het leeuwedeel van de signalementen stamt uit 1838-1854. Totaal aantal records: 2128. Ingevoerd zijn achternaam, voornamen, geboortjaar, geboorteplaats, burgerlijke staat, naam echtgenoot, godsdienst, beroep en vindplaats in het archief.

Veel groter is het bestand 'Bedelingskaarten', dat de periode 1854-ca. 1922 bestrijkt. Totaal aantal records: 8500. Deze ingang is op ongeveer dezelfde wijze opgezet als de 'Signalementen'.

Microfiches op de bestanden geven een ingang op de ingang. Microfiches op het bestand 'Bedelingskaarten' zijn ook te raadplegen op het stadsarchief van Den Bosch; te zijner tijd zullen daar ook microfiches op het bestand 'Signalementen' worden gedeponeerd.

Niet alle gegevens op de kaarten van de bestanden zijn ingevoerd in records. Het kan dus zinvol zijn de originelen die zich op het archief van de Godshuizen bevinden te raadplegen.

Wanneer u komt, belt u dan even van tevoren, omdat de archivaris en zijn assistent niet altijd aanwezig zijn. Adres: Archief Godshuizen, Muntelbolwerk 1, 5213 SZ 's-Hertogenbosch, tel. 073-83122.

VAN DER AVOIRT

Jan Nicolaes van der Avoirt, eigenaar van de *Plaetenhoeve* te Ginneken, had acht kinderen, die tussen 1640 en 1654 te Bavel en Ginneken werden gedoopt. Hij had drie echtgenoten: Hendrick Pauwels Vermolen, Neeltje Adriaen Michielsen en Neeltje Adriaen Cornelissen. Gevraagd inlichtingen over deze Jan en zijn broers Adriaen en Claes Claessen van der Avoirt.

Luc vander Avort (*Gens Avortia vzw*)
Kornoeistraat 150, 2465 LV 's-Gravenhage.

Driemaandelijks tijdschrift van de Sectie voor Geslacht-, Naam- en Wapenkunde van het Noordbrabants Genootschap. Redactie: drs L.F.W. Adriaenssen, voorzitter, dr ir C.H.J. van den Brekel, J.H.G.J. van Heeswijk, secretaris, mr G. Berkelmans, mevr. P.L. Leget-Kuijlen, A.J.A. van Loon en J.W.M. Weijts. Redactie- en administratie-adres: Postbus 1104, 5200 BD 's-Hertogenbosch, tel. 073-139484.

Abonnementen per jaargang: binnenland f 34,00; buitenland f 36,00 inclusief porti. Men wordt verzocht te betalen via een toe te zenden acceptgirokaart. Opzeggingen alleen schriftelijk mogelijk voor 1 december.

JAARGANG 40

- no 2 -

1991

Wapen- en vlaggenkunde historisch gezien

W.A. van Ham

Noordsingel 140, 4611 SJ Bergen op Zoom

Meermalen is door wapenkundigen een oordeel uitgesproken over vlaggen of over ontwerpen voor vlaggen. Uit dat oordeel blijkt vaak het bestaan van een aantal misvattingen. Enige veel voorkomende vergissingen zijn: 1) de vlaggen zouden jonger zijn dan de wapens; 2) de vlaggenkleuren zouden zijn (of dienden te zijn) ontleend aan de wapenkleuren; 3) de vlaggen zouden (derhalve) onderworpen zijn aan de heraldische regels.

De misvattingen zijn vaak een gevolg van het feit dat de bestaande literatuur alleen onder in vlaggenkunde geïnteresseerden bekend is; daaronder zijn weinig heraldici en genealogen...¹ Toch is deze informatie ook in ons land gemakkelijk te verkrijgen. Het tamelijk bekende standaardwerk van dr W. Smith² en het tijdschrift *Verilla Nostra*³ bevatten de basis-informatie die iedereen nodig heeft alvorens hij met enige verantwoording over vlaggen kan spreken of schrijven.⁴

1) Zie *De Brabantse Leeuw*, XXXIX (1990) 27-32. Voor dat artikel is als enige documentatie over vlaggen een verouderd boekje uit 1968 gebruikt. Zie ook mijn reactie in dit tijdschrift, zelfde jaargang, 106, 107.

2) W. Smith, *Spectrum Vlaggenboek* (Utrecht-Antwerpen, 1976).

3) Uitgave van de Nederlandse Vereniging voor Vlaggenkunde, adres: Canenburg 97, 3328 AV Dordrecht.

4) Ik beperk mij in dit artikel zoveel mogelijk tot aanhalingen uit dit werk,

Er wordt zelfs beweerd dat de eerste vlaggen uit de tijd van de Amerikaanse en Franse revoluties (1786–1789) zouden dateren. Dat zou meteen aantonen, dat vlaggen als ‘moderne’ zaken nauwelijks aandacht verdienen van wapenkundigen, die zich met wapens uit een veel verder verleden bezig houden. Nationale vlaggen in de *moderne* betekenis komen weliswaar pas sinds ca. 1780 voor, maar scheepsvlaggen als teken van de staat, onder wiens bescherming de schepen behoren, bestonden toch veel eerder. De genoemde misvatting berust dus op een onjuiste toepassing van historische feiten.

Uit het navolgende overzicht moge blijken dat de voorlopers van de moderne vlaggen in de vorm van scheepsvlaggen sinds de twaalfde eeuw bestonden, dus ongeveer tezelfder tijd in gebruik kwamen als op het slagveld de wapenschilden voor de ridders. In dit artikel worden enige aspecten van de problematiek, samenhangend met genoemde misvattingen, behandeld. Daarbij zullen voornamelijk de vlaggen van Europese landen als voorbeeld dienst doen.

Oorsprong van wapens en vlaggen

Heraldiek en banistiek beroepen zich op oude veldtekens als voorlopers van de latere wapens en vlaggen. In het jaar 2000 voor Christus schijnen in China reeds vlaggen te hebben bestaan.⁵ Sommige vlaggenkundigen ontleen hieraan de opvatting, dat het voorkomen van deze veldtekens op zo’n vroeg tijdstip er een sterke aanwijzing voor vormt, dat vlaggen van oudere datum zijn dan de tekens op wapenschilden. China heeft echter met zijn totaal andere culturele achtergrond onvoldoende aansluiting bij de historische vlaggenkunde van West-Europa. Toch is de laatste uiteindelijk toonaangevend geworden voor de rest van de wereld. Indien er verband tussen vlaggen of vaandels uit Europa en het Verre Oosten is geweest, dan zal dit eerder tijdens de kruistochten

omdat het voor de meeste lezers gemakkelijk is te vinden. Nadien verschenen in het Nederlandse taalgebied nog: C.F. Pedersen (bew. Kl. Sierksma), *Mussault's lexicon van vlaggen en wapens* (Bussum-Antwerpen, 1980), en Jos Poels, *Prisma Vlaggenboek* (Utrecht, 1990). Het standaardwerk van Smith verdient echter voor wetenschappelijk gebruik (nog) de voorkeur.

5) Smith, *Vlaggenboek*, 34-41.

door het contact met de landen van de islam zijn ontstaan.

In zijn in 1971 gepubliceerde eminente studie behandelde wijlen dr H. Horstmann de kentekens, die door Europese schippers in de middeleeuwen gevoerd werden en waarvan het gebruik de voor- en vroege geschiedenis van de vlaggen vormt.⁶ De twaalfde-eeuwse schippers voerden sinds lang in de top van de mast een kruis, toen zij in het midden van die eeuw een wimpel daaraan toevoegden. De vorm van die wimpel was van de zogenaamde 'gonfanons' afgeleid, die bij veldtochten en ceremonieel door de heersers persoonlijk gevoerd werden. In Duitsland, Frankrijk en Denemarken waren deze rood, in Engeland wit enz. Door de uitbreiding van het gebied dat door de scheepvaart werd bezocht, nam het onderlinge verkeer toe en werden deze wimpels als onderscheidingsteken spoedig ontoereikend: men kreeg er behoefte aan herkomst en beschermers van de schepen duidelijker aan te geven.⁷

Sinds het tweede kwart van de twaalfde eeuw was ondertussen op het Westeuropese vasteland de heraldiek ontstaan. De kleuren en figuren, als kentekens door de individuele ridders op de wapenschilden gevoerd, werden geleidelijk erfelijk en blijvend. Rechthoekige banieren werden eerst op het dek geplaatst, maar namen nadien ook de plaats van de gonfanons in. De banieren waren uitgevoerd in de kleuren van de wapenschilden. Meestal beeldde men er ook wapenfiguren op af. Sinds de tweede helft van de dertiende eeuw kwam dit soort vlaggen aan boord van schepen voor.⁸ Naast herkenning bracht de vlag ook de bescherming door de vorsten in beeld. Vandaar dat banieren van vorsten en heersers al vroeg als scheepsvlaggen werden gebruikt. De keizer van het Heilige Roomse Rijk 'van de Duitse Natie' voerde sinds 1237-1238 een geel vaandel, waarop de zwarte rijksadelaar.

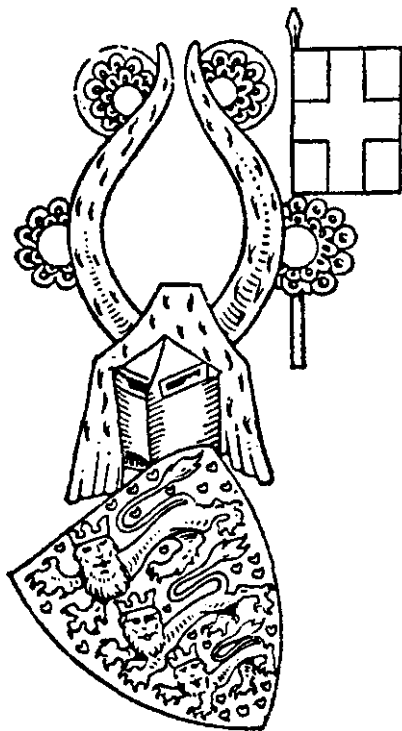
6) H. Horstmann, *Vor- und Frühgeschichte des europäischen Flaggenwesens* (Bremen, 1971).

7) Horstmann, *Vor- und Frühgeschichte*, 78-79.

8) Men verwarre niet de *gonfanons* met de *gonfalons* of *gonfalon*i, thans nog in Italië door de gemeentebesturen gebruikte kentekens in de vorm van wat wij in het Nederlandse taalgebied kerkvaandels noemen. Op deze *gonfalon*i komen het wapen en de naam van de gemeente voor. Historische *gonfalon*i waren vaak de vroegste vormen van de Italiaanse stadsvlaggen. Smith, *Vlaggenboek*, 45, 46; Horstmann, *Vor- und Frühgeschichte*, 95, 96.

Dit komt sinds 1242–1248 ook als scheepsvlag voor.⁹ Een vroeg voorbeeld uit de Nederlanden vormt de banier van de graaf van Vlaanderen, die in 1250 reeds te land werd gevoerd en bij een verdrag met de koning Engeland in 1297 ook als scheepsvlag erkend werd.¹⁰

Afb. 1. Wapen van de koning van Denemarken. Achter het helmteken de *Danebrog* (later vlag van Denemarken). Tekening naar het handschrift van de heraut van Gelre in het boek van Horstmann (zie voetnoot 6).

Hetzelfde was het geval bij de koningen van Castilië en Leon. Die voerden een gevierendeelde banier, die vermoedelijk reeds voor 1252 (echter pas bewijsbaar sinds 1284) als scheepsvlag in gebruik werd genomen.¹¹ De banier van de koningen van Engeland en Frankrijk vinden we aan het einde van de dertiende eeuw als

9) Smith, *Vlaggenboek*, 114-123; Horstmann, *Vor- und Frühgeschichte*, 112-114.

10) Smith, *Vlaggenboek*, 45, 46; Horstmann, *Vor- und Frühgeschichte*, 74, 98.

11) Smith, *Vlaggenboek*, 124, 125.

vlag op zee.¹²

Engeland laat echter spoedig een ontwikkeling in een andere richting zien. Het voetvolk in het Engelse leger, dat oorspronkelijk aan zijn lansen effen witte wimpels had gevoerd, plaatste er in 1277 het rode kruis van Sint Joris op. Nog tussen 1284 en 1290 werd de wimpel (vlag) ook op zee gebruikt en deze verdrong vervolgens de vlag volgens het koninklijke wapen. Het gebruik daarvan werd tot de koninklijke schepen beperkt.¹³ De Engelse vlag was niet ontleend aan een wapen, maar aan de banier, die aan de landspatroon Sint Joris werd toegeschreven.

Een ander duidelijk voorbeeld vormt de Deense vlag, bekend als de *Danebrog*. Oorspronkelijk voerden de Deense schepen een rode gonfanon, in de loop van de veertiende eeuw een vlag volgens het koninklijke wapen. Na 1350 komt dan een rode wimpel of banier met een wit kruis voor, waaruit zich de thans alombekende vlag heeft ontwikkeld (afb. 1).¹⁴ De Engelse en de Deense vlaggen zijn voorbeelden van vlaggen zonder heraldische herkomst.

Naast de vorsten gingen ook de steden banier en vlag voeren. Uit meerdere voorbeelden noemen wij hier de Italiaanse stadsstaat Genua. De schippers uit die stad voerden in 1218 een vlag, waarop een kruis. De kleur van dat embleem bleek in 1242 rood op een wit doek te zijn. Ook hier kwam de vlag van Sint Joris voor, in dit geval de stadspatroon van Genua. Andere vlaggen kwamen verspreid langs de Middellandse en de Noordzeekust voor: Pisa en Venetië (Italië); Marseille (Frankrijk); Damme (Vlaanderen) (afb. 2) en Lübeck (Duitsland).¹⁵ Andere Hanzesteden plaatsen eerder gevoerde kentekens van de stad op hun rode gonfanon. Omdat die tekens of emblemen doorgaans in wit werden afgebeeld, kon de misvatting ontstaan dat er een Hanzevlag of zogenaamde Hanzekleuren zouden zijn geweest.¹⁶

12) Smith, *Vlaggenboek*, 50, 130-139; Horstmann, *Vor- und Frühgeschichte*, 95, 109-114.

13) Smith, *Vlaggenboek*, 180-189; Horstmann, *Vor- und Frühgeschichte*, 155-157.

14) Smith, *Vlaggenboek*, 180-189; Horstmann, *Vor- und Frühgeschichte*, 157, 158.

15) Smith, *Vlaggenboek*, 50, 64, 65, 115, 130-139, 141-143; Horstmann, *Vor- und Frühgeschichte*, 118-124, 127-131, 150-154.

16) Smith, *Vlaggenboek*, 115; Horstmann, *Vor- und Frühgeschichte*, 150-154.

Uit de genoemde voorbeelden van Damme en Lübeck blijkt (evenals in andere gevallen), dat nadien van deze vlaggen de kleuren voor de wapens van deze steden werden afgeleid. Dus het omgekeerde van de bewering dat vlaggen zouden zijn ontleend aan de wapens blijkt het geval te zijn geweest.

Afb. 2. Zegel van de stad Damme in Vlaanderen, 1309. Uit H. Ewe, *Schiffe auf Siegeln* (Rostock, 1972) 116, no 29.

Resumerend kan worden gesteld dat de dertiende eeuw een evolutie weergeeft, waarin de wapens van een heerser (keizer, koning, landsheer) enerzijds, maar anderzijds eigen kleuren en tekens van steden het uiterlijk van de vlaggen bepalen.

Verdere evolutie

Te land bleven tot in de vijftiende eeuw de heraldische kentekens domineren. Toen deze minder tot de mens gingen spreken

en ontwikkelingen op militair gebied nieuwe eisen gingen stellen, kwam er een nieuwe mode op. Op legervandels, gebouwen en dergelijke plaatste men als kenteken van heerschappij, eigendom of bevelhebberschap deviezen of emblemen.

Afb. 3. Het Bourgondische kruis. Uit Cl. Pardin, *Les devises heroiques* (Antwerpen, 1567).

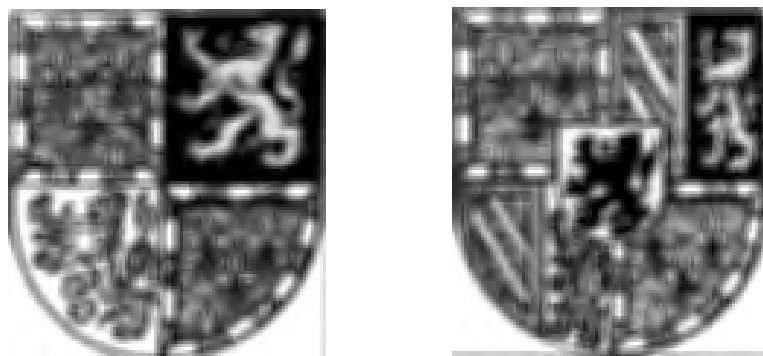
Deviezen bestonden uit een zinspreuk of motto, vergezeld van een symbool. Deze vormden tesamen de weergave in beeld van de lijfspreuk van een bepaalde persoon. *Emblemen* in kunsthistorische zin bestaan uit een zinspreuk (*motto*) en een afbeelding (*pictura*), vergezeld van een verklarende tekst of (*epigram*). Er was een zekere samenhang tussen beide kunstuitingen. De deviezen kwamen in de veertiende eeuw, tijdens de Italiaanse Renaissance op; de emblemen iets later.

Sommige symbolen waren veel ouder dan de deviezen of emblemen, maar werden daar in opgenomen. Er waren ook recentelijk samengestelde kentekens. De moderne iconologie ziet een onverbreekbaar verband tussen de afbeeldingen, de zinspreuken en hun verklaringen.¹⁷ Hier is de term embleem gebruikt voor de tekens die op vandels, vlaggen en dergelijke geplaatst werden. Op vandels kwamen de spreuken soms voor, op vlaggen meestal niet.

17) R. van Straten, *Inleiding in de iconografie* (Muiderberg, 1987). Zie vooral blz. 38-42.

Een bekend voorbeeld vormt het kruis van Bourgondië (afb. 3). Dit was in oorsprong een religieus embleem (attribuut van Sint Andreas), maar kreeg als symbool van het Bourgondische huis een specifieke vorm (twee schuingekruiste takken waarvan de twijgen zijn afgeknot) en werd sinds de zestiende eeuw doorgaans in rood afgebeeld. Soms noemt men dit kruis zelfs ‘het wapen van Bourgondië’, wat uiteraard onjuist is.

Het wapen van Bourgondië werd gevormd door schuine balken van azuur (blauw) en goud binnen een schildzoom van keel (rood). Dit wapen wordt ook wel ‘Oud-Bourgondië’ genoemd. Toen in 1363–1364 Filips de Stoute, prins van Frankrijk (1342–1404), met Bourgondië werd beleend, vierendeelde hij zijn wapen met dat van Valois (azuur, bezaaid met gouden lelies binnen een van keel en zilver geblokte schildzoom). Dit kwartier noemde men sindsdien ook ‘Nieuw-Bourgondië’.

Afb. 4. Links (4a) het wapen van Antoon van Bourgondië, hertog van Brabant. Rechts (4b) het wapen van Philips de Goede, hertog van Bourgondië en Brabant. (Tekeningen van br. P. van Mansfeld).

Zijn zoon Antoon van Bourgondië (1384–1415) plaatste na zijn belening met Brabant en Limburg in 1404/1406 in het eerste en derde kwartier Nieuw-Bourgondië en in het tweede en derde de leeuwen van Brabant c.q. Limburg. Na het uitsterven van de Brabantse tak van het huis van Bourgondië in 1430 kwam de erfenis aan zijn neef Filips de Goede (1396–1467) uit de Vlaamse tak,

die de genoemde kwartieren opnieuw rangschikte. Diens vader Jan zonder Vrees (1371-1419) had aan het wapen van Filips de Stoute als hartschild Vlaanderen toegevoegd (afb. 4).¹⁸

In geen van de Bourgondische wapens komt het schuinkruis voor; wel maakte het vaak deel uit van versieringen rond het schild bij uitgebreidere wapenafbeeldingen.

Het huis van Bourgondië, in 1482 door erfenis overgegaan in dat van Habsburg, bleef tot de verbeelding spreken. Het rode takkenkruis op een (meestal) witte vlag werd het kenteken voor de herkomst van schepen uit de landen die met dit huis verbonden waren: de Nederlanden, Spanje en delen van Duitsland (afb. 5). De Bourgondische vlag bleef bestaan in de overgangstijd naar de zeventiende en achttiende eeuw; in Spanje komt het kruis nog in deze eeuw op vaandels en vlaggen voor.¹⁹

Tijdens de Opstand van de Nederlanden (1568-1648) werd tegenover het takkenkruis de driekleur gesteld in de livreekleuren van de prins van Oranje, aanvoerder van de revolte: oranje, wit en blauw. De kleuren werden sinds 1572 (of kort daarna) een algemeen teken van de opstand, zowel op legervandels en uniformen als op de scheepsvlaggen.²⁰ Zij komen echter niet voor in het wapen van de prins. Vanaf circa 1630 ging men in plaats van oranje ook ter zee de bovenste baan overwegend rood kleuren.²¹

Sinds de vorming van het koninkrijk der Nederlanden in 1814-1815 is rood-wit-blauw de nationale en staatsvlag, al bleven plei-

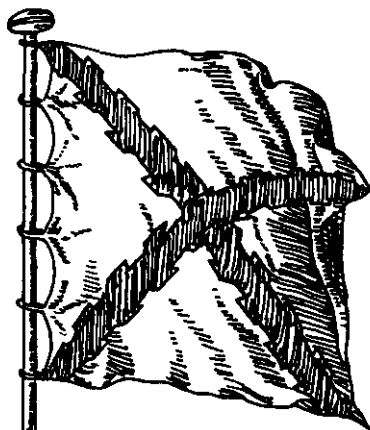
18) F.J. van Ettro, „De Bourgondiërs waren zuinig met leeuwen”, *De Nederlandsche Leeuw*, XCIV (1979) 147-155; idem, „Franse lelies in de Bourgondische Nederlanden”, *Jaarboek van het Centraal Bureau voor Genealogie*, XXXIV (1980) 231-259; idem, *De Bourgondische oorsprong van enige provinciewapens in Nederland en België* (Eindhoven, 1983).

19) Smith, *Vlaggenboek*, 124-129; Wilson, *Flags at sea* (Londen, 1986), 53-56. Een samenvattend artikel door de schrijver dezes is in voorbereiding. Zie ook W.A. van Ham, „The cross of Burgundy; a symbol through five ages”, in: *Recueil, congrès mondial de vexillologie VI aux Pays Bas* (Muiderberg, 1975) 87-98; vert.: „Het Bourgondische Kruis een eeuwenoud symbool”, in: *De nieuwe start van een schuttersgilde* (Bergen op Zoom, [1986]) 37-56.

20) W.A. van Ham, „De symbolen uit de Opstand in de Nederlanden”, *De Nederlandsche Leeuw*, XCV (1978) 263-306.

21) C. de Waard, *De Nederlandsche Vlag* (Groningen, 1900) vooral 80-90.

Afb. 5. Bourgondische witte vlag. Naar S. de Vries, *De Doorluchtige Weereld*, dl III (Amsterdam, 1700) no 5.

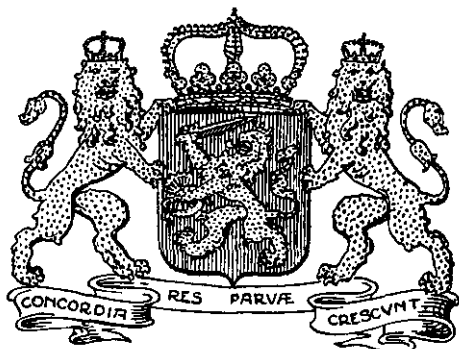

In het wapen van H.M. de Koningin, tevens wapen van het koninkrijk der Nederlanden, vastgesteld in 1815, gewijzigd in 1907, zijn het wapen van de vroegere republiek der Verenigde Nederlanden en van het graafschap Nassau als het ware versmolten (afb. 6b). Het eerstgenoemde was van keel, waarin een leeuw van goud, gekroond met een bladerenkroon van hetzelfde, houdende in de rechtersvoorklauw een opgestoken zwaard van zilver en in de linker een bundel van zeven zilveren pijlen (afb. 6a).²³ Het wapen van Nassau is van azuur, waarin een gouden leeuw, getongd en genageld van keel; het veld bezaaid met gouden blokjes. Van de kleurstelling rood-wit-blauw is in geen van beide wapens sprake (afb. 6c).²⁴

22) H.A. Treu, *De Nederlandse vlag en de Nederlandse koninklijke vlaggen* [’s-Gravenhage, 1971, overdruk uit *Nasporingen en studiën op het gebied van de krijgsgeschiedenis der Koninklijke Landmacht* jg. 63 en 64].

23) In het tegenwoordige koninklijke wapen heeft het zwaard een gevest van goud. De pijlen zijn van zilver met gouden punten.

24) C. Pama, *Het wapen der Nederlanden* (’s-Gravenhage, 1942), enigszins verouderd); E. Leemans-Prins, „Les origines des armoiries royales et de l’état des Pays-Bas”, in: *Recueil du septième congrès international des sciences généalogiques et héraldiques* (’s-Gravenhage, 1964) 117-126. Het koninklijk wapen is in 1980 opnieuw vastgesteld.

Afb. 6a (linksboven): wapen van de republiek der Verenigde Nederlanden.
 Uit de brochure van C. Pama (zie voetnoot 11). Afb. 6b (rechtsboven):
 Stamwapen van Nassau. Uit T. van der Laars, *Wapens, vlaggen en zegels
 van Nederland* (Amsterdam, 1913) 94, fig. 256. Afb. 6c (onder): Wapen van
 het koninkrijk der Nederlanden sinds de herziening van 1906.

De Nederlanden vonden ter zee een bondgenoot tegen Spanje: Engeland. De gezamenlijke strijd leidde in beide landen tot een sterke ontwikkeling van de oorlogsvloot. De vereniging van Engeland en Schotland onder één kroon vormde in 1606 aanleiding tot de invoering van een unievlag, die de kruisen van Engeland en Schotland verenigde.²⁵ Deze vlag werd een wereldwijd bekend voorbeeld van de samenvoeging van twee (later drie) symbolen, die niet van heraldische oorsprong waren.²⁶ De Britse voorbeelden kregen navolging in Frankrijk (1643-1661), terwijl Rusland in de jaren 1699-1709 zowel aan het Britse als aan het Nederlandse vlaggegebruik een en ander ontleende.²⁷

In gepubliceerde vlaggendocumentaties uit de zeventiende en achttiende eeuw worden naast de reeds in de middeleeuwen bestaande voor sommige landen meer vlaggen weergegeven.²⁸

Het uiterlijk van die vlaggen blijkt sterk veranderd. De vierkante baniervlag is geheel verdrongen door de rechthoekige scheepsvlag. Behalve vlaggen, ontleend aan wapens (een gering percentage) zijn er met kleuren en emblemen die in de wapens van de landen en steden niet voorkomen. Mengvormen zijn eveneens bekend (een wapen of wapenfiguur op een geheel of ten dele anders gekleurde vlag).

Tegen het einde van de achttiende eeuw komt er een definitieve doorbraak naar het moderne vlaggegebruik op gang. De heersers van Spanje en Oostenrijk schreven in 1785 c.q. 1786 het gebruik van vlaggen in de wapenkleuren van hun voornaamste bezittingen voor, terwijl de inwoners van de Zuidelijke Nederlanden (het huidige België) nog tot 1787 bleven vasthouden aan een oudere Spaanse vlagvorm (rood-wit-geel, met op de witte baan

25) Smith, *Vlaggenboek*, 180-189; T. Wilson, *Flags* (Londen, 1986) 10.

26) Smith, *Vlaggenboek*, 180-189; Wilson, *Flags*, 21, afb. 16.

27) Smith, *Vlaggen*, 130-139, 174-179; Wilson, *Flags*, 60-64.

28) Kl. Sierksma, *Flags of the world* (editie van een zeventiende-eeuws handschrift; Amsterdam, 1966) 138 vlaggen; C. Danckerts, *Table des Pavillons, qui l'on arbore / Nieuwe Tafel van al de Zeevaarende vlaggen des Weerelts* (Amsterdam, 1700; herdruk Amsterdam ca. 1965), 139 vlaggen; Kl. Sierksma, *Flaggeboek Hesman* (Leeuwarden, 1975) 163 vlaggen.

een purperen Bourgondisch kruis).²⁹ De Franse revolutie bracht een nieuwe wending: de verdeling van de vlag van de nieuwe republiek in drie verticale banen werd overgenomen door Italië, België, Ierland en Roemenië.³⁰ Ook de vlaggen van Duitsland en Hongarije, hoewel in horizontale banen aangebracht en aan wapenkleuren ontleend, schijnen door het Franse voorbeeld te zijn geïnspireerd.³¹

Niet alle staten grenzen aan de zee en daarom waren vlaggen in strikte betekenis lange tijd onbekend in landen die niet aan de kust lagen. Daar waren slechts de veldtekens, gevoerd door de landstrijdkrachten, van belang. De gonfanons en de heraldische banieren werden ca. 1500 opgevolgd door het veel grotere vaandel, dat vaak rechthoekig of vierkant was. Hierboven is reeds vermeld, dat behalve wapens daarop vaak emblemen en spreuken voorkwamen. Anders dan ter zee, waar herkenbaarheid van groot belang was, kon men vaandels van ingewikkelde voorstellingen voorzien. Te land gebruikte men ook wimpels die aan de lansen, vaak kornetten genoemd, werden bevestigd en sjerpen, gedragen om de schouders van de soldaten. Al deze zaken moesten voldoen aan de behoefte aan een snelle identificatie.

In de achttiende eeuw komt het gebruik op ook aan landgewesten vlaggen met de kleuren in banen toe te kennen. Die kleuren werden meestal ontleend aan de wapens of de emblemen die al lang in gebruik waren. Een uniforme volgorde van kleuren bleef echter achterwege.

Moderne nationale vlaggen in Europa

Bij een analyse van de vlaggen in Europa wordt hierna uitgegaan van de in oktober 1990 bestaande situatie. Door politieke ontwikkelingen in Centraal-Europa en de Sovjet-Unie is een tijd van veranderingen ingeleid, die ook voor de daar gebruikte vlaggen gevolgen heeft of zal hebben.

29) R. Harmignies, „Les pavillons des Pays-Bas autrichiennes”, *Le Parchemin*, V (1958) 17-21.

30) Smith, *Vlaggenboek*, 135-140, 143-147, 214, 231, 244, 277.

31) Smith, *Vlaggenboek*, 116-123, 227, 255.

Er zijn in Europa thans tweeëndertig onafhankelijke staten.³² Vijftien van de vierentwintig nationale vlaggen met banen vertonen alleen kleuren; op tien van deze vlaggen zijn emblemen geplaatst. Reeds is gewezen op de invloed van de vlaggen van Nederland (horizontale banen) en Frankrijk (vertikale banen).

Van de vlaggen met banen hebben er (vermoedelijk) veertien hun kleuren ontleend aan wapenschilden. De vlaggen van Luxemburg, Monaco, Oostenrijk, Polen en San Marino voldoen geheel aan deze definitie. De vlaggen van Andorra, Roemenië, Spanje en Tsjecho-Slowakije zijn ontleend aan een of meer kwartieren van de door deze staten gevoerde wapens.

De kleuren van de Griekse vlag schijnen terug te gaan op het wapen van het eerste (Beierse) koningshuis dat daar regeerde. Daarover bestaan ook andersluidende meningen.

De Belgische vlag ontleent zijn kleuren vermoedelijk wel aan die van het Brabantse wapen (het wapen van het hertogdom). Dit is van sabel (zwart) met een gouden leeuw, getongd en genageld van keel (rood). Bij de keuze voor deze kleuren speelden tradities uit de zogenaamde Brabantse revolutie (1787-1790) een rol. Vaandels en cocarden werden in deze drie kleuren uitgevoerd. Een eigenlijke 'nationale vlag' kwam nog niet voor. Het rood schijnt daarbij eerder te zijn beschouwd als een toevoeging aan het zwart en geel, om daarmee de band te benadrukken met de overige gewesten, die ook in opstand kwamen. In de wapens van sommige van die gewesten (Henegouwen en Limburg bijvoorbeeld) domineerde het rood en niet het zwart, zoals in het Brabantse wapen. Vlaggen met de banen zwart-geel-rood zijn eerst tijdens de tweede opstand, in 1830-1831, in zwang gekomen.³³

Ook de Duitse vlag kan van het oude rijkswapen, -goud met een adelaar van sabel (zwart)-, zijn afgeleid, maar volgens een andere overlevering zouden de kleuren ontleend zijn aan uniformen regimentskleuren uit het begin van de negentiende eeuw, toen

32) Niet meegeteld zijn de semi-onafhankelijke Britse gebieden Gibraltar, Guernsey, Man en Jersey. Cyprus en Turkije zijn als Aziatisch beschouwd.

33) L. Deurlo, „De kleuren en symbolen van de Brabantse omwenteling”, in: H. Bots e.a. [red.], *De droom van de revolutie* (Amsterdam, 1988) 93-97.

de Duitsers zich verzetten tegen de Franse overheersing.³⁴

De kleuren van negen vlaggen zijn niet ontleend aan wapens.³⁵ De kleuren van Bulgarije en Joego-Slavië gaan terug op de vroegere Russische (of Pan-Slavische) kleuren.³⁶

Van de zes nationale vlaggen met kruizen heeft alleen de Zweedse zijn kleuren aan het koninklijke wapen ontleend. De IJslandse en Noorse vormen varianten van de Deense vlag, die zoals hierboven vermeld geheel afzonderlijk naast het koningswapen ontstond. Finland voert een vlag die geheel afwijkt van het staatswapen, dat in hoofzaak bestaat uit een gouden leeuw op een rood schild. De Griekse vlag, met blauwe en witte banen, heeft een bovenhoek (kanton) met daarin een kruis. Ontlening aan de indeling van de vlag van de Verenigde Staten van Noord-Amerika lijkt voor de hand te liggen.³⁷ De Britse vlag is reeds in de vorige paragrafen ter sprake gekomen.

De drie vlaggen met emblemen op een effen doek nemen een aparte plaats in. De vlag van Albanië wordt genoemd als die van de vijftiende-eeuwse nationale held Skanderbeg. De Zwitserse is vrij jong (1848). Het witte, vrijstaande kruis, het veel oudere embleem van de Zwitserse eedverbonden, is toen geplaatst op rood, de wapenkleur van het 'oerkanton' Schwyz, waaraan het land ook zijn naam ontleent. De Sovjet-Unie plaatste het alombekende embleem van de hamer en sikkel in goud op de reeds eerder bekende rode vlag van de socialistische revolutie.³⁸

Resumerend kunnen we contateren, dat van de drieënderig Europese vlaggen er zestien zijn ontleend aan heraldische wapens, hoewel sommige ontleningen niet geheel duidelijk zijn (Duitsland

34) Smith, *Vlaggenboek*, 114-123.

35) Bulgarije, Frankrijk, Ierland, Italië, Liechtenstein, Nederland, Portugal, Vaticaanstad en Joego-Slavië.

36) Smith, *Vlaggenboek*, 174-177, 218, 245, 274. De Slowaken voeren thans weer een vlag in de Slavische kleuren (wit-blauw-rood). De Tjechische vlag heeft dezelfde kleuren, doch deze is kennelijk samengesteld uit de wapenkleuren van Bohemen (rood en zilver) en van Moravië (een rood en zilver geschaakte adelaar in een blauw veld).

37) Smith, *Vlaggenboek*, 243, 269, 284-285.

38) Smith, *Vlaggenboek*, 176-179, 240, 279, 282, 283.

en België). Zeventien vlaggen ontstonden onafhankelijk van heraldische invloeden.

Conclusie

Als kentekens ter zee ontwikkelden zich de vlaggen oorspronkelijk naast de heraldische wapens te land. Van een afleiding van de vlaggen uit de heraldiek was oorspronkelijk geen sprake. Wel kwamen al spoedig aan de banieren ontleende vlaggen in gebruik als teken van de bescherming van een vorst of heerser.

Door de ontwikkeling van de oorlogsvloot ontstond een vlaggebruik dat geheel van de situatie te land afweek. Het had vanzelfsprekend weinig met de heraldische wapens te maken. Pas tegen het einde van de achttiende eeuw bepaalden enige vorsten dat de kleuren van de wapens van hun voornaamste bezittingen ook voor de vlaggen moeten gelden.

De geschiedenis van het vlaggebruik laat een wisselwerking zien van afzonderlijk in gebruik gekomen vlaggen en van vlaggen, waarvan de kleuren aan heraldische wapens zijn ontleend. Vormen en kleuren van buiten de wapenkunde spelen in de vlaggenkunde een belangrijke rol. Vlaggenkunde in historische perspectief volgt logischerwijze de evolutie van het krijgswezen te land en ter zee. Aan de eisen die de optiek stelde moesten ook de vlaggen voldoen. Daarbij stoorde men zich niet aan heraldische 'wetten'.

Het is derhalve onjuist zich bij het beoordelen van vlaggen uitsluitend te laten leiden door aan de heraldiek ontleende regels en normen, hoe eerbiedwaardig deze ook mogen zijn en hoe begrijpelijk in de kontekst van een vroeger verleden. Welke ontwikkelingen de Brabantse vlaggen gekend hebben zal in een volgende bijdrage aan de orde komen.

Mertens - Martens - Weterings

L. Weterings

Spoorstraat 54, 4849 AT Dorst

(Vervolg van p. 213 van de vorige jaargang)

X-h. PETRUS JAN WEETERINGS is op 26 oktober 1725 te Dongen gedoopt, verdiende de kost als boer te Klein-Dongen en overleed er op 5 februari 1782. Op 29 mei 1763 was hij te Dongen gehuwd met Jacoba Arnold van Hulten, dochter van Arnold van Heulte en van Anna Jacobs Roksnoer. Zij was te Dongen gedoopt op 20 januari 1730 en overleed te Klein-Dongen op 29 augustus 1781. Hun kinderen waren:

1. Johannes Pieter Weterings, landbouwer, te Dongen gedoopt op 4 augustus 1763 en daar overleden op 10 mei 1834. Hij was op 13 mei 1798 te Dongen getrouwd met Maria Willem Kanters, te Rijen gedoopt op 31 december 1759 als dochter van Willem Michiel Kanters en van Gerarda Cooremans, overleden te Dongen op 12 januari 1846. Hun kinderen:

A. Pieter Jan is op 27 mei 1799 te Dongen gedoopt en overleed aldaar op 30 oktober 1877. Van beroep was hij landbouwer en grutter. Te Dongen huwde hij op 1 juli 1821 met Johanna Adriaansen, dochter van Constantinus Adriaansen en van Maria Oomens. Zij was op 16 februari 1799 gedoopt te Dongen en is er op 27 februari 1825 gestorven. Zij kregen drie kinderen, onder wie een dochter. Pieter hertrouwde op 5 januari 1826 te Dongen met Maria van Berkel, dienstmeid van beroep, te Tilburg gedoopt op 9 december 1800. Zij overleed te Dongen op 11 december 1835 na twee zonen en twee dochters te hebben gebaard. Voor de derde maal trouwde Pieter Weterings op 1 september 1836 te Dongen met Petronella Brokken, dochter van Frans Brokken en van Hendrika Jansen, dienstmeid van beroep, te Hilvarenbeek gedoopt op 4 december 1800. Zij kreeg drie doodgeboren kinderen en overleed te Dongen op 19 januari 1858. Pieter Jan Weterings sloot te Dongen op 25

augustus 1859 een vierde huwelijk. De bruid, Johanna Maria van Broekhoven, was een dochter van Petrus van Broekhoven en Adriana van Gorkum; zij was op 30 januari 1828 te Dongen geboren en overleed aldaar op 4 september 1905. Zij kregen twee kinderen. De vader gaf op 64-jarige leeftijd de geboorte aan van zijn zoon Johannes (12 september 1863). Op 5 mei 1867 werd zijn dochter Adriana geboren; de vader was toen 68 jaar. Na het overlijden van Pieter Jan Weterings hertrouwde Johanna Maria Broekhoven met respectievelijk Jan van der Wee en Cornelis Akkermans.

- B. Wilhelmus Weterings, gedoopt op 4 januari 1801 te Dongen, aldaar overleden op 29 oktober 1857. Hij was bouwman geweest en op 9 juli 1840 te Dongen in het huwelijk getreden met Petronella Dingemans, geboren te Loon op Zand op 26 oktober 1816 en te Raamsdonk op 20 september 1899 overleden. Zij kregen vier dochters en een zoon. Petronella hertrouwde met Cornelis Smits te Raamsdonk.
 - C. Jacobus Weterings, landbouwer, te Dongen gedoopt op 17 maart 1803, overleed op 11 februari 1866 ongehuwd te Oosterhout.
- 2. Anna, te Dongen gedoopt op 26 december 1764, overleed op 25 mei 1769 aldaar.
 - 3. Adriaan Pieter Weterings is op 14 maart 1766 te Dongen gedoopt, werd landbouwer en overleed te Dongen op 19 december 1805. Aldaar trouwde hij op 25 mei 1800 met Adriana Arnold Timmermans, te Oosterhout gedoopt op 5 juli 1775. Hun kinderen waren:
 - A. Jacoba Weterings is te Dongen gedoopt op 2 april 1801 en overleed daar op 27 december 1853 als ongehuwde kantkloster.
 - B. Maria Weterings, te Dongen gedoopt op 2 november 1802, daar ongehuwd gestorven op 9 maart 1830. Zij was kantkloster.
 - C. Petronella, op 25 oktober 1804 te Dongen gedoopt en er overleden op 30 mei 1821.
 - 4. Johanna Weeterings, te Dongen gedoopt op 1 januari 1768,

- overleed te Oosterhout op 22 maart 1839. Op 4 mei 1800 was zij te Dongen getrouwd met Franciscus van der Pol, op 7 juli 1768 gedoopt te Diessen. Bij het huwelijk werd haar buitenechtelijke kind, Pieter, gewettigd. Zij kreeg nog twee kinderen. Volgens de borgbrief van 12 oktober 1805 gingen Franciscus en Johanna te Oosterhout wonen.
5. Cornelia, te Dongen gedoopt op 4 april 1769, daar overleden op 7 maart 1775.
 6. Antonie Pieter Weterings, volgt onder XI-h op pagina 84.
 7. Wilhelmus, op 27 augustus 1772 te Dongen gedoopt, daar gestorven op 17 april 1777.
 8. Anna Weeterings, op 8 mei 1775 te Dongen gedoopt, aldaar overleden op 7 december 1810. Op 9 november 1800 was zij te Dongen getrouwd met Peter Stans Laurijssen, landbouwer op Dongen Vaart. Aldaar was hij op 23 april 1769 gedoopt; zijn ouders waren Constans Peter Laurijssen en Dingen Jan Emmen. Hij bleef als weduwnaar achter met vier kinderen.
 9. Petrus Petrus Weterings, te Dongen gedoopt op 1 september 1777 en overleden op 25 oktober 1822 te Klein-Dongen, waar hij het beroep had uitgeoefend van metselaar. Te Dongen trouwde hij op 25 oktober 1807 met Eva Adriaan Koene, dochter van Adriaan Nicolaas Koene en van Maria Emmen, op 23 april 1784 gedoopt te Dongen. Toen zij op 11 december 1840 aldaar overleed, was zij spinster. Hun kinderen:
 - A. Jacoba Weterings, te Dongen gedoopt op 20 oktober 1808 en daar ongehuwd overleden op 7 maart 1829.
 - B. Adrianus Weterings, te Dongen gedoopt op 24 augustus 1810 en overleden aldaar op 12 februari 1841. Hij was ongehuwd gebleven.
 - C. Petronella Weterings, te Dongen geboren op 15 oktober 1812. Zij kreeg op 29 oktober 1844 een buitenechtelijk kind, dat werd ingeschreven als Pieter Weterings. Deze overleed op 2 juni 1845.
 - D. Pieter Weterings, te Dongen geboren op 5 oktober 1815, overleed ongehuwd op 19 september 1844 aldaar.
 - E. Maria is op 23 oktober 1818 te Dongen geboren.
 10. Cornelia, op 27 april 1781 te Dongen gedoopt en te Klein-Dongen overleden op 14 juli 1781.

XI-h. ANTONIE PIETER WETERINGS, te Dongen op 9 maart 1770 gedoopt, daar overleden op 7 februari 1852. Hij was boer op Dongen Vaart geweest. Te Tilburg trouwde hij op 22 april 1805 met Maria Catharina van Lissum, aldaar gedoopt op 25 juli 1772, dochter van Lambertus van Lissum en Maria Vugts. Zij overleed te Dongen op 16 juli 1819. Hun kinderen:

1. Jacoba Weterings is op 7 januari 1806 te Tilburg gedoopt en overleed te Dongen op 27 oktober 1883. Daar was zij op 10 november 1831 gehuwd met Anthonius in 't Groen, zoon van Jacobus in 't Groen en van Petronella Peter Nelo. Hij was te Dongen gedoopt op 18 december 1795 en was landbouwer. Volgens de volkstelling van 1840 had hij drie kinderen. Op 26 januari 1869 is hij te Dongen gestorven.
2. Lamberdina Weterings, te Tilburg gedoopt op 20 februari 1807, ongehuwd te Dongen gestorven op 20 februari 1829.
3. Petrus, te Tilburg gedoopt op 2 juli 1810, te Dongen gestorven op 4 juni 1817.
4. Martin Weterings is op 21 september 1813 te Klein-Dongen geboren, was daar bouwman en overleed er op 21 juli 1888. Op 10 april 1845 was hij te Dongen getrouwd met Anna Maria van Eyck, dochter van Johannes van Eyck en Elisabeth Hendriks. Zij was geboren te Bladel op 14 februari 1811 en overleed te Dongen op 6 september 1871, na moeder te zijn geworden van:
 - A. Maria Catharina Weterings, te Dongen geboren op 28 december 1846, overleden aldaar op 24 januari 1927. Zij was te Dongen op 19 juni 1873 gehuwd met Joseph Grootswagers, schoenmaker, zoon van Peter Grootswagers en van Johanna Haensbergen. Op 16 mei 1848 was hij geboren te Loon op Zand en te Dongen stierf hij op 9 november 1921. Bij de volkstelling van 1879 hadden Joseph en Maria drie kinderen, geboren in 1874-1877.
 - B. Johannes Weterings, te Dongen geboren op 5 november 1849, vertrok in 1877 naar Tilburg.

IX-h. ANTONIE SEBRECHT WEITERINGHS is op 23 juli 1691 te Oosterhout gedoopt en stierf daar op 25 april 1737. Zijn vrouw, Jacomina Cornelis Adriaen Oomen, was te Oosterhout op 30

maart 1697 gedoopt en overleed daar op 4 januari 1762. Haar ouders waren Cornelis Adriaen Oomen en Marijken Cornelis Ariens, haar kinderen:

1. Johanna Weiterings, te Oosterhout gedoopt op 29 januari 1720 en daar overleden op 9 september 1759. In eerste echt trouwde zij te Oosterhout op 29 april 1742 met Anthoni Jan Hoevenaars, aldaar gedoopt op 21 september 1717 als zoon van Jan Adriaen Hoevenaer en Engel Adriaen Huyge. Zij woonden *achter het Clooster op den Horst* en testeerden op 29 september 1748¹²⁶, terwijl Anthoni ziek en zwak te bed lag. Johanna hertrouwde op 22 november 1750 met Jan Geerden van der Smissen¹²⁷, wagenmakersbaas te Oosterhout. Hij testeerde op 26 december 1759¹²⁸, drie maanden na het overlijden van zijn vrouw, zelf ziek te bed liggende. Hij benoemde een voogd en toeziende voogd over zijn twee minderjarige kinderen.
2. Guilielmus, te Oosterhout gedoopt op 6 september 1722 en kort daarna overleden.
3. Sebrecht Antonie Weterings is op 20 februari 1724 te Oosterhout gedoopt en overleed daar op 23 juli 1781. Hij was landbouwer. Op 26 oktober 1766 trouwde hij te Oosterhout met Johanna Jan Olieslagers, die er op 2 december 1774 stierf en op 6 december werd begraven. In 1796 werden de boedel gedeeld tussen de kinderen.¹²⁹
 - A. Jacomina Weterings is op 10 juni 1767 te Oosterhout gedoopt en overleed te Meerle (België) op 24 maart 1848. Zij trouwde te Oosterhout op 28 april 1787 met Johannes Hendrik van Opstal, aldaar gedoopt op 13 augustus 1754 en te Meerle overleden op 17 maart 1836. Dit echtpaar had zes kinderen gekregen. Het woonde in de buurtschap Vraggelen, toen het op 29 maart 1806

126) Streekarchief Oosterhout, N 5476.

127) Zoon van Geert Janse van der Smisse uit Kessenich bij Maaseik en van Anneke Passchiere Wagenmakers uit Oosterhout, aldaar gedoopt op 21 januari 1713.

128) Streekarchief Oosterhout, N 5533.

129) Streekarchief Oosterhout, Oosterhout R 366, f 267, 22 april 1796.

- testeerde.¹³⁰ later verhuisden zij naar Chaam en vervolgens naar Meerle. Zij waren landbouwers.
- B. Johannes, te Oosterhout gedoopt op 19 augustus 1769 en op 1 november 1774 aldaar overleden. Twee dagen later werd hij begraven.
- C. Antonis Weterings, te Oosterhout gedoopt op 28 december 1771, is in 1839 (volgens aantekening de dato 10 december) als ongehuwde verhuisd van Dongen naar Oosterhout. Zijn overlijden is daar niet te vinden, mogelijk is hij naar eveneens naar België (Meerle) vertrokken, waar zijn enig overgebleven zuster woonde.
- D. Catharina Weterings, te Oosterhout gedoopt op 19 mei 1774, daar ongehuwd overleden op 28 april 1802, begraven op 1 mei daaraanvolgende.
4. Maria Weiterings, te Oosterhout gedoopt op 25 maart 1726, daar gestorven op 18 februari 1797. Zij was er op 5 februari 1747 getrouwd met Adriaan Cornelis van den Rijen en kreeg vijf kinderen. Dit echtpaar woonde op een stede op den Horst en Uylendonk achter het klooster van Sint-Catharinadal. Maria testeerde op 3 september 1752:¹³¹ haar man was toen ziek. Op 4 juli 1796, toen zij weduwe was, maakte zij een nieuw testament en liet zij het eerste vervallen.¹³²
5. Gerardus Weiterings, te Oosterhout gedoopt op 4 april 1729, bleef ongehuwd en overleed op 27 mei 1754 in zijn geboortedorp.
6. Petronella is op 4 april 1729 te Oosterhout gedoopt. Zij trouwde op 16 juni 1753 met Jan Stoffel Pruysten, die 'onpasselijk' was toen zij testeerden op 31 augustus 1804.¹³³ Hij was een zoon van Stoffel Cornelissen Pruysten en van Maria Jan Willemen en werd te Oosterhout gedoopt op 9 juli 1726. Jan en Petronella woonden *op den Horst, de Straet zuyden*, en kregen drie zonen. Petronella overleed op 10 januari 1805 te Oosterhout.
7. Anthonia Weiterings, te Oosterhout gedoopt op 24 februari

130) Streekarchief Oosterhout, N 5561, ongef.

131) Streekarchief Oosterhout, N 5546.

132) Streekarchief Oosterhout, N 5580.

133) Streekarchief Oosterhout, N 5582.

- 1733, daar overleden op 8 oktober 1778. Zij trouwde op 14 januari 1759 met met de Oosterhoutse landbouwer Adriaan Cornelis Klys, met wie zij testeerde op 19 september 1774, toen zij ziek was.¹³⁴ Zij was in 1759-1774 zes maal bevallen.
8. Cornelia Weiteringhs, te Oosterhout gedoopt op 24 februari 1733 en er op 7 september 1780 overleden. Zij was op 19 januari 1755 gehuwd met Cornelis Cornelis Canters, met wie zij op 22 maart 1766 testeerde.¹³⁵ Op 11 oktober van het zelfde jaar legden diverse getuigen een verklaring af, dat Cornelis zich uitzonderlijk vreemd gedroeg en zinneloos was.¹³⁶ Op 16 oktober regelde Cornelia voor een jaar het onderkomen van haar man in het tehuis voor zinnelozen te 's-Hertogenbosch.¹³⁷ Op 11 april 1768 verzocht zij haar krankzinnige man uit het tehuis naar huis te mogen halen.¹³⁸ Het antwoord was negatief. Cornelia Anthonie Weiteringhs verkocht uit de hand haar stede met huis en schuren, gelegen onder de onnutte velden te Oosterhout (Oosteind), aan de kinderen van haar zuster Maria, met name aan respectievelijk Adriaan en Cornelis van de Rijen.¹³⁹ Cornelia, 'onpasselijk', herriep op 9 maart 1780 haar eerder gemaakte testament en benoemde haar broer en zuster tot haar erfgenamen. Bij het maken van dit testament was haar man nog 'innocent'.¹⁴⁰ Haar huwelijk bleef kinderloos. Cornelis was op 19 januari 1755 te Oosterhout gedoopt, zijn ouders heetten Cornelis Canters en Barbara Baveleer.
9. Wilhelmus Weiteringhs, te Oosterhout gedoopt op 31 januari 1736, ongehuwd aldaar overleden op 19 mei 1776.

VI-c. ADRIAEN JAN WATERINGHS is in 1585 te Oosterhout geboren en trouwde daar op 31 januari 1616 met Cornelia Sebrechts Antonissen, dochter van Sebrecht Anthonis Goovaerden en van

134) Streekarchief Oosterhout, N 5549.

135) Streekarchief Oosterhout, N 5537.

136) Streekarchief Oosterhout, N 5537.

137) Streekarchief Oosterhout, N 5537.

138) Streekarchief Oosterhout, Oud Administratief Archief Oosterhout 53, f 108.

139) Streekarchief Oosterhout, N 5547, 30 juli 1773.

140) Streekarchief Oosterhout, N 5547.

© 1900

Oosterhout

Oosterhout (Brabanticaverzameling, K.U.B.)

Cathelyn Schalcken. Zij woonden op een stede in de Achterstraat, deze straat west, de Proostensteeg-Gebuurweg oost. Adriaen was in 1633 voogd over de weeskinderen van zijn broer Peter Jan Waringhs. Bij de boedeldeling van Adriaen op 30 januari 1662 erfden alle neven en nichten de helft van zijn nalatenschap.¹⁴¹ Deze was zeer omvangrijk. De andere helft bleef in het bezit van zijn weduwe. Hun kinderen waren:

1. Jan, te Oosterhout gedoopt op 19 juni 1616, jong overleden.
2. Lucia, te Oosterhout op 25 augustus 1619 gedoopt en jong gestorven.
3. Cornelia, te Oosterhout op 4 april 1625 gedoopt. Aldaar overleed zij op 20 januari 1641.

ADRIAEN JANS DE JONGE WATERINGHS¹⁴², broer van de vorige, is in 1589 geboren¹⁴³ en trouwde te Oosterhout op 13 februari 1624 met Anthonia Govaerts Theunis. Op 24 december 1624 werd hun zoon Johannes te Oosterhout gedoopt. Bij de boedeldeling van Adriaens moeder op 23 januari 1626¹⁴⁴ was niemand van dit gezin meer in leven. Of de oorlogshandelingen dan wel een besmettelijke ziekte de oorzaak was van hun overlijden is niet te achterhalen. Wel weten we door een aantekening in het dood- of begraafboek, dat de pastoor zich beklaagde, dat hij niet alle slachtoffers heeft kunnen begraven. Eind 1624 en begin 1625 zijn honderden inwoners van Oosterhout als gevolg van oorlogshandelingen om het leven gekomen. Het waren overwegend inwoners van Den Hout.

Correctie: Catharina Weiterings trouwde niet op 28 oktober 1666, maar op 21 februari 1668.¹⁴⁵

Dank: Ik bedank mijn neef Hans Weterings te Hilvarenbeek voor zijn inbreng in dit familierelaas.

141) Streekarchief Oosterhout, Oosterhout R 305, f 36.

142) De informatie over deze Adriaen is weggevallen op p. 120 van de vorige jaargang sub V-a-7.

143) Streekarchief Oosterhout, R 290, f 303, 11 oktober 1607.

144) Streekarchief Oosterhout, R 296, f 56.

145) *De Brabantse Leeuw*, XXXIX (1990) 123.

De erfgenamen van heer Ghijsel Back

§ 12. Metten

Drs L.F.W. Adriaenssen
van der Hoopstraat 85^{III}, 1051 VD Amsterdam

De familie Metten is zeer in het kort door mij behandeld in *De Brabantse Leeuw* van 1977.¹ Hierna staan de aanvullingen centraal.

I. GEERTRUYT HENRIC BACK, een zus van heer Ghijsel, trouwde met Wouter Wouters Metten van den Westerwyck², evenals zijn vader schepen van Hilvarenbeek. Zij kregen zeven kinderen, met onder voorbehoud als achtste Brick:³

1. Wouter Back alias Metten⁴ studeerde aan de universiteiten van Keulen, Rostock (?) en Orléans burgerlijk en kanoniek recht en behaalde in beide disciplines de doctorsgraad. Hij vestigde zich metterwoon te Keulen, waar hij werd toegelaten als advocaat aan het aartsbisshoppelijke hof en daar tevens officiaal was. Hij was hoogleraar in het kanonieke recht aan de universiteit van Keulen. In 1466 is hij gestorven, misschien op 11 november.
2. Ghijselbert Wouter Metten, volgt onder II op pagina 92.
3. Jan Metten alias Back, volgt onder Iibis op pagina 93.
4. Iken Wouter Metten trouwde met Goossen Gerit sCosters van den Rode⁵, een zoon van Gerit Gerits die Custer van

1) L.F.W. Adriaenssen, „De boom van Vermetten gesnoeid en geroid. Bijdrage tot de stambomen van de families Metten, Van Riel en Vermetten”, *De Brabantse Leeuw*, XXVI (1977) 157-166.

2) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1220, f 192^v, 1449/50. R 1238, f 186^v, 1468/69. R 1225, f 412^v, 1454/55. Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 23, f 55 (1434, *des anders daigs nae sinte Pauwels dach*. R 34, f 145 (23 januari 1425).

3) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1227, f 463, 1456/57.

4) L.F.W. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog en onder de generaliteit. Sociale en economische geschiedenis van een Kempens dorp tussen 1400 en 1800* (Amsterdam, 1987) 252.

5) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1196, f 56, 20 maart 1427; f 89^v, 8 mei 1427. R 1200, f 61, 1429/30. R 1202, ff 91^v en 227^v, 1431/32. R 1203, f 126, 1432/33. R 1205, ff 120^v en 141^v, 1434/35. R 1206, f 157, 1435/36. R

Rode en van Guedelt Goossens van den Eynde. Hij woonde in de herdgang Haaghorst onder Moergestel en bezat daar een huis met erf, hof en aangelag, samen twee mudzaad groot en gelegen in Gheen broeck.⁶ In 1448 kwam hij overeen met Gerit van Berke, van wie hij in 1441 de helft in 10 bunders hei uit de gemeent van vrouwe Johanna van der Leck, naast de Oisterwijkse gemeent, had gekocht, dat ze elkaar overweg zouden verlenen.⁷ Goossen en Iken hadden twee kinderen:

- a. Geraert Goossens Costers, in 1490 gezien als weduwnaar van Mechtelt dochter Peters van der Spaendonck bij Belye.⁸ Wouter, Jan en Geertruyt waren Geraerts kinderen.
 - b. Cathelyn Goossen Costers, wiens kinderen Wouter, Jan, Geertruyt en Iken heetten.
5. Kathelyn Wouter Metten, volgt onder § 14.
 6. Aleyt Wouter Metten, volgt onder § 15.
 7. Henrick Wouter Metten⁹ was gehuwd met Jutta, misschien de moeder van zijn dochter:
 - A. Aleyt Henrick Metten, volgt onder § 16.
 8. Brick Back werd in 1445 als *Bricztemes Back de Beke* als student aan de universiteit van Keulen ingeschreven.¹⁰

1210, f 299, 1439/40. R 1212, f 31^v 1441/42. R 1214, ff 190, 226, 1443/44. R 1216, f ff 52^v en 65^v, 1445/46. R 1217, ff 305^v en 355^v, 1446/47. R 1218, f 105^v, 1447/48. R 1223, ff 35^v en 74^v, 1452/53. R 1224, f 145^v, 1453/54. R 1226, f 479, 1455/56. R 1235, f 135^v, 1465/66. R 1257, f 484, 1487/88: Gerit natuurlijke zoon Goossens sCosters.

6) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1213, f 182, 1442/43. Vgl. R 1214, f 159^v, 1443/44. R 1215, f 155^v, 1444/45.

7) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1211, f 217, 6 juli 1441. R 1218, f 212^v, 1447/48.

8) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1259, f 150, 1489/90.

9) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 37, f 14^v (citaat uit een Bossche schepenbrief de dato 18 juni 1455). Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1227, f 462^v, 1456/57. R 1444, f 35^v, 18 juni 1455. R 1548, f 65^v, 2 september 1457. Algemeen Rijksarchief Brussel, Rekenkamer 45074, f LIII^v.

10) Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 255.

II. GHIJSELBRECHT WOUTER METTEN ALIAS BACK¹¹ studeerde aan de universiteiten van Keulen en Leuven. De beneficië die hij als getonsureerde klerk bezat, gebruikte hij waarschijnlijk als studiefonds; hij gaf ze in ieder geval noodgedwongen op, doordat hij in het huwelijk trad. Zijn vrouw was Diercxken Jacop Bressers, dochter van Jacop Jacop Bressers van Lyempde alias Scellekens in *de Rode Leeuw* te Hilvarenbeek. Aldaar bezette Ghijselbert een schepenzetel.

1. Adam Gysberts Wouter Metten alias Back¹², schepen van Hilvarenbeek en olieslager en woonachtig in de Wouwerstraat aldaar, ging op hoge leeftijd, in 1524 aan de universiteit van Leuven studeren. Dat, samen met zijn status van vrijgezel, was de voorwaarde om in het genot te worden gesteld van een van de porties van het Back-koorke in de Sint Jan te 's-Hertogenbosch. De stichter, heer Ghijsel Back, had immers bij de stichting bepaald, dat een leek het beneficië slechts mocht bezitten, als hij zich op het priesterschap voorbereidde, eventueel na voltooiing van een universitaire studie. Leuvense studenten waren door een pauselijk privilege gedurende zeven jaar vrijgesteld van de hogere wijdingen. Adam hield het beneficië zes jaar en droeg het in 1530 over aan zijn twaalfjarige neef en pupil Jan van de Wouwer. Adam bleef *clericus* en trouwde derhalve niet. Zijn kinderen waren dus bastaards:

A. Mr Gysbert Back M.D.¹³ is in 1516 geboren als bastaard van Kathelijn Claessen van Wuestenborch. Hij was doctor in de medicijnen en vestigde zich te Rotterdam, waar hij *in den Groenendael opt oosteynde binnensdyck* woonde. Hij was stadsdokter en kreeg na de bouw van het pesthuis in 1556 een weddeverhoging. In 1574 à 1578 stierf hij. Hij liet vier kinderen na.¹⁴

11) Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 254. Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Familiearchief Van den Bogaerde van Terbrugge 1477, f V.

12) Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 266, 267.

13) Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 274.

14) Aanvulling op de in 1977 gepubliceerde stamboom-Metten: Katherijne mr Gysbert Back trouwde met Claes Cornelis van Dryel, koopman in rogge en magistraat van Rotterdam, weduwnaar van Maritgen Barents

B. Marye natuurlijke dochter Adam Gysberts Metten bij Barbara natuurlijke dochter Henrick Gysels, geboren in 1516 en gestorven voor 1538. Barbara was vermoedelijk een zus of dochter van heer Henrick natuurlijke zoon heer Henrick Ghijsels, rector van het Hilvarenbeekse Barbara-altaar.¹⁵

2. Wouter Gysbert Metten alias Back¹⁶ studeerde in 1502 te Leuven aan de universiteit, gezien zijn relatief hoge leeftijd wellicht belust op een beneficiaal erfdeel van heer Ghijsel Back. Hij woonde in de Wouwerstraat en overleed kinderloos in 1551.
3. Kathelyn Ghysbrecht Wouter Metten, volgt onder § 13.
4. Mary natuurlijke dochter Gyselbrecht Metten trouwde met Willem Willem Wouters van der Loo, schepen van Goirle. In 1544 maakten zij hun testament.¹⁷

Ibis. MR JAN BACK ALIAS METTEN¹⁸ studeerde te Keulen, werd doctor in het kanonieke recht en doceerde deze wetenschap aan de universiteit aldaar. Later woonde hij te Hilvarenbeek, waar hij de eerste cantor was. De cantorij was een van de stichtingen van zijn oom heer Ghijsel Back. Meester Jan trad in diens voetsporen door zelf een altaar te funderen te Hilvarenbeek, dat hij toewijdde aan de heiligen Sebastiaan, Adriaan en Christoffel. In onderscheid met het Sebastiaanaltaar van de handboogschutters werd het het

Groenhout. Hij had een bastaard bij Neeltgen Joris, zijn dienstmeid (Gemeentearchief Rotterdam, N 4, f 58, 14 mei 1593. Schepenarchief 486, f 12, 10 juni 1578. Idem 487, f 23^v, 7 juli 1581; f 26, 24 juli 1581. Idem 488, p. 65, 23 november 1583; p. 551, 23 september 1587. Idem 489, p. 224, 17 maart 1590; p. 225, 24 maart 1590; p. 227, 30 maart 1590; p. 228, 29 maart 1590; p. 299, 8 augustus 1590; p. 446, 22 juni 1595; p. 450, 28 oktober 1596. J.H.W. Unger en W. Bezemer, *De oudste stadsrekeningen van Rotterdam* (Rotterdam, 1899) 465. E.A. Engelbrecht, *De vroedschap van Rotterdam 1572-1795* (Rotterdam, 1973) 22, 23, 84, 164.

- 15) Algemeen Rijksarchief Brussel, Rekenkamer 45074, f CCXLI. Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 23, f 78^v, 1524.
- 16) Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 261.
- 17) Gemeentearchief Tilburg, R 299, f 68^v, 18 mei 1544. Zie hun zoon Cornelis bij: L.F.W. Adriaenssen, „Paymaus. Stamboom van een Meijerij's geslacht (1300-1800)”, *De Brabantse Leeuw*, XVI (1977) 170.
- 18) Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 156, 253, 254.

Sebastiaansaltaar van de tweede fundatie genoemd. Aangezien verschillende van zijn bloedverwanten beneficent werden, moet het een familiestichting zijn geweest. Jan Back overleed in 1487 of 1488 en liet drie bastaards na:

1. Mr Jan Back junior¹⁹ studeerde te Leuven. Over zijn carrière bestaat onzekerheid, misschien werd hij procureur aan het bisschoppelijke hof te Luik.
2. Wouter Jan Back.²⁰
3. Cristyn mr Jan Back, volgt onder III op pagina 94.

III. CRISTYN MR JAN BACK trouwde met Jan natuurlijke zoon heer Jacops die Brouwer²¹, zoon van de priester Jacob Jans de Brouwer en van Kathelyn Volres. Hij was afkomstig van Oirschot en woonde met zijn vrouw en kinderen te Hilvarenbeek, waar zij *de Rode Leeuw* verwierven. In tweede echt huwde Cristijn met Lauwreyns Jacops van Oirle²² uit Poppel. Uit het eerste huwelijk:²³

1. Heer Pauwels die Brouwer ofwel Paulus Braxatoris²⁴ studeerde aan de universiteit van Leuven en werd priester. Hij was pastoor van Goirle, maar resideerde te Hilvarenbeek, waar hij rector werd van de door zijn grootvader gestichte *cappelryen, gefundeert opten outaer van sint Christoffele, Sebastiaen ende sinte Anthonis, wesende de tweeste fundatie binnen der collegiaelder kercken van sinte Peeters*. Per testament van 17 januari 1548 vermaakte hij zijn bezittingen

19) Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 258, 259.

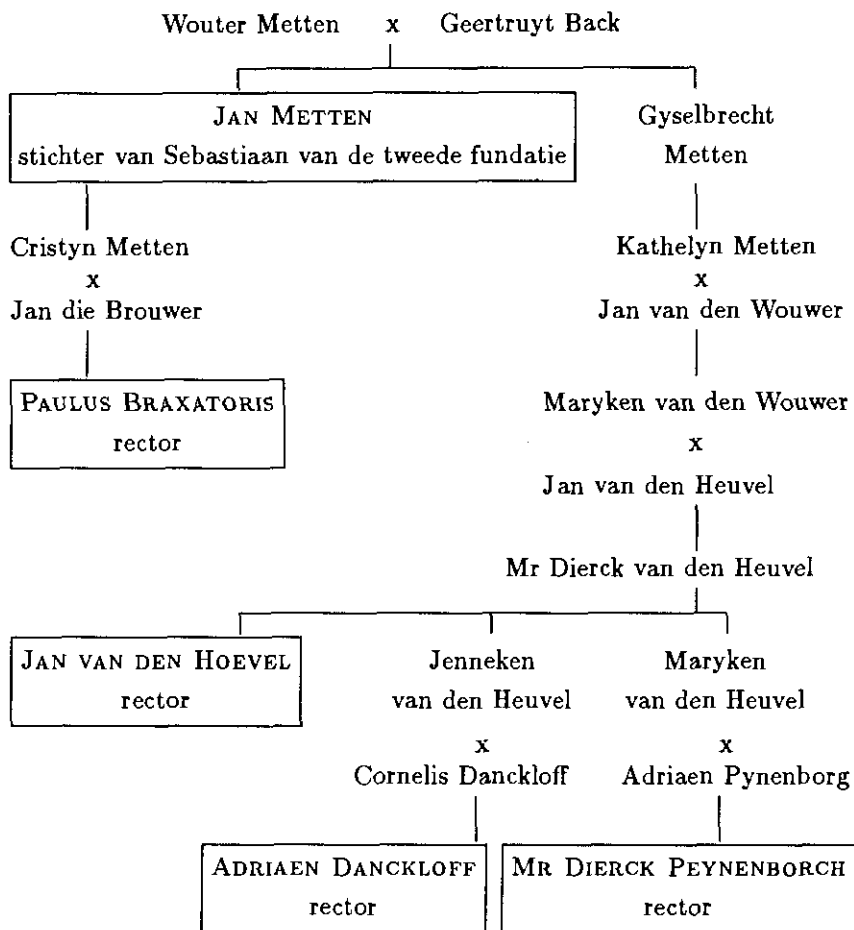
20) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1264, f 241^v, 1494/95.

21) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1258, ff 219 en 219^v, 1488/89. R 1262, f 62^v, 1492/93. R 1263, f 49, 1493/94. R 1265, f 469^v, 1495/97. L.H.C. Schutjes, *Geschiedenis van het bisdom 's Hertogenbosch* (5 dln; Sint-Michielsgestel, 1870-1876) V, 813, 814, noemt Jacobus de Brouwer, in 1457 vicaris van de kapel van Vessem en Wintelre; mogelijk Jans vader.

22) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 24, f 99^v, 5 januari 1531. Algemeen Rijksarchief Brussel, Rekenkamer 45028, ff LXXXV en LXXXIX.

23) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 23, f 164^v, 25 september 1526.

24) Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 262.

Bloedverwanten van Jan Metten Back, die rector werden van het Sint-Sebastiaansaltaar van de tweede fundatie.

aan zijn verre neven Aert van Laerhoven²⁵, rector van het Bacx-koorke, en Peter Daems, die cantor van Hilvarenbeek zou worden; de kerkrechtelijke erfenamen van heer Ghijsel Back liet hij dus voorgaan. De naaste bloedverwante erfenamen keken na zijn overlijden in 1552 nogal op hun neus en sloegen aan het procederen. Heer Pauwels had twee bastaarden:

- A. Jan heer Pauwels de Brouwer, zoon van Yken Jans van Goerle.
 - B. Henrick heer Pauwels de Brouwer, zoon van Marye van Hoboocken.
2. Meriken Jans de Brouwer.
 3. Anna Jans de Brouwer trouwde met Wouter Aert Joris Vervloet (van der Vloet).²⁶ Hun kinderen waren:²⁷
 - a. Aerdt Wouters van der Vloeth²⁸, in 1574 weduwnaar van Kathelyn Jacobs Gysen.²⁹ Te Esbeek *opt Spaendonczeynde* had Aert onder meer de hoeve van de Klapstaart bezeten.³⁰
 - b. Jacop Wouters Vervloet.
 - c. Cristyn Wouters Vervloet, trouwde met Jan Jan Scuermans.
 - d. Jenneken Wouter Aerts Vervloet, gehuwd met Eel Dirck Aerts.
 - e. Mary Wouters Vervloet werd moeder van Richalt Sander Jans van Oerscot.
 - f. Jan Wouters Vervloet, onmondig in 1568, was tien jaar

25) *De Brabantse Leeuw*, XXXIX (1990) 166, 167.

26) Algemeen Rijksarchief Brussel, Familiearchief d'Ursel, L 1500, f XVIII, 1501.

27) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 28, f 71, 28 juni 1568; f VIII, 31 januari 1569.

28) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 27, f 132^v, 13 december 1566. R 28, f LV^v, 27 januari 1570.

29) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 27, f 14^v, 17 januari 1566. R 29, f XLIIII, 24 december 1574. R 23, f 184, 8 mei 1527: kinderen van Jacob Wouter Gysen en Peter Wouter Nys.

30) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 27, f 132^v, 13 december 1566.

later wever te Hilvarenbeek.³¹

- g. Claesken Wouters Vervloet³², onmondig in 1568, de vrouw van Laureys Sebastiaen Henricxss in 1578.³³ Deze was een zoon van Sebastiaen Henrick Jaenen van der Sanden alias van Dun en Elyzabeth Adriaen Zeghers. Later trouwde Claesken met Adriaen Cornelis Anthonis Loijen alias de Greve (zoon van Cornelis Anthonis Henrick Loeyen en van Marye Willem Wouter Boeyens van den Berche), die op zijn beurt hertrouwde met Jenneken Henrick Peters Claes Gherits, weduwe van Laureys Henrick Josephs van den Nyeuwenhuysen, weduwnaar van Anna Henricx van den Nyeuwenhuysen.³⁴ Van de Gestels-Eindhovense familie Van Esbeek.³⁵ was Laureys Sebastiaen Henricxss de stamvader.
- h. Joorden Wouters Vervloet³⁶ kocht in 1568 zijn broers en zusters uit de ouderlijke hoeve in het Spul. Hij was gehuwd met Elijsabeth Janss van den Berch³⁷, dochter van Jan Anthonis van den Berge en Marijken Peter Willem Celen.

4. Jacop Jans die Brouwer³⁸ verkocht in 1525 een huis aan de

-
- 31) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 32, f 37, 2 november 1585. R 61, f 84, 26 april 1578.
- 32) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 32, f 37, 2 november 1585.
- 33) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 27, f 2, 5 januari 1566; f 72, 22 december 1567; f 127, 11 november 1565. R 61, f 84, 26 april 1578.
- 34) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 25, f 205^v, i.m. 2 april 1610. L.F.W. Adriaenssen, *Non omnia possumus omnes. Genealogie van het geslacht Van den Nieuwenhuysen 1400-1800* ('s-Hertogenbosch, 1988) 78, 331.
- 35) L. Adriaenssen, „De heerlijke hoeve van Tulder”, in: J. van Helvoirt (red.), *Esbeek niet van gisteren. Gedenkboek bij gelegenheid van het 100-jarig bestaan van de R.K. parochie H. Adrianus Esbeek* (2e, herz. dr.; Hilvarenbeek, 1990) 287.
- 36) Adriaenssen, *Non omnia possumus omnes*, 539.
- 37) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 30, f 45^v, 6 september 1577.
- 38) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 23, f 119, 12 april 1525; f 147, 14 februari 1526.

Beerten, een Hilvarenbeekse herdgang. Kinderen:³⁹

A. Jan Jacobs die Brouwer, onmondig in 1551.

B. Maryken Jacobs de Brouwer.

C. Cristyn Jacobs de Brouwer trouwde met Wilboert Symoen Hermans van den Leemputte. Hun dochter Lyntken trouwde met een mede-erfgenaar van heer Ghijsel Back, de Hilvarenbeekse vorster Huybrecht Erven van Laerhoven.⁴⁰

D. Jenneken Jacobs die Brouwer⁴¹ werd de huisvrouw van Peter natuurlijke zoon heer Anschems van den Broeck⁴², broodbakker bij de kerk van Hilvarenbeek. Zijn huis aldaar verkocht hij in 1578 voor f 500 aan mr Jacob Schilders, onderplebaan van Hilvarenbeek.⁴³ Peter was in 1520 geboren uit de verhouding van de priester Anschem Peter Marcelis van den Broeck, rector van een der Maria-altaren te Hilvarenbeek, en Agnees mr Jan Ghyskens alias Clockmans, zijn huishoudster. Zijn vader schreef hem in bij de grote Bossche loterij van 1522.⁴⁴ In eerste echt was Peter gehuwd geweest met Aertken Cornelis Maes⁴⁵, wiens weduwnaar hij was in 1561.⁴⁶ Na het overlijden van Jenneken de Brouwer, vermoedelijk in april 1589, sloot hij een derde huwelijk met Margriet Joris Wynaents van Bernagie, met wie hij op 29 okto-

39) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 25, f 95^v, 2 mei 1551.

40) *De Brabantse Leeuw*, XXXIX (1990) 175.

41) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1374, f 377^v, 23 juni 1558. R 1385, f 196^v, 3 februari 1564.

42) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, Aanwinsten 7851, f 190^v, 1523. Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 27, f 41^v, 16 augustus 1567. R 38, f 110, 10 juli 1607. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 293.

43) Raadhuis Hilvarenbeek, Oud Administratief Archief 68, *Registre Peter Anselm vanden Broeck*, eindigend 23 april 1583.

44) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, B 30, f 140^v.

45) Zij was een dochter van Cornelis Peter Maes en Aleyt Heymans Platynmekers (Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 25, f 26^v, 20 april 1550).

46) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 26, f XLVI^v, 13 augustus 1561.

ber 1583 huwelijkse voorwaarden overeenkwam. Peter van den Broeck was in 1558 lid van de commissie die de vergroting van de kerk financierde⁴⁷ en in 1565 deken van de kruisboogschutters.⁴⁸ In 1567 beloofde Claes Moonen hem 9 carolusgulden jaarlijks te betalen, *welcke somme van penningen Claes voerscreven den voernaemden Peter was resterende voer syne geëxburseerde penningen ter zaecken des lantjuweels tot Oisterhout*.⁴⁹ Jenneken de Brouwer liet geen kinderen na.⁵⁰

5. Ryckaert Jans die Brouwer⁵¹, vader van:
 - A. Adriana Ryckaerts die Brouwer.
6. Jan Jans die Brouwer die jonge was misschien dezelfde als de in 1522 vermelde Jan Jan Sbrouters, echtgenoot van Kathryne Jans van Oerschot.⁵² Zijn zonen waren:
 - A. Dingen Jans die Brouwer, gehuwd met Daniel Mathys Daniels.
 - B. Jan Jans die Brouwer.
 - C. Elyzabeth Jans die Brouwer trouwde met mr Cornelis Nilis⁵³ uit Antwerpen.

Uit het tweede huwelijk:

7. Catheryn Laureyns van Oerle, gehuwd met een onbekende.
8. Adriaentken Lauwereyns van Oirle, volgt onder IV hiena.

IV. ADRIAENTKEN LAUWEREYNS VAN OIRLE⁵⁴, onmondig in

-
- 47) Rijksarchief Antwerpen, Arendonk Gemeentearchief 4879, 30 april 1558.
 - 48) E. van Autenboer, „Het landjuweel van de Sint Jorisgilden te Oosterhout (1565)”, *Tazandria*, XXXIII (1961) 155, 159.
 - 49) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 27, f 9^v, 9 april 1567. Vgl. W.H.Th. Knippenberg, „De gilden van Hilvarenbeek en hun koningszilver”, in: N.F. Heerkens (red.), *Hilvarenbeek in heden en verleden* (Hilvarenbeek, 1970) 61.
 - 50) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 44, f 151^v, 23 juni 1622.
 - 51) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 24, f 2, 5 januari 1530.
 - 52) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 23, f 5^v, 18 mei 1522.
 - 53) A. Schillings, *Matricule de l'université de Louvain*, dl III (Bruxelles, 1958) 755, no 133 (26 januari 1526).
 - 54) Gemeentearchief Breda, R 421, f 113^v, 5 april 1513. Algemeen Rijksarchief Brussel, Rekenkamer 45028, ff CIIII^v en CVI.

1513, trouwde met Heyn van Eynde Wouters⁵⁵, schepen van Hilvarenbeek, kerkmeester in 1557. Deze woonde aldaar aan de Gemene Plaats, waar hij het huis tussen 'de Engel' en 'de Haan' bezat.⁵⁶ Later verhuisde hij naar de Wouwerstraat. Hij was cijsplichtig aan de hertog van Brabant *de vuytfango prope agrum dictum Royenberch*.⁵⁷ Adriaentken van Oirle is in 1563 weduwe geworden en in 1583 of 1584 gestorven. Haar kinderen waren:⁵⁸

1. Adriaentken Henrickss van Eynde⁵⁹ trouwde met Henrick Henrick Goris Spilmeker alias Spiltack⁶⁰, valkenier te Hilvarenbeek en schepen in de bank aldaar. Hij was afkomstig van Poppel en een zoon van Henrick Goris Spilmekers bij Magdalena Pauwels Wouters. In 1560 geloofde Henrick een rente uit zijn huis in de Wouwerstraat en in 1584 kocht hij zijn schoonfamilie uit haar huis in dezelfde straat.⁶¹ In 1593 à 1595 is hij overleden. Aan zijn kinderen had hij de tocht

55) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 23, f 163^v, 30 augustus 1526. R 24, f 37, f 5 maart 1530; f 99^v, 5 januari 1531. R 25, f 8^v, 3 februari 1550; f 14, 10 februari 1550; f 22^v, 21 maart 1550; f 29, 11 mei 1550; f 289, 10 oktober 1555. R 26, f XXXIX, 13 maart 1562; f XLII, 16 maart 1562. R 27, f 16^v, 30 januari 1567. R 60, f 17, 27 februari 1561. R 246, kerkrekening 1563. Rentmeester Generaal 202, ff CXXIX en CXLV. Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1298, f 271, 20 oktober 1522. R 1371, f 200, 20 februari 1557. R 1374, f 308, 15 april 1558. Algemeen Rijksarchief Brussel, Rekenkamer 45076, f CCCVII. Rekenkamer 45079, ff LXXXI^v, XCV^v en C^v.

56) J.J. Vugs, „De Vrijthof van Hilvarenbeek”, in: N.F. Heerkens, *Hilvarenbeek in heden en verleden* (Hilvarenbeek, 1970) 84, 85.

57) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Rentmeester Generaal 202, f CLXXX^v.

58) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 27, f 16, 25 januari 1567; f 16^v, 30 februari 1567. R 31, f 194^v, 14 maart 1584.

59) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 25, f 157^v, 19 maart 1552; f 164^v, 21 maart 1552. R 27, f 94, 25 april 1566.

60) Rijksarchief Antwerpen, Arendonk Gemeentearchief 4880, *Fructus et obventiones altaris 4or DD. in ecclesia Hilvarenbecana siti et fundati*. Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 26, f XII^v, 4 februari 1560; f XVIII, 20 februari 1560. R 27, f 94, 25 april 1566. R 28, f XIX, 21 februari 1569. R 30, f 215^v, 12 november 1580. R 33, f 107, 3 augustus 1593. Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1293, f 536, 4 augustus 1520.

61) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 26, f XVIII, 20 februari 1560. R 31, f 194^v, 14 maart 1584.

gegeven in een *stuck* nieuwe ingegraven heyvelt, genaempt de Valcken ryt, liggende ronts omme inde heye (in de herdgang van het Klein Loo).⁶² Het waren vijf dochters.⁶³

- a. Cathelyn Henricx Spiltack alias van den Eynde⁶⁴ trouwde met Jan Jan Jan Pauwels Cuypers van Poppel, zo genoemd naar zijn geboorteplaats, naar zijn beroep ook Hans de Smith geheten. Hij kocht in 1586 een huis in de Wouwerstraat en in 1588 een derde in een door de graaf van Hohenlohe in de as gelegde hofstad in die straat.⁶⁵ In 1630 was zij weduwe.⁶⁶ Hun zes kinderen gebruikten de familienamen Van Poppel, Cuypers en De Smith.
- b. Pauwelyntgen Henrick Spiltack kocht in 1590 een hofstad op de hoek van de Gemene Plaats en de Wouwerstraat, waarop een huis placht te staan, *streckende voer vander voirschreven plaetse, daer de beeck tussen beyde loopt*. Met buurman Jan Nyss van Arendonck kwam zij overeen, dat zij *die voerschreven hofstadt zal mogen betimmeren ende aenleggen aenden geevel ende mure vanden oistensyde van des voerschreven Jans huys ende haere wormen ende andere vuegen inde zelve mure, zoe-men dat in steden ende andere plaatsen dickwils doet en useert*.⁶⁷ Het herstel van de oorlogsschade, aangericht in voornamelijk 1583 en 1586, ging gepaard met een versterking van de huizen te Hilvarenbeek. Pauwelyn trouwde met Marcus Lucas genaamd den Albanese⁶⁸, een ge-

62) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 34, f 26^v, 21 juni 1596.

63) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 33, f 107, 3 augustus 1593. R 38, f 8^v, 16 maart 1606.

64) Algemeen Rijksarchief Brussel, Rekenkamer 45080, f 5^v, 1638. Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 38, f 148^v, 23 februari 1608. R 49, f 119^v, 14 juni 1635; f 250, 1 november 1637. R 315, 7 februari 1616.

65) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 32, f 39, f 6 mei 1586; f 139, 24 maart 1588.

66) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 47, f 17, 1 maart 1630.

67) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 32, ff 221^v en 222, 17 januari 1590.

68) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 33, f 54, 13 juli 1592. Hun dochter Adriaena Marcus trouwde met Korsteyan Cornelis Crols, valke-

wezen Kroatische of Albanese soldaat. Pauwelyntgens tweede man was Reynier Henricx van Rovert⁶⁹, schrijnwerker in de Papenstraat te Hilvarenbeek, daar overleden tijdens de epidemie, op 1 juli 1624. Hij was een zoon van Henrick Reymen van Roevoert, schrijnwerker aan de Beerten, en van Elyzabeth Henrick Moonen.

- c. Lysken Henrick Spiltack.
 - d. Magdaleen Henrick Spiltack trouwde met Lauwreys Jan Dielen uit Waalre, die ook te Drunen was gegoed. In 1595 verkocht hij een huis in de Paardenstraat.⁷⁰ Over hun onmondige kinderen was in 1603 Jan Jan Dielen te Valkenswaard (later woonachtig te Vessem) voogd⁷¹, hetgeen doet vermoeden dat Lauwreys uit de Valkenswaardse valkeniersfamilie Dielen stamde.⁷² De omstandigheid dat zijn dochter Lysken te Rijssel heeft gewoond, waar bij kanunnik Jan Dielen enkele van diens nichten woonden, versterkt dat vermoeden. Lysken woonde later te Leuven en was een zus van Merck en Leentken. Lauwreys Dielen is rond 1603 weduwnaar geworden. Tussen 1609 en 1619 zat hij gevangen te Breda.
 - e. Maeyken Henricxss Spiltack, gehuwd met Hans Peter Keenis (ook Kenen en Keens), afkomstig uit het valkenierscentrum Arendonk. Als diens weduwe testeerde zij in 1621 ten gunste van haar vier zusters.⁷³
2. Luytgardt Henricxs van Eynde⁷⁴, gehuwd met Jan Pelgrom. Deze kocht in 1568 een huis aan de Gemene Plaats te Hilvarenbeek.⁷⁵

nier (Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 57.

69) L.F.W. Adriaenssen, „Van Rovert”, *Gens Nostra*, XXVI (1971) 194, 195.

70) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 33, f 232, 18 december 1595.

71) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 36, f 92, 21 maart 1603. R 221, weesrekening 7 april 1609 – 15 januari 1619.

72) Hij wordt niet vermeld door L.G. van Dijck, „Genealogie Dielen”, *De Brabantse Leeuw*, XX, (1971) 123 e.v.

73) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, N 4309, 9 januari 1621.

74) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 28, f LI, 26 juli 1569.

75) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 28, f v, 7 januari 1568; f

3. Mr Laureys van Eynde studeerde te Leuven en vestigde zich als *dienaer der kerck* (schoolmeester en koster?) te Poppel. Daar werd hij begraven op 12 februari 1620. Zijn weduwe Maria Pelters werd er op 18 december 1621 begraven.⁷⁶
4. Mariken Henrick Wouters van Eynde⁷⁷ trouwde met mr Jan Aelbrechts van Aenschot.⁷⁸ Hun kinderen erfden onroerend goed te Hilvarenbeek en Poppel:⁷⁹
 - a. Aelbertken mr Jans van Aenschot, vermeld in 1584.
 - b. Achtken mr Jans van Aenschot, vermeld in 1584.
 - c. Geertruyt mr Jans van Aenschot trouwde met de vetewariër Henrick Cornelis Moonen⁸⁰, die *de Valck* op de hoek van de Gemene Plaats en de Gelderstraat bewoonde. Hij was een zoon van Cornelis Henricxss Moonen en van Jaepken Aert Maes Snijders. Henrick stierf te Hilvarenbeek op 17 maart 1624 tijdens de pestepidemie, Geertruyt op 5 februari 1635. Een van hun kleinkinderen was Jan Servaes Moonen⁸¹ (1626–1688), een Tilburgse koopman en lakendrapenier. Over zijn genealogische bewustzijn volgt iets in § 16.
 - d. Mr Henrick van Aenschot⁸² woonde te Weelde. *Sieck wesende vande dangeruese sieckte der peste* testeerde hij met zijn vrouw IJcken Jacob Lambrechts in 1607.
 - e. Maryken mr Janssen van Aenschot, gehuwd met Peter Jans van Hulsel.

23^v, 4 februari 1568.

76) Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 293.

77) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 27, f 94, 25 april 1566.

78) Streekarchief Eindhoven, Eindhoven R 30, f 177, 5 februari 1552: Meryken weduwe Aelbrecht Janssen van Aenschot en haar onmondige kinderen, onder wie misschien Jan. Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 27, f 94, 25 april 1566. R 37, f 10^v, 11 januari 1604.

79) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1419, f 117^v, 6 september 1586. R 1420, f 413^v, 24 november 1588. Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 32, f 267, 3 juli 1591.

80) L. Adriaenssen, „Elf generaties Moonen. Namen, data, anekdotes”, *De Brabantse Leeuw*, XIX (1970) 137.

81) Adriaenssen, „Elf generaties Moonen”, 159–171.

82) Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 293.

De familie Van Inneveldt uit Brabants Westhoek

A.M. Bosters

Koningin Julianalaan 339, 2273 JJ Voorburg

(Vervolg van p. 37)

V-c. JAN HENRICKS VAN INNEVELT, geboren omstreeks 1590, was bij een niet bekende vrouw vader van:

1. Aechtken, geboren omstreeks 1625 en in 1627 als zijn weeskind vermeld.⁷⁶
2. Hendrik Jansse van Innevelt, volgt onder VI-c op pagina 104.
3. Joanna Jansse van Innevelt, te Halsteren begraven op 31 januari 1686. Zij huwde op 20 oktober 1669 te Wouw met Willem Adriaensen.
4. Andries Janssen van Innevelt, volgt onder VI-d op pagina 105.
5. Franciscus.
6. Jacobus Jansse van Innevelt, volgt onder VI-e op pagina 112.
7. Paulus Jansse van Innevelt, volgt onder VI-f op pagina 113.

VI-c. HENDRIK JANSSE VAN INNEVELT was bij een niet met naam bekende vader van:

1. Hugo Hendrikse van Innevelt, geboren omstreeks 1660, begraven op 24 februari 1710 te Halsteren. Hij trouwde met Anna Wouters van Gorp, te Essen gedoopt op 2 augustus 1667 als dochter van Wouter van Gorp en Christina Marten Luijckx. Kinderen:
 - A. Henricus, begraven te Halsteren op 19 februari 1717.
 - B. Maria van Innevelt trouwde op 3 september 1724 te Halsteren met Cornelis Rampaert en werd te Halsteren (Nieuw Vossemeer) begraven op 10 juni 1728. Cornelis werd op 22 juni 1700 gedoopt te Wouw (Kruisland) en begraven op 28 maart 1733 te Nieuw Vossemeer. Hij was een zoon van Jan Mathijse Rampaert en Maria Willems Hoogmoed.

76) Gemeentearchief Roosendaal, R. 237, f 55.

C. Cornelia van Innevelt is te Wouw (Moerstraten) begraven op 3 maart 1747.

D. Huberta, te Halsteren gedoopt op 11 september 1710.

VI-d. ANDRIES JANSSEN VAN INNEVELT trouwde te Halsteren op 17 juni 1657 met Cornelia Albrechts en hertrouwde te Etten-Leur op 10 januari 1663 met Maria Adams Marijnis Molenaers. Hij wordt in 1666 vermeld als landbouwer in de polder het Westland onder Steenberghe.⁷⁷ Tien jaar later maakte hij zijn testament, waarin hij wordt vermeld als woonachtig in de polder van de Heen. In het testament bepaalde hij, dat zijn natuurlijke zoon Jan de som van 315 gulden zou krijgen als hij meerderjarig werd of 'in de huwelijks staat gekomen zal zijn'.⁷⁸ Hij overleed in 1676. Kinderen:

1. Jan Andriessen van Innevelt, volgt onder VII-c op pagina 106.

De wettige kinderen, te beginnen met het eerste huwelijk:

2. Cornelia Andriessen van Hinnevelt trouwde met Bernardus Adriaense Hussaerts.
3. Albertus Andriessens van Hinnevelt, volgt onder VII-d op pagina 107.

Uit het tweede huwelijk:

4. Syken Andriessen van Hinnevelt trouwde met Hubertus Willemse van Reusel.
5. Andries Andriessen van Innevelt werd te Halsteren begraven op 14 april 1735. Uit zijn huwelijk met Joanna Adriana Cools werden geboren:
 - A. Anna Maria van Innevelt, gedoopt op 18 december 1725 te Halsteren. Zij huwde op 15 april 1750 te Roosendaal met Gommer van Osta.
 - B. Adriana, gedoopt op 8 februari 1728 Halsteren.
 - C. Andreas, gedoopt op 23 augustus 1729 te Halsteren.
6. Adam, te Halsteren gedoopt op 13 juni 1670.
7. Petrus, te Halsteren gedoopt op 28 juni 1672 en jong overle-

77) Streekarchief Nassau-Brabant Zevenbergen, oud archief Steenberghe 1236.

78) Streekarchief Nassau-Brabant Zevenbergen, N 7472, 6 juni 1676.

den.

8. Petrus, te Halsteren gedoopt op 6 augustus 1673.
9. Walterus van Hinnevelt werd op 17 januari 1729 te Halsteren begraven.
10. Marijnus Andriessie Hinnevelt, volgt onder VII-e op pagina 111.
11. Martinus Andriessie Hinnevelt trouwde te Halsteren op 19 januari 1716 met Maria Andriessie Willems, weduwe van Pieter Veermans, en werd daar begraven op 17 juni 1718. Uit dit huwelijk:
 - A. Laurentius, te Halsteren gedoopt op 1 januari 1717.
12. Henricus van Hinnevelt werd op 21 maart 1738 te Halsteren begraven.
13. Judocus van Hinnevelt, te Halsteren begraven op 28 maart 1735.

VII-c. JAN ANDRIESSEN VAN INNEVELT werd op 17 maart 1657 te Halsteren gedoopt en is overleden in het jaar 1703 te Dinteloord en Prinsenland. Hij trouwde drie maal, eerst te Oud- en Nieuw-Gastel op 9 februari 1677 met Anthonetta Rommen Molenaers, dochter van Rombout Adams Molenaers. Hij hertrouwde te Steenberghe op 3 april 1687 met Christina Adriaense Schouten (Schouters) en ten derden maal trouwde hij te Roosendaal op 12 september 1700 met Dingena Chiliaams van Est. Op 20 juli 1701 maakte Dingena, toen haar man lichamelijk ziek te bed lag, haar testament, waarbij zij hem als universele erfgenaam benoemde onder voorwaarde dat een aantal goederen, waaronder kleding, linnen, zilver en goud, aan haar naaste 'bloetvrienden' zouden worden gegeven.⁷⁹ Op 18 juli 1703 verscheen zij met de voogden van de minderjarige kinderen die Jan Andriessen van Innevelt had verwekt bij Anthonetta Molenaers en Christina Schouters voor schout en schepenen van Dinteloord en Prinsenland om de nalatenschap te regelen. Hierbij werd onder meer bepaald, dat zij de pacht zouden behouden van de hoeve en landerijen gelegen bij het 'Oude Veer' in de oude polder van Prinsenland, met de conditie dat Dingena de kinderen de som van 550 gulden zou

79) Streekarchief Nassau-Brabant Zevenbergen, Dinteloord R 150, f 61.

uitbetalen.⁸⁰ Uit het eerste huwelijk:

1. Cornelia, op 5 februari 1678 gedoopt te Oud- en Nieuw-Gastel.
2. Maria, gedoopt op 27 december 1680 te Oud- en Nieuw-Gastel.
3. Andreas, gedoopt op 28 juni 1683 te Oud- en Nieuw-Gastel.

De kinderen van Christina Schouten:

4. Adriaen van Innevelt is op 23 september 1688 gedoopt te Oud- en Nieuw-Gastel. Te Nieuw-Vossemeer trouwde hij 20 januari 1715 met Catharina Roijlants de Wijs uit Lage Zwaluwe, die te Steenberghe werd begraven op 21 november 1718. Hij hertrouwde met Catharina Bisschops, te Steenberghe gedoopt op 1 april 1687, dochter van Petrus Janssen Bisschop en van Grietje Geerts, weduwe van Dirck Cornelisse Corst.⁸¹ Uit het eerste huwelijk:

A. Joannes, te Steenberghe gedoopt op 15 februari 1717 en daar begraven op 25 november 1717.

5. Adriana Jansen van Innevelt is te Oud- en Nieuw-Gastel gedoopt op 28 januari 1692 en trouwde te Nieuw-Vossemeer op 17 oktober 1717 met Pieter de Bie. Zij werd op 5 februari 1728 te Steenberghe begraven.
6. Petrus van Eenevelt (Innevelt) is te Oud- en Nieuw-Gastel gedoopt op 3 januari 1695, trouwde met Maria Jansse Biddag, die op 13 september 1725 werd begraven te Halsteren (Auvernepolder). Hij hertrouwde te Dinteloord op 21 juni 1732 met Martijntje Cornelissen van den Nieuwenberg uit Oud-Gastel, weduwe van Jacobus Haes. Uit het eerste huwelijk:

A. Joannes, te Halsteren gedoopt op 22 januari 1725.

VII-d. ALBERTUS ANDRIESENS VAN HINNEVELT trouwde met Elisabeth Cornelissen van Gils en hertrouwde te Klundert op 8 september 1697 met Catharina Goverde van Leijen. Een derde huwelijk sloot hij te Standdaarbuiten op 9 januari 1707 met Eli-

⁸⁰) Streekarchief Nassau-Brabant Zevenbergen, Dinteloord R 150, f 148.

⁸¹) A.M. Bosters, „Genealogie Bisschop/Biscops (ca. 1500–ca. 1800)”, *Genealogisch Tijdschrift voor Midden- en West-Noord-Brabant*, XIII (1989) 135–141.

sabeth Cornelissen Engelen, gedoopt te Wouw (Kruisland) op 9 juni 1672, dochter van Cornelis Adriaense van Engelen en van Maria Cornelissen. Uit het eerste huwelijk:

1. Cornelia, te Standdaarbuiten gedoopt op 4 februari 1682.
2. Joanna, te Standdaarbuiten gedoopt op 13 september 1685.
3. Andreas, te Standdaarbuiten gedoopt op 17 januari 1687.

Uit het tweede huwelijk:

4. Elisabetha, op 22 juni 1698 te Standdaarbuiten gedoopt.
5. Jacobus Aelbrechtse van Hinnevelt, volgt onder VIII-b op pagina 108.
6. Godefridus, te Standdaarbuiten gedoopt op 9 december 1700.
7. Cornelius, te Standdaarbuiten gedoopt op 14 januari 1702.
8. Gertrudis Pitronella, te Standdaarbuiten gedoopt op 27 juni 1705.

Elisabeth Engelen werd de moeder van:

9. Cornelius, te Standdaarbuiten op 13 september 1708 gedoopt.
10. Maria, op 2 juli 1712 te Standdaarbuiten gedoopt.

VIII-b. JACOBUS AELBRECHTSE VAN HINNEVELT, gedoopt op 1 november 1699 te Standdaarbuiten, trouwde te Klundert op 20 juni 1720 met Catharina Janssen Eestermans. Uit dit huwelijk:

1. Albertus Jacobsse van Innevelt, gedoopt te Standdaarbuiten op 21 april 1721, bij Catharina de Graef vader van:
 - A. Adrianus Petrus, te Steenbergens gedoopt op 18 november 1754.
 - B. Elisabetha, te Steenbergens gedoopt op 21 februari 1756.
 - C. Jacobus, te Steenbergens gedoopt op 6 januari 1760.
2. Guilielma Jacobse van Innevelt is op 19 oktober 1722 te Standdaarbuiten gedoopt en werd daar begraven op 22 november 1808.
3. Joannes, te Standdaarbuiten gedoopt op 19 maart 1724.
4. Cornelius Jacobse van Innevelt, volgt onder IX-b op pagina 109.

IX-b. CORNELIUS JACOBSE VAN INNEVELT trouwde op 13 juli 1749 te Fijnaart met Cornelia Geertse van Beek, weduwe van Cornelis van der Heijden. Op 18 februari 1759 hertrouwde hij te Klundert met Gerardina van Loon. Zijn derde huwelijk sloot hij op 24 mei 1767 te Fijnaart met Maria in de Weij. De kinderen uit de tweede echtverbintenis waren:

1. Catharina, te Standdaarbuiten gedoopt op 3 januari 1760.
2. Anna, te Standdaarbuiten gedoopt op 19 juli 1761.
3. Cornelius, te Standdaarbuiten gedoopt op 5 februari 1766.

Uit het derde huwelijk:

4. Jacobus, te Standdaarbuiten gedoopt op 21 april 1768.
5. Petrus van Innevelt is te Standdaarbuiten gedoopt op 18 januari 1770. Te Hooge en Lage Zwaluwe trouwde hij op 10 mei 1801 met Wilhelmina Pieterse Kanters. Hun kinderen:
 - A. Cornelius, te Hooge en Lage Zwaluwe gedoopt op 4 februari 1802.
 - B. Cornelia, te Hooge en Lage Zwaluwe gedoopt op 27 april 1805.
 - C. Maria, te Hooge en Lage Zwaluwe gedoopt op 17 november 1806.
 - D. Joannes, te Hooge en Lage Zwaluwe gedoopt op 11 augustus 1808.
 - E. Petrus, te Hooge en Lage Zwaluwe gedoopt op 22 oktober 1810.
 - F. Johanna, te Hooge en Lage Zwaluwe gedoopt op 16 september 1812.
 - G. Pieterrella, te Hooge en Lage Zwaluwe gedoopt op 10 juli 1815.
6. Gerard van Inevelt, volgt onder X-a op pagina 110.
7. Johannes van Inevelt is op 29 januari 1772 te Standdaarbuiten (Fijnaart) gedoopt. Zijn vrouw, Cornelia Ooninx, was een dochter van Johannes Cornelis Oonincx en van Helena Cornelis Laureijsse; zij was te Etten-Leur gedoopt op 15 april 1783. Hun kinderen waren:
 - A. Cornelius, geboren te Willemstad op 5 juli 1814.
 - B. Johannes, geboren te Willemstad op 5 juli 1814
 - C. Maria, geboren te Willemstad op 12 februari 1816.

- D. Cornelis, geboren te Willemstad op 3 maart 1818.
- E. Adrianus, geboren te Willemstad op 21 juli 1820.
- F. Helena, geboren te Willemstad op 14 november 1821.
- 8. Cornelia, te Standdaarbuiten gedoopt op 9 september 1776.
- 9. Albertus, te Standdaarbuiten gedoopt op 28 april 1778.
- 10. Johanna van Innevelt is te Standdaarbuiten gedoopt op 29 december 1781 en trouwde te Fijnaart op 20 juni 1803 met Adrianus Buijsen. Deze was op 29 oktober 1778 gedoopt te Halsteren (Nieuw-Vossemeer) en een zoon van Christianus Buijsen en Kornelia Korst; eerder was hij gehuwd geweest met Anna Maria de Wit.

X-a. GERARD VAN INEVELD, gedoopt te Standdaarbuiten (Fijnaart) op 11 februari 1771, trouwde te Fijnaart op 30 juni 1799 met Catharina Schrauwen. Te Oud- en Nieuw-Gastel hertrouwde hij op 27 maart 1802 met Maria van der Heijden. Uit het eerste huwelijk:

- 1. Maria werd, komende uit Ruigenhil, op 29 maart 1801 te Fijnaart gedoopt.

Maria van der Heijden werd moeder van:

- 2. Adrienne, te Fijnaart gedoopt op 7 maart 1803.
- 3. Petronella, te Fijnaart op 3 november 1807 gedoopt.
- 4. Adrianus van Ineveld, volgt onder XI-a op pagina 110.

XI-a. ADRIANUS VAN INEVELD is op 10 februari 1813 te Willemstad geboren. Te Fijnaart trouwde hij op 23 mei 1840 met Dingena van Eekelen, dochter van Adriaan van Eekelen en Antonetta Engelen. Zij werden de ouders van:

- 1. Willemina, te Fijnaart geboren op 20 februari 1843.
- 2. Johanna, te Fijnaart geboren op 18 oktober 1844.
- 3. Petrus van Ineveld is te Fijnaart geboren op 11 november 1845. Te Dinteloord trouwde hij op 10 augustus 1871 met Cornelia Oliestelder uit Bergen op Zoom, daar geboren op 6 juni 1844. Hieruit:
 - A. Anna Catharina, te Dinteloord geboren op 18 mei 1872.
 - B. Bastiaan van Ineveld is te Dinteloord geboren op 27 oktober 1873 en te Roosendaal overleden op 29 augustus 1954. Te Dinteloord trouwde hij op 23 januari 1899 met

Wilhelmina Schillemans, geboren te Steenberg en op 3 juli 1879. Hieruit nageslacht.

- C. Johanna, te Dinteloord geboren op 24 april 1875.
- D. Petrus van Ineveld, te Dinteloord geboren op 10 maart 1878, trouwde te Roosendaal op 2 augustus 1909 met Maria Dominica Luijsterburg, aldaar geboren op 8 maart 1880. Hieruit nageslacht.
- E. Cornelis van Ineveld, te Dinteloord geboren op 17 oktober 1879, te Bergen op Zoom overleden op 22 december 1947. Uit zijn te Dinteloord op 27 april 1903 met Petronella Schijvenaars (geboren te Halsteren op 14 september 1877) gesloten huwelijk stamt nageslacht.
- F. Martinus van Ineveld is te Dinteloord geboren op 18 april 1881. Hij trouwde te Halsteren op 11 september 1909 met Christophelina Johanna Kools, geboren te Roosendaal op 20 februari 1886.

VII-e. MARIJNUS ANDRIESSE HINNEVELT trouwde te Halsteren op 18 januari 1722 met Joanna Pietersse Geleijns en werd aldaar op 7 juli 1723 begraven. Hun zoon volgt onder VIII-c op pagina 111.

VIII-c. ANDREAS VAN INNEVELT is op 2 oktober 1722 te Halsteren gedoopt en werd begraven te Wouw (poorterie van Bergen op Zoom) op 1 februari 1774. Op 14 oktober 1742 trouwde hij te Bergen op Zoom met Magdalena Franken, daar gedoopt op 10 augustus 1716 als dochter van Jan Huijbrechtse Franken en Anna Bakx.⁸² Uit hun huwelijk:

- 1. Anna, te Bergen op Zoom gedoopt op 11 december 1743.
- 2. Joanna, te Bergen op Zoom gedoopt op 11 december 1743.
- 3. Marinus van Innevelt werd te Bergen op Zoom gedoopt op 5 maart 1746 en overleed te Halsteren op 19 oktober 1793. Te Bergen op Zoom trouwde hij op 23 maart 1774 met Anna Katharina Sprangers uit Ossendrecht. Daar hertrouwde hij op 3 januari 1790 met Elisabeth Sprangers. Uit het eerste huwelijk:

82) F.C.J. Wierckx, „De hoveniersfamilie Franken te Bergen op Zoom”, *De Brabantse Leeuw*, XXXIX (1990) 134.

A. Cornelia, te Bergen op Zoom gedoopt op 11 februari 1777.

B. Antonia, te Bergen op Zoom gedoopt op 3 april 1778.

Uit het tweede huwelijk:

C. Catharina, te Bergen op Zoom gedoopt op 9 mei 1790.

4. Joannes van Innevelt, te Bergen op Zoom gedoopt op 5 maart 1746, trouwde daar op 9 juli 1774 met Cornelia Ditvorst, dochter van Cornelis Ditvorst en Maria Vermeeren, gedoopt te Halsteren op 11 november 1749. Zij kregen drie kinderen:

A. Magdalena, te Bergen op Zoom gedoopt op 15 oktober 1774.

B. Helena van Innevelt is te Bergen op Zoom gedoopt op 4 september 1775, trouwde daar op 1 mei 1796 met Jan Withagen, gedoopt op 21 november 1772 te Bergen op Zoom, zoon van Johannes Baptista Withagen en van Maria Lammers.

C. Andreas, te Bergen op Zoom gedoopt op 7 november 1776.

D. Adriana, te Bergen op Zoom gedoopt op 21 december 1779.

5. Catharina, te Bergen op Zoom gedoopt op 28 februari 1751.
6. Petrus, te Bergen op Zoom gedoopt op 13 april 1752.
7. Lucia, te Bergen op Zoom gedoopt op 28 juni 1753.
8. Maria, te Bergen op Zoom gedoopt op 7 juni 1755.
9. Petrus, te Bergen op Zoom gedoopt op 20 april 1757.
10. Susanna, te Bergen op Zoom gedoopt op 20 april 1757.
11. Maria van Innevelt is te Bergen op Zoom gedoopt op 20 november 1759 en daar begraven op 17 mei 1800. Zij was te Bergen op Zoom op 27 augustus 1780 getrouwd met Govert Kats.

VI-e. JACOBUS JANSSE VAN INNEVELT trouwde te Halsteren op 26 oktober 1681 met Petronella Arsen Pitors. Hij werd te Steenberghe begraven op 21 januari 1688. Uit een eerder huwelijk had hij een zoon:

1. Franciscus Jacobse van Innevelt had een dochter bij Catharina Cornelisse Corst, begraven op 14 september 1713 te

Steenbergen, dochter van Cornelis Dirkse Corst:

A. Elisabetha, te Halsteren gedoopt op 10 oktober 1698.

VI-f. PAULUS JANSSE VAN INNEVELT wordt vermeld op een ge-
maallijst van Steenbergen uit 1687⁸³ en werd daar begraven op
15 maart 1690. Hij was landbouwer in de polder het Westland
onder Steenbergen. Op 7 augustus 1675 was hij te Roosendaal
als jonge man van de Tolberg getrouwd met Catalijntjen Jans,
waaruit.⁸⁴

1. Joos Pauwelse van Innevelt werd op 25 augustus 1675 te Halsteren gedoopt en begraven te Nieuw-Vossemeer op 10 juli 1742. Op 1 mei 1707 trouwde hij te Steenbergen met Maria Pieterse Rombout uit de Noordlandse polder. Nadat zij te Steenbergen op 22 mei 1709 was begraven, hertrouwde Joost te Nieuw-Vossemeer op 9 november 1709 met Anneken Willemse van Nieuwenhuise, weduwe van Jan Cornelissen Cottens. Aldaar hertrouwde hij op 1 mei 1718 voor de tweede keer, nu met Catharina Ariaanse de Roo, weduwe van Jan Jansen Bogerts; zij werd te Nieuw-Vossemeer begraven op 9 november 1748. Joos' nageslacht bestaat uit:⁸⁵

A. Catharina van Innevelt, te Steenbergen op 25 januari 1708 gedoopt. Zij huwde te Nieuw-Vossemeer op 10 februari 1743 met Adriaen de Klerk, een 'jongman' van Roosendaal.

2. Petrus, te Halsteren gedoopt op 5 januari 1677.
3. Joannes, op 22 december 1680 te Steenbergen gedoopt.
4. Joannes, op 5 juni 1682 te Steenbergen gedoopt.
5. Joannes, op 27 juni 1683 te Steenbergen gedoopt.
6. Adriana, op 19 oktober 1684 te Steenbergen gedoopt.
7. Joannes, op 10 januari 1687 te Steenbergen gedoopt.
8. Petrus, op 24 februari 1690 te Steenbergen gedoopt.

V-d. HENRICK HENRICKSSE VAN INNEVELT trouwde rond 1618 met Janneken Henricx Boswachtersdochter. Zij verhuisden van

83) Streekarchief Nassau-Brabant Zevenbergen, Oud archief Steenbergen 1237.

84) Kinderen van Paulus werden te Steenbergen begraven op 3 mei 1681, 20 oktober 1681, 7 juni 1682 en 13 september 1690.

85) Een kind van Joos werd op 17 april 1732 te Nieuw-Vossemeer begraven.

Roosendaal naar Den Doel, waar zij na 1629 worden gezien; Henrick was in 1637 schepen van de heerlijkheid en vierschaar van Kieldrecht en Den Doel.⁸⁶ Voor de schepenbank van Steenbergem verkocht hij in 1637 landerijen, gelegen onder Kruisland, aan Cornelis van de Creecke te Bergen op Zoom. Hij wordt dan met zijn echtgenote vermeld als wonende in Den Doel.⁸⁷ Uit hun huwelijk sproten:

1. Catharina Henricx van Innevelt, geboren omstreeks 1618, trouwde te Kallo op 20 mei 1640 met Nicasius Adriaenssen en hertrouwde aldaar op 23 november 1645 met Jacobus de Backer. Op 31 mei 1659 werd zij te Kallo begraven.
2. Joannes Hendriks van Innevelt, volgt onder VI-g.
3. Maria, geboren omstreeks 1625.
4. Dionisius Hendriks van Innevelt is op 7 mei 1667 te Kallo begraven. Daar was zijn eerste vrouw, Magdalena de Backer, dochter van Jacobus de Backer en Digna Verheyen, begraven op 26 mei 1649. Hij hertrouwde op 14 juli 1653 te Kallo met Catharina Verhulst, die daar werd begraven op 18 november 1653. Zijn derde vrouw, Jacoba Willems, is op 30 april 1668 te Kallo begraven. Dionisius was landbouwer te Ossensisse en bezat bij het overlijden van Magdalena de Backer ook land in de polder van Ketenisse, Liefkenshoek, Sint-Annapolder en Doel.⁸⁸ Uit het eerste huwelijk:
 - A. Janneke Indervelde, overleden in 1679. Zij was gehuwd geweest met Cornelis Crombeen, zoon van Guillaume Crombeen en van maroia de Vos. Met haar man bezat zij een hofstede in Kruispolder, alsook land in Kallo, Liefkenshoek, Ossensisse en Langendam.⁸⁹

Uit het tweede:

- B. Hendrikus, te Hulst gedoopt op 29 oktober 1653.

(Wordt vervolgd)

86) Rijksarchief Beveren-Waas, Oud archief Doel 57 en 58.

87) Streekarchief Nassau-Brabant Zevenbergen, Steenbergem R 1520, f 252.

88) Rijksarchief Middelburg, Archieven van Hulsterambacht 512, 14 februari 1650.

89) Rijksarchief Beveren-Waas, oud archief Doel-Kieldrecht 16, f 206. Rijksarchief Middelburg, Archieven van Hulsterambacht, 526, f 377, 19 september 1679.

Roosendaalse families

5. De Bruyn

Dr J.B. van Loon

Pauluslaan 10, 6564 AR H. Landstichting

Met enig recht kan men zich afvragen of de hier volgende familie De Bruyn (De Bruijn, De Bruin) onder Roosendaalse of onder Wouwse families zou moeten worden gerangschikt. De oudste generaties daarvan woonden immers op de gehuchten Vroenhout, Boeiink en dergelijke, die bestuurlijk onder Roosendaal, kerkelijk echter onder Wouw vielen. Daar het bronnenmateriaal voor de oudste generaties hoofdzakelijk in Roosendaalse archivalia is te vinden, heb ik aan rangschikking onder Roosendaal de voorkeur gegeven.

Er woonden rond Roosendaal in de zeventiende eeuw, en wellicht ook vroeger en later, vrij veel naamgenoten die hier (nog) niet konden worden ondergebracht (de hier behandelde familie had blijkbaar vroege verbindingen met Etten en Sprundel) en hier ook niet zijn vermeld. Dit fragment begin met:

I. GEERYT CORNELISZ DE BRUYNE werd op 21 november 1592 door Lenaert Adriaen Thuenissen c.s. gevest in *zeecker afgebrande hoffstede* op Vroenhout, groot ongeveer 3 gemeten¹, en op 14 maart 1594 door François Quirijnsen in een stuk zaailand genaamd *den Spitacker*, ook op Vroenhout.² Op 26 september 1594 werd hij door dezelfde Lenaert Adriaen Thuenissen c.s. gevest in een stuk land van ongeveer zeven gemeten op Vroenhout *by tCruyslant*.³ Een akte van verdeling van zijn nalatenschap heb ik niet gevonden. Zijn kinderen respektievelijk hun nakomelingen worden echter vermeld in akten, verleden voor schepenen van Roosendaal op 29 november 1633 en voor schepenen van Wouw op 15 januari 1634, beide over de nalatenschap van Josijne Jans de Bruyn⁴ (zie beneden onder 7-A). De naam van zijn vrouw heb

1) Gemeentearchief Roosendaal, R 218a, f 25.

2) Gemeentearchief Roosendaal, R 218a, f 52.

3) Gemeentearchief Roosendaal, R 218a, f 70. Vgl. R 218e, f 79^v.

4) Gemeentearchief Roosendaal, R 240a, f 102^v. Streekarchief Zevenbergen,

ik niet gevonden. Kinderen van hem zijn:

1. Willem Geerts de Bruyn, volgt onder II-a op pagina 117.
2. Cornelis Geerts de Bruyn, volgt onder II-b op pagina 122.
3. Mayke Geerts de Bruyn, in 1633 en 1634 vermeld als gehuwd met Jacob Stoffel Kerstens.
4. Elisabeth Geerts de Bruyn was getrouwd met Cornelis N.; hun zoon Jacob Cornelisz wordt als erfgenaam vermeld in 1633 en 1634.
5. Huybrecht Geerts de Bruyn, volgt onder II-c op pagina 123.
6. Janneke Geerts de Bruyn, reeds overleden in 1633, was gehuwd met Hendrick N., waarbij een dochter Willemijn Hendricks, gehuwd met Gabriel Marinissen, terwijl voorts onder de tot $\frac{1}{6}$ in de nalatenschap gerechtigden worden genoemd Adriaen Adriaens Meulder, voogd van het weeskind van wijlen Janneke Geerts de Bruyn, alsmede Marijnis Cornelis en Geleijn Cornelis; de verwantschap van de laatsten komt niet nader naar voren.
7. Jan Geritsen de Bruyn wordt samen met zijn broer Huybrecht Geerts de Bruyn en de wezen van Willem Geerts de Bruyn op 27 oktober 1608 gevest in een hofstedeken van 40 roeden op Vroenhout; hij is voogd over de wezen van Willem Geerts de Bruyn op 30 november 1613.⁵ Einde 1614 wordt hij door Anthonis Mercelis Vervucht gevest in een stuk land op Vroenhout, terwijl hij begin 1617 een schuld heeft.⁶ Hij wordt vermeld als gehuwd met Digna Joos Holderberch, met Michiel Jansz Adden als voogd en Jan de Bruyn als toezienner van het minderjarige weeskind van wijlen Joos Cornelis Holderberch en wijlen Stoffeltken Jans op 27 juni 1618.⁷ Hij is begraven te Roosendaal op 22 september 1622. Van Jan de Bruyn en Dingenken Joos zijn de volgende kinderen bekend:

Wouw R 96, f 217. (Ik moet hier de oude nummering gebruiken, daar de „Inventaris van de oud-rechterlijke archieven van Wouw en Moerstraten” door mr R.W.G. Lombarts met indices door J.C.M. Schijven geen concordantie van de oude en de nieuwe nummering bevat.)

5) Gemeentearchief Roosendaal, R 225b, f 45^v. R 230, f 74.

6) Gemeentearchief Roosendaal, R 231a, f 66^v. R 232b, f 5.

7) Gemeentearchief Roosendaal, R 232c, f 48.

- A. Judoca, te Wouw gedoopt op 15 januari 1617 en te Roosendaal begraven op 21 november 1632. Zij zal de Josijne Jans de Bruyn zijn, laatst overlevende van dit gezin, van wie de erfgenen op 29 november 1633 Jan Jacobs van der Rydt vesten in een *stede lands* op Vroenhout en Anthonis Jansen Stoutaerts in een stuk land van 5 à 6 gemeten, terwijl zij voor schepenen van Wouw op 15 januari 1634 een stuk land in de Spellestraat (*de Wintvelden*) uit deze nalatenschap verkopen.⁸
- B. Hubert, te Wouw gedoopt op 4 november 1618.
- C. Stoffelken, te Wouw gedoopt op 27 september 1620.
- D. Lysbet, te Wouw gedoopt op 31 oktober 1621.

II-a. WILLEM GEERTS DE BRUYN is op 25 april 1598 door Willem Willerns van Herbrugge gevest in een afgebrande stede op Vroenhout⁹ en wordt op 25 november 1599 door Lenaert Adriaen Anthonisz c.s. gevest in een stuk land, *Blancken Heyninge*, groot 2 gemeten en gelegen op Vroenhout, en op 5 januari 1600 door dezelfde in een stuk land van 7 gemeten, gekomen van Claes Engelen, *by Cruyslandt opt Vischberg*, ten zuiden begrensd door land van Geert Cornelisz de Bruyne, zijn vader.¹⁰ Op 28 mei 1601 wordt hij door Lenaert Claes van Wouwe, gehuwd met Elisabeth Jans, gevest in de helft van *d'Addye*, in het geheel 3 gemeten, waarvan $\frac{2}{4}$ tevoren reeds aan Willem toebehoorde.¹¹ Op 13 mei 1602 wordt hij door Gillis Hubrechts Oomen gevest in twee stukjes made onder Kalsdonk in de Voormarter, terwijl op 3 februari 1603 Lenaert Adriaens Cattendijck en Pauwels Adriaen Pauwels hem vesten in een stuk land *t'Hoochvisberch*, afkomstig van Anthonis Adriaens de Jonge.¹² Op 10 februari 1603 is hij 27 carolusgulden schuldig voor koop van een merrie, terwijl hij op 25 juni 1603 voor een schuld aan Marcelis Claes Vervucht een half stuk land op Vroenhout, afkomstig van zijn overleden vrouw

8) Gemeentearchief Roosendaal, R 240a, f 102^v. Streekarchief Zevenbergen, Wouw R 96, f 217.

9) Gemeentearchief Roosendaal, R 219, f 65^v.

10) Gemeentearchief Roosendaal, R 220, f 102^v. R 221, f 5^v.

11) Gemeentearchief Roosendaal, R 222a, f 58.

12) Gemeentearchief Roosendaal, R 222b, f 57^v. R 223a, f 8.

Cornelis Jan Joosdr, verbindt.¹³ Aan hem en Adriaen Cornelis Nouts wordt de inventaris van de nalatenschap van Pieter Antonis Obels aanbesteed op 23 september 1603; op 29 januari 1605 heeft hij een schuld aan diens wezen, borgen zijn dan Huybrecht Geerts de Bruyn voor de helft en Cornelis Geerts de Bruyn met Christiaen mr Adriaens voor de andere helft.¹⁴ Hij is overleden voor 27 oktober 1608, wanneer zijn wezen met Huybrecht Geerts de Bruyn en Jan Geerts de Bruyn voor de helft worden gevest in een hofstedeken van ongeveer 40 roeden op Vroenhout.¹⁵ Op 10 februari 1616 worden zijn twee minderjarige wezen gevest in 5 gemeten op Vroenhout¹⁶, terwijl zij tussen 1611 en 1617 een aantal malen als belenders op Vroenhout worden vermeld.

Op 12 januari 1622 wordt de nalatenschap van Willem Geerts de Bruyn en wijlen zijn vrouw Neeltken Joos (boven vermeld als Cornelis Jan Joosdr) verdeeld tussen hun twee kinderen, Joost Willems de Bruyn en zijn nog minderjarige broer Marinus Willems de Bruyn. Deze bevatte een 'hofstede' tegenover de kerk van Kruisland, afkomstig van Claes Fransen, land onder Hoeven (*Balrouw*), een perceel beemd, *de Snekel*, een stede op Vroenhout met het huis doch zonder schuur, afkomstig van hun grootvader Geert Cornelis de Bruyn, verder land te Oudenbosch in de Lollerstraat, genaamd *den Byster*, een bos *opt Bossche Hooft* onder Oudenbosch, gemeenschappelijk met Aert Joossen en de kinderen van Willem de Backer.¹⁷ De kinderen zijn aldus:

1. Joost Willems de Bruyn, volgt onder III-a op pagina 118.
2. Marinus Willems de Bruyn, nog minderjarig in 1622, maar verder niet vermeld gevonden.

III-a. JOOST WILLEMS DE BRUYN, vermeld op 10 februari 1624 als eigenaar, samen met de wezen van Anthonis Cornelis Reyns, van $\frac{3}{8}$ 'stedeken' op Vroenhout, afkomstig van Matthys Leyssen¹⁸, vest op 27 januari 1626 Cornelis Lenaerts van Acker in $\frac{1}{4}$ hof-

13) Gemeentearchief Roosendaal, R 223a, ff 8^v en 46.

14) Gemeentearchief Roosendaal, R 223a, f 49^v. R 224a, f 3.

15) Gemeentearchief Roosendaal, R 225b, f 45^v.

16) Gemeentearchief Roosendaal, R 232a, f 15^v.

17) Gemeentearchief Roosendaal, R 234a, f 2^v.

18) Gemeentearchief Roosendaal, R 235a, f 12^v.

stede op Vroenhout, waarvan het resterende $\frac{3}{4}$ reeds aan koper toebehoort.¹⁹ Hij wordt op 2 juli 1627 door Franchina Adriaen Joris de Jonge, wonend te Antwerpen, samen met Adriaen Aerts Heymans gevest in een stuk land, nagelaten door Magdalena Fransen, moeder van Franchina, en door mr Jaecques Willeboorts, secretaris van Oosterhout, in een half stuk land op Vroenhout, waarvan de andere helft aan de erfgenamen van Gillis Rubbens toebehoort.²⁰ Hij is als kerkmeester van Wouw schuldeiser in 1631.²¹ Als echtgenoot van Janneke Christiaens van de Rydt is hij mede-erfgenaam van Quiryntken Roecken; samen met andere erfgenamen vest hij op 29 januari 1632 Jacob Anthonis van de Leur, schipper, in een huis beneden de Markt te Roosendaal voor 4100 carolusgulden, voorts in twee stukken land in het Achterbos.²² Op 24 april 1635 vest hij Pieter Cornelis Philips in land op Coppenhoeck à 250 rijns gulden per gemet, hij wordt op 28 februari 1638 door Jan Cornelis Molenaers, gehuwd met Elisabeth Aerts, gevest in ongeveer 400 roeden land op Vroenhout à 264 rijns gulden per gemet.²³ Op 6 mei 1641 wordt hij door Dingna Huybrechts de Bruyn, weduwe van Peter Bonecruys, gevest in $\frac{3}{4}$ van een weiland bij de *Fischberg* à f 184 per gemet en op 28 augustus 1644 door Michiel en Cornelis Cornelis Bybel in 459 roeden land op Vroenhout, genaamd *de Cloot*.²⁴

Volgens het Wouwse begrafenisregister overleed Joos de Bruijn op Vroenhout op 4 maart 1675. Uit zijn huwelijk met Janneke Christiaens van de Rydt of Heymans (dochter van Christiaen Jansz van de Rydt en Maeyke Willems) zijn de volgende kinderen geboren:

1. Maria Joosen de Bruyn is op 10 januari 1627 te Wouw gedoopt en overleed op Vroenhout op 12 juni 1672. Zij doet voor schepenen van Roosendaal ondertrouw op 11 juni en trouwt voor hen op 3 juli 1649 met Adriaen Hendrick Potters, gedoopt te Wouw op 2 november 1625 (zoon van Hendrick

19) Gemeentearchief Roosendaal, R 236, f 12.

20) Gemeentearchief Roosendaal, R 237a, ff 87 en 87^v.

21) Gemeentearchief Roosendaal, R 239a, f 86.

22) Gemeentearchief Roosendaal, R 239b, f 7^v.

23) Gemeentearchief Roosendaal, R 241, f 74. R 243a, f 24^v.

24) Gemeentearchief Roosendaal, R 244b, f 32^v. R 247a, f 41^v.

Adriaensz Potters en Catharina Willems Smout). Kinderen uit dit huwelijk zijn te Vroenhout geboren en te Wouw gedoopt tussen 1650 en 1672.

2. Willem, te Wouw gedoopt op 29 april 1629.
3. Janneke Joost de Bruyn, te Wouw gedoopt op 29 april 1629, volgens het Wouwse begrafenisregister overleden te Heerle op 29 maart 1681. Zij is twee maal getrouwd: op 1 juni 1652 doet zij te Roosendaal ondertrouw, op 19 juni trouwt zij voor de pastoor te Wouw en op 22 juni voor schepenen van Roosendaal met Adriaen Adriaens Smout, gedoopt te Wouw op 18 juli 1621, zoon van Adriaen Willems Smout en van Elisabeth Adriaens, landbouwer op Moerbeek onder Heerle, overleden omstreeks 1661.²⁵ Zij hertrouwt op 12 december 1662 voor de pastoor en schepenen van Wouw met Jan Joossen de Jongh, schepen en in 1682 burgemeester van Wouw, blijkens het Wouwse begrafenisregister overleden te Heerle op 14 april 1683.
4. Teunken Joossen de Bruyn is te Wouw gedoopt op 27 februari 1634. Te Roosendaal treedt zij op 16 september 1656 in ondertrouw, te Wouw trouwt zij op 7 oktober voor de pastoor en te Roosendaal op 9 oktober 1652 voor schepenen met Cornelis Jansz Engelen, zoon van Jan Cornelis Engelen, schepen en burgemeester van Wouw, en van Geertruy Adriaens van Santvliet, gedoopt te Wouw op 1 augustus 1627. Hij woonde later blijkbaar te Oudenbosch, waar ook hun kinderen zullen zijn geboren (die overigens minstens ten dele weer te Wouw trouwden).²⁶
5. Marinus Joossen de Bruyn, volgt onder IV op pagina 120.

IV. MARINUS JOOSSEN DE BRUYN, gedoopt te Wouw op 17 februari 1636, doet, wonende op Vroenhout, voor schepenen van Roosendaal ondertrouw op 22 oktober en trouwt voor hen op 11 november en voor de pastoor van Wouw op 12 november 1661 met Elisabeth Jans Potters, wonende op Vroenhout (wel de Elisabeth Potters die op 9 december 1640 te Wouw is gedoopt, dochter van Jan Cornelisz Potters en Maria Pauwels). Kinderen te Vroenhout

25) Er is dan een hiaat in het Wouwse begrafenisregister.

26) *De Brabantse Leeuw*, II (1953) 20.

geboren:

1. Willem Marinus de Bruyn, volgt onder V op pagina 121.
2. Jan Marinus de Bruyn is op 28 januari 1665 gedoopt te Wouw en trouwt aldaar voor schepenen op 1 april 1687 met Maria Hermans van der Beeck, gedoopt te Wouw op 11 december 1664. Zij is een dochter van Herman Goorts van der Beeck, schepen en borgemeester van Wouw, en van Maria Anthonis Obels. Kinderen van hen zijn te Vroenhout geboren en te Wouw gedoopt.
3. Gerardus, te Wouw gedoopt op 28 januari 1668.
4. Maria, te Wouw gedoopt op 14 mei 1670.

V. WILLEM MARINUSZ DE BRUYN, gedoopt te Wouw op 14 december 1662, trouwde voor de pastoor van Wouw op 12 en voor schepenen aldaar op 14 april 1683 met Elisabeth Hermans van der Beeck, gedoopt te Wouw op 4 juni 1662, dochter van Herman Goorts van der Beeck, schepen en borgemeester van Wouw, en van Maria Anthonis Obels. Aangezien blijkbaar was verzuimd dispensatie in verband met hun bloedverwantschap te vragen, moest hun huwelijk voor de pastoor van Wouw op 22 november 1697 worden vernieuwd. Kinderen, op Vroenhout en sinds 1689 in de Spellestraat onder Wouw geboren:

1. Martinus, te Wouw gedoopt op 16 juni 1684.
2. Elisabeth, te Wouw gedoopt op 21 november 1685.
3. Maria, op 27 november 1686 gedoopt te Wouw.
4. Marinus de Bruyn is op 14 december 1689 te Wouw gedoopt en daar op 9 december 1725 voor de pastoor getrouwd met Elisabeth Jans Potters. Bij alle dopen te Wouw van hun kinderen staat, dat zij op de boerderij het Sas ten noorden van Heerle zijn geboren (bij de doop van 30 november 1736 staat slechts Heerle vermeld).
5. Judocus, te Wouw op 9 mei 1693 gedoopt.
6. Elisabeth, te Wouw gedoopt op 20 januari 1695.
7. Judocus de Bruyn (ook Josephus), op 1 mei 1697 gedoopt te Wouw, trouwt op 27 november 1729 voor de pastoor aldaar met Gertrudis Willems de Jongh. Hun kinderen zijn in de Spellestraat (Wouw) geboren.
8. Joanna, te Wouw gedoopt op 5 juni 1701.

9. Catharina, te Wouw gedoopt op 30 april 1704.

II-b. CORNELIS GEERTS DE BRUYN wordt vermeld als borg voor zijn broer Willem Geerts de Bruyn op 29 januari 1605 en als toezinder van de drie kinderen van wijlen Maeyken Andries, vrouw van Huybrecht Geerts de Bruyn, op 21 juli 1606.²⁷ De naam van zijn vrouw heb ik niet gevonden, maar beiden zullen zijn overleden voor 29 november 1633²⁸, wanneer als zijn kinderen worden genoemd:

1. Pieter Cornelis Geerts de Bruyn, overleden voor mei 1661, wanneer Hendrick Aertssen Mulder, wonend op Kuyvezand (Oud-Gastel) geld schuldig is aan Huybrecht Bastiaens van den Elshout, voogd van de wezen van Pieter Cornelis de Bruyn; in 1662 is aan Jan Lambrechts, gehuwd met Christina Pieters de Bruyn, een schuld voldaan.²⁹ Uit het huwelijk van Pieter Cornelis de Bruyn met Christina Sebastiani (wel Van den Elshout, indien de zo even genoemde Huybrecht Bastiaens van den Elshout haar broer zou zijn) zijn de volgende kinderen geboren:
 - A. Maria, te Oud-Gastel gedoopt op 26 december 1624.
 - B. Cornelia Pieters de Bruyn is op 3 december 1627 te Oud-Gastel gedoopt en daar begraven op 29 juni 1716, bij welke gelegenheid zij met enige overdrijving 93 jaar oud wordt genoemd. Zij trouwt te Oud-Gastel op 6 februari 1657 met Laurentius Judoci de Herd.
 - C. Christina Pieters de Bruyn, te Oud-Gastel gedoopt op 4 januari 1632, begraven te Roosendaal op 10 december 1695. Zij wordt in 1662 vermeld als gehuwd met Jan Lambrechts. (Blijkens het doopboek van Roosendaal woonden zij aldaar.)
 - D. Anna, te Oud-Gastel gedoopt in juni 1634.
 - E. Joanna, te Oud-Gastel gedoopt op 3 september 1636.
 - F. Sebastianus de Bruyn, gedoopt te Roosendaal op 22 november 1638. Hij is begraven te Oud-Gastel op 23 augustus 1684 en was gehuwd met Joanna Jans van Uckele.

27) Gemeentearchief Roosendaal, R 224b, f 33.

28) Gemeentearchief Roosendaal, R 218a, f 70. R 218c, f 79^v.

29) Streekarchief Zevenbergen, Wouw R 121, f 67.

- G. Gerardus de Bruyn, gedoopt te Oud-Gastel op 3 april 1641 en daar begraven op 10 juli 1702 (hij heet dan 62 jaar oud).
2. Lijntken Cornelis Geerts de Bruyn, vermeld in 1633 en 1634 als gehuwd met Pieter Jansen Meulenaer.³⁰
 3. Mayken Cornelis Geerts de Bruyn, vermeld in 1633 en 1634 als gehuwd met Claes Jan Everts.³¹

II-c. HUYBRECHT GEERTS DE BRUYN treedt op als borg voor zijn broer Willem op 29 januari 1605³² en treft op 21 juli 1606 als weduwnaar van Maeyken Andries een regeling met zijn broer Cornelis als voogd over hun drie kinderen.³³ Hij heeft een schuld op 18 december 1607.³⁴ Samen met zijn broer Jan en de wezen van zijn broer Willem wordt hij op 27 oktober 1608 gevest in een hofstedeken van 40 roeden op Vroenhout, terwijl hij op 9 februari 1610 wordt gevest in een derde van een stuk land, *de Brant*, op Vroenhout en op 3 januari 1612 in twee derden daarvan.³⁵ Hij is op 24 november 1610 belender, als opvolger van de erfgenamen van Joos de Greve.³⁶ Op 3 februari 1616 treft hij een accoord als weduwnaar van Neeltken Jan Rijns en hij is overleden voor 4 juni 1619.³⁷ Twee huwelijken zijn aldus van hem bekend:

Met Maeyken Andries, zoals boven vermeld overleden voor 21 juli 1606 (en dan dochter van Andries Cornelisz bij wijlen Digna Hagens; tot de nalatenschap behoren goederen te Etten, Sprundel en Voorensynde). Als kinderen worden dan vermeld:

1. Geertruyt, in 1619 niet meer genoemd.
2. Laureys Huybrechts de Bruyn, volgt onder III-b op pagina 124.
3. Digna Huybrechts de Bruyn trouwt met Peter Peters Boone-

30) Gemeentearchief Roosendaal, R 240a, f 102^v. Streekarchief Zevenbergen, Wouw R 96, f 217.

31) Gemeentearchief Roosendaal, R 240a, f 102^v. Streekarchief Zevenbergen, Wouw R 96, f 217.

32) Gemeentearchief Roosendaal, R 224a, f 3.

33) Gemeentearchief Roosendaal, R 224b, f 33.

34) Gemeentearchief Roosendaal, R 225a, f 43.

35) Gemeentearchief Roosendaal, R 225b, f 45^v. R 227, f 10. R 229, f 2.

36) Gemeentearchief Roosendaal, R 227, f 64.

37) Gemeentearchief Roosendaal, R 232a, f 13^v. R 233a, f 51.

cruys of Boonen, landbouwer op Vroenhout, daar overleden en begraven te Wouw op 21 januari 1640. Hun kinderen waren te Wouw gedoopt in 1629-1634. Zij hebben op 11 juli 1627 een schuld aan Anthonis Piers Obels, heiligegeestmeester van Vroenhout, Vinkenbroek en Haink.³⁸ Zij vesten in 1634 Joost Willems de Bruyn in een stuk land op Vroenhout, terwijl hij op 15 mei 1634 Jan Cornelisz Potter daar in een stuk land vest.³⁹ Op 19 januari 1637 heeft hij een schuld en verbindt hij met toestemming van zijn vrouw een stuk land op Vroenhout.⁴⁰ Het doopboek van Wouw vermeldt op 3 april 1642 de doop van een onwettige zoon, Leonardus, van Cornelis Lenaerts en Digna Huybrechts de Bruyn.

Huybrecht de Bruyn hertrouwde met Neeltken Jan Rijns, overleden voor 3 februari 1616, wanneer hij na een geschil ter zake een regeling treft met Adriaen Jan Rijns, die de twee voorkinderen van Huybrecht en Maeyken Andries vijf jaar moest verzorgen; Rijns wordt van zijn opdracht ontheven en Huybrecht behoudt de grond onder Roosendaal, Wouw en Kruisland.⁴¹

III-b. LAUREYS HUYBRECHTS DE BRUYN heeft in 1627 een schuld aan Anthonis Piers Obels als heilige-geestmeester van Vinkenbroek, Vroenhout en Haink.⁴² Hij vest op 10 december 1627 Joost Willems de Bruyn in een stuk land op Vroenhout, evenzo Hendrick Adriaens Potter op 26 januari 1630.⁴³ Hij wordt op 18 oktober 1628 gevest door Hendrick Aertsen, Jacobmijne Aertsen, gehuwd met Cornelis Hermansen, en Adriaen Thonen, gehuwd met Lysbeth Aerts.⁴⁴ Op 4 februari 1630 heeft hij een schuld aan Bartholomeus Matheussen als rentmeester van de Zeven Getijden te Roosendaal, op 15 april 1630 aan Adriaen Adriaens Molener, wonend te Sprundel, en op 15 mei 1631 aan Cornelis Dielen,

38) Gemeentearchief Roosendaal, R 237a, f 89.

39) Gemeentearchief Roosendaal, R 240b, ff 40 en 60.

40) Gemeentearchief Roosendaal, R 242b, f 2^v.

41) Gemeentearchief Roosendaal, R 232a, f 13^v.

42) Gemeentearchief Roosendaal, R 237a, f 24.

43) Gemeentearchief Roosendaal, R 237a, f 124. R 238b, f 11^v.

44) Gemeentearchief Roosendaal, R 237b, f 94^v.

waarbij hij het huis op Vroenhout waarin hij woont verbindt.⁴⁵ Op 5 juni 1633 vest hij sr Daniel Buycx, schout en kastelein van Loenhout, in een huis te Vroenhout.⁴⁶ Op 19 juli 1633 heeft hij een schuld aan Mertten Adolffs en hij vest op 16 augustus 1633 Adriaen Jacobs Goetschalck.⁴⁷ Op 14 maart 1634 doet hij, als gehuwd met Geertruyt Jans van Dongen (dochter van Jan Anthonis van Dongen en wijlen Pierken Andries) mee in de deling tussen zijn schoonvader, wonend op Vroenhout, en diens kinderen bij Pierken Andries⁴⁸, terwijl hij, als met haar gehuwd, op 26 maart 1635 met Adriaen Jansz van Dongen een smadeling verricht.⁴⁹ Met toestemming van zijn vrouw heeft hij op 22 november 1634 een schuld aan Barbara Jans, weduwe van Nicolaes Bovyns van Schooten.⁵⁰ In 1650 wordt hij vermeld als 'lantman' te Kruisland en schuldeiser.⁵¹ Uit zijn huwelijk met Geertruyt Jans van Dongen zijn op Vroenhout (1632) en Kruisland (van 1634 af) de volgende kinderen geboren:

1. Maria, te Wouw gedoopt op 16 maart 1631.
2. Elisabeth, te Wouw gedoopt op 2 maart 1632.
3. Petronella, te Wouw gedoopt op 22 september 1634.
4. Hubertus, op 12 december 1637 gedoopt te Roosendaal.
5. Guilielmus, op 2 september 1640 te Wouw gedoopt.
6. Joannes, te Wouw gedoopt op 2 maart 1642.
7. Cornelius, te Wouw gedoopt op 12 juli 1643.
8. Petronella, te Wouw gedoopt op 26 februari 1645.
9. Anthonia Laureys de Bruyn is op 18 augustus 1647 te Wouw gedoopt. Uit haar huwelijk met Adrianus Gerardi is een kind op Leguyt geboren en te Wouw gedoopt op 12 oktober 1677.
10. Gerardus, te Wouw op 10 april 1649 gedoopt.
11. Guilielmus, te Wouw gedoopt op 18 juni 1652.

45) Gemeentearchief Roosendaal, R 238b, ff 13^v en 50. R 239a, f 52.

46) Gemeentearchief Roosendaal, R 240a, f 59.

47) Gemeentearchief Roosendaal, R 240a, ff 76 en 81^v.

48) Gemeentearchief Roosendaal, R 240b, ff 30 en 31.

49) Gemeentearchief Roosendaal, R 241, f 45.

50) Gemeentearchief Roosendaal, R 240b, f 114.

51) Streekarchief Zevenbergen, Wouw R 119, f 256^v.

Goklustige clerus

De stad Den Bosch organiseerde in 1522 een grote loterij. Ook uit de meierij meldden zich veel lotelingen. Die uit Hilvarenbeek werden geadministreerd door de priester Dierck van den Ecker.¹ Het valt op, dat de gokkers voornamelijk waren gerekruteerd uit de clerus en hun naasten. Het waren:²

1. *Heer Jan Bruyninx*³ (± 1469–1532), kanunnik van Hilvarenbeek.
2. *Heer Jan Custodis*⁴, kanunnik van Hilvarenbeek.
3. *Heer Peter van Zomeren*.
4. *Heer Jan Borchmans*⁵, officiaal van de bisschop van Luik, waarnemend deken van het concilie van Hilvarenbeek, kanunnik van Breda.
5. *Dominicus Comans*.⁶
6. *Aleyt zijn vrouw*.
7. *Heer Tielman van Leent*.
8. *Heer Jan Gevarts*⁷, dat is Jan Gevaerts van Baerle, rector van het Sint-Barbara-altaar te Hilvarenbeek, daar woonachtig in de Priesterstraat.
9. *Jenneken Claes Otten*.
10. *Heer Ansem van den Broeck*⁸, zoon van Peter Celen int Broeck, kapelaan van een van de beide Maria-fundaties in de kerk van Hilvarenbeek.
11. *Zijn bastaard Anna*, dochter van Marie van Achel.
12. *Zijn bastaard Clement*⁹, 7 jaar ond, dochter van Geertruyt Aert

1) Algemeen Rijksarchief Brussel, Familiearchief d'Ursel, L 1500, f XIII, 1501. L.F.W. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog en onder de generaliteit. Sociale en economische geschiedenis van een Kempens dorp tussen 1400 en 1800* (Amsterdam, 1987) 143.

2) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, B 30, f 140^v.

3) Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 272, 273.

4) Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 144, 271.

5) Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 142, 161, 190, 239, 244, 264.

6) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 25, f 183^v, 26 oktober 1552: de kinderen van Dominicus Jan Coemans en Aleyt Dierck Willems van Oss. R 23, f 58^v, 30 september 1524: guldemeester van Sint Sebastiaan in de kerk van Hilvarenbeek.

7) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 25, f 293, 9 november 1554. Rentmeester Generaal 202, f CVII^v.

8) Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 161, 293.

9) L.F.W. Adriaenssen, *Non omnia possumus omnes. Genealogie van het geslacht Van den Nieuwenhuysen 1400–1800* ('s-Hertogenbosch, 1988) 192.

Truy Meeus van Tuld, trouwde later met Gielis Dierck Erff Voss in de Koestraat.

13. *Zijn bastaard Peter*¹⁰, 2 jaar oud, zoon van Agnees mr Jan Gijskens geheten Clockmans.
14. *Heer Laureys Ghysbrechts*¹¹, rector van Sint Sebastiaan van de tweede fundatie te Hilvarenbeek.
15. *Jan Schilders*¹², ongeveer 10 jaar oud, werd later schout van Hilvarenbeek c.a.
16. *Peter Scellekens*.¹³
17. *Margriet van der Voirt* was een dochter van heer Jacob Zeberts¹⁴, plebaan en kanunnik van Hilvarenbeek en raadsheer van de bisschop van Luik. Zij was getrouwd met mr Lambrechts Serys van der Voirt, notaris te Hilvarenbeek, en de moeder van de vier volgende.
18. *Plissis van der Voirt*¹⁵, scholier, werd later stadhouder van de kwartierschout van Oisterwijk.
19. *Lambrecht van der Voirt*¹⁶, scholier.
20. *Jan van der Voirt*¹⁷, ongeveer 10 jaar oud, was later lakenkoper te Hilvarenbeek.
21. *Anthonia van der Voirt*¹⁸, trouwde later met Jan Jan Willems van den Bergh in de Rose te Eindhoven.
22. *Jacop van der Voirt*¹⁹, student te Leuven.

Leo Adriaenssen

10) Zie p. 98 in deze aflevering.

11) Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 261. Zijn ouders: L.F.W. Adriaenssen, „Zes eeuwen niet van huis. Een Esbeekse genealogie (1395–1989)”, *De Brabantse Leeuw*, XXVIII (1989) 151 sub D.

12) Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 47, 61, 63, 239, 270, 272, 273, 281, 285, 289.

13) Vermoedelijk Peter Bartholomeus Schellekens op Dun in de herdgang van Esbeek onder Hilvarenbeek: Adriaenssen, „Zes eeuwen niet van huis”, 152.

14) Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 162.

15) Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 266, 271, 273, 288.

16) Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 224, 271, 272.

17) Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 271.

18) Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 375.

19) Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 265, 271.

Vragen

DIJCKER, DIJCKERS

Op enkele oude kaarten van Brabant, onder andere *Nova Brabantia*, *Ducatus Tabula*, auctore Iudoco Hondio (uitgeg. door Judocus Hondius (1563–1612)) en *Brabantia Ducatus*, uitb. *Theatrum Orbis Terrarium* (uitgeg. door Willem Blaeu, 1635), wordt in het markizaat van Bergen op Zoom DYCK aangegeven, gelegen tussen Wouw, Roosendaal en Kruisland.

Omdat het plaatsje, voor zover mij bekend, niet meer bestaat, probeer ik te weten te komen hoe groot het was, wanneer het van de kaart is verdwenen en wat de aard en samenstelling van de bevolking was.

In 1600 duikt de familie op in Standdaarbuiten, dat op genoemde kaarten 't Sant daer buijten heet en een zandplaat was in het water tussen het Volcke Rack en Den Biesbosch (de Roovaert, de Mark, de Wouwse Beek?)

L.J. Dijkers

Straatweg 131, 3054 AC Rotterdam

VAN MAKELENBURG, VAN STIPHOUT, KOENEN, VAN DEN BIJL

Petrus van Makelenburg (1768–1826) te Gemert, katholiek, zoon van Antonius van Makelenburg en Elizabeth Verdon(k)schot, trouwt met Isabella Koenen en hertrouwt in 1813 met Johanna van Stiphout, gedoopt te Gemert op 15 december 1779, dochter van Joost van Stiphout en Maria van den Oever, weduwe van Jan van den Bijl. Gevraagd inlichtingen over de voorgeslachten Van Makelenburg en Van Stiphout en de genealogische data van Koenen en Van den Bijl.

BAKS

Gevraagd: de doopdatum en -plaats van Hendrika Baks, die op 15 september 1798 te Dordrecht trouwde met Adam Knikman. Volgens haar overlijdensakte (Dordrecht, 1840) heetten haar ouders Jan Baks en Kaatje Dolfijn, werd zij geboren in de Klundert en werd zij 72 jaar oud. In het doopboek van de Klundert komt wel voor: Hendrika, gedoopt op 21 juni 1769, dochter van Johannes Bax (afkomstig van Dordrecht) en van Steyntje Cuipers (die op 2 december 1768 in de Klundert in ondertrouw waren getreden).

Drs A.B. den Haan

Kapteynweg 59, 3318 ED Dordrecht

Driemaandelijks tijdschrift van de Sectie voor Geslacht-, Naam- en Wapenkunde van het Noordbrabants Genootschap. Redactie: drs L.F.W. Adriaenssen, voorzitter, dr ir C.H.J. van den Brekel, J.H.G.J. van Heeswijk, secretaris, mr G. Berkelmans, mevr. P.L. Leget-Kuijlen, A.J.A. van Loon en J.W.M. Weijts. Redactie- en administratie-adres: Postbus 1104, 5200 BD 's-Hertogenbosch, tel. 073-139484.

Abonnementen per jaargang: binnenland f 37,50; buitenland f 40,50 inclusief porti. Men wordt verzocht te betalen via een toe te zenden acceptgirokaart. Opzeggingen alleen schriftelijk mogelijk voor 1 december.

JAARGANG 40

- no 3 -

1991

Joannes van Ghestel, norbertijn van Tongerlo, pastoor van Tilburg († 1395)

Een genealogische verkenning

L.C. van Dyck, archivaris

Abdijstraat 40, B-3180 Westerlo, België

Het verhaal van een grafsteen

In 1911 werd in de abdij van Tongerlo een veertiende-eeuwse grafsteen ontdekt. De hardstenen zerk is 136 cm hoog bij 120 cm breed. Rondom een onversierd middenvlak loopt een 10 cm brede baan met daarin, op twee van de vier stroken, het volgende grafschrift in gotische letters: *Hic iacet sepultu[s] [fr.] [Joh]annes d[e] Ghestele sac[er]d[os] et can[oni]c[u]s h[uius] ecc[les]ie qui obiit a[nn]o d[omi]ni M^o CCC^o XCV^o* (hier ligt begraven Jan van Ghestel, priester en kanunnik van deze kerk, die stierf in het jaar des Heren 1395).

De voorgeschiedenis van deze grafsteen werd nergens opgetekend. We kunnen ons dan ook slechts verbaasd afvragen hoe zo'n grafplaat de vele verbouwingen en vernielingen kon overleven, die de abdij in de loop van bijna zes eeuwen moest doorstaan. Bij welk toeval en op welke plaats deze steen in 1911 weer te voorschijn kwam, werd evenmin opgetekend. Misschien werd hij blootgelegd bij graafwerken ter hoogte van de gesloopte kruisgangen, op de plaats namelijk waar in vroegere tijden de kloos-

terlingen werden begraven en waar net in datzelfde jaar 1911 de bouw van een nieuwe reftervleugel werd aangevat. Maar dit is puur giswerk.

Het ontbreken van gegevens over de voorgeschiedenis van de grafsteen doet echter in ons verhaal weinig ter zake. De zerk zelf dook immers in het jongste verleden weer op, nadat hij een hele tijd spoorloos was geweest. Bij dit nieuwe weervinden maakten zware sporen van cementspecie al meteen duidelijk dat de fraaie steen in de tussentijd bij een of andere kluis vermetsteld was geweest. Deze ontluistering heeft gelukkig geen reddeloze teloor-gang voor gevolg gehad. Afgezien van de dikke laag metselspecie op zijn buik en een paar forse afschilferingen in zijn flanken is de zerksteen zelf intact gebleven en het grafschrift bijna volledig behouden. Recentelijk hebben liefdevolle handen en daarna ook elektrische schrapers de koppige cementresten trachten te verwijderen, waarna de epitaaf van de Tilburgse investiet in de tuin van het abtshuis werd opgesteld naast een paar statige grafmonumenten uit de gesloopte abdijkerk.¹ En daar staat hij nu, niet zonder een zekere gêne, bezienswaardig te wezen voor de bezoekers van ons Da-Vinci-museum.

Archivaris Lamy noteerde destijds het jaar van de vondst en de tekst van het toen reeds geschonden grafschrift.²

Over Jan van Gestel, de man die onder de hierboven beschreven grafsteen zijn opstanding lag af te wachten, vinden we in het middeleeuwse dodenboek van de abdij, op 25 juni, de volgende necrologie: *Frater Johannes de Ghestel, investitus de Tilborch, sacerdos et canonicus huius ecclesie ac quondam prepositus, qui dedit conventui annuatim quinque scuta antiqua recipienda in Herentals et quatuordecim florenos hollandicos antiquos in Hersele recipiendos.* (Frater Johannes van Ghestel, investiet van Tilburg,

1) L.C. van Dyck, „Grafstenen uit de oude abdijkerk van Tongerlo”, *Jaarboek van de Heemkring Ansfried Westerlo* (1983) 14-23.

2) W. van Spilbeeck, *Necrologium Ecclesiae B.M.V. de Tongerlo Ordinis Praemonstratensis* (Tongerlo, 1902) 123. Deze uitgave omvat enerzijds de bewerking van het veertiende-eeuwse necrologium dat werd bijgehouden tot circa 1610, zie Abdijarchief Tongerlo, II, no 99. Anderzijds heeft de bewerker voor de navolgende periodes brokken informatie uit meerdere obituaria samengebracht.

priester en kanunnik van deze kerk alsook eertijds proost, die aan het convent heeft geschonken vijf oude schilden jaarlijks te innen in Herentals en veertien oude Hollandse guldens te innen in Herselt).³

Uit deze twee bronnen, grafschrift en dodenboek, kunnen we met een grote mate van zekerheid opmaken dat Jan van Gestel op 25 juni 1395⁴ zijn moede hoofd neerlegde terwijl hij nog steeds investiet was van de Sint-Dionysiuskerk te Tilburg, een parochiekerk die zeshonderd jaar lang aan de pastorale zorg van de abdij van Tongerlo was toevertrouwd.⁵ Uit het grafschrift blijkt bovendien dat hij in zijn thuishaven, de abdij van Tongerlo, werd begraven.

De kloosterlijke loopbaan van Jan van Gestel

Voor de periode die ons hier bezighoudt zijn geen registers bekend waarin het curriculum vitae van de Tongerloose norbertijnen stelselmatig werd opgetekend. Meestal is er alleen maar een zeer beknopte aantekening in het dodenboek overgebleven. Stoten we elders op aanvullende gegevens, dan is dat een hele meevaller.

Die meevaller viel ons te beurt bij het genealogisch onderzoek naar de verwanten van Jan van Gestel. Het oorkondenbestand van de abdij bleek namelijk genoeg informatie te bevatten om de schaarse gegevens van het Tongerloose necrologium uitgebreid aan te vullen.

-
- 3) Abdijarchief Tongerlo, II, nr 99, *septimo Kalendas Iulii*. De tekst opgenomen in de hiervoor genoemde Van Spilbeeck-uitgave wijkt enigszins van de originele versie af, omdat de bewerker de gedachtenis op zijn eigen stramien heeft herschreven.
 - 4) Het jaar 1395 werd ook als het sterfjaar van Jan van Gestel vastgehouden door R. Vichet en J. vander Achter, de compilatoren van het *Memoriale Tongerloense*. Zie Abdijarchief Tongerlo, II, no 110. De korte vermelding van Jan van Gestel is hier te vinden op p. 3. W. van Spilbeeck, die het bestaan van de grafsteen nog niet kende, had geen vertrouwen in de bewering van de compilatoren en koos het zekere voor het onzekere: hij vermeldde daarom alleen maar dat Jan van Gestel in 1358 in leven was.
 - 5) Op 19 januari 1231 (n.st.) schonk Hendrik I, hertog van Brabant, zijn patronaatsrecht over de kerk van Westilborch aan de abt van Tongerlo. Abdijarchief Tongerlo, I, no 99, ed. M.A. Erens, *De oorkonden van de abdij Tongerlo*, dl I (Tongerlo, 1948) 145.

Jan genoemd van Ghestele, van Ghestel, van Gestel en een enkele keer ook van Gastel, was, na zijn priesterwijding, gedurende een aantal jaren *praepositus* (proost) van de abdij, een taak die hem het beheer van de abdijgoederen in handen gaf. In welke jaren Jan deze opdracht vervulde, kunnen we aan de hand van een aantal oorkonden bij benadering vaststellen.

Een eerste keer komt zijn naam voor in een kwijtschrift van 18 november 1358, uitgaande van Hendrik van Boutersem, heer van Bergen op Zoom.⁶ Als proost sluit Jan van Gestel in de daaropvolgende jaren, namens abt en convent, diverse contracten af.⁷ Voor het laatst wordt hij vermeld op 21 maart 1361 (n.st.): *...broeder Janne van Ghestele proest van Thongerloe...*⁸

Vervolgens werd broeder Janne van proost tot prior bevorderd, wat inhield dat hij zijn medebroeders moest voorgaan in de dagelijkse leiding van het convent. Deze benoeming moet voor 9 oktober 1362 hebben plaatsgevonden, want, luidens een notarisakte met die datum, verrichtte de nieuwe prior, in gezelschap van Walter Bac zijn opvolger in het ambt van proost⁹, de ruil van de goederen 'de Haviksdonk' onder het Noordbrabantse Haren.¹⁰

6) Abdijarchief Tongerlo, I, no 722, ed. M.A. Erens en M. Koyen, *De oorkonden der abdij van Tongerlo*, dl IV (Tongerlo, 1958) 280.

7) Abdijarchief Tongerlo, I, nn. 735, 736, 740, 742, ed. Erens en Koyen, *De oorkonden*, IV, 296, 297, 301, 309.

8) Abdijarchief Tongerlo, I, no 748/a, ed. Erens en Koyen, *De oorkonden*, 316.

9) Buiten abt Walter Bac, die op 21 februari 1366 stierf, vermeldt het dodenboek nog vier andere kloosterlingen met een zelfde naam. Zie P. Jans, *Walter Bac, abt van Tongerlo, (1333-1366) en raadsheer van Johanna en Wenceslas van Brabant, met een genealogische studie van het geslacht Bac van Tilburg*, (onuitgegeven licentiaatsverhandeling Katholieke Universiteit Leuven; Leuven, 1971) 100-103.

10) Abdijarchief Tongerlo, I, no 760, ed. Erens en Koyen, *De oorkonden*, IV, 341: *Johannes de Ghestel ut prior et Walterus dictus Bac tamquam praepositus monasterii Sancte Marie Tongherloensis Premonstratensis ordinis*. Hiermee kunnen we de twijfel of Jan van Gestel al dan niet het ambt van prior in Tongerlo heeft bekleed uit de weg ruimen. Onzekerheid hieromtrent wegens het ontbreken van een overtuigende archivalische bron werd nog verwoord door A.J.A. van Loon, „De huizinge Moerenburg en haar bewoners, (1358-1648)”, *De Lindeboom*, II (1978) 87. In het hierboven geciteerde achttiende-eeuwse compilatiewerk *Memoriale Tongerloense*, dat niet geheel vrij is van onnauwkeurigheden, wordt de indruk gewekt dat

Het prioraat met zijn klok vaste regelmaat was echter voor Jan van Gestel, zoals voor meerdere van zijn voorgangers, geen vaste stek, maar slechts de aanloop naar een meer gevarieerde taak in de wijngaard des Heren. En inderdaad, wanneer hij op 29 september 1363 een oorkonde van oktober 1292¹¹ laat vidimeren, wordt dit het laatste geregistreerde optreden van prior Jan van Gestel.

Reeds op 29 augustus 1365¹² verschijnt Jan opnieuw ten tonele, maar nu als investiet¹³ van de kerk van Westilborch (Tilburg). Op die dag immers werd in de abdij van Tongerlo voor notaris Jan van Geel een akte gepasseerd, waaruit blijkt dat Walter en Hubert van der Biest uit dankbaarheid tegenover de voormalige prior en proost hem, bij gelegenheid van zijn aanstelling tot investiet, een weiland ten geschenke geven, gelegen in het dorp Tilburg, dat hij onder zijn pastorale hoede krijgt: *in villa de Tilborch iuxta locum vulgariter dictum Veedijc*.

Uit de bewoording van die akte blijkt dat Jans Tilburgse investituur slechts korte tijd voor 29 augustus 1365 moet hebben plaatsgevonden: de precisering *pro nunc* (op dit ogenblik) laat immers doorschemeren dat hij voordien een andere functie uit-

Jan van Gestel nog prior was op het ogenblik van zijn overlijden: *[Obiit] Joannes van Gestel prior sub annum 1395, 25 juni*. Uit de bronnen blijkt echter dat dit niet het geval was. Jan van Gestel treedt na afloop van zijn prioraat steeds als investiet van Tilburg op.

11) Abdijarchief Tongerlo, I, no 763, ed. Erens en Koyen, *De oorkonden*, IV, 348.

12) Abdijarchief Tongerlo, I, no 777, ed. Erens en Koyen, *De oorkonden*, IV, 384.

13) Een investiet (*investitus presbyter* of *curatus*), ook persoon of persoon (*persona*) genoemd, is in princip een priester, bekleed (*in-vestitus*) met het pastoorsbeneficie (*altare*) van een kerk, dat hem door de bisschop c.q. de aartsdiaken wordt verleend (*collatio*) op voordracht van de bezitter van de patronaatsrechten. Hij dient zorg te dragen voor het zieleheil van de gelovigen (*cura animarum*) van die kerkgemeenschap en heeft recht op de inkomsten bestemd voor het onderhoud van de bedienaar. De investiet of persoon moest zich uiteraard persoonlijk van zijn pastorale plichten kwijten, maar om diverse redenen liet hij tegen een aangepaste vergoeding de verkondiging en de bediening van de sacramenten in de parochie vaak aan een andere priester (*officiarius in ecclesia seu in spiritualibus*) over.

oefende dan die welke hij nu bekleedt.¹⁴ Deze bijzonderheid bevestigt dat Jan van Gestel zijn investituur in Tilburg niet cumuleerde met het prioraat of met een andere bediening in de abdij van Tongerlo, zodat hij ruim de tijd kreeg om zich persoonlijk met het personaat van Tilburg bezig te houden.

Het mag dan waar zijn dat, in deze periode, de Tongerlose investieten in de regel in de abdij verbleven, terwijl ze zich in hun parochie door een andere priester lieten vervangen, toch bevestigden de uitzonderingen deze regel.¹⁵ Jan van Gestel was naar alle waarschijnlijkheid zo'n uitzondering. De binnenkloosterlijke verhoudingen van de laat-middeleeuwse abdij van Tongerlo maken het immers onwaarschijnlijk dat Jan van Gestel zijn eervolle en geprivilegieerde positie van prior opgaf en als ambtloze en werkloze priester binnen de kloostermuren het gewone conventsleven leidde met de investituur van het parochiebeneficium van Tilburg op zak. Dat hij zich daarentegen in Tilburg vestigde kan bovendien nagetrokken worden. Zo vermeldt notaris Jakob van Duizel in een akte van 17 september 1388 dat hij de overdracht van vier mud rogge ten gunste van het convent van Tongerlo akteert in Westilborch en met name in de woning van de Tilburgse investiet Jan van Gestel.¹⁶ Die woning was op dat ogenblik ongetwijfeld 'Moerenborch', de hoeve die Jan zelf in 1384 namens de abdij van

14) Zie ook 1383, 18 juli, Abdijarchief Tongerlo, I, no 869/870.

15) In verband met het definitieve resideren van de Tongerlose pastoors zie P.C. Boeren, „Uit de parochiegeschiedenis van Tilburg vóór 1600”, in: H.J.A.M. Schurink en J.H. van Mosselveld (red.), *Van Heidorp tot industriestad* (Tilburg, 1955) 79. Latere schrijvers volgen de auteur in zijn stelling dat Rutger van Holten (1502-1527) de eerste norbertijn van Tongerlo is geweest, die zich metterwoon in zijn parochie Tilburg vestigde en de parochiële administratie op poten zette. Voor het concilie van Trente zou er bijgevolg van Tongerlo weinig of geen rechtstreekse invloed uit zijn gegaan op het kerkelijk-godsdienstige leven in Tilburg. Met deze plaats, zo wordt gesteld, werden bijna uitsluitend administratieve en financiële betrekkingen onderhouden. Zie b.v. C.J. Weyters, „De parochie van Tilburg en de abdij van Tongerlo”, *De Lindeboom*, II (1978) 12, 15. Recentelijk nog G.J.W. Steijns, „Tilburg als parochie van Tongerlo, 1232-1832”, *Tilburg*, jg. II no 3 (1984) 7, en G.J.W. Steijns, „De geschiedenis van de parochie Tilburg 't Heike”, *Tilburg*, jg. VIII, no 3, 65, 66.

16) Abdijarchief Tongerlo, II, no 116, f xxij vº: *in habitatione Domini Johannis de Gestel presbyteri investiti ecclesie de Westilborch*.

Tongerlo had gekocht en als persoonswoning of pastorie had laten inrichten.¹⁷ Tot zijn verblijf klaar was kon de investiet makkelijk een onderkomen vinden in de Tongerlose Hoeve.¹⁸

In de ontwikkelingsgeschiedenis van het norbertijnse pastoraat hebben de landbouwuitbatingen van een abdij gegroepeerd rond een uithof meermaals de aanzet gegeven tot de uitbouw van een parochie. In Tilburg bezat de abt van Tongerlo sedert de dertiende eeuw niet alleen de patronaatsrechten, maar hij was er ook tiendheffer en sedert het begin van de veertiende eeuw stond daar een spijker of graanschuur van de abdij.¹⁹ Tilburg was in die periode klaarblijkelijk op weg om tot een administratief centrum voor het abdijbezit in die streek uit te groeien. Aangenomen mag daarom worden dat Jan van Gestels resideren in deze parochie in de lijn lag van deze evolutie. Tongerlo had er immers alle belang bij in Tilburg iemand als Jan van Gestel aan te stellen, een kerkbedienaar namelijk die niet alleen een waardige priester was, maar bovendien een bedreven en ervaren beheerder met een goede kennis van de streek waar hij zelf vandaan kwam.

Zetten we alle bijeengegaarde gegevens nu op een rijtje, dan kunnen we het volgende curriculum opstellen:

Proost van de abdij	± 1358 - ± 1361
Prior in de abdij	± 1362 - 1365
Investiet van Tilburg	± 29 augustus 1365 - 1395, 25 juni ²⁰

17) Abdijarchief Tongerlo, I, no 903. Een foto van deze akte is afgedrukt bij Van Loon, „De huizinge Moerenburg”, 83.

18) Zie J.A.J. Becx, „Twee abdijhoeven te Tilburg onder de kromstaf van Tongerlo”, *De Lindeboom*, II (1978) 129-143.

19) Zie Becx, „Twee abdijhoeven”, 146, 147, waar als bijlage IV een oorkonde van abt Walter Bac van Tongerlo d.d. 5 februari 1334 (Archief bisdom 's-Hertogenbosch, map Tilburg) wordt afgedrukt met de vermelding van genoemde spijker te Tilburg.

20) Omdat in 1389 de naam van Jan van Gestel voor het laatst in een charter voorkomt (Abdijarchief Tongerlo, I, no 942), besluit Van Loon, „De huizinge Moerenburg”, 127, en A.J.A. van Loon, „Moerenburg de oudste parochie [pastorie] van Tilburg 1384-1648”, *Tilburg*, jg. II, no 3 (1984), 14, dat dit ook het einde van zijn personaat betekent. Dat volgt echter niet noodzakelijk. Volgens dezelfde schrijver staat het niet eens vast of Jan Borman wel de onmiddellijke opvolger van Jan van Gestel is geweest. Had Jan van Gestel voortijdig aan zijn personaat verzaakt, dan zou het

Naast informatie over de kloosterlijke en pastorale loopbaan van Jan van Gestel geeft het oorkondenbestand van de abdij ook nog een goed inzicht in zijn familieverbanden.

Jan van Gestel komt uit een welstellend gezin van de kleine landadel. In diverse stukken wordt Jans moeder Alijt als 'jonkvrouwe' betiteld²¹, twee van zijn broers als *armigeri* of jonkers²² en zijn zus Aleydis als *domicella*.²³

Deze familie is vermoedelijk afkomstig uit het gebied van *Ghes-tel prope Oisterwyck*, het Noordbrabantse Moergestel, waarnaar hun naam verwijst.²⁴

eigentijdse dodenboek dit vermeld hebben door toevoeging van de tijdsbepaling *quondam* (eertijds). Nu staat hij als persoon van Tilburg in het dodenboek ingeschreven zonder enige restrictie. Het lijkt dus wel voor de hand te liggen dat Thomas van Gestel, Jans neef, in 1396, dus al vlug na de dood van zijn oom, het personaat van Tilburg heeft overgenomen. Zie Van Loon, „De huizinge Moerenburg”, 87.

21) Abdijarchief Tongerlo, II, no 116, f xxj v°.

22) Wapendragers of schildknappen waren jonge edellieden, die zich in het gevolg van een ridder in het krijgsbedrijf oefenden in de hoop zelf ooit in de ridderstand te worden opgenomen. Cfr. J.F. Niermeyer en C. van de Kieft, *Mediae Latinitatis Lexicon minus* (Leiden, 1976) 61.

23) *Domicella* is de titel voor een jonge vrouw van adel. Niermeyer en Van de Kieft, *Mediae Latinitatis*, 348.

24) De akten waarin overdracht van bezit uit deze familie aan de abdij van Tongerlo wordt geregistreerd gaan meestal uit van schepenen van het Noordbrabantse Oisterwijk (Abdijarchief Tongerlo, II, no 116, ff xxij v°, xxij r°) of van 's-Hertogenbosch (Abdijarchief Tongerlo, II, no 116, f xxv r°-v°) of worden gepasseerd voor notaris Jacob van Duizel en betreffen veelal gronden gelegen in het gebied rond Oisterwijk. Voortgaande op de overdracht van het weiland 'de Veedijk' geakteerd door een notaris gevestigd in het Kempische stadje Herentals en van de cijns op een huis in dezelfde stad opperde Van Loon, „De huizinge Moerenburg”, 86, 87, voorzichtig de mening, dat Jan van Gestel wel eens uit Herentals afkomstig zou kunnen zijn. Dit lijkt me niet waarschijnlijk, als de context in het oog wordt gehouden waarin deze stukken tot stand kwamen. De weide bij de Veedijk werd aan Jan van Gestel cadeau gedaan bij zijn 'vertrek' uit Tongerlo naar Tilburg. Wat de cijns in Herentals betreft, leren we uit de Tongerlose archiefstukken dat de investering van Aleydis in die stad verricht werd op advies van haar broer Jan, die toen proost van de abdij

Vader en moeder van onze Tongerlose norbertijn waren WILLEM VAN GHESTEL en diens echtgenote ALIJT of ALEYDIS.²⁵

Het gezin telde acht kinderen. Deze acht rechtstreekse afstammelingen van Willem en Alijt worden in de stukken bij hun naam genoemd. Bovendien wordt dit aantal bevestigd doordat er nog maar zeven kinderen overbleven na het overlijden van dochter Aleydis, waarvan reeds sprake is in een akte van 24 juli 1373.²⁶ Zo wordt meteen duidelijk, waarom abt en convent van Tongerlo, blijkens een akte van verkoop van 28 juni 1423, nu juist een zevende deel van de nalatenschap van Willem en Alijt verwerven, een nalatenschap die onder al de kinderen van dit echtpaar was verdeeld.²⁷ Een der dochters, Ivetta, had namelijk een zevende part van die nalatenschap, te weten het erfdeel van haar priesterbroer Walter, aangekocht toen dit van de hand moest worden gedaan om diens schulden te betalen.²⁸ Ivetta verkocht dit deel dan weer aan haar neef Jan van Nispen, zoon van de persoon van Nispen, geheten Willem van Nispen²⁹, die het aan de abdij van Tongerlo doorverkocht.

Hier volgen de namen van de kinderen uit het gezin van Willem van Gestel. Ik vermeld ze in een willekeurige volgorde omdat ik geen gevens heb over hun respectievelijke leeftijden.

1. WILLEM VAN GESTEL, de wapendrager, die ook de naam van zijn vader draagt, is vermoedelijk de eerstgeboren zoon.

Deze Willem had op zijn beurt een zoon, die JAN VAN GESTEL wordt genoemd en die in 1400 zijn deel erfde uit de Udenhoutse hoeve van zijn oom Franco.³⁰

was, omdat zij de bedoeling had de kloostergemeenschap van Tongerlo met regelmatige uitkeringen te begunstigen.

- 25) Akte van 28 juni 1423, Abdijarchief Tongerlo, II, no 116, f xxj v°.
- 26) Abdijarchief Tongerlo, I, no 818: *...partem et totum jus et actionem sibi competentes de morte pie memorie domicelle Aleydis, quondam sororis uxoris sue Hadewigis jam dicte...*
- 27) Abdijarchief Tongerlo, II, no 116, f xxj v°: *een zevende deel als in zeven deelen te deylen hem toebehoerende vuyt ende van allen eene yegelycken erffelycken goeden die wylen Willems van Gestel ende wylen jonckvrouwe Alyten syns wyffs te wesen plaghten ende daer zy in bestorven zijn...*
- 28) Abdijarchief Tongerlo, II, no 116, f xxj v°.
- 29) Abdijarchief Tongerlo, II, no 116, ff xxij v°-xxij r°.
- 30) Abdijarchief Tongerlo, II, no 116, f xxvi r°.

2. JAN VAN GESTEL, premonstratenzer kanunnik, voorheen proost, daarna prior in de abdij van Tongerlo en tenslotte investiet van de parochiekerk in Tilburg († 1395).
3. FRANCO VAN GESTEL is *armiger* zoals zijn broer Willem. Op 8 januari 1359 ontvangt Franco een bedrag van 246 oude schilden als vergoeding voor het verlies van zijn paarden en voor andere schade die hij had opgelopen tijdens de veldtocht van de Brabantse hertogen Wenceslas en Joanna tegen Vlaanderen.³¹ In 1367 was Franco gehuisvest te Mierlo (bij Eindhoven) en hij was daar blijkbaar een gezien man, want later zou hij voor zijn zoon Thomas, norbertijn van Tongerlo, het personaat van de kerk in die plaats verwerven waar de abt van Tongerlo de patronaatsrechten bezat. Op 25 maart van dat jaar leverde hij, in opdracht van abt Gielis van Hildernisse, 70 mud rogge aan Arnold van der Hulpen, schout van Peelland, ten behoeve van genoemde hertog van Brabant.³² Franco is vermoedelijk eind 1399 gestorven, want een Bossche schepenbrief, gedateerd op 21 februari 1400, regelt de verdeling onder zijn erfgenamen van een hoeve gelegen in de Oisterwijkse parochie Udenhout.³³

De naam van Franco's echtgenote heb ik in de Tongerloze bescheiden niet teruggevonden. Als kinderen uit dit huwelijk zijn mij bekend: THOMAS VAN GESTEL, ENGELBERTA en LYESBETH.

Zoon THOMAS VAN GESTEL was een norbertijn van Tongerlo. In een oorkonde van 2 september 1380³⁴ wordt hij vermeld als investiet van Mierlo.³⁵ In de periode 1396-1410 was hij bekleed met het personaat van Tilburg en Enschoot³⁶,

31) A. Verkooren, *Inventaire des chartes et cartulaires des duchés de Brabant et de Limbourg et des Pays d'Outre-Meuse*, 1re partie, tom. III (Brussel, 1912) 316, no 1827.

32) Verkooren, *Inventaire des chartres*, I, tom. IV, no 2484.

33) Abdijarchief Tongerlo, II, no 116, f xxv r°-xxvij r°.

34) Abdijarchief Tongerlo, I, no 874.

35) Mierlo, destijds in het dekenaat Woensel van het bisdom Luik gelegen, viel sedert begin veertiende eeuw onder het patronaatsrecht van de abt van Tongerlo.

36) Zie Van Loon, „De huizinge Moerenburg”, 87, die dit kon vaststellen aan de hand van een aantal schepenakten van 's-Hertogenbosch. Zie ook

als opvolger van zijn oom Jan van Gestel. Zijn overlijden in deze functie staat op 20 december, zonder aanduiding van jaar, in het dodenboek van Tongerlo opgetekend.³⁷

Dat deze Thomas een zoon van Franco van Gestel was en dus een neef van Jan van Gestel, kan voor zeker worden afgeleid uit de hiervoor genoemde Bossche schepenakte van 21 februari 1400. De dames Hadewighis of Heylwichis, Agnes en Ivetta worden daar als Thomas' *moyen* (moeien) of tantes geïdentificeerd. De priesters Jan en Walter mogen gerekend worden van het vaderschap van Thomas worden uitgesloten. Zo ook ome Willem, want zesde zoon, geheten Jan van Gestel, wordt met de uitdrukkelijke vermelding van zijn vaders naam afzonderlijk in deze deling genoemd. Blijft dus nog alleen Franco over. De verwantschap tussen vader Franco en zoon Thomas wordt nog bevestigd door de aanwezigheid in de geslachtslijst van twee dochters van Franco: ENGELBERTA en de reeds voor 1400 overleden LYESBETH, die Thomas' zussen worden genoemd.³⁸

4. WALTER VAN GESTEL was priester en investiet van de kerk van Wijnegem in het toenmalige dekenaat Antwerpen. Verondersteld mag worden dat broer Walter deze investituur kreeg wegens de goede verstandhouding tussen de familie van Jan van Gestel en de abt van Tongerlo, die de patroonaatsrechten van deze kerk bezat.³⁹ Walter had echter in de loop der jaren zo'n berg schulden opgehoopt, dat hij voor de schepenbank van Oisterwijk werd gedaagd en tot betaling gedwongen. Om deze schuldenlast te delgen, moesten Walters erfgoederen te gelde worden gemaakt, wat gebeurde door toedoen van broer Franco, die als Walters voogd optrad.⁴⁰
5. ALEYDIS VAN GESTEL draagt de naam van haar moeder en

een Bossche schepenakte van 21 februari 1400, Abdijarchief Tongerlo, II, no 116, f xxvij r°: ...*Dit is ten deel gevallen Heeren Maes persoene van Tilborch.*

37) Van Spilbeeck, *Necrologium*, 256, 257.

38) Abdijarchief Tongerlo, II, no 116, f xxvij r°.

39) J. Reusens, *Pouillé de l'ancien diocèse de Cambrai (Origine à 1559)* (Louvain, 1900) 182.

40) Een afschrift van de schepenbrief van Oisterwijk d.d. 1387, 3 september, bevindt zich in Abdijarchief Tongerlo, II, no 116, f cxxxv v°.

is wellicht de eerstgeboren dochter van Willem van Gestel. Zoals hoger gezegd moet deze *domicella* Aleydis reeds voor 1373 overleden zijn. Uit haar nalatenschap krijgt de abdij van Tongerlo via Jan van Gestel, voor de pitanciekas van het convent (*ad pitanciam conventus*), een cijns van drie oude grooten op een woning gelegen aan de markt in Herentals, tussen de woning van Arnold van Aelre en die van Jan de Pape.

Broers en zussen verzaken aan hun deel van deze nalatenschap ten gunste van hun broer Jan en van de abdij van Tongerlo. Nicolaas van Nispen doet afstand van het part van zijn vrouw Hadewigis.⁴¹ Walter van Gestel en zijn broers, de jonkers Franco en Willem, schenken op 14 maart 1374 hun aandeel aan Jan.⁴² Tenslotte komt ook Jan de Spul uit Hilvarenbeek (de Beka), namens zijn vrouw Agnes, over de brug op 24 oktober 1378.⁴³ De brief aan toonder van de Herentalse schepenen, gedateerd op 10 juni 1377, zal de abdij van Tongerlo, ook na het overlijden van Jan van Gestel, recht geven op de betaling van de cijns te Herentals.⁴⁴

6. IVETTA VAN GESTEL verschijnt bij herhaling ten tonele. Uit de meermaals aangehaalde Bossche schepenbrief van 21 februari 1400 zou kunnen geconcludeerd worden dat Ivetta gehuwd was (geweest) en moeder van een aantal kinderen.⁴⁵ Maar duidelijke sporen van een echtgenoot en kroost zijn mij niet bekend. Wel heeft Ivetta een 'neef', de hiervoor reeds genoemde Jan van Nispen, priester, een onwettige zoon voortgesproten uit de gemeenschap van ene Ida van Craenenbroeck met Willem van Nispen, priester en persoon van de kerk van Nispen.⁴⁶ Het is mij echter niet gelukt aan de hand

41) Zie de notariële akte verleden te Oisterwijk op 24 juli 1373, Abdijarchief Tongerlo, I, no 818.

42) Zie de notariële akte verleden te Oisterwijk op 14 maart 1374, Abdijarchief Tongerlo, I, no 819.

43) Abdijarchief Tongerlo, I, no 853.

44) Abdijarchief Tongerlo, I, no 842.

45) Abdijarchief Tongerlo, II, no 116, f xxvij r^o: *Agnes ende Ivette moyen des voerseyden heer Maes ende hueren kinderen.*

46) Deze Willem van Nispen, persoon van de kerk van Nispen, was blijkbaar geen makkelijk heerschap. Rond 1420 lag hij overhoop met zijn

van deze gegevens het kluwen van verwanten met gelijkkluidende namen te ontwarren om deze neef Jan op zijn juiste plaats te kunnen zetten.⁴⁷

7. AGNES VAN GESTEL was gehuwd met Jan de Spul van Hilvarenbeek, die bij de hiervoor genoemde transacties als haar momboor of voogd optreedt.⁴⁸ Zij was in 1400 nog in leven.

Uit een schepenbrief van Hilvarenbeek, gedateerd op vrijdag na Paulus' Bekering, 27 januari 1375, kennen we de namen van drie kinderen van dit gezin. Er staan twee zonen van Jan van Spul en Agnes van Gestel in vermeld, namelijk JAN JANSZOEN GHEHETEN GHESTEL en AERT GHEHETEN BEERTHOUYT en een dochter KATHELINE, de vrouw van Peter van Ghagheldonc.⁴⁹

parochianen, omdat hij zich wat al te ruim liet vergoeden voor zijn geestelijke diensten. Dit geschil werd op 1 september 1420 beslecht door een uitspraak van Johannes Vander Venne, pastoor van de kerk van Breda. Deze regeling werd onder de titel *De juribus pastoralibus* overgeschreven in een zestiende-eeuws registertje betreffende de pastorale goederen van Nispen. Zie: Abdijarchief Tongerlo, II, 806, D.

- 47) In een schepenakte van 28 juni 1423 (Abdijarchief Tongerlo, II, no 116, ff xxj r^o-xxij v^o) wordt geoorkund dat het convent van Tongerlo van de priester Jan van Nispen (Abdijarchief Tongerlo, II, no 116, f cxxxvij r^o) heeft gekocht een deel van de bezittingen uit de nalatenschap van Willem van Gestel en zijn vrouw Alijt, een deel dat voordien door Ivetta, luidens schepenakte van 21 juni 1415, aan deze Jan van Nispen, haar neef, was verkocht (Abdijarchief Tongerlo, II, no 116, ff xxij v^o-xxij r^o). De vraag is in welke zin hij een neef was van Ivetta van Gestel. Door de term 'neve' kan immers zowel een kleinzoon bedoeld zijn als een zoon van broer of zus. Was Willem van Nispen een broer van Nicolaas van Nispen, de man van Hadewigis?
- 48) Deze Johannes de Spul is *sororius eorum [= Walteri et Franconis de Ghestel] tamquam tutor et mamburnus Angnetis [sic] uxoris sue legitime sororis eorum dictorum fratrum*, dus de zwager van Franco en Walter van Gestel. Zie Abdijarchief Tongerlo, I, no 853, 1378, 24 oktober, en Abdijarchief Tongerlo, I, no 870, 1380, 19 juli. Vermoedelijk is de Agnes van Ghestele, die in het dodenboek van de abdij van Tongerlo op 7 april herdacht wordt, deze zus van kanunnik Jan van Gestel. Zie Van Spilbeeck, *Necrologium*, 66.
- 49) In dit stuk wordt geoorkund dat de broers Jan gheheten Ghestel Janszoen was van Spulle en Aert het erfgoed van hun grootmoeder jonkvrouw Alite, de moeder van Agnes van Gestel, overdragen aan hun zwager Jan van Ghagheldonc, de echtgenoot van hun zus Kateline. Zie Abdijarchief

8. HADEWIGIS (HEYLEWHIGIS) VAN GESTEL was gehuwd met Nicolaas van Nispen, zoon van Thomas van Nispen. Deze Nicolaas was een klerk, een geletterd man dus, die omwille van de kruinschering tot de geestelijke stand werd gerekend (*clericus uzoratus*) en daardoor naar gepaste kerkelijke be-
neficies kon dingen.⁵⁰

WILLEM GENOEMD VAN GESTEL, zoon van Nicolaus van Nispen⁵¹, die we kennen we uit een akte van 17 september 1388, hoort blijkbaar in dit gezin thuis. Hij was norbertijn van de abdij van Tongerlo en persoon van Nispen. Deze kloosterling zou op 28 november 1422 door een zoon van zijn broer om het leven zijn gebracht. In welke omstandigheden deze doodslag gebeurde is mij op dit ogenblik niet bekend. De enige nuchtere conclusie die we uit dit dramatische voorval kunnen trekken is, dat dit gezin meerdere kinderen telde. Dat blijkt trouwens ook uit de hoger geciteerde Bossche schepenakte van 21 februari 1400.⁵²

BESLUIT

Jan van Gestel was ongetwijfeld een zeer gewaardeerd lid van de veertiende-eeuwse abdij van Tongerlo. Door zijn diensten en niet

Tongerlo, I, no 836. Met dank aan drs L.F.W. Adriaenssen die ons op deze schepenbrief attent maakte.

- 50) Abdijarchief Tongerlo, I, no 818, 1373, 24 juli: *Nycholaus filius quondam Thomae de Nespen, clericus uzoratus Leodiensis diocesis, tamquam mamburnus et tutor sue uxoris legitime Hadewigis filie quondam Willelmi de Ghestel*.
- 51) Abdijarchief Tongerlo, II, no 116, f xxiiij r^o: „discreto viro et honesto domino Wilhelmo dicto de Gestel presbitero monacho monasterij Sancte Marie Tongerlensis filio quondam Nicolai de Nispen”. In een notarisakte van 9 oktober 1397 (Abdijarchief Tongerlo, I, no 1015) laat Willem van Gestel, investiet of rector te Nispen, vastleggen dat Egidius zoon van Nicolaus Godefridi en zijn vrouw Katarina dochter van wijlen Egidius Mijs de goederen die ze verkregen uit de nalatenschap van Katarina's vader Egidius, zoon van Arnold Mijs, in pand geven totdat ze de geleende som van 300 franken Frans kunnen terugbetalen. Clansules worden ingebouwd om te voorkomen dat de erfgenamen van genoemde echtelieden beslag zouden leggen op dit verpande bezit.
- 52) Abdijarchief Tongerlo, II, no 116, f xxvij r^o: „...ende de kinderen wijlen Heylwhigen moyen des selfs heer Thomas.”

in het minst door de nagelaten cijns te Herentals en te Herselt heeft hij blijkbaar verdiend dat hij in vrede mocht rusten onder zijn eigen grafsteen. Vele generaties norbertijnen moeten hun oog wel hebben laten vallen op grafplaat van Jan van Gestel, waar ze iedere zondag tijdens de dodenherdenking in processie overheen liepen.

Het beeld van de afgestorvene mag dan in de loop der jaren vervaagd zijn, desondanks werd Jans tombe eeuwenlang in het dagelijkse koorgebed van de abdijbewoners opgenomen.

Gelukkig heeft de weergevonden epitaaf ons het spoor van deze bijna vergeten middeleeuwer doen terugvinden en konden we in deze genealogische verkenning wat meer reliëf geven aan de figuur van de Tilburgse pastoor.

Nogmaals: begijnen te Turnhout en Herentals

P.L. Leget-Kuijlen en J.N. Leget
Dr Hermanslaan 36, 5348 JK Oss

Reeds eerder is aandacht gewijd aan de begijnen van Turnhout en andere begunines in de Zuidelijke Nederlanden.¹ Aan deze beschrijvingen kunnen de hieronder vermelde, –alle afkomstig uit het schepenprotokol van Hooge en Lage Mierde–, toegevoegd worden. Hieruit blijkt niet altijd, of het gaat om begijnen afkomstig uit Noord-Brabant.

- Op 2 januari 1676 lenen schepenen van Hooge Mierde f 800 van Marija Bacx, begijn te Turnhout.²
- Maijken weduwe van Adriaen Bierens stelt op 13 mei 1694 als onderpand de helft van een stede te Hooge Mierde ten behoeve van haar dochter Elisabeth Adriaen Bierens, begijn te Turnhout.³
- Het corpus van Hooge Mierde leent op 10 januari 1684 van Maria Bierens, begijn te Turnhout, 250 carolusgulden tegen

1) *De Brabantse Leeuw*, XXXIV (1985) 191 e.v.; XXXV (1986) 55, 109, 173, 233 e.v.; XXXVI (1987) 103, 277 e.v.

2) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hooge en Lage Mierde R 83, f 52.

3) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hooge en Lage Mierde R 102, f 35.

5%.⁴

- Wouter Coolen, aktie en transport hebbende van Maria van den Broeck, begijn te Turnhout, verkoopt op 23 april 1680 voor 440 carolusgulden aan Bartholomeus, Anthonij en Dingen van de Hage een huis met zijn aangelag, groot 2 lopense, en nog $\frac{1}{2}$ lopense dries, alles volgens een erfbrief van Lage Mierde de dato 10 februari 1643.
- Op 8 juli 1681 verkoopt Maria Thomas van den Broeck, begijn te Turnhout, geassisteerd met Peter van de Laer en Peeter Nieuwenhuysen, haar deel in een stede te Luttel Turnhout aan Marcelis van den Bergh en zijn vrouw voor 350 carolusgulden.⁵
- Anneke Dircx en Jenneke Dircx, begijnen te Turnhout, lenen op 29 juni 1676 400 carolusgulden aan schepenen van Hooge Mierde.⁶
- Op 16 februari 1741 wordt Anna Catharina van Goirle, begijn te Turnhout, vermeld.⁷
- Schepenen van Hooge Mierde lenen op 12 april 1683 350 carolusgulden van Maria Jans en Elizabeth Jans, begijnen te Turnhout, tegen 5% interest. Deze lening is afgelost op 28 januari 1688.⁸
- Huijbert Jansen Monen verkoopt op 13 juli 1655 een jaarlijkse en erfelijke cijns van 6 carolusgulden uit 65 roeden akker en een beemd te Hooge Mierde aan Seijcken Crols, begijn te Turnhout. Hij heeft deze cijns afgelost op 11 oktober 1657.⁹
- Op 21 juni 1651 verkoopt Wouter Abraham Wouters aan Anneke Lijbrechts, begijn te Turnhout, een jaarlijkse en erfelijke cijns van f 5:10:0 uit 5 lopense beemd, 'de Santvoort', te Hulsel. Deze wordt op 31 mei 1659 aan Dimphna Dircx, weduwe van Adriaen Hendricx, gemachtigde van An-

4) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hooge en Lage Mierde R 83, f 243^v.

5) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hooge en Lage Mierde 83, ff 166, 191. *De Brabantse Leeuw*, XXXV (1986) 111.

6) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hooge en Lage Mierde R 83, f 101.

7) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hooge en Lage Mierde R 106, f 47.

8) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hooge en Lage Mierde R 83, f 236.

9) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hooge en Lage Mierde R 81, f 25^v.

gela Clara Dirx en Francis Rodrigues.¹⁰

- Op 2 april 1683 verkoopt Catholijna Mathijse, begin op de hof te Turnhout, geassisteerd met haar gewezen momboir Adriaen Hermans, een kwart part in een stede in het Coldersrode te Hooge Mierde, haar aanbestorven via haar ouders, aan Elijsabeth, weduwe van Lambrecht Bartholomeus Verhage en haar kinderen.¹¹
- Schepenen van Hooge Mierde lenen op 28 januari 1677 500 carolusgulden van Elisabeth Ramakers en Maeijken Ramakers, begijntjes te Turnhout.¹²
- Anneke Wittens, dochter van Jan Wittens en Mechel N, is ingetreden in de hof te Turnhout. Haar ouders stellen op 1 juli 1693 hun huis met zijn aangelag te Hooge Mierde als onderpand.¹³
- Hendrick Jansen Wittens en Geertruijd Leijtens zijn huisvrouw verklaren op 25 juni 1671, dat hun dochter Clara op de begijnhof te Turnhout geaccepteerd is. Zijn verbinden voor haar kosten een akker, 'de Steenakker', bij de kerk te Lage Mierde.¹⁴
- Arnoldus Joost Leijtens en Willemke zijn huisvrouw te Hooge Mierde leenden 100 carolusgulden van Clara Henrick Wittens. Deze som is via Cathalijn Leijtens, begin te Turnhout, verstorven op Truike Leijtens, huisvrouw van Hendrick Wittens. Deze schenken dit bedrag aan hun dochter Clara, eveneens begin te Turnhout.¹⁵

Ook begijnen uit de beguinage van Herentals worden vermeld:

- Op 14 mei 1694 stelt Wouter Jacobs van Helmont, oom paternel van Johanna Philipsen, begin te Herentals, als onderpand voor de kosten van intrede een halve bocht akker

10) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hooge en Lage Mierde R 80, f 95.

11) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hooge en Lage Mierde 83, f 234^v. *De Brabantse Leeuw*, XXXV (1986) 185.

12) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hooge en Lage Mierde R 83, f 113^v.

13) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hooge en Lage Mierde R 102, f 24.

14) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hooge en Lage Mierde R 82, f 237.

15) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hooge en Lage Mierde R 83. *De Brabantse Leeuw*, XXXV (1986), 250.

en weide te Lage Mierde.¹⁶

- Maria Huijbrecht Schoot, begijntje te Herentals, verklaart op 24 maart 1657 dat zij veertien jaar geleden aan haar neef Michiel Philips 4 ducats geleend heeft; via haar zuster Oeijken Huijbrecht Schoot heeft zij enige tijd later aan Michiel nogmaals 16 carolusgulden geleend, voor welk bedrag Maeijken, zuster van Michiel Philips, zich borg gesteld heeft. Michiel Philipsen weigert terug te betalen.¹⁷

De familie Van Inneveldt uit Brabants Westhoek

A.M. Bosters

Koningin Julianalaan 339, 2273 JJ Voorburg

(Vervolg van p. 114)

VI-g. JOANNES HENDRIKS VAN INNEVELT werd, 53 jaar oud, begraven te Doel op 19 maart 1677. Gedurende de jaren 1666-1677 wordt hij vermeld als borgemeester van het land van Saeftingen en als dijkgraaf van het land van Doel.⁹⁰ Hij trouwde eerst met Christina Lucas en vervolgens, te Kallo op 10 september 1652, met Elisabeth de Bruijn, dochter van Hieronymus de Bruijn en van Helena de Ruyter. Elisabeth werd te Doel begraven op 9 september 1679. Voor de kinderen uit het eerste huwelijk werden in juni 1652 de goederen in het sterfhuis van hun moeder geschat.⁹¹ Het waren:

1. Jenneke Jans van Innevelt is te Verrebroek overleden op 1 juli 1682.⁹² Zij trouwde te Kallo op 4 februari 1663 met Gielis Vermeiren en hertrouwde op 7 april 1677 te Doel met Petrus de Munck, schepen van Doel en Kioldrecht.

16) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hooge en Lage Mierde R 102, f 35^v.

17) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hooge en Lage Mierde R 81, f 69.

90) Rijksarchief Beveren-Waas, oud archief Doel-Kioldrecht 15, ff 77 en 375.
Idem 16, f 272.

91) Rijksarchief Beveren-Waas, oud archief Doel-Kioldrecht 14, f 16-25.

92) Rijksarchief Beveren-Waas, oud archief Doel-Kioldrecht 17, f 99.

2. Lukas van Innevelt werd op 3 augustus 1671 begraven te Kallo.
3. Heijndrick, te Kallo gedoopt op 14 mei 1650.
4. Maeijke Jansse van Innevelt, te Kallo gedoopt op 24 oktober 1651 en te Doel begraven op 25 januari 1679.
5. Joannes, te Kallo gedoopt op 1 oktober 1647, voor juli 1652 overleden.

Uit het tweede huwelijk:

6. Helena van Innevelt, te Kallo gedoopt op 13 april 1654, trouwde te Doel op 1 februari 1674 met Antonius de Vinck, borgemeester van Doel, overleed op hun hoeve 'het Casteeltjen' in de polder van Doel en werd daar begraven op 7 juni 1695.⁹³
7. Maria van Innevelt is op 14 september 1655 te Kallo gedoopt. Aldaar trouwde zij op 4 maart 1670 met Pieter van Goethem, die te Doel overleed op 30 oktober 1676. Te Doel hertrouwde zij op 8 mei 1677 met Jacobus Janssen.
8. Hieronymus van Innevelt werd op 9 november 1656 te Kallo gedoopt en te Doel op 14 oktober 1691 begraven. Hij was schipper te Doel en had een 'cromstevenschuit'.⁹⁴ In de jaren 1683 en 1688 was hij genoodzaakt een tweetal huizen te Doel te verkopen, een in de Zuidvoortstraat, het ander, genaamd 'de Gecroonde Leeuw', in de Noordvoortstraat.⁹⁵ Het ging Hieronymus niet voor de wind, want in 1692 wordt hij vermeld als overleden, „achterlatende een becommert sterf-huis”.⁹⁶ In 1698 wordt over hem nog vermeld dat hij is gestorven op 'het Casteeltjen' in de polder van Doel, ten huize van zijn zwager en zuster, Anthony de Vinck en Helena van Innevelt, en dat Christiaan en Heijdrick van Innevelt, zijn broers, „hem uijt hun eijgene cassen hebben begraven”.⁹⁷

93) Rijksarchief Beveren-Waas, oud archief Doel-Kieldrecht 20, f 88.

94) Rijksarchief Beveren-Waas, oud archief Doel-Kieldrecht 18, f 110.

95) Rijksarchief Beveren-Waas, oud archief Doel-Kieldrecht 16, f 220. Idem 18, f 68.

96) Rijksarchief Beveren-Waas, oud archief Doel-Kieldrecht 19, f 8, 22 januari 1692.

97) Rijksarchief Beveren-Waas, oud archief Doel-Kieldrecht 20, f 94, 17 februari 1698.

Te Doel hertrouwde hij op 7 augustus 1681 met Martina Audenarde. Uit zijn eerdere huwelijk met Catharina Machielsen was een dochter geboren:

- A. Emerentiana, te Kallo gedoopt op 21 februari 1676 en er begraven op 25 oktober 1676.
- 9. Catharina, te Kallo gedoopt op 13 oktober 1658, begraven aldaar op 5 september 1677.
- 10. Joannes, te Kallo op 11 december 1659 gedoopt en te Doel begraven op 12 oktober 1674.
- 11. Dionisius, te Kallo op 26 april 1661 gedoopt en op 11 april 1670 begraven.
- 12. Christianus van Innevelt trouwde te Doel op 30 januari 1689 met Adriana Noorthoeck, dochter van Jacob Adriaense Noorthouck, schepen van Doel en Kieldrecht, en van Maria Fransen Hoondert. Hij werd er op 31 juli 1703 begraven. Uit hun huwelijk stammen:
 - A. Elisabetha, gedoopt te Doel op 16 oktober 1689 en daar op 5 februari 1691 begraven.
 - B. Joannes, gedoopt te Doel op 2 februari 1691, daar begraven op 19 april 1712.
 - C. Maria van Innevelt is gedoopt te Doel op 29 september 1692. Zij trouwde met Jacob Gijsels.
 - D. Jacoba, gedoopt te Doel op 15 november 1694.
 - E. Dionisius, gedoopt te Doel op 27 mei 1696, begraven aldaar op 12 april 1704.
 - F. Elisabetha van Innevelt werd gedoopt te Doel op 9 november 1698, trouwde aldaar op 6 juli 1720 met Petrus van den Brande⁹⁸ en werd er begraven op 25 januari 1758.
 - G. Joanna Catharina, gedoopt te Doel op 15 juli 1700.
 - H. Joannes Baptista, gedoopt te Doel op 7 januari 1703.
- 13. Henricus van Innevelt is op 14 augustus 1671 gedoopt te Kallo en werd op 13 november 1737 begraven te Doel. Aldaar trouwde hij op 6 november 1694 met Maria Vaen, die er op 4 maart 1739 werd begraven. Uit dit huwelijk:

98) Vlaamse Vereniging voor Familiekunde, *Vlaams kwartierstatenboek*, IV (1987) no 38.

- A. Elisabetha van Innevelt is op 30 augustus 1695 te Lillo gedoopt. Te Kallo trouwde zij op 6 maart 1720 met Arnoldus Blocqueel en daar werd zij op 2 maart 1721 begraven.
- B. Joannes, te Lillo gedoopt op 8 maart 1702.
- C. Catharina, op 20 januari 1706 gedoopt te Doel, daar begraven op 1 januari 1730.
- D. Anna Maria, op 15 juni 1710 gedoopt te Doel.
- E. Helena van Innevelt werd te Doel gedoopt op 31 december 1711 en begraven op 12 augustus 1791. Zij was getrouwd geweest met Jan Judocus de Theije⁹⁹, die op 25 juli 1771 in de polder Sint Anna te Doel overleed.
- 14. Dionisius, gedoopt te Doel op 17 januari 1673 en er begraven op 28 augustus 1687.

III-b. FRANS JAN MATHEUSSEN VAN INNEVELT, geboren omstreeks 1525, woonde in 1565 in de Hoogstraat te Roosendaal.¹⁰⁰ Hij was in 1587 schepen aldaar.¹⁰¹ Evenals zijn vader en broer was hij molenaar van beroep, want in hetzelfde jaar 1565 wordt hij samen met zijn broer Steven huurder van de molens van Roosendaal, dan in bezit van vrouwe Johanna van Reymerswale, Lodijck en Nieuw-Strijen.¹⁰² In 1576 droeg hij een blok land bij de Calsdonkse molen over aan Bastiaen Pietersen¹⁰³, in 1579 vestte hij Matheus Bartholomeus namens en ten behoeve van de kinderen an wijlen Jan Cornelis Vroenhouwer in een achtste helft van twee gemeten in de Vucht.¹⁰⁴ Een jaar later stond hij borg voor Claes Cornelis Noutss, een broer van zijn zwager, in verband met de betaling van kooppenningen voor twee kavels moergrond.¹⁰⁵ Als kerkmeester van Roosendaal en executeur-testamentair van heer

99) Rijksarchief Beveren-Waas, oud archief Doel-Kieldrecht 30, f 245. Idem 35, f 230. Vlaamse Vereniging voor Familiekunde, *Vlaams kwartierstatenboek*, no 90.

100) Abdijarchief Tongerlo, sectie II, no 868, f 37.

101) Gemeentearchief Roosendaal, R 217, f 36.

102) P. Braat, „De Roosendaalse molens in het verleden”, *Sprokkelingen uit de geschiedenis van Roosendaal en omstreken*, I, 141, 142.

103) Gemeentearchief Roosendaal, R 212, f 29, 12 mei 1576.

104) Gemeentearchief Roosendaal, R 214, f 2, 17 januari 1579.

105) Gemeentearchief Roosendaal, R 214, f 72, 14 september 1580.

Pieter Gastelaer, priester, verkocht hij in 1582 met zijn mede-executeurs een huis in de Vuchtstraat.¹⁰⁶ Vermoedelijk is hij in 1605 overleden, omdat zijn goederen toen ten overstaan van schepenen van Prinsenland werden verdeeld tussen Marijnus Cornelisse als man en momber van Digna Frans Jan Matheussen, Jan Cornelis Heestermans als vader van de wezen Cornelis, Frans en Matheus bij Anna Frans Jan Matheussen, Jan Franssen van Innevelt en Sijmon Janssen, dijkgraaf, man en momber van Anna Franssen.¹⁰⁷ Frans trouwde met Lijnken Claes, waarnit werd geboren:

1. Claes Fransse van Innevelt, geboren rond 1550. In het jaar 1576 verkreeg hij van Cornelis de Heere als voogd van het weeskind van zijn zuster, van wie Jacob Adriaense de vader was, toestemming voor het houden van twee koopdagen.¹⁰⁸

Dochters van Frans waren ook:

2. Digna Frans Jan Mattheussen is op 24 juni 1625 te Roosendaal begraven. Zij was gehuwd met Marijnus Cornelissen.
3. Anna Frans Jan Matheusse huwde met Jan Cornelis Heestermans, die in 1610 nog in leven was en toen als vader en voogd van de bij haar verwekte weeskinderen wordt vermeld.¹⁰⁹

Overige kinderen, hoogstwaarschijnlijk uit een ander huwelijk:

4. Anna Franssen van Innevelt trouwde met de landmeter en dijkgraaf Sijmon Janssen, zoon van Jan Sijmonszoon. De uit hun huwelijk geboren kinderen Johan, François¹¹⁰ en Maria namen de achternaam Indervelde(n) aan als variant op de achternaam van hun moeder: Van Innevelt.¹¹¹ Het echtpaar

106) Gemeentearchief Roosendaal, R 215, f 13, 15 mei 1582.

107) Gemeentearchief Roosendaal, R 227, f 14, 5 maart 1610.

108) Gemeentearchief Roosendaal, R 212, f 45.

109) Gemeentearchief Roosendaal, R 227, f 14, 5 maart 1610.

110) Hij had een uitgebreid nageslacht: K. Kuenz, *Nordstrand nach 1634. Die wiedereingedeichte nordfriesische Insel* (Z.pl., 1978) 433-458.

111) C. Baars, „De descendenten van Jan Symonsz., landmeter te Gastel, in het bijzonder de tak Indervelden. Aanvullingen en verbeteringen”, *Ons Voorgeslacht*, XXXIV (1979) 64-74. Matthys Balen Jans, *Beschryvinge der stadt Dordrecht etc.* (Dordrecht, 1677) 931, 1030, 1179, 1180. Het vermoeden rijst echter, dat de juiste achternaam van Symon Janssen werkelijk Indervelden was. Oudere generaties Indervelde met de voorna-

woonde in de Vriesestraat te Dordrecht. Hun zoons waren evenals hun vader landmeter van beroep.

Anna Fransse van Innevelt heeft blijkens de graf- of gedenksteen van mr Cornelis Allardus Oem aan de oostelijke zijgevel van der katholieke kerk van Rhoonse Veer een wapen gevoerd. Op deze steen worden de wapens van een aantal kwartieren van de familie Oem weergegeven, onder meer Indervelde en Innevelt. Het Innevelt-wapen is vermoedelijk dat van Anna geweest en werd mogelijk ook door haar vader gevoerd. Het heeft de afbeelding van drie kepers vergezeld boven van twee bijen met uitgespreide vleugels en beneden een vijfpuntige ster; de kleuren zijn vooralsnog onbekend.

Gezicht op Roosendaal omstreeks 1590¹¹²

men Symon en Jan worden namelijk aangetroffen te Mechelen. Verdergaand onderzoek zal deze veronderstelling wellicht kunnen bevestigen. Een voorbeeld van L.F.W. Adriaenssen: Lucya van Indelve had een bastaard te Mechelen, Roelant van den Daele (†1550), verwekt door ridder Geert van den Daele (E. van Autenboer, *Volksfeesten en rederijkers te Mechelen (1400-1600)* (Mechelen, 1962) 179).

- 112) Rechtsboven de molen die in gebruik was bij de familie Van Innevelt. (Fragment van een kaart van West-Brabant van de landmeter

De schoonvader van Anna Fransse van Innevelt, Jan Sijmonss, heeft als landmeter konnekties gehad met de abdij Tongerlo, want in het jaar 1595 treedt hij als gevolmachtigde op van abt Nicolaes Mutsaerts en andere witheren van de abdij, *deur ordonnantie van de premonstreijt in 't vrijdom van 's Hertogenbossche*, daarbij 168 gemeten land transporterend, gelegen binnen de zeedijk van Nieuw-Gastel, alsook nog 181 gemeten buiten de gorsingen en gronden gelegen buiten de zeedijk van Heerjansland of Nieuw-Gastel.¹¹³

5. Jan Fransse van Innevelt, volgt onder IV-c op pagina 152.
6. Cornelis Fransen van Innevelt is gehuwd geweest, doch de naam van zijn echtgenote is nog niet bekend. Hij had een zoon, Matheus Cornelis van Innevelt, die met zijn neven Johan en François Sijmons Indervelde eveneens bij bedijkingswerkzaamheden betrokken was.¹¹⁴ In 1612 vestte hij Joachim Govaertsen in een zelf gebouwde hofstede, gelegen over de Hoge Brugge onder Roosendaal¹¹⁵, en werd hij voorts als erfgenaam van zijn vader vermeld.¹¹⁶

IV-c. JAN FRANSSSEN VAN INNEVELT was deurwaarder van de Raad van Brabant.¹¹⁷ Hij is geboren omstreeks 1570 en werd op 18 april 1647 te Roosendaal begraven. In 1618 was hij schepen aldaar.¹¹⁸ Hij betaalde in 1630 en volgende jaren de kerk van Roosendaal f 7:4:0 per jaar uit een „huijs, hove, gronde ende erve aende Hoogbrug”, alsook uit een gemet made in de Vucht en een gemet made in de Vroenhoutse Made bij ‘den Steck’.¹¹⁹ Vermoe-

Jan Symonszoon, omstreeks 1590. Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage, Kaartencollectie).

- 113) Streekarchief Nassau-Brabant Zevenbergen, Oud- en Nieuw-Gastel R 394, f 1, 26 juni 1595.
- 114) C. Baars, „De descendentes van Jan Symonsz, landmeter te Gastel, in het bijzonder de tak Indervelden”, *Ons Voorgeslacht*, XXXI (1976) 209.
- 115) Gemeentearchief Roosendaal, R 225, f 66, 27 augustus 1612.
- 116) Gemeentearchief Roosendaal, R 229, f 85.
- 117) Mededeling van L.F.W. Adriaenssen; bronnen: Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1464, f 266^v, 19 april 1617. Charterverzameling, inv. Sassen no 940, 28 januari 1604.
- 118) Gemeentearchief Roosendaal, Armenarchief 1, f 27.
- 119) Abdijarchief Tongerlo, Sectie II, no 868, f 20.

Grafsteen van mr C. A. Oem (1701-1777), geplaatst tegen de zijgevel van de rooms katholieke kerk te Rhoonse Veer. De wapens betreffen de kwartieren:

Oem	Indervelde	van der Steen	van Rijn
Slingelandt	Oem	Oem	van Benschop
de Zee	Innevelt	van Driel	Muijs van Holij
Zoutelande	Bouquet	Bouquet	van Honcoop

Linksonder het kwartier Inneveldt (wapen van Anna Fransse van Innevelt), rechtsonder het kwartier Indervelde.

delijk betrof het zijn woonhuis. Van de abdij van Tongerlo had hij in 1632-1633 de tienden van Calfsdonk gepacht voor *f* 200.¹²⁰ In 1644 maakte hij zijn testament, waarbij zijn wettige kinderen worden genoemd, alsook zijn zoon Peeter als priester en Willem als meier van Essen en Kalmthout.¹²¹ Zijn vrouwen waren achtereenvolgens Maria Gerets, jonkvrouw Sara Jansen Vosbergen en Geertruit de Louwe. Uit het eerste huwelijk:

1. Peeter van Innevelt, geboren omstreeks 1595. Hij werd later priester.
2. Guiliam van Innevelt bezocht het jezuïetencollege te 's-Hertogenbosch en studeerde daarna *artes* aan de pedagogie 'de Burcht' te Leuven, waar hij op 29 oktober 1616 promoveerde tot *artium licentiatus*.¹²² Mogelijk was het de bedoeling dat hij een geestelijk ambt zou gaan vervullen. Van af 1627 is hij bekend als meier van de heerlijkheid Essen en Kalmthout. Hij vervulde dit ambt in dienst van de abdij van Tongerlo.¹²³ Het is niet geheel duidelijk hoe hij dit ambt van de abdij heeft verkregen. Het ligt echter voor de hand dat hierbij de familierelatie met zijn oom en tante, de dijkgraaf Sijmon Janss (Indervelden) en Anna Frans van Innevelt van invloed kan zijn geweest. Immers Sijmon was gemachtigde van de abt van Tongerlo.

Guiliam van Innevelt huwde in november 1639 met Anna Goyaert Mutsaerts uit Meerhout, dochter van Govaert (Goijaert) Jan Mutsaerts en Martina van Hove. Zij overleed op 23 maart 1657 te Essen en werd blijkens het begraafregister van Essen op 26 maart in de kerk van Kalmthout begraven. Zijn huwelijk met Anna Mutsaerts, dat hij op latere, 41-jarige leeftijd sloot, heeft de banden met Tongerlo in ieder geval nog verder verstevigd. Immers de broer van Anna, Gisbertus

120) Abdijarchief Tongerlo, Sectie II, no 353.

121) Gemeentearchief Roosendaal, N 6573.

122) H. Bots, I. Matthey en M. Meyer, *Noordbrabantse studenten 1550-1750* (Tilburg, 1979) 395, no 2456.

123) L. Vercammen, „Noord-Brabantse prominenten in de heerlijkheid Essen-Kalmthout”, in: *West-Brabanders onder elkaar* (Z.pl., 1982) 118. G. Meeusen, „Dorpsambtenaren te Esschen en Calmthout in vroeger tijden”, *Gedenkschriften betreffende de aloude heerlijkheid Esschen-Calmthout-Huijbergen* (1936) 41-46.

Mutsaerts, was prior van Tongerlo en proost van Leliëndaal te Mechelen.¹²⁴

Van de abdij van Tongerlo had Guiliam van Innevelt een groot aantal landerijen onder Essen en Kalmthout gepacht, want zijn naam komt in de cijnsboeken over de periode 1610–1650 regelmatig voor.¹²⁵ In zijn funktie van meier heeft hij zich gedurende de jaren 1634–1641 beijverd voor de wederopbouw van de kerk van Kalmthout.¹²⁶ Tevens was hij voor Kalmthout rentmeester van de prelaat van Tongerlo blijkens een rekening uit 1632–1633.¹²⁷ Te Kalmthout woonde hij in het huis 'de Swaen', dat een brouwerij en herberg was. Hij had 'de Swaen' in 1633 gekocht van Cathelijm Verdijs, weduwe van sekretaris Anthonis Boterpot.¹²⁸ In 1638 verkocht hij 'de Swaen', dan bestaande uit „huijsinge mette brouwerije met ketel, cuip ende coelback” aan Maeijken Peters Bussers, weduwe van Anthoni Guns.¹²⁹ Omstreeks 1640 wordt hij eigenaar van de voormalige bierbrouwerij 'den Hert' te Essen.¹³⁰

Hij stierf te Essen op 26 maart 1649. De grafzerk van Guiliam en zijn vrouw werd in 1949 ontdekt in de vloer van de stal van het voormalige molenhuis te Kalmthout en berust momenteel in het karrenmuseum bij de 'Kiekenhoeve' te Essen.¹³¹ De zerk draagt bovenaan vermoedelijk het alliantiewapen Van Innevelt-Mutsaerts. Het bovenste deel betreft

124) L. Langeweg, *Het geslacht Mutsaerts te Tilburg, 1450–1960* ([Tilburg, 1964]). J.E. Jansen, *Bio-bibliographisch naamboek der voormannen en voorname families der Kempen* (Brecht, 1925) 72.

125) Abdijarchief Tongerlo, Sectie II, no 381, 382.

126) A. Erens, „De heropbouw der kerk van Calmthout”, *Gedenkschriften betreffende de aloude heerlijkheid Esschen-Calmthout-Huijbergen* (1936) 33–40.

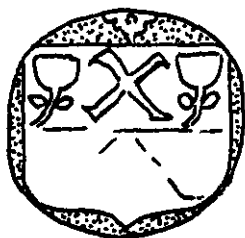
127) Abdijarchief Tongerlo, Sectie II, no 353. No 382, f 14.

128) Gemeentearchief Kalmthout, Schepenakten 3K, f 34, 7 september 1633. Idem 3K, f 53, 5 september 1633.

129) Gemeentearchief Kalmthout, Schepenakten 3L, f 102, 2 maart 1638.

130) G. Meeussen, „Oude hoeven, huizen, erven en geslachten te Essen”, *De Spijcker* (1957) 162.

131) R. Havermans, „Twee oude grafzerken uit de vroegere kerk van Kalmthout”, *Calmthoutania* (1968) 108–111. L. Vercammen, „Twee grafzerken uit Kalmthout”, *De Spijcker* (1981) 39–51.

HIER LEET BEGRAVEN DEN EERSAME
MR GVILLIAM VAN INNEVELT IN SYNE
LEVEN MEYER VAN ESSCHEN ENDE
CALMTHOVT STERF DEN 26 MARTY
1649

ENDE Io^e ANNA MYTSAERTS SYNE
HVYSVROV STERF DE 23 MARTY 1657

BIDT VOOR DE SIELE

Grafzerk van Guillian van Innevelt en Anna Mutsaerts te Essen

Van Innevelt en heeft als afbeelding een teken (huiskruis?) in de vorm van een Sint-Andrieskruis, aan weerszijden vergezeld van een kelkvormige bloem met blaadjes aan de gekromde steel. De kleuren hiervan zijn niet bekend. Het onderste deel, dat jammer genoeg niet goed meer te herkennen is, is waarschijnlijk het Mutsaerts-wapen geweest. De keper daarvan is nog enigszins waar te nemen. Vermoedelijk is dit wapen hetzelfde geweest als dat van Gisbertus Mutsaerts. Deze voerde het Mutsaerts-wapen met op een zilveren veld een rode keper met drie natuurlijk gekleurde mutsaards.

Uit dit huwelijk werden geboren:

- A. Maria van Innevelt, op 26 mei 1640 te Essen gedoopt, overleden te Roosendaal op 10 april 1709. Zij huwde aldaar op 19 oktober 1659 met de apotheker Sebastiaan Laets.
- B. Martina van Innevelt, gedoopt te Essen op 9 januari 1642, begraven te Roosendaal op 5 mei 1694. Zij huwde op 26 december 1661 aldaar met Cornelis Andriess Loncke, griffier van het graafschap Erps-Kwerps.
- C. Joanna van Innevelt werd op 16 augustus 1643 te Essen gedoopt en te Roosendaal begraven op 29 april 1701. Zij huwde voor schepenen van Roosendaal op 19 november 1662 met Richardus Oosters, doctor in de medicijnen, woonachtig te Steenberg.
- D. Frans van Innevelt, te Essen gedoopt op 14 november 1645, werd geneesheer te Roosendaal. Daar is hij, ongehuwd gebleven, op 9 januari 1674 begraven. Destijds was hij de enige te Leuven afgestudeerde arts uit Essen.¹³²
- E. Catharina van Innevelt, gedoopt op 8 juni 1648 te Essen. Zij huwde met Cornelis Crol alias Noremans, wijnhandelaar.

3. Marijken Janssen van Innevelt trouwde met Jan Prins.

Sara Vosbergen werd de moeder van:

4. Jan, te Roosendaal begraven op 19 februari 1625.

Uit het huwelijk met Geertruit de Louwe:

5. Janneken Jan Frans van Innevelt trouwde met Geerit Jans-

132) L. Vercammen, *Wij aan de grens* (Essen, 1989) 66.

sen Heestermans, die in 1657 reeds was overleden, omdat zij dan als zijn weduwe wordt vermeld.¹³³

III-c. JAN JAN MATHEUSSEN VAN INNEVELT trouwde eerst met Maeijken Thonis van der Dong, die omstreeks 1576 overleed. Op 2 maart 1577, vermoedelijk bij gelegenheid van Jans hertrouwen met Tanneken Francken, wordt de voogdij over de vier weeskinderen geregeld. Steven Jan Matheus, zijn broer, werd toeziender. Bepaald werd, dat Jan Jan Matheussen de twee jongste kinderen in de komende twee jaren diende te onderhouden en dat hij alle kinderen 70 ponden diende uit te betalen in vier termijnen. Tot borg wordt onder meer zijn huis en hof gesteld, gelegen te Roosendaal aan 'het Eijnde', genaamd 'den Hencxt'.¹³⁴ De naam van dit huis heeft hij zelfs een keer als achternaam gekregen, want in 1587 wordt melding gemaakt van Jan Jan Matheusse Hencxt.¹³⁵

Blijkens een verklaring van 13 december 1571 was hij biervoerder van beroep. Bij die gelegenheid verklaarde de schoenmaker Herman Michielsen, dat hij nog 12 pond groten Vlaams aan hem schuldig was in verband met geleverd bier.¹³⁶

Op 22 oktober 1577 maakten de echtelieden Jan Jan Matheus en Anna Frans hun testament, daarbij de langstlevende als erfgenaam stellend, onder voorwaarde dat deze de kinderen zal onderhouden en dat de goederen na het overlijden van hen beiden gelijkelijk over de voorkinderen als de mogelijk nog te krijgen nakinderen worden verdeeld.¹³⁷ De voorkinderen:¹³⁸

1. Neelken Jans van Innevelt.
2. Anthonis Jans van Innevelt.
3. Cornelis Jans van Innevelt.
4. Stoffelken Jans van Innevelt.

133) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Raad van Brabant, civiele processen 116, 1657. (Als weduwe figureert zij ook in Gemeentearchief Dordrecht, Oud notarieel archief 118, f 323, 324. – Mededeling van L.F.W. Adriaenssen.)

134) Gemeentearchief Roosendaal, R 213, f 16.

135) Gemeentearchief Roosendaal, R 217, f 12.

136) Gemeentearchief Roosendaal, R 210, f 63.

137) Gemeentearchief Roosendaal, R 213, f 92.

138) Een verdergaand nageslacht van de kinderen van Jan Jan Matheussen van Innevelt is bij de auteur bekend.

Elias te Son en Elias te Strijp

M.J.H. van Dooremolen

Zagwijnstraat 8, 5654 KJ Eindhoven

Soms lijkt het er op, alsof onze voorouders alles in het werk hebben gesteld om een genealogisch onderzoek naar hun familierelatie te bemoeilijken. Als dat zich voordoet wanneer ze zich tooien met dezelfde namen en dan nog in het geval van een niet alledaagse combinatie, kan het onderzoek geleidelijk aan een obsessie worden.

Het begint eenvoudig. Te Son wordt op 26 juni 1700 Hendrick Cornelis Elias begraven. Dat kan een simpel uitgangspunt zijn voor verder genealogisch onderzoek, maar het wordt oppassen als blijkt dat te Strijp bij Eindhoven in maart 1695 eveneens overlijdt *Hendrick Cornelis Elias*.

Als we verder zoeken blijkt de Sonse Hendrick oorspronkelijk Hendrick Cornelis Peters te heten en de Strijpse Hendrick achteraf Hendrick Cornelis Prinse. Het wordt helemaal moeilijk, als beide personen in 1685 te Son-Breugel blijken te wonen. De genealogische puzzel bereikt een hoogtepunt, als we ontdekken dat ze zwagers zijn. Beiden kochten en verkochten te Son en Breugel diverse stukken grond.

De verwarring stijgt ten top, als we in Son terzelfder tijd ook nog Hendrick Cornelis (Scheppers), Hendrick Cornelis (Adriaens) en Hendrick Cornelis (Jacobs) tegenkomen en in Strijp ene Hendrick Cornelis, wiens handtekening sprekend lijkt op die van Hendrick Cornelis Elias, die dan al overleden is.

§ 1. *Elias te Son, Breugel en Nuenen*

De oudste notitie treffen we aan in Son. Daar is Handrick Elias Eelen in 1556 en 1557 eigenaar van grondstukken te Breugel, onder andere op Driedonk.¹

Uit een scheiding en deling te Son op 7 januari 1571 vernemen we, dat Hendrick Elias Eelen getrouwd is met Teuniske dochter wijlen Aert Franssen. Zij erven samen met Meriken Aert Franssen het „woonhuijs metten verrekes kooij” etc., alwaar Dingen Aert

1) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Son R 16, f 19^v, 1556; f 26, januari 1557.

Franssen nu tegenwoordig in is wonende, gelegen 'tot Bockt' onder Son. Mede-erfgenamen zijn Antonis en Frans Aert Franssen.²

Hendrick Elias Eelen wordt nog genoemd in 1623, als hij samen met zijn familieleden Meriken Antonis Aertsen (ook macht hebbende van haar man), Frans Aertsen en Geraert Antonis een akkoord sluit.³

Op 17 mei 1575 verkoopt Eel Elias Elen een jaarlijkse rente van 12 gulden aan mr Gielis „uijt huijs, hof en hopvelt”, gelegen in de parochie van Breugel.⁴ Eveneens in 1575 worden genoemd: Peeter Peeters van Heester en Eel Elias Eelen, „hebben erffelijck gescheijden en gedeijlt eenen beempt, geleghen binnen der prochiën van Brogel”.⁵

Genoemde Elias Elie Elias wordt in het cijnsboek van Son en Breugel van 1572 vermeld als eigenaar van grond in Breugel, waarbij ook de naam van Gijsbert Willem Morscen is geschreven.⁶ Deze Gijsbert was waarschijnlijk na Elias Elen eigenaar van de grond.

Te Nuenen wordt op 22 september 1606 genoemd Elias Elen van Selst, man van Marijken, wanneer hij twee jaarlijkse renten opdraagt aan Peter Hendricx.⁷

Jaren later, in 1651, verheft Wouter, een van de zonen (zoals verderop zal blijken) van Elias Lenarts, een stuk akkerland (4 lopen groot), gelegen te Son, hem voor de helft aangekomen bij de dood van Marijken Aert Franssen zijn moeder, de andere helft door aankoop van Jacob Petersen.⁸ Wouter komt ook voor als Wouter Elias Elen⁹, zodat we mogen aannemen, dat de namen Elias Elen en Elias Lenarts op dezelfde persoon betrekking hebben.

Als dat zo is, kunnen we konkluderen dat Eel Elias Elen (mogelijk dezelfde als Elias Elen van Selst) getrouwd was met Meriken

2) Gemeentehuis Son, Oud Administratief Archief 522, 7 januari 1571.

3) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Son R 15, maart 1623.

4) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Son R 17, 17 mei 1575.

5) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Son R 17, 1574-1575.

6) Gemeentearchief Helmond, cijnsregister Son-Breugel (inv. 134), no 204, 208, anno 1572.

7) Streekarchief Eindhoven, Nuenen R 18, f 153^v, 22 september 1606.

8) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Raad van Brabant 1130, f 186, 6 mei 1651.

9) Gemeentehuis Son, Oud Administratief Archief 305, f 67, 1648.

Aert Franssen en dat Hendrick Elias Elen getrouwd was met Teunissen, zuster van Mariken. Ongetwijfeld waren Hendrick Elias Elen (of Leonaertssen) en Eel Elias Elen broers. Misschien hadden ze nog een broer: Frans Elias Eelen, genoemd in 1631.¹⁰

§ 2. *De familie Elias te Son en Strijp*

I. ELIAS LENARDTS, mogelijk dezelfde als Elias Elen van Selst, overleden na 20 april 1617 en voor 12 juni 1627, trouwde met Marijken Aert Franssen. De cijnsboeken van Son en Breugel melden, dat 'Leonardus Elia Leonardi' eigenaar was van een „huijs, hoff ende aengelegghen erfenissen aent kesken, groot omtrent vier lopensaet”.¹¹ Na 1643 blijkt dat Wouter, Cornelis en Henrick, kinderen van Elias Leonardts, bij successie na Lenardt Elias Leonardts eigenaars zijn van dit huis.¹² De familie Eliassen komt ook voor in een akte uit 1644. Dan wordt te Nuenen een obligatie verkocht aan Cornelis Eliassen door de volgende erfgenamen van Elias Eelen van Selst:¹³ Lenart Cornelis, Cornelis Geraerts, Jan Dircx van Seelandt voor zijn broer en zuster, Frans Joosten en Lenart zijn broer, —mede voor de kinderen van Frans Peters—, Hendrick Eliassen, Wouter en Cornelis zijn broers, Adriaen Hendricx en Dierck zijn broer, mede zich sterk makende voor Jenneke hun zuster, Willem Dierck Aerts en Peter zijn zwager wonende te Schijndel, Hendrick Niclaessen en Jenneke zijn zuster met haar man Andries Driessen en Hendricxken zijn zuster, Gijsbert Willem Morscen.

Elias Leonaertsen had dus minstens vier zonen:

1. Lenart Elias Lenarts, ook genaamd Lenart Eelkens. Hij was getrouwd met Lijsbeth Michiels, bij wie hij kinderen kreeg; allen overleden te Breugel voor 17 januari 1638.¹⁴
2. Cornelis Elias Lenarts, volgt onder II-a op pagina 162.

10) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Son R 92, 1631.

11) Gemeentearchief Helmond, cijnsregister Son-Breugel (inv. 134), no 51, anno 1572.

12) Gemeentearchief Helmond, cijnsregister Son en Breugel (inv. 149), f 93, no 51, anno 1643-1677.

13) Streekarchief Eindhoven, Nuenen R 30, f 51^v, 7 februari 1644.

14) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Son R 15, 17 januari 1638.

3. Wouter Elias Lenarts, volgt onder II-b op pagina 171.
4. Hendrick Elias Lenarts, volgt onder II-c.
5. Mariken Elias Lenarts wordt in 1635 genoemd met haar mombber Wouter Elias.¹⁵

II-a. CORNELIS ELIAS LENARTS wordt genoemd in een mombberrekening uit 1624, als Jan Peter Tijssen belooft hem *f* 25 te betalen.¹⁶ Hij bezat grond in het Breugelse Broek bij de Esdonckse dijk. Belendende percelen behoorden aan onder meer Wouter Elias Lenaardts en Cornelis Geraerts van Gemert.¹⁷ De laatste blijkt ook tot de familie te behoren, want hij was de man van Lijsken dochter Cornelis Lenart Elen.¹⁸ Hij komt dan ook voor in de reeds genoemde akte over de verkoop van een obligatie. Deze laatste Cornelis wordt genoemd als „Cornelis soone Lenaert Eelen tot Gemert, vuijt huijs en hoff ende aengelegghen erfkens, groot omtrent thien loopensaets, gelegghen onder Roij op Sweenbergen”¹⁹ (later Zwijsbergen, op de grens van Sint-Oedenrode en Son). Cornelis Lenaerts Eelen zou een broer kunnen zijn van Elias Lenarts (Eelen). Mogelijk had Cornelis Lenaerts nog een zoon Geraert en een dochter Maria.²⁰ De in de eerder genoemde akte uit 1644 vermelde Lenart Cornelis vinden we eveneens in Gemert terug als Lenaert Cornelis Seelants (hij is er president of voorschepen). Ook woonde daar de genoemde Jan Dircx van Seelant met zijn broer Peter en zijn zuster Luijtjen.²¹ Cornelis Elias was op 7 september 1656 de gewezen man van Marijke Hendrick Anthonisse.²² In 1660 worden hij, zijn broer Wouter en zijn neef Jan Hendrick Elias „afgegane borgemeesters” van

15) Streekarchief Eindhoven, Eindhoven R 1875 (nieuwe nummering), 30 juli 1675.

16) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Son R 92, 29 april 1624.

17) Gemeentearchief Helmond, cijsregister Son-Breugel (inv. 149), f 97, anno 1643-1677.

18) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Raad en Rentmeester-Generaal der Domeinen 188, f 24, 1641-1647.

19) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Raad en Rentmeester-Generaal der Domeinen 189, f 41, 1646-1651.

20) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Gemert R 115, 4 september 1637.

21) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Gemert R 118, 17 februari 1650.

22) Streekarchief Eindhoven, Nuenen R 31, f 122', 7 september 1656.

Breugel genoemd.²³

Uit het huwelijk van Cornelis en Marijke werden verschillende kinderen geboren, onder wie Hendrick Cornelis Elias, die volgt onder III-a op pagina 163.

III-a. HENDRICK CORNELIS ELIAS te Strijp is dezelfde als de in de inleiding genoemde Hendrick. Om iets meer over hem te weten te komen, is het noodzakelijk uitgebreidere gegevens te onderzoeken. Voor een goed begrip van de situatie kijken we eerst naar een boedelscheiding op 10 februari 1685.²⁴ Daarin worden genoemd als kinderen en erfgenamen van Jan Wouters van Kemmenaijen en Mechelina Peter Joosten van Alphen:

- Hendrick Cornelis Elias als man en momber van Jenneke Jansen Wouters.
- Hendrick Cornelis als man en momber van Josina Jan Wouters.
- Aert Jan Wouters.

Hierbij krijgt Hendrick Cornelis Elias onder meer een stuk land, omtrent 3 lopense groot, gelegen ter plaatse genoemd 'den Driehoek', een akker teulland van 2 lopense, gelegen 'op Kemenaeijen' en een groesveld in 'de Vloet'. Hendrick Cornelis krijgt onder meer een akker teulland, groot 1 lopense en 3 „spijntsael", gelegen in 'de Vloet', en een akker teulland 'op Kemmenaijen', belendend onder anderen Hendrick Cornelis Peters selver. We zien dus, dat Hendrick Cornelis ook voorkomt onder de naam Hendrick Cornelis Peters. Was het daarbij maar gebleven, dan zou er geen onduidelijkheid kunnen ontstaan, maar nu vinden we in 1695 een verklaring van Geerart Cornelis Peters, die zegt dat Hendrick Cornelis Elias zijn broer is, en ze hebben ook nog een zuster Maria Cornelis.²⁵ Als Geerart Cornelis Peters geld leent, staan Hendrick Cornelis en Antonij Janssen van de Hurck borg.²⁶ Genoemde Gerrit Cornelis komt in 1707 voor onder de naam Gerrit Cornelis Elias, maar daarna voeren hij en zijn kinderen de naam

23) Gemeentehuis Son, Oud Administratief Archief 670, 24 juni 1660.

24) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Son R 20, 10 februari 1685.

25) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Son R 22, f 41^v, 2 maart 1695. R 102, 2 maart 1695.

26) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Son R 22, f 32, 5 maart 1694.

Elias niet meer.²⁷

Daarmee hebben we een tweede Hendrick Cornelis Elias en als zodanig is de echtgenoot van Josijn Jan Wouters ook later bekend. Het is dus moeilijk om bij het aantreffen van de naam Hendrick Cornelis Elias vast te stellen over welke persoon het gaat.

Nu wordt door Hendrick Cornelis Elias (die zijn naam voluit, in forse letters onder de akte zette) op 28 jannari 1667 het huis met schuur, akkerland, groes en weilanden te Breugel, waarin hij woont, voor acht jaar verhuurd aan Antonij Jan Sanders.²⁸ Deze kennen we ook als momber over de kinderen van Wouter Elias Lenarts. Waarschijnlijk gaat de hier genoemde Hendrick Cornelis Elias uit Breugel weg.

In het cijnsboek van Son en Breugel, aangelegd na 1677, vinden we de volgende notitie: „Hoijvelt in Breugelse Broeck 4 lops” (...), in bezit van [eerst] Hendrick zoon Cornelis Elias Lenarts, [vervolgens] de zes kinderen van Hendrick Cornelis Elias Lenarts en [ten slotte] Hendrick Hendrick van Lieshout.²⁹ De vermelding van de zes kinderen blijkt de sleutel te zijn, want op 7 april 1695 maakt Hendrick Cornelis Eliëns, weduwnaar van Anneken Jansen, wonende te Strijp bij Eindhoven, zijn testament.³⁰ Hendrick kon geen handtekening zetten „door sijn sware siekte”. Hij had kennelijk wel leren schrijven en een vergelijking met de handtekening onder het huurkontraakt van 1667 zou dan een volledig bewijs zijn geweest. In het testament worden zijn vier jongste kinderen genoemd, bij hem woonachtig, met name Isabella, Joan(nes), Goort en Elias Hendricx, en twee andere kinderen, gekomen tot de huwelijks staat. Een van hen is Maria, gehuwd met Peter Jans, waaruit een zoon Cornelis.

Dat het hier niet gaat om Hendrick Cornelis Elias, de echtgenoot van Josina Jan Wouters uit Son, is duidelijk, want die heeft (zoals verderop blijkt) slechts twee eigen kinderen. Dat het wel gaat over de andere Hendrick Cornelis Elias blijkt uit boven-

27) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Son R 2, f 34^v, 1707.

28) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Son R 19, 28 januari 1667.

29) Gemeentearchief Helmond, cijnsregister Son-Breugel (inv. 154), f 97, no 72, anno 1677-1756.

30) Streekarchief Eindhoven, N 1243, 7 april 1695.

staande notitie uit het cijsboek en uit de nu volgende gegevens.

Te Strijp trouwen op 14 september 1692 Peter Jansen (van Strijp) en Maria Hendricx (van Breugel, woonachtig te Strijp). Zij krijgen te Strijp kinderen, van wie Isabella Hendrickx en Jan Hendricx doopheffers zijn. De vader heet dan Peter Jansen Vrients. Maria Hendricx uit Breugel is misschien samen met haar ouders naar Zeelst of Strijp verhuisd. Dat is niet zo onwaarschijnlijk gezien de eerder genoemde verhuur (in 1667) van het huis van Hendrick Cornelis Elias te Breugel. Hendrick zal toen ergens anders zijn gaan wonen.

In dit verband wijzen we op de verpondingsregisters van Strijp. Daarin komt het gezin van Hendrick Cornelis Elias voor van af minstens 1689. In 1691 worden genoemd: Hendrick Cornelis Elias, zijn vrouw Anna, de kinderen Peter, Wouter, Jan, Elias, Mari en Isabel (vier boven en vier onder de 16 jaar oud).³¹ In 1695 wordt Goort genoemd in plaats van Wouter.

Te Eindhoven leggen Hendrick Jans Eliëns en Aert Jan Wouters (respektievelijk te Blaarthem en te Son woonachtig) op 13 april 1695 de momber-eed af over de onmondige kinderen van wijlen Hendrick Cornelis Eliëns en Anna.³²

Op 14 juni 1695 geeft Peter Hendrick Eliëns te Breda volmacht aan Aert Jansen te Son en Hendrick Jansen te Blaarthem om uit zijn naam het sterfhuis van zijn vader Hendrick Cornelis Eliëns te Strijp te 'effenen'.³³ Deze Peter Hendricks is te Strijp getrouwd en dan wordt hij vermeld als 'jongman' van Son, wonende te Strijp, zodat daarmee de herkomst van het gezin van Hendrick Cornelis Elias vrijwel vaststaat.

Op 2 december van datzelfde jaar verkopen de volgende personen de roerende goederen van Hendrick Cornelis en zijn huisvrouw Anna Jansen: Peter Jansen, Peter Hendricx, Aert Jan Wouters (Son) en Hendrick Jansen (Blaarthem), de laatste twee als mombers van de onmondige kinderen van wijlen Hendrick en Anna.³⁴ Kopers zijn onder meer Hendrick Cornelis uit Son (!),

31) Streekarchief Eindhoven, Oud Administratief Archief Strijp 244-248, 1691-1696.

32) Streekarchief Eindhoven, Eindhoven R 141, 13 april 1695.

33) Streekarchief Eindhoven, N 1243, 14 juni 1695.

34) Streekarchief Eindhoven, Eindhoven R 620, 2 december 1695.

Peter Hendricx de zoon, Elias Hendricx de zoon, IJsabel Hendricx, Jan Hendricx Eliaes (dat was dus de neef uit Son van de overleden Hendrick Cornelis; hij kocht de hond) en Peter Jansen Vrients de zwager. Ook verkopen in juli 1695 dezelfde de schaar te velde te Strijp. In de akte wordt dan ook genoemd Claes Jan Thomas, gehuwd met IJsabella Hendricx.³⁵

Op 17 januari 1696 verkopen de kinderen van wijlen Hendrick Cornelis en Anna Jansen percelen aan de volgende personen:³⁶

- te Strijp een perceel aan Adriaen Janssen Penninx;
- te Son een akker aan Goort Adams (in *margin*e wordt door Jan Aerts, zoon van Aert Jan Wouters te Son, in zijn leven momber van de onmondige kinderen van Hendrick Cornelis Eliëns, procuratie hebbende van zijn moeder Jenneken Aerts, verklaard dat hij van de betaling voldaan is. De datum van de kwijting is 2 juli 1705);
- te Son een stuk land aan Gijsbert Fransen te Son;
- te Son een weiveld op 'Kemmenaijen' aan Aert Jan Wouters;
- te Strijp een weiland aan Aert Simon Maes;
- te Nuenen een beemd aan Rogier Wijnands te Eindhoven;
- een huis te Breugel, waarin dan Aert Teunis woont, met de wei- en zaailanden groot 20 lopen, aan Hendrick van Lieshout te Breugel.

De laatste post laat weinig twijfel meer bestaan over de herkomst van de Strijpse Hendrick Cornelis Elias: hij verhuurde immers in 1667 zijn huis te Breugel aan Antonij Jan Sanders. Mogelijk is Aert Teunis diens zoon. Ook Hendrick van Lieshout kennen we: hij was koper van een hooiveld van de zes kinderen van Hendrick Cornelis Elias.²⁹ Hendrick Cornelis bezat dus grond op alle plaatsen waar de naam Elias voorkwam!

Op 4 maart 1698 transporteert Aert Jan Wouters een obligatie van f 100 aan Jan, Goort en Elias, kinderen van Hendrick Cornelis Eliëns, van wie comparant momber is. Op 11 november 1704 is de obligatie gecasseerd, waarvoor Elias Hendricx tekent.³⁷ Eveneens

35) Streekarchief Eindhoven, Eindhoven R 632, 22 juli 1695; 25 juli 1695.

36) Streekarchief Eindhoven, Eindhoven R 56, f 236^v, 17 januari 1696; f 245, 31 januari 1696.

37) Streekarchief Eindhoven, N 1239, 3 mei 1689; 3 maart 1698; 11 november

op 4 maart 1698 wordt nog een obligatie van f 300 aan dezelfde personen getransporteerd. Op 22 januari 1703 verklaart Goort Hendrick Elias, wonende te Strijp, dat hij van deze obligatie voldaan is.³⁸ In 1700 worden de mombers van de onmondige kinderen van Hendrik Cornelis Elias en Anneke Jansen zaliger nog genoemd, als zij f 100 tegoed hebben uit een hypotheek op het huis 'de Swarte Leeuwkens' te Eindhoven aan de Rechtestraat.³⁹

De meermalen genoemde Aert Jan Wouters is Aert Jan Wouters van Kemenaijen, de broer van Jenneke en Josijna. De voor de hand liggende vraag wat dan wel de Sonse Aert Jan Wouters van Kemenaijen bewogen heeft om in Strijp momber te zijn van de kinderen van Hendrick Cornelis Eliëns kan maar een antwoord opleveren: de moeder van de onmondigen was Jenneken Jan Wouters van kemenaijen, mogelijk dezelfde als Anna Janse. Zij was de zuster van Josijna, die zoals we zagen met Hendrick Cornelis Elias was getrouwd. De gezien de identieke namen ogenschijnlijk voor de hand liggende familierelatie tussen de Strijpse en Sonse Hendrick Cornelis Elias ontbreekt; zij zijn zwagers, meer niet.

Op 2 juni 1708 bedanken Jan Hendricx, Goort Hendricx en Elias Hendricx, kinderen van wijlen Hendrick Cornelis Elias en wijlen Anna Hendricx, hun gewezen mombers Aert Jan Wouters en Hendrick Janssen.⁴⁰ De momber Hendrick Janssen Eliëns is ongetwijfeld een achterneef van Hendrick Cornelis Eliëns, waarschijnlijk de zoon van Jan Hendrick Elias.

Te Zeelst wordt op 24 november 1682 gedoopt *Elias filius Henrici Prince et Anna*. De naam Prins wordt duidelijk, als we in 1670 in Son lezen over Hendrick Cornelis alias Prins, gebruiker van zijn kempke bij het huis van Marten Peters.⁴¹ Dit stond te Son in de 'Bocter straet'. De naam komt al eerder voor, want bij de landopmeting in Son rond 1652 wordt de 'Helmontssen beempt' geregistreerd, die eerst eigendom was van Wouter Elias en later van Hendrick Cornelis Prins, en waarvan Tonij Jan San-

1704.

38) Streekarchief Eindhoven, N 1239, 10 maart 1693; 3 maart 1698; 22 januari 1703.

39) Streekarchief Eindhoven, Eindhoven R 61, f 220, 30 maart 1700.

40) Streekarchief Eindhoven, N 1246, 2 juni 1708.

41) Gemeentehuis Son, Oud Administratief Archief 574, 23 april 1670.

ders de gebruiker is.⁴²

Isabella Hendrick Prinsen, weduwe van Nicolaes Jan Thomas, wonende te Woensel, legateert in haar testament op 15 februari 1739 aan Anneke Elias Prinsen haar nicht, Govert Hendrik Prinsen haar broer, Elias Hendrik Prinsen haar broer, Hendrik Peeters te Breda haar neef en aan Cornelis en Elisabeth Vrients te Strijp, haar neef en nicht.⁴³

Zo komen we dan toch bij een vervolg van de genealogie Elias, nu te Strijp: Hendrick Cornelis Elias (Eliëns) alias Prins, ook genaamd Hendrick Prinsen, zoon van Cornelis Elias Lenarts, trouwt met Anna Jansen. Hij overlijdt te Strijp tussen 7 en 13 april 1695. Na 1693 was hij weduwnaar geworden. Uit dit huwelijk:

1. Peter Hendrick Elias is sinds 1695 burger en linnenwever te Breda. Daar overlijdt hij op 28 juni 1704. In eerste echt trouwt hij (als geboortig van Son en woonachtig te Strijp) te Strijp op 3 februari 1692 (ondertrouw te Eindhoven op 6 januari 1692) met Marijke Matthijssen, jonge dochter van Strijp. Te Breda hertrouwt hij op 12 november 1694 (ondertrouw te Eindhoven in november 1694, katholiek huwelijk te Breda op 7 november 1694) met Fenneke Willems van Oldenseel, later Fenneke Willems Bennekringh en Benningh genoemd en vermoedelijk geboortig van Oldenzaal. Te Breda is zij tussen 5 februari en 24 september 1711 overleden. Met Peter had zij gewoond aan de oostzijde van de Nieuwenweghe achter 'de Vlassack'. Uit het eerste of tweede huwelijk:

A. Hendrick, woont in 1695 te Breda.

Uit het tweede huwelijk:⁴⁴

- B. Hendrick Pieter Elias, te Breda gedoopt op 6 maart 1697. Hij wordt in het testament (1711) van zijn moeder Venneken Willemsen, weduwe van Pieter Hendrick Elias, als enige van haar kinderen genoemd.⁴⁵
- C. Maria, te Breda gedoopt op 1 oktober 1698.
- D. Willem, tweelingbroer van de vorige, vermoedelijk jong

42) Gemeentehuis Son, Oud Administratief Archief 874, 1652.

43) Streekarchief Eindhoven, N 1272, no 4, 15 februari 1739.

44) Op 28 mei 1701 sterft te Breda een kind van Peter Elias.

45) Gemeentearchief Breda, N 572, f 41, 5 februari 1711.

gestorven.

E. Maria, te Breda op 27 november 1699 ten doop geheven door Joannes Elias.

2. Maria Hendrick Cornelis, geboren te Breugel, trouwt als Maria Hendricx op 14 september 1692 te Strijp met Peter Jansen Vrients.
3. Isabella Hendrick Cornelis trouwt tussen 7 april en 25 juli 1695 met Nicolaas Jan Thomas te Woensel.
4. Wouter Hendrick Cornelis (onder voorbehoud).
5. Elias Hendrick Elias, ook genaamd Elias Hendrik Prinsen en Elias Eliëns, waarschijnlijk gedoopt te Zeelst op 27 februari 1682 als Elias, zoon van Henrick Prince en Anna. Hij trouwt eerst met Elisabeth Jansen⁴⁶ en vervolgens (ondertrouw te Eindhoven op 9 november 1726) met Jenneke Adriaans van Trigt, geboren en wonende te Strijp. Gezien de aanschaf van een doodskest voor de vrouw van Elias Prince in 1736⁴⁷ overlijdt zij in dat jaar. Elias hertrouwt te Boxtel op 19 juli 1739 (ondertrouw aldaar op 4 juli 1739, katholiek huwelijk aldaar op 7 mei 1739) met Jenneken Jan Sijmens van Gestel, weduwe van Jan Teunisse van Erp; hij is dan 52 jaar oud, zij 54 jaar. Uit het eerste huwelijk:
 - A. Anna Prince, te Strijp op 15 augustus 1722 gedoopt met Isabella Hendricx Prinse uit Woensel als getuige. Op 12 februari 1741 trouwt zij als Anna Elias Prince uit Woensel met Rutger van der Loo.
 - B. Jan, te Strijp gedoopt op 4 maart 1724, Godefridus Eliëns is zijn peter. Bij de doop van het eerste kind van zijn zus Anna in 1742 is Joannes Princen doopheffer.

Uit het tweede huwelijk:

- C. Cristina, gedoopt op Strijp op 14 november 1727, doopheffer Peter Vrients.
- D. Hendrik Princen.⁴⁸ Bij de doop in 1748 van een kind van Anna Prince is Hendrik Princen doopheffer. Misschien

46) Streekarchief Eindhoven, N 1261, no 20, 23 november 1726.

47) Streekarchief Eindhoven, Oud Administratief Archief Strijp 1418, 1736/37.

48) Streekarchief Eindhoven, N 1266, no 28, 17 juli 1739. Oud Administratief Archief Strijp 270, 1736/37.

is hij onder deze naam verder door het leven gegaan.

6. Jan Hendrick Cornelis, geboren voor 1691, onmondig in 1698, meerderjarig in 1708, komt in 1704 te Breda voor in een testament van Fenneken Willems als haar zwager Jan Hendriks Elias en woont daar dan waarschijnlijk ook.
7. Goort Hendrick Elias (Eliëns), onmondig in 1698, meerderjarig in 1708, is mogelijk degene die op 24 november 1679 te Zeelst is gedoopt als zoon van Hendrik Cornelis en Johanna. Hij is te Strijp begraven op 5 april 1746. Op 3 maart 1710 delen de kinderen van Dirck Corstiaens en Margriet Jans van de Greef de nalatenschap van hun ouders, in leven wonende te Strijp. Een van hen is Feijken Dircx, dan getrouwd met Goort Hendrick Elias.⁴⁹ Zij was te Strijp gedoopt op 9 november 1671.⁵⁰ Goort hertrouwt te Zeelst op 24 februari 1715 (ondertrouw op 9 februari 1715) met Woutrijn Wouters, geboren te 'Roij' en woonachtig te Zeelst. Op 12 februari 1730 trouwt hij ten derden male, nu te Woensel, als Godefridus Eliëns, met Anna Peeters. Voor 1730 komt hij in de verpondingsboeken van Strijp voor als Goort Henricx met Woutrien de vrouw en Grietje en Anneke de kinderen; na 1730 staat hij genoteerd als Goort Hendricx en Goort Eliëns met Anneke de vrouw en Margriet de dochter.⁵¹ Het huishouden woonde in het gehucht 'de Hurck' onder Strijp, dat grenst aan Zeelst. Uit de eerste echt:
 - A. Anneke Goort Elias, gedoopt te Strijp op 4 oktober 1704 (meter is Elisabeth, mogelijk Isabella Hendricx). Zij treedt te Eindhoven op 10 november 1731 in ondertrouw met Peter Teunissen, dat is Peter Thomas Schepers.⁵²
 - B. Margriet Goort Elias, te Strijp op 10 augustus 1708 geboren, de vont geheven door Joannes Hendricx. Op 31 augustus 1743 treedt zij te Eindhoven in ondertrouw met de wed. wnaar Antonius Wouters.

49) Streekarchief Eindhoven, N 1246, 3 maart 1710.

50) Streekarchief Eindhoven, Oud Administratief Archief Strijp 253, 1704/05.

51) Streekarchief Eindhoven, Oud Administratief Archief Strijp 257, 1716/17.

Idem 263, 1724/25. Idem 265, 1730/31. Idem 269, 1734/35.

52) Streekarchief Eindhoven, Eindhoven R 333, f 31^v, 3 mei 1735.

Uit het tweede huwelijk:

C. Henricus, te Strijp gedoopt op 26 juli 1717 (doopgetuige: Elisabeth Peter Vrients), waarschijnlijk jong overleden.

II-b. WOUTER ELIAS LENARTS draagt op 30 april 1652 grond te Son (4 lopen land ter plaatse 'Hese') over aan Jan Anthonis Gijsberts.⁵³ Hij is begin augustus 1662 te Breugel overleden. Mombers over zijn kinderen zijn op 1 juli 1666 Jan Hendrick Elias en Joost Laureyssen.⁵⁴ Bij zijn vermelding in 1700 als gewezen eigenaar van een akker te Breugel aan 'het Hofke' is sprake van zijn drie kinderen.⁵⁵ Een jaar eerder hebben zij als Anthonij Wouter Elias en Lijsken Wouter Elias, de laatste geassisteerd met haar momber Anthonij Sanders, aan Lambert Jaspers te Breugel een huisplaats en 3 lopen teulland verkocht, gelegen te Breugel ter plaatse 'in 't Kesken, d'een sijde de Keskenstraet', en dan nog diverse akkers en beemden, alles geërfd van hun ouders.⁵⁶ De kinderen van Wouter zijn:

1. Huijbertjen Wouter Elias, gehuwd met Andries Claessen⁵⁷, in 1681 woonachtig te Driel. Haar broer en zuster verkochten in 1700 een van haar geërfd weideveld te Breugel.⁵⁸
2. Anthonij Wouter Elias, volgt onder III-b op pagina 171.
3. Lijsken Wouter Elias, in 1699 woonachtig te Driel.

III-b. ANTHONIJ WOUTERS (ELIAS) trouwt te Driel op 13 maart 1681 (ondertrouw op 19 februari) als 'jongman' van Breugel met Margriet Jacobs Suermond, hertrouwt daar op 30 december 1684 (ondertrouw op 14 december) met Engelken Peters, weduwe van Frans Willemsz, en trouwt ten derden male te Driel op 24 februari 1689 (ondertrouw op 9 februari) met Cathalijn Hendricks Schilders. Uit het eerste huwelijk:

1. Wouter Antonis van Breugel is op 1 augustus 1681 te Driel

53) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Raad van Brabant 1128, 30 april 1652.

54) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Son R 19, 1 juli 1666.

55) Gemeentearchief Helmond, cijsregister Son-Breugel (inv. 149), f 110, 1643-1677. Idem inv. 154, f 94, 1677-1756.

56) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Son R 22, f 83, 29 december 1699.

57) Gemeentearchief Helmond, cijsregister Son-Breugel, inv. 154, no 153, 1677-1756.

58) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Son R 22, f 100, 8 december 1700.

gedoopt en trouwt daar op 1 juni 1705 met Maria Rijcke Lansdael. Hun kinderen:

- A. Antonius van Breugel, te Driel gedoopt op 13 augustus 1706 en daar op 2 april 1762 begraven.
 - B. Dymphna Wouters van Breugel, te Driel gedoopt op 19 mei 1708, trouwt aldaar op 24 november 1748 met Nicolaes van Velddriel en is er begraven op 19 juli 1771.
 - C. N, geboren in 1709.
 - D. Rijk van Breugel (Richardus), te Driel gedoopt op 3 maart 1711 en daar op 23 januari 1754 begraven.
2. Jacobus, gedoopt te Driel op 13 september 1682.

Uit het derde huwelijk:

3. Henricus, gedoopt te Driel op 27 januari 1690.
4. Dochter, geboren in september of oktober 1696.
5. Gertrudis, gedoopt te Driel op 10 november 1700.

(Wordt vervolgd)

De erfgenamen van heer Ghysel Back

Drs L.F.W. Adriaenssen
van der Hoopstraat 85^{III}, 1051 VD Amsterdam

De hier volgende erfgenamen van heer Ghysel Back stammen van twee dochters¹ en twee kleindochters van zijn zus Geertruyt Henrick Back, de vrouw van Wouter Wouter Metten te Hilvarenbeek.

§ 13. Van den Wouwer - Van den Heuvel

I. KATHELYN GHYSBRECHT WOUTER METTEN trouwde met Jan van den Wouwer², schout van Tilburg. Hij was een zoon van Jan

-
- 1) Eerder gepubliceerde archiefbronnen bij L.F.W. Adriaenssen, „De boom van Vermetten gesnoeid en gerooid. Bijdrage tot de stambomen van de families Metten, Van Riel en Vermetten”, *De Brabantse Leeuw*, XXVI (1977).
 - 2) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1276, f 172, 11 mei 1507. R 1278, f 225, 2 december 1508. R 1279, f 465, 5 september 1509. Gemeentearchief Tilburg, R 271, f 89^v, 27 februari 1521. R 273, f 32, 14 januari 1526. R 274, f 66^v, 19 januari 1529. Algemeen Rijksarchief Brussel, Rekenkamer

de Brabantse Leeuw, jrg. 40, afl. 3

Peters van den Wouwer³ en van Cathelyn Aerts die Loe. Jan liet zich in 1526 of 1527, als weduwnaar, tot priester wijden. Op 8 november 1538 is hij te Tilburg overleden. Zijn en Kathelyns kinderen waren:⁴

1. Jan van den Wouwer⁵ werd in 1530, dertien jaar oud, begiftigd met een van de twee kapelanieën van het Bacx-koorke in de collegiale Sint-Janskerk te 's-Hertogenbosch. Hij studeerde in 1540 aan de prestigieuze rechtenfakulteit van de universiteit van Orléans. Het jaar daarop verwierf hij een tweede erfdeel van heer Ghijsel Back: de cantonij van Hilvarenbeek. In 1556 of 1557 is meester Jan overleden.
2. Anna Jans van den Wouwer, in 1538 nog ongehuwd, trouwde met de schout van Hilvarenbeek: Jan Laureys Sgreven.⁶ Deze kwam uit Oisterwijk, waar zijn vader Lauwereyns Wouter Sgreven schepen was. In eerste echt trouwde Jan met Cathelyn Cornelis Heymericx. Zijn derde vrouw werd Adriane Merten Henrich Stynen⁷, weduwe van Dyrck Matthys, afkomstig uit Breda of de baronie. Anna van den Wouwer had via haar moeder van haar oom Wouter Ghysbrechts Metten een huis aan de Gemene Plaats te Hilvarenbeek geërfd. Zij

13026, rekening Kerstmis 1480 - 3 november 1481.

- 3) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1260, f 66^v, 1490/91, vermeldt de broers Henrick en Jan Peter Jan Claess van den Eynde alias van den Wouwer.
- 4) Gemeentearchief Tilburg, R 274, f 19, 2 mei 1528. R 279, f 1, 2 maart 1531. R 285, f 38, 5 februari 1538. R 617, f 16, 2 maart 1527. Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1324, f 9^v, 21 oktober 1535. Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 23, f 173, 16 februari 1527. R 25, f 117^v, 7 november 1551.
- 5) L.F.W. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog en onder de generaliteit. Sociale en economische geschiedenis van een Kempen's dorp tussen 1400 en 1800* (Amsterdam, 1987) 156, 163, 267, 300, 371.
- 6) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1381, f 464, 10 maart 1562. Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 25, f 262, 9 mei 1554; f 279^v, 8 juni 1554. R 26, f LVIII, 24 november 1561; f LIII^v, 20 maart 1562. R 27, f 132^v, 24 december 1566; f 17, 30 januari 1567; f 27^v, 9 juni 1567. C. Robben, „Opmerkingen over de beurzen van Mr. Aert Swaens”, *De kleine Meijerij*, XVII (1964) 68, 69. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 289, 300, 371.
- 7) Gemeentearchief Breda, R 768, f 117^v, 10 februari 1568.

had twee kinderen:

- a. Kathelyn Jan Laureys Sgreven trouwde met Cornelis Jan Schilders.⁸ Deze was een zoon van Jan Servaes Schilders, stadhouder van Hilvarenbeek en stadhouder van de kwartierschout van Oisterwijk, en van jonkvrouw Maria van Huyquesloot, die de omwaterde huizing 'de Clossenborch' in de Koestraat bewoonden. Cornelis zat op de Latijnse school te Hilvarenbeek, ging in 1556 naar de broeders des Gemenen Levens te Utrecht en schreef zich het jaar daarop als student in aan de universiteit van Leuven. Hij behaalde geen academische titel. Te Hilvarenbeek werd hij herbergier in 'de Swaen' aan de Gemene Plaats. In 1574 was hij kerkmeester. Nadat hij in 1581 was gestorven, hertrouwde zijn weduwe met Henrick Henrick Willemsen.
- b. Lauwreys Jan Sgreven⁹ ging in 1569 te Leuven studeren, haalde evenmin als zijn zwager een titel. Aan hem verkocht hij de van zijn vader geërfde herberg 'de Swaen'. Met zijn vrouw Margriet Henricx Eeckerschoot vestigde hij zich metterwoon te Oisterwijk.
3. Maryken Jans van den Wouwer, volgt onder II op pagina 174.
4. Ghysbrecht dochter Jans van den Wouwer¹⁰ trouwde met Willem Dierck Janssen van Ammeroy. Zij kregen drie kinderen:
 - a. Mr Adriaen Willems van Ammeroy.
 - b. Cathelyn Willems van Ammeroy.
 - c. Elisabeth Willems van Ammeroy.

II. MARYKEN JANS VAN DEN WOUWER¹⁰ trouwde met Jan Yewaens van den Hoevel, schout van Drunen in 1533¹¹, later schout van Tilburg. Bij Mary natuurlijke dochter van Goyaert Jan Lee-mans bij Mary Gerit Back had hij een bastaarddochter, die hierna

8) Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 289.

9) Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 300, 301.

10) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, charterverzameling Provinciaal Genootschap, nieuwe catalogus no 200, 1 december 1528.

11) Gemeentearchief Tilburg, R 280, f 23^v, 17 december 1533.

volgt als achtste kind. De eerste zeven waren wettig verwekt bij Maryken van den Wouwer:¹²

1. Dierck Jan Yewaens van den Hoevel, volgt onder III op pagina 175.
2. Yewaen Jan Yewaens van den Hoevel trouwde met Elisabeth de Roy¹³, die in de vijftiger jaren van de zestiende eeuw hertrouwde met Frederic Fredericx van de Ghoir. Elisabeth was een dochter van Jan Huybrechts van Capelle en van Dorothea Heyliger Cruysaerts, die te Goirle woonden.
3. Elizabeth Jans van den Hoevel¹⁴ trouwde met Herman de Roy¹⁵ ($\pm$ 1529–1567), schout van Tilburg en Goirle. Hij was een volle broer van de hiervoor vermelde Elisabeth.
4. Kathelyn Janssen van den Hoevel, gehuwd met Frans Jan Francken van de Spiegel.
5. Magdalena Jan Ywens van den Heuvel, gehuwd met Ghysbrecht Jan Ghysbrechts van den Houtvoirt.
6. Anneken Jan Yewaens van den Hoevel¹⁶ trouwde in 1560 met Jan de Roy¹⁷, een volle broer van Elisabeth en Herman.
7. Jan Jan Yewaens van den Hoevel verkocht in 1574 een kwart van een huis ter Drunen.¹⁸
8. Lysbeth natuurlijke dochter Jan Yewens van den Heuvel¹⁹ trouwde eerst met Willem Loeyen Janssen van Breugel en was in 1578 de vrouw van Peter Cornelis Cornelissen.

III. DIERCK JAN YEWAENS VAN DEN HOEVEL²⁰ is rond 1530

- 12) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Oisterwijk R 259, f 22^v, 20 februari 1555.
- 13) J.H. van Mosselveld, „De Roy. Een Kempisch patriciërs geslacht”, *De Brabantse Leeuw*, IV (1955) 72. J. van Dijk, „Aanvullingen op de oudste Tilburgse De Roy's”, *De Brabantse Leeuw*, XVIII (1969) 117.
- 14) Gemeentearchief Tilburg, R 617, f 11^v, 21 mei 1561.
- 15) Van Mosselveld, „De Roy”, 72. Van Dijk, „Aanvullingen”, 116.
- 16) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1384, f 26, 27 oktober 1563.
- 17) Van Mosselveld, „De Roy”, 72. Van Dijk, „Aanvullingen”, 117.
- 18) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1398, f 272^v, 17 september 1574.
- 19) Gemeentearchief Tilburg, R 617bis, f 8^v, 28 december 1578. J.A.J. Becx, „De Oisterwijkse secretaris meester Dirck van den Heuvel en zijn familie”, *De kleine Meijerij*, XVIII (1965) 26.
- 20) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1397, f 386^v, 11 december 1573. R 1398, f 285^v, 24 september 1574. Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Oisterwijk R 259, f 11^v, 4 februari 1555.

geboren. Hij vestigde zich als notaris te Oisterwijk, waar hij bovendien het sekretariaat bekleedde. Voorts was hij griffier van het kwartier van Oisterwijk. Op 17 mei 1591 is hij overleden. Uit zijn huwelijk met Anna Thomas van den Houtte zijn de hier volgende kinderen geboren:²¹

1. Ivo Hoveliuss²² is in 1566 te Oisterwijk geboren. Hij studeerde theologie aan de universiteit van Leuven en vestigde zich daarna te Turnhout, waar hij aartspriester, pastoor van het begijnhof en deken van het kapittel was. In 1614 was hij landdeken van Hoogstraten. Tot 1603 had hij het door zijn betoveroom Jan Metten alias Back gestichte Sint-Sebastiaansaltaar van de tweede fundatie in de collegiale kerk van Sint Petrus' Banden te Hilvarenbeek bezeten²³; hij ruilde het met zijn neef Adriaen Danckloff tegen een Turnhouts altaar. Heer en meester Ivo Hoveliuss is op 21 september 1632 te Turnhout aan kanker overleden.
2. Jan mr Dircx van den Hoevel²⁴ was in 1602 heilige-geestmeester en in 1604 schepen van Oisterwijk. Hij stierf zonder nakomelingenschap.
3. Jenneken mr Diercks van den Heuvel testeerde in 1612 als weduwe van Cornelis Adriaen Danckloff Groys. Begunstigd werd haar zoon:
 - a. Adriaen Danckloff²⁵ verwierf in 1603 van zijn oom Ivo Hoveliuss het Hilvarenbeekse Sint-Sebastiaansaltaar van de tweede fundatie. Minstens sedert 1612 was hij kloosterling bij de norbertijnen te Tongerlo. Als vicaris van Roosendaal is hij op 14 december 1620 overleden.
4. Maryken mr Dircxss van den Heuvel trouwde met de Oisterwijkse schepen Adriaen Peeter Pynenburg. Een van hun kinderen was:

21) Becx, „De Oisterwijkse secretaris”.

22) L.F.W. Adriaenssen, „De gerechtigden tot het Bacx-koorke in de Sint Jan tot de reductie van Den Bosch”, *De Brabantse Leeuw*, XXXIV (1985) 145, 146.

23) L.F.W. Adriaenssen, „De erfgenamen van heer Ghijsel Back. § 12. Metten”, *De Brabantse Leeuw*, XL (1991) 95: onjuist wordt hij Jan genoemd.

24) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1498, f 510^v, 3 juli 1623.

25) Adriaenssen, „De gerechtigden tot het Bacx-koorke”, 150.

- a. Dierck Peynenborchs²⁶ was de derde geestelijke uit deze tak die het Sebastiaansaltaar van de tweede fundatie te Hilvarenbeek verwierf. Hij zal het hebben gebruikt als studiefonds. Later wordt hij gezien met een meesterstittel. Op 10 januari 1621 trouwde hij met Aleyt Lambert Gerits van de Ven. Van 1623 tot zijn overlijden in juni 1645 was hij sekretaris van Moergestel.
5. Mr Lambrecht van den Heuvel²⁷ was in 1591–1617 sekretaris van Oisterwijk. Hij was gehuwd met de weduwe van Joost Thomas Claes Timmermans: Marie Peter Wouter Peynenborchs. Hun huwelijk bleef kinderloos.
6. Thomas van den Heuvel was sekretaris Loon op Zand en rentmeester van de abdij Ter Kameren bij Brussel. Hij woonde te Oisterwijk, waar hij op zijn tour schepen, borgemeester en heilige-geestmeester was. Op 9 december 1629 is hij overleden. Uit zijn huwelijk (gesloten te Oisterwijk op 1 mei 1605) met Margriet Jan Wouter Panis stamt nageslacht.
7. Carel mr Dircks van den Heuvel.²⁸
8. Cornelia Diercks van den Heuvel trouwde met Goyaert Adriaen Claes Coomans, wiens weduwe zij in 1609 en misschien al in 1608 was. In tweede echt huwde zij Jan Reijnier Heesters²⁹, zoon van Reynier Gysbrecht Reynier Heesters en van Elisabeth Wouter Colen. Cornelia liet kinderen na uit beide huwelijken.

§ 14. Van der Byestraten

I. REYNER VAN DER BYESTRATEN ALIAS REYNKEN VAN BEKE was schepen van Hilvarenbeek en Diessen in 1404.³⁰ Twee

26) Adriaenssen, „De gerechtigden tot het Bacx-koorke”, 152.

27) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, A 243, f 30. M. Pinkhof, „Plaatsbeschrijving van Oisterwijk met kroniek van de jaren 1566–1609. Met bijlage van J.P.W.A. Smit”, *Bijdragen en mededelingen van het Historisch Genootschap*, XL (1919) 162, 163.

28) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1498, f 510^v, 3 juli 1623.

29) P.L. Leget-Kuijlen en J.N. Leget, „Afstammelingen van Reynier Heesters te Haaren”, *De Brabantse Leeuw*, XXXV (1986) 30, 31.

30) L.F.W. Adriaenssen, *Geschiedenis van de families Trompenaars, Trümpener, Trompeneers, Trimpeneers, Trompen en Tromp in de Brabantse*

kinderen zijn bekend:

1. Goyaert Reynders van der Byestraten³¹ trouwde met Jut Jan Scellekens uit Diessen, een dochter van Jan Jan Scellekens en van Jut Goossens van den Eynde. Uit hun huwelijk zijn twee dochters bekend:
 - A. Dochter Goyarts van der Byestraten, gehuwd met Gerit Hessel Gobels.³²
 - B. Yda Goyart Reynders van der Byestraten, gehuwd met Andries Jan Stevens van der Laeck.³³
2. Willem Reynders van der Byestraten, volgt onder II op pagina 178.

II. WILLEM REYNDERS VAN DER BYESTRATEN³⁴ trouwde met Kathelyn Wouter Metten³⁵, dochter van de Hilvarenbeekse schepen Wouter Wouter Metten en van Geertruyt Henrick Back. Zij was een oomzegster van heer Ghijsel Back. Haar kinderen:

1. Jan Reyners alias Back³⁶ studeerde sinds 1476 aan de universiteit van Leuven en werd priester. Zijn toenaam kan hij hebben aangenomen uit referentie voor zijn oudoom heer Ghijsel Back, van wiens stichting hij profiteerde als rector van het Bacx-koorke. Waarschijnlijk op 23 mei 1523 is hij gestorven; hij werd voor het Bacx-koorke begraven.³⁷ Hij liet een bastaard na:
 - A. Jenneken heer Jan Reyners van Hildwaerenbeke.³⁸

en *Limburgse Kempen, 1347-1989* (Amsterdam, 1989) 349.

31) Adriaenssen, *Geschiedenis van de families Trompenaars*, 344.

32) Adriaenssen, *Geschiedenis van de families Trompenaars*, 338.

33) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1223, f 106^v, 13 augustus 1453. Adriaenssen, *Geschiedenis van de families Trompenaars*, 346, 347.

34) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1227, f 462^v, 1456/57.

35) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1234, f 95, 1464/65. R 1239, f 470, 18 juni 1470.

36) Adriaenssen, „De gerechtigden tot het Bacx-koorke”, 130.

37) In het obituarium van de Bossche Sint-Janskathedraal (Bisschoppelijk Archief 's-Hertogenbosch; zie p. 180.) volgt heer Jans inschrijving na die van Aleyt Back en voor die van Catharina Back, patrona's van het Bacx-koor (L.F.W. Adriaenssen, „De erfgenen van heer Ghijsel Back. § 5. Vannijs alias Back”, idem: § 6. Pelgrom de Bie”, *De Brabantse Leeuw*, XXXVIII (1989) 58, 113).

38) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, Aanwinsten 7851, f 126, 1516.

2. Wouter Willem Reyners, volgt onder III op pagina 179.

III. WOUTER WILLEM REYNERS trouwde met een vrouw uit Riel, Katheryn Aert Weymerss.³⁹ In 1527 was zij weduwe⁴⁰ en in 1551 werd haar nalatenschap gedeeld tussen haar kinderen.⁴¹

1. Kathelyn Wouter Reyners⁴² trouwde met Willem Jans Hapaerts van de Langryt.⁴³ Hun zes kinderen deelden in 1560 de nalatenschap. Willem was een zoon van Jan Pauwels van der Langryt geheten Hapaerts, schepen van Hilvarenbeek, mede-eigenaar van *tgoet te Doeren* in de herdgang van Esbeek, en van Elysabeth.⁴⁴
2. Agnes Wouter Reynders trouwde met mr Gerrit Cornelis van Nerven⁴⁵ uit Goirle, chirurgijn te Hilvarenbeek, schepen aldaar.
3. Jan Wouter Reyners, volgt onder IV op pagina 181.
4. Adriaenken Wouter Willem Reyners⁴⁶ leefde nog in 1562, vermoedelijk ongehuwd.
5. Mary Wouter Reyners⁴⁷, gehuwd met Peter Cornelis van Eynde⁴⁸ te Riel, moeder van:

39) A. Erens, „Oorkonden omtrent Riel”, *Tazandria*, XXXIII (1926) 272.

40) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 23, f 224, 23 januari 1527.

41) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 23, f 103^v, 26 januari 1525; f 138, 13 januari 1526. R 25, f 129, 17 december 1551. R 26, f 9, 16 mei 1560. R 59, f 50, 10 november 1545.

42) Gemeentearchief Tilburg, R 308, f LVIII^v, 13 januari 1562. Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 23, f 126, 25 juli 1525. R 24, f 16, 1 februari 1530.

43) Algemeen Rijksarchief Brussel, Rekenkamer 13026, rekening 1540–1543, f 575^v. Rekenkamer 13027, rekeningen 1552–1555, f 46. Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1286, f 512, 10 april 1516. Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Rentmeester Generaal 202, ff CLXXV^v, CCXXV. Hilvarenbeek R 23, f 165, 7 oktober 1526.

44) L.F.W. Adriaenssen, „Zes eeuwen niet van huis. Een Esbeekse genealogie (1395–1989)”, *De Brabantse Leeuw*, XXXVIII (1989) 151, 152.

45) Hij zal met zijn voor- en nageslacht uitgebreid worden behandeld in dit tijdschrift.

46) Algemeen Rijksarchief Brussel, Rekenkamer 13026, rekening Sint-Jansjaren 1530–1532, f 511^v. Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 60, f 35, 11 februari 1562.

47) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 24, f 16, 1 februari 1530.

48) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 23, f 116, 15 maart 1525;

- wilh roat
 maed. xvij may. ānuūf dñi wilhij watinael. In quo distē^r cān^r cū visitacōne sepulchri ppe alē
 altē s^a olavi v lb de quibz bñficij habebūt 1 lb. Ceteri pbrū deferentes habitū habebūt
 de pscriptis v lb eadē 1 lb.
- Adrian^r de
 hōmelhezen. Annuūf dñi Adriani vander hōmelhezen de donther bñ^r xvij^a may. Sepul^r Adriani.
 In quo d^r cān. vj. lb.
- alndis
 back. xij may Annuūf alndis back vel ē quondā gerardi mol d^r cān. iij lb vif viij d
 cū visitacōne sepulchri iux^r altē noīs ihesu.
- Gerard^r Berck. Annuūf dñi Gerardi de berck bñti d^r cān. viij lb xj s. Sepul^r marie mfr.
- Joh^r gnei
 Catharina
 back. xxiij may In ānuūf^o dñi Joh^r reyneri als back bñ^r d^r cān. iij lb cū visitacōne
 sepulchri ante capellā ciuitatis. Eodē die Annuūf Catharine back vxoris mfr
 henric pelgrō in quo distē^r cān. iij lb. Sepul^r nominis iesu.
- wilh peels Annuūf wilhelmi haertscheens als peels fiet xxi die may vel in die nō occupatā
 cū vigiliis et missa in altē misse aīaz cū solēmpnitatibz cruce pāno lūari pulch^r
 tāpanariū ac alijs cēmonijs consuetis cū visitacōne feretri in quo distē^r cān. iij lb
 rēn. Celebrān seu vigiliis legē duplū. Et seruitores eorū solaria habebūt. bñficij

- a. Wouter Peters van Eynde⁴⁹, gehuwd met Cathalijn Peters Vermetten.⁵⁰ Haar ouders waren Peter Janssen van der Metten, fabriekmeester te Riel in 1528, en Lysbeth Aert Hoeffkens.
- b. Aerdt Peters van Eynde⁴⁹ was in 1574 voogd van de kinderen van zijn broer Wouter.⁵¹
- c. Agnees Peters van den Eynde trouwde met Willem Peters Vermetten⁵⁰ te Riel, een volle broer van Cathalijn. In 1568 blijkt zij te zijn hertrouwd met Jan Herman Aert Noeyens.⁵²
- d. Katlyn Peters van Eynde trouwde met Peter Jan Pelsers. Hun zoon, heer Dirck van den Eynde alias Pelsers, was in 1567 residerend beneficiant te Broechem.⁵³
- e. Cornelia Peters van Eynde, gehuwd met Adriaen Denys Meynaerts.
- f. Marye Peters van Eynde, gehuwd met Gherit Henrickss van Loon.

IV. JAN WOUTER REYNERS⁵⁴ geloofde in 1525 een rente uit zijn hoeve *tot Loe* onder Hilvarenbeek.⁵⁵ Hij was gehuwd met Suzanna Snyers, die de moeder was van althans zijn zoon Wouter. Hij had meer wettige en illegitieme kinderen:

1. Aert Jan Reyners alias Wymerss trouwde met een mede-erfgename van heer Ghijsel Back: Kathelyn Aernt Aernts van Laerhoeven⁵⁶ uit de Hilvarenbeekse Gelderstraat. Zijn kollaterale nakomelingen worden vermeld in 1614.⁵⁷
2. Wilmken Jan Reyners trouwde eerst met Jan Corstiaens

f 150, Mathie 1525.

49) Algemeen Rijksarchief Brussel, Rekenkamer 13027, rekening Kerstmis 1555-Kerstmis 1559, f IX^v.

50) Adriaenssen, „De boom van Vermetten”, 160.

51) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 29, f V, 11 januari 1574.

52) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 25, f 16, 25 februari 1550.

53) Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 293.

54) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 23, f 126, 25 juli 1525; f 205, 1 februari 1528. R 24, f 16, 1 februari 1530. R 25, f 98, 11 mei 1551.

55) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 23, f 114^v, 1 maart 1525.

56) *De Brabantse Leeuw*, XXXIX (1990) 168.

57) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1461, f 249, 15 maart 1614.

Aben geheten de Molder. Hij kwam uit een molenaarsfamilie: zijn oom Henrick Marten Aben was kort eigenaar van de Esbeekse molen te Hilvarenbeek, die weleer was bemaalen door zijn overgrootvader Wouter Mercelis Wyten. Jan moet de mulderstraditie hebben voortgezet, want twee van zijn kleinkinderen⁵⁸ trouwden met molenaars, een windmulder en een olieslager. Wilmken trouwde in tweede echt met Jacob Simon Dircx Bacx⁵⁹, zoon van Symon Dierck Back en van Adriaentken Jacop Jacobs, die te Hilvarenbeek aan het kerkhof hadden gewoond.

3. Wouter Reijners van Beeck⁶⁰ is op 8 september 1511 te Hilvarenbeek geboren of gedoopt. Hij studeerde sinds 1534 aan de universiteit van Leuven en trad in bij de norbertijnen van Averbode. In 1537 werd hij tot priester gewijd, op 7 juli 1538 stierf hij.

Jan Wouters had twee bastaards:

4. Wouter natuurlijke zoon Jan Reyners bij Heylken Adriaen Jan Grieten, vermeld in 1552.⁶¹
5. Jenneken natuurlijke dochter Jan Wouter Reynders trouwde met Peter Laureys Willems van der Straten en was zijn weduwe in 1575.⁶²

58) Te weten de dochters van Lyntken Jan Corstens de Molder en Jan Ariaen Goessens van Gilse: Lucia Jans van Gilse alias Reynders, gehuwd met Jan Peter Haegen, molenaar te Hilvarenbeek, en Margriet Jan Adriaens van Gilse alias Aben, gehuwd met Jan Symons Moonen de oude, olieslager te Hilvarenbeek (Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 33, f 195^v, 8 maart 1595; f 230^v, 12 december 1595. R 37, f 128^v, 19 januari 1606. L. Adriaenssen, „Elf generaties Moonen. Namen, data, anekdotes”, *De Brabantse Leeuw*, XIX (1970) 16).

59) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1381, f 455, 3 maart 1562.

60) Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 274.

61) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 25, f 163^v, 15 februari 1552.

62) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 29, f LXX, 29 januari 1575; f LXX^v, 2 maart 1575.

Verdere lotgevallen van het geslacht Rauws

Dr H. Winkel-Rauws

Harmoniehof 64, 1071 TD Amsterdam

(*Vervolg van jaargang XXXVII, p. 156*).

Wanneer men als genealoog zijn wandeling langs de uitgezette familiepaden nog eens opnieuw aflegt, met open oog voor de bereikte vergezichten, komt men soms tot de ontdekking allerlei kruisende wegen en zijpaden over het hoofd te hebben gezien. Daarom voer ik u terug naar *De Brabantse Leeuw* van 1988.¹

Jaren lang leefde ik in de veronderstelling dat Cornelis Peter Jan Rauws (V) en Adriana Aert Dyrks Verroten, die omstreeks 1648 *zijn* geboorteplaats Zundert verlieten om zich in *haar* geboorteplaats Teteringen te vestigen, slechts een zoon hadden: Peter. Niets is minder waar. Zij blijken liefst acht kinderen te hebben gehad. Met een eenvoudig onderzoek naar dit achttal kwam tevens aan het licht, dat Cornelis Rauws, tavernier in 't Haentje te Overakker onder Ginneken, een van hen was en dat de terzelfder tijd levende Cornelis Rauws, gehuwd met Elisabeth Brocx, en Cornelis Rauws, gehuwd met Petronella Schaliboom, niet een en dezelfde waren, maar drie verschillende personen. Wel komen zij allen uit dezelfde familiehoek. Opvallend aan deze Rauwsen is, dat zij weinig honkvast zijn. Zij verhuizen van het ene naar het andere plaatsje en soms terug, soms nog weer een plaatsje verder, –altijd rondom Breda–, zodat zij bij trouw en begrafenis de plaats van hun herkomst wat rommelig opgeven.

Bij dit onderzoek houd ik de mij vertrouwde schrijfwijze Rauws met au aan, omdat deze in de thans door mij geraadpleegde archivalia (± 1660–1720) veelal wordt gebruikt, ook al zal Peter de stamvader worden van de rooms-katholiek (gebleven) tak in Teteringen, die tot in het heden als Rouws in Gilze zetelt.

Terugkerend naar het achttal van Cornelis Rauws en Adriana Verroten zien wij dat hun gezin als volgt is samengesteld (VI):

1) In jaargang XXXVII, aflevering 3, bladzijde 148, moet na de regel wit achter 'Adriaen' eenmaal de naam 'Peter' worden geschrapt, opdat men 'Adriaen Peter Jan Rauws' leze.

1. Aert	5. Laurens
2. Peter	6. Teuntje
3. Cornelis	7. Jenneke
4. Adriaen	8. Adriaentje

Aangezien de doopdata van deze acht kinderen ontbreken, heb ik de zoons gerangschikt naar de volgorde van hun huwelijksluitingen.

Aert en Peter, respectievelijk getrouwd in 1661 en 1663, geven dan op geboortig te zijn van Teteringen. Dit geeft voor hen een geboortjaar van ver voor 1648, het jaar der verhuizing van de ouders van Zundert naar Teteringen. Misschien was Adriana zo verknocht aan haar geboortedorp en ouderlijke huis, dat zij, wonend in Zundert, prefereerde in Teteringen te bevallen.

1. AERT OF ARNOUËT CORNELISZN RAUWS (tot Arnoldus verlatiniseerd in de katholieke kerkboeken) trouwt op 27 februari 1661 te Ginneken (ondertrouw op 12 februari) met Lysbeth, dochter van Paulus Hendricks. Aert was woonachtig te Bavel, net als zijn bruid, die daar geboren was. Broer Peter Rauws treedt op als getuige. Uit dit huwelijk worden geboren (VII):

A. Arnolda, gedoopt te Bavel op 8 november 1661.

B. Adriaen, gedoopt te Bavel op 25 september 1670.

Over deze kinderen heb ik verder niets gevonden. Het grote hiaat tussen beide geboorten doet vermoeden, dat er meer kinderen zijn geweest.

2. PETER CORNELISZN RAUWS, wiens nazaten Rouws thans te Gilze leven, zal wegens dit stamvaderschap tot slot worden behandeld.
3. CORNELIS CORNELISZN RAUWS. Nu de beide grootvaders in Aert en Peter waren vernoemd, zou dit kind de voornaam van zijn vader krijgen, hetgeen men bij derde zonen dikwijls ziet gebeuren. Cornelis is in tegenstelling tot de twee oudste zonen te Heusdenhout geboren, ten zuiden van Teteringen, waarheen men blijkbaar was verhuisd. Een gemakkelijk leven zal hij niet hebben gehad. Op 2 december 1663 trouwt hij te Ginneken (ondertrouw op 10 november) met Margriet Jan Cornelis Adriaenssen, jonge dochter, geboren en wonende te

Ginneken. Weduwnaar geworden hertrouwt hij op 1 november 1682 met Adriaentje Jan Cornelissen (ondertrouw op 17 oktober). Zij was geboortig van Gilze, maar woonde te Ginneken. Haar status wordt niet vermeld. Zij was echter weduwe van een zekere Cornelis Cornelissen. Bij hun huwelijk te Bavel op 21 november 1667 was Cornelis Rauws getuige geweest.² Wederom weduwnaar geworden hertrouwt Cornelis Rauws op 27 november 1689 (ondertrouw op 12 november) met Anneke Boomaerts (Hanneke), geboren en wonende „alhier onder Ginneken”. Bij de twee laatste huwelijken, te Ginneken gesloten voor schepenen van Ginneken en Bavel, geeft hij op geboortig te zijn van Ginneken. Hij woont dan te Overakker en is de tavernier in *'t Haentje*. Op 23 september 1704 leent hij f 100, die hij op 12 november 1710 met rente aflost. Zijn zwager Jan Gijsbrechts Boomaerts, ook wonende te Overakker onder Ginneken, staat voor hem borg.³ Samen met deze zwager is Cornelis Rauws zelf op 29 december 1708 borg voor de Bredase tabakshandelaar Quirijn Cools, zwager van beiden, gehuwd met een meisje Boomaerts.⁴

Cornelis Rauws en Hanneke Boomaerts laten in december 1704 (geen nadere datum) een mutueel testament maken ten overstaan van notaris Anthony Swaen uit Breda, die naar Overakker komt, want Cornelis ligt ziek te bed, wat zijn handtekening niet ten goede komt, maar hij is volledig 'compos mentis'. Hanneke zet een handmerk. Zij verklaren hun 'lieve' wederhelft tot universele erfgenaam. Bij de dood van de langstlevende zal het goed in twee porties gaan naar ieders erfgenamen. Kinderen hebben zij blijkbaar niet. Cornelis ook niet uit zijn twee eerdere huwelijken.⁵

Tal van jaren waren Cornelis Rauws na deze ziekte nog

2) Eveneens te Bavel was hij doopheffer van Maria, dochter van Adriaen Cornelissen op 21 februari 1671. De doopmoeder wordt niet vermeld.

3) Gemeentearchief Breda, N 539, no 43 e.v., 23 september 1704 en 12 november 1710. Het geld was geleend van Helena van Drunen. Verschillende van haar erfgenamen, onder anderen twee uit Zundert, verklaren dat de schuld is gelost.

4) Gemeentearchief Breda, R 565, ff 81, 81^v.

5) Gemeentearchief Breda, N 399, no 39.

beschoren. Eenmaal treffen wij hem in functie aan en wel bij de peilingen van wijn en bieren, de zogenaamde 'vontpeilen' van 1711-1712 en 1714-1715. In zijn tapperij bevond zich in 1714 een vol vat uit *de Leeuw* en een halve kan jenever. Zijn vrouw wees deze voorraad aan.⁶

4. ADRIAEN CORNELISZN RAUWS, eveneens geboortig van Heusdenhout, trouwt te Ginneken op 9 oktober 1667 (ondertrouw op 24 september) met Lysken Joost Marten Buys, gewonnen en getogen te Ginneken.⁷ Ook hun wacht veel leed: hun eerste twee kinderen worden op 5 juni 1668 te Ginneken begraven, voor zij drie dochters en drie zonen krijgen (VII):

- A. Cornelia, gedoopt te Bavel op 23 oktober 1670.
- B. Martha, gedoopt op 2 december 1675 te Ginneken.
- C. Adriana Adriaen Rauws, te Ginneken gedoopt op 28 maart 1678. Zij trouwt aldaar op 3 juni 1708 (ondertrouw op 19 mei) met Willem Jan Peter Neel Ooms (tot mei 1700 gewoond hebbende te Bavel), geboortig van Chaam.
- D. Peter, gedoopt op 12 mei 1679 te Ginneken.
- E. Johannes, gedoopt op 6 december 1680 te Ginneken.
- F. Cornelis, gedoopt op 13 augustus 1684 te Ginneken.

5. LAURENS CORNELISZN RAUWS, ook te Heusdenhout geboren, trouwt op zondag 16 november 1670 (ondertrouw op 1 november) met Truijken Ariaen Lips: „naer voleyndinge van voormiddaegs predicatie tot Ginneken getrouwt”. Laurens woont te Bavel, evenals Truijken, die daar geboren was. Uit dit huwelijk zijn mij drie kinderen bekend (VII):

- A. Cornelis Laurens Rauws, gedoopt op 27 maart 1672 te Bavel, waar hij op 11 oktober 1705 in het huwelijk treedt met Petronella Thomas Schaliboom. Hiermee is dit echtpaar op zijn juiste plaats gekomen. Zij laten op 25 januari 1706 te Bavel een dochttertje Cornelia dopen, waarbij Geertruy Laurens Rauws, zuster van de doopvader, hefter is.

6) Gemeentearchief Nieuw-Ginneken, Oud Administratief Archief, no 152.

Met dank aan dr F.A. Brekelmans, oud-archivaris van Nieuw-Ginneken.

7) Het trouwboek van Bavel meldt als trouwdatum 10 oktober 1667.

B. Geertruy Rauws, van wie geen doop gevonden is. Zij wordt alleen vermeld bij de hiervoor genoemde doop als hefster (Gertrudis).

C. Adriaen, op 7 november 1683 te Ginneken gedoopt.

6. TEUNTJE CORNELIS RAUWS, van wie geen doop is gevonden. In de katholieke kerkboeken heet zij verlatiniseerd 'Antonetta' of 'Antonina'. Op 26 november 1672 gaat zij te Ginneken in ondertrouw met Cornelis Ansems Costers. Zij staat dan te boek als 'Ruys', evenals bij de doop van het eerste van een zestal kinderen (januari 1673).⁸ Weduwe geworden hertrouwt Teuntje op 10 juli 1706 (ondertrouw op 26 juni) met Cornelis Adriaensen de Vet (weduwnaar van Adriaentje Peter Malsen), beiden wonend te Bavel. Wat te denken van Cornelis de Vet, wiens eerste vrouw elf weken te voren, op 10 april, was overleden? Van Teuntje valt nog te vermelden, dat broer Adriaen en zijn vrouw Lysken Buys haar verzoeken hefster te zijn bij de doop van hun zoon Peter, op 12 mei 1679. Een zekere Jenneken Huybrechts (Joanna Huberti) treedt echter op als plaatsvervangster van Teuntje.
7. JENNEKE CORNELIS RAUWS, doopdatum onbekend, maar geboren in Teteringen, hetgeen blijkt bij haar huwelijk op 24 juni 1674 (ondertrouw op 2 juni) in Terheijden met Cent Baltus (Vincent Balthus), zij als 'jonge dochter', hij allerminst als 'jongman'.⁹ Hij had reeds drie huwelijken achter de rug: met Neeltje Adriaenssen, met Jenneke Wouters (gehuwd in augustus 1652) en met Peterke Paulus. En nu als vierde met Jenneke Rauws, die, op haar beurt weduwe geworden, op 19 mei 1678 (ondertrouw 14 mei) in Terheijden hertrouwt met Jacob Peters van Wesel, weduwnaar van Anneke Jans. Dit alles illustreert wel de vergankelijkheid van het leven!
8. ADRIAENTJE CORNELIS RAUWS. Deze ken ik alleen uit gemankeerde doopheffingen.

De drie gezusters Rauws hebben er alle drie een handje van om zich als doophefster te laten vervangen, terwijl deze functie toch een onderscheiding was. Teuntje zoals wij reeds zagen bij de doop

8) Dank zij de heer Th. Hendriks te Breda.

9) Zie de klapper op het hoofdgeld sub *Sens Baltens A° 1672*.

van Peter van broer Adriaen en Lysken Buys. Jenneke laat zich vervangen bij de doop van Johannes, ook van broer Adriaen en schoonzuster Lysken (6 december 1680). Adriaentje presteert het zelfs tweemaal: eerst bij de doop van Cornelia, dochtertje van broer Adriaen en schoonzuster Lysken (23 november 1670), ten tweede bij die van Cornelia, het vijfde kind van zuster Teuntje en zwager Cornelis Ansems Costers (24 november 1682).⁸

Rest mij een plaatsje te vinden voor Cornelis Rauws (zonder oriënterende voornaam van een vader) en Jenneken Huybrechts (Joanna Huberti), die de doopouders zijn van een Huybrecht (Hubertus) Rauws (11 september 1678) en van een Johanna Rauws (11 maart 1684), beiden te Ginneken gedoopt. De namen der doophefsters verklaren mij niets. Deze Cornelis Rauws zou een negende kind kunnen zijn van Cornelis Rauws en Adriana Verrotten, een broer dus van Cornelis Corneliszn Rauws, de tavernier. Het kwam wel meer voor dat in een gezin twee kinderen dezelfde voornaam hadden, onderscheiden als 'de oude' en 'de jonge'. Dan zou Jenneken Huybrechts als schoonzuster zijn aangezocht, toen Teuntje Rauws verstek liet gaan bij de doop van Peter, zoontje van broer Adriaen en schoonzuster Lysken.

Van het achttal (negental?) van Cornelis Rauws en Adriana Verrotten rest mij zoon Peter, die ik als stamvader van de huidige familie Rouws uit Gilze tot slot wil behandelen.

PETER CORNELISZN RAUWS, geboren in Teteringen ± 1640, treedt op 11 november 1663 (ondertrouw op 27 oktober) voor schepenen van Ginneken en Bavel in het huwelijk met Margareta Jan Hendrick Wagemans, jonge dochter uit Gilze, beiden wonende te Ginneken „alhier bijden watermolen”, hetgeen op Peter zal slaan. Zij krijgen een groot aantal kinderen, van wie de eerste vier jong zijn overleden en te Ginneken werden begraven. Met hoeveel angst en spanning zullen zij daarna de geboorte (1671) en de eerste levensjaren van hun volgende, dan oudste kind hebben gadegeslagen! Peter en Margareta zijn dan van Ginneken weer naar Teteringen verhuisd¹⁰, waar zij op de Molengracht wonen.

Een opmerkelijke situatie deed zich voor bij de verdeling van

10) Reeds bij het tweede overleden kind in 1666 wordt vader Peter vermeld als op de Molengracht (in Teteringen) wonende.

een Wagemans-erfenis (25 februari 1687). Margriet Wagemans verschijnt met haar man Peter Corneliszn Rauws (VI) in Breda voor schepenen, van wie de ene Pieter Corneliszn Rauws (VI) is. Zouden deze naamgenoten (Peter uit Teteringen wordt in de Bredase vestbrief¹¹ van de weeromstuit Pieter genoemd) hebben geweten dat en hoe zij familie van elkander waren? De naam Rauws kwam tenslotte weinig voor. Beiden hadden een grootvader Peter, Peter van de „lamperss sluijder” op de bruiloft te Zundert in 1604¹² en Peter ($\pm$ 1560–1619) de olieslager, later bierbrouwer te Breda.¹³ Deze grootvaders waren achterachterneven. De gemeenschappelijke voorvader van Teteringse Peter en Bredase Pieter leefde ruim twee eeuwen te voren: Jan Rauws (generatie 0).¹⁴ De relatie was wel ver. Maar toch?

Het gezin Rauws-Wagemans telde de volgende kinderen (VII):

1. Adam Peters Rauws, in tweede instantie stamvader van de huidige Gilze-tak Rouws, volgt hieronder.
2. Cornelis Peters Rauws, gedoopt op 2 maart 1675 in Teteringen. Deze vestigt zich weer in Bavel. Op 20 mei 1703 (ondertrouw 5 mei) treedt hij te Ginneken in het huwelijk met Elisabeth Paulus Brocx, geboortig van en wonend te Bavel. Hiermee is ook voor dit echtpaar de juiste plaats gevonden. Zij laten op 15 april 1704 een dochttertje Cornelia dopen.
3. Adelgonde Rauws, op 17 september 1677 in Teteringen Aldegundis gedoopt, begraven te Essen (België) op 26 februari 1733.¹⁵
4. Aeltje Peter Rauws¹⁶ (Aleidis), geboren in Teteringen, doopdatum onbekend, woonachtig te Ginneken. Zij huwt op 13 januari 1704 (ondertrouw op 29 december 1703) aldaar Jan Constantijn Koremans, geboren en wonende te Bavel. Dit

11) Gemeentearchief Breda, R 546, f 16.

12) *De Brabantse Leeuw*, XXXVII (1988) 148.

13) H. Winkel-Rauws, *Wel en wee van het geslacht Rauws* (Zutphen, 1979) 16.

14) *De Brabantse Leeuw*, XXXVII (1988) 69.

15) Dank zij de heer L. van Staeyen te Mortsel (België).

16) De redactie acht de kans groot, dat Aeltje dezelfde was als de voor haar sub 3 genoemde Adelgonde of Aldegundis (= Aeltje, Aleidis).

Aeltje, pas getrouwd, mocht naast haar oom Cornelis Cornelis Rauws doophefster zijn van Cornelia, dochtertje van haar broer Cornelis en schoonzuster Elisabeth Brox.

ADAM PETER RAUWS is op 10 oktober 1671 in Teteringen gedoopt. Men vraagt zich af waar de niet gebruikelijke naam Adam vandaan komt. Destemeer intrigerend, omdat op 2 februari 1673 in Bavel een jongetje wordt gedoopt, Dierick Rauws, zoon van Andries Rauws (Andreas) en Anna Beenden *seu* Bernardi. Bij zijn doop is onder anderen getuige Adam Adriaenssen Rauws.¹⁷ Deze personen Rauws zijn vooralsnog niet thuis te brengen.

Op 12 februari 1702 trouwt Adam Peters Rauws met Petronella Cornelis Jaspers uit Teteringen in de Kleine Kerk te Breda. Ook zij krijgen een groot gezin, zes meisjes en drie jongens. Gelukkig voor de moeder werd het aantal zwangerschappen tot zeven gereduceerd, doordat zij tweemaal een (gemengde) tweeling kregen, wat echter wel zijn drukte zal hebben meegebracht! Om te beginnen Anna en Cornelis, respektievelijk gedoopt op 7 en 8 oktober 1702, Peter op 19 december 1704, Catharina op 19 juli 1707, Antonia op 9 oktober 1709, Johanna en Johannes op 27 december 1711, allen in Teteringen, de twee jongsten Anna en Cornelia weer te Ginneken, respektievelijk op 12 juni 1715 en 3 juli 1718. Bij de doopgetuigen vinden wij enkele ons reeds bekannten: Hanneke Boomaerts, de derde vrouw van Cornelis Cornelisz Rauws, aangetrouwde tante dus van doopvader Adam, assisteert bij de doop van Catharina in 1707. Elisabeth Brocx, vrouw van Adams jongere broer Cornelis, is doophefster van tweelinghelft Johannes in 1711.

Aanknopend bij deze Johannes geef ik naar voorbeeld der bijbelse geslachtregisters een kort beeld van wat drs Christiaan Roosen uit Halsteren summier heeft uitgezocht en mij ten gebruike heeft gegeven: Johannes (1711-1784) gewon onder anderen Cornelis (1764-1814)¹⁸, Cornelis gewon onder anderen Antonius

17) Terwijl ik deze doopgetuige Adam Adriaensen Rauws had gevonden, werd mij van buitenaf een Eva Rauws aangebracht, die op 10 april 1678 met attestatie uit Breda zich bij de gereformeerde gemeente van 's-Hertogenbosch meldt (Lidmatenregister gereformeerde kerk te 's-Hertogenbosch, no 57, f 444). Dank zij mevrouw drs Irene Dewald te Dordrecht.

18) Een goede handtekening van hem in Gemeentearchief Breda, Terheij-

(°1805), Antonius gewon onder anderen Peter Johannes (1837–1879), Peter Johannes gewon onder anderen Peter Johannes II (1879–1919), Peter Johannes II gewon onder anderen Johannes (°1907), –met onder anderen een zoon Cornelis (°1942)–, Gerard (°1911), –met onder anderen een zoon Johannes (°1956)–, en Felicianus (1915–1990), –met onder anderen een dochter Marianne (°1943), gehuwd geweest met drs Christiaan Roosen, en met vijf zonen: Peter (°1945), Robert (°1948), Franciscus (°1953), Stefanus (°1956) en Lucas (°1958.)

Deze Teteringen-Gilze-tak, rijk voorzien van Rouwsen, zal hopelijk een genealoog opleveren, die een uitvoeriger onderzoek dan het bovenstaande zal instellen.

Van Lage Mierde naar het eiland Amerika

In 1653 kwam Wouter van Schaerluijnen uit Turnhout te 's-Hertogenbosch vertellen, dat twee jaar geleden zijn zwager Geeraert Jacops uit Lage Mierde was gestorven in *Bresiliën op het eijlandt America*. Hij was ingescheept op de 'Koning David'.¹

Leo Adriaenssen

Vragen en mededelingen

BIDPRENTJES ALS GENEALOGISCH HULPMIDDEL

Een van de eerste dingen die een beginnende genealoog doet, voor hij of zij naar het archief stapt, is het raadplegen van de familiepapieren die de basis vormen voor het onderzoek. Bij katholieke families stuit men dan zeker op een aantal bidprentjes, naast het trouwboekje dikwijls de enige papieren in het familiearchief. Als zelfs de bidprentjes ontbreken, staat voor u de collectie van pater Dominicus de Jong in de Achelse Kluis ter beschikking. Deze verzameling bevat zo'n 700.000 bidprentjes en 50.000 rouwbrieven, een zeer rijke bron, waarin vrijwel geen enkele familie ontbreekt.

den R 128, f 133^v, 134, oudjaar 1795, wanneer hij ten behoeve van zijn verweeuwde moeder Adriana van Kleef een halve bunder zaailand onder Terheijden heeft gekocht.

1) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, N 2715, f 54^v, 3 juni 1653.

Twee dagen per week, op maandag en woensdag, bent u welkom. Telefonisch een afspraak maken is wel geboden, eveneens op genoemde dagen, tussen 10.00 en 12.00 en 14.00 en 17.00 uur. Telefoon België: 011-641078, of Nederland: 04908-275. U kunt ook schrijven voor een afspraak.

Achelse Kluis
België: De Kluis 1, Achel (Hamont)
Nederland: Abdijweg 50, Borkel en Schaft (Valkenswaard)

SPIERINGS

Wie wil mij inlichten over de geschiedenis van de familie Spierings van Heeswijk ($\pm$ 1300 en eerder), met name in zake Allard Spierings en Jan Allard Spierings en zijn vrouw Liesbeth van Eindhouts?

G.J. Spierings
van Pallandtmarke 21, 8016 CR Zwolle

REPERTORIUM LIMBURGSE LEEUW

Door storting van f40 (incl. porti) op postgirorekening nummer 1033942 ten name van de hier onder genoemde persoon kunt u het repertorium op het genealogische tijdschrift *De Limburgse Leeuw* (1952-1966) bestellen. Het telt 140 bladzijden en bevat behalve de persoonsnamen registers van onderwerpen, geografische namen, brouwerijen, hoeven, huisnamen, wapens en zegels.

G.M.J.P. Voncken
Prins Mauritslaan 10, 6224 JV Maastricht

HAVERMANS

Geeraert Havermans is in 1715 te Zundert geboren en vestigde zich te Dongen, waar hij in 1745 trouwde met Maria van de Corput. Wie kan mij inlichten over zijn (en mijn) voorouders?

C. Havermans
Hauteindsestraat 19, 4911 AH Oosterhont

Driemaandelijks tijdschrift van de Sectie voor Geslacht-, Naam- en Wapenkunde van het Noordbrabants Genootschap. Redactie: drs L.F.W. Adriaenssen, voorzitter, dr ir C.H.J. van den Brekel, J.H.G.J. van Heeswijk, secretaris, mr G. Berkelmans, mevr. P.L. Leget-Kuijlen, A.J.A. van Loon en J.W.M. Weijs. Redactie- en administratie-adres: Postbus 1104, 5200 BD 's-Hertogenbosch, tel. 073-139484.

Abonnementen per jaargang: binnenland f 37,50; buitenland f 40,50 inclusief porti. Men wordt verzocht te betalen via een toe te zenden acceptgirokaart. Opzeggingen alleen schriftelijk mogelijk voor 1 december.

JAARGANG 40

- no 4 -

1991

Het geslacht Bollekens te Baarle en Dongen

Mr G. van Niekerken

Zilverschoonstraat 6, 2555 NJ 's-Gravenhage

Mr Adriaen Anthonisz. Beljaerts, die werd besproken in een artikel in *De Nederlandsche Leeuw* van 1978, kolom 313 e.v., was getrouwd met Maria van Berckel, dochter van mr Gerrit van Berckel (wiens geslacht wordt behandeld in *De Brabantse Leeuw* van 1989) en van Elisabeth Cornelis Philips Bollekens.

Elisabeth stamde uit een familie die van oudsher te Baarle was gevestigd. Reeds op 6 juli 1431 wordt een Gerijt Bollekens met zijn kinderen vermeld als eigenaars van een belendend perceel te Baarle (Herle).¹ Waar de merkwaardige naam Bollekens van is afgeleid, is mij niet bekend. Mogelijk houdt deze naam verband met enige te Baarle gelegen stukken land, genaamd 'den Bollick' en 't Cleyn Bollixken', behorend tot het 's Wildenleen' aldaar.²

In de genealogische literatuur komt de naam Bollekens nauwelijks voor. Een artikel in *De Nederlandsche Leeuw* van 1971 vermeldt Cornelis Philips Bollekens, die in het begin van de zeventiende eeuw als schout van de heerlijkheid Dongen zegelde

1) A. Erens, *De oorkonden van het norbertinessenklooster St. Catharinadal te Breda-Oosterhout* (Tongerlo, 1928-1929) 312.

2) F.A. Berkelmans, *De Belgische enclaves in Nederland. Bijdragen tot de rechtsgeschiedenis van Baarle-Hertog en Baarle-Nassau* (Tilburg, 1965) 140 e.v.

met twee tegengekanteelde dwarsbalken vergezeld van bollen.³

De voornamen Philips en Cornelis waren bij deze familie steeds gebruikelijk. Als patroniem werd Philips vaak ook gespeld als Lippens. In Baarle komt dit patroniem in de zestiende eeuw vrij veel voor. Misschien schuilen onder hen, die dit patroniem bezigden, ook leden van de familie Bollekens, die dan wel uitgebreider zou zijn dan uit dit artikel blijkt. Bij gebrek aan gegevens is dit echter niet meer na te gaan. Mogelijk is wel een familielid Henricus Philippi Bollekens, die op 29 juni 1459 als student aan de universiteit te Leuven werd ingeschreven⁴; hij zou een broer kunnen zijn van Cornelis Philips Bollekens, de stamvader van het hier beschreven geslacht. In de schepenbrieven en poorterboeken van Antwerpen uit de vijftiende en zestiende eeuw komt de achternaam Bollekens ook voor, terwijl ten slotte volgens de *Wapenheraut* van 1909 in het begin van de zeventiende eeuw in het Rijnland een mr Joost Bollekens en een mr Willem Joosten Bollekens werden gesignaleerd. Van enige relatie met 'onze' familie Bollekens bleek niets. Omstreeks de tweede helft van de zestiende eeuw werd Baarle door verschillende leden van de familie Bollekens verlaten. Men vestigde zich te Breda en ook via Oosterhout te Dongen. Waarschijnlijk stierf de familie uit met mr Cornelis Bollekens, de laatste Bollekens te Dongen.

Hieronder volgt een genealogie van dit geslacht. Gezien de schaarste aan bronnen in de vijftiende en zestiende eeuw kan op volledigheid geen aanspraak worden gemaakt. Bovendien moet worden aangetekend dat Cornelis Philips Bollekens (III) stellig afstamt van Cornelis Philips Bollekens (I), omdat zijn kleinkinderen via hun ouders een van Cornelis Philips Bollekens (I) afkomstige erfpacht, -door deze in 1456 gekocht-, geërfd blijken te hebben⁵, maar dat het bestaan van Philips Cornelis Bollekens (II), waaraan moeilijk getwijfeld kan worden, tot nu toe niet met documenten kon worden aangetoond.

3) *De Nederlandsche Leeuw*, LXXXVIII (1971) 131 e.v. Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Collectie Cuypers van Velthoven 1199.

4) A. Schillings, *Matricule de l'université de Louvain*, dln III-X (Bruxelles, 1958-1967) II, 62, no 56: *Henricus Philippi Bollekens Leod. dioc. in art.*

5) Gemeentearchief Breda, R 792, 7 maart 1600 (op deze datum was Elisabeth mijns inziens reeds overleden).

I. CORNELIS PHILIPS BOLLEKENS woont te Baarle, koopt aldaar op 20 april 1456 9 lopen rogge⁵, geeft op 20 september 1485 te Baarle 8 en 7 zesteren rogge en een lopen erfpacht uit.⁶ Mogelijk is hij dezelfde als de Cornelis Philips Bollekens, die in 1493 en 1499 schepen is van Baarle onder de hertog⁷ (van Brabant) en die op 12 april 1502 van Cornelis Jan Reyners een halster rogge erfpacht 's jaars koopt.⁸ Van zijn kinderen is de eerste waarschijnlijk uit zijn eerste huwelijk geboren:

1. Philips Cornelis Bollekens, volgt onder II op pagina 196.

Waarschijnlijk uit het tweede huwelijk:

2. Yda Cornelis Philips Bollekens, waarschijnlijk ongehuwd, overleed voor 16 juli 1555. Haar erfgenenamen zijn te vinden in een akte van die datum:⁹ Adriaen Adriaens van Buerden koopt dan uit haar boedel 4 veertelen rogge jaarlijkse erfpacht. De verkopers zijn Jan Cornelis Dircks, mede namens zijn moeder Marie Cornelis Philips Bollekens, weduwe van Cornelis Dircks; namens Cornelis Cornelis Philips Bollekens, zijn oom; namens Jan en Jacop Lenert Jan Haren zoons, zijn neven, van wie de 'oude moeder', -hun moeders moeder-, was wijlen Lijsbeth Cornelis Philips Bollekens; namens Aert Ghoris Jans van Ruethe, die de aktie van verkoop heeft van Lijsbeth Ghoris Jans van Ruethe, zijn zuster; namens Claes Matthijs Peters als de aktie hebbende van Anna Aert Caps, vrouw van Frans Anthonis van Dongen, de kleermaker¹⁰; en namens Adriane Aert Caps. Verder verschenen Claes Claes

6) Gemeentearchief Breda, R 787, f 187^v, 4 november 1539. De oude schepenbrief de dato 20 september 1485 komt ook aan de orde in een akte van 11 januari 1556 (R 790, f 18), waarin wordt verwezen naar wijlen Cornelis Philips Bollekenszone (I in de genealogie), die het betreffende recht op 20 september 1485 vestigde, en in een akte van 18 maart 1608 (R 793, f 26^v), waarin de kinderen van Philip Bollekens (IV in de genealogie) hun rechten uit deze akte cederen.

7) Gemeentearchief Breda, R 415, f 123, 8 oktober 1499. R 426, f 205^v, 11 december 1493.

8) Gemeentearchief Breda, R 415, f 327^v, 12 april 1502.

9) Gemeentearchief Breda, R 789, f 257, 16 juli 1555.

10) J.C. Maris van Sandelingenambacht, „Historie van het Arkel-wapen A° 1621 van Christoffel Peter Cornelisz. van Ghilse, vergezeld van alderhande commentaar”, *De Nederlandsche Leeuw*, LXXXVIII (1971) 194.

Schuts voor zichzelf en als oom van de kinderen, -Claesje, Cornelis de oude, Cornelis de jonge en Jenneke-, van zijn broer wijlen Cornelis Claes Schuts en voorts Aert Pauwels van Nijvele, man en voogd van Henricke Claes Schuts.

3. Marie Cornelis Philips Bollekens leeft nog op 16 juli 1555. Zij trouwt met Cornelis Anthonis Dircks, overleden voor 19 februari 1527.¹¹
4. Lijsbeth Cornelis Philips Bollekens, geboren ± 1475 en overleden voor 16 juli 1555, trouwt N.N., waaruit een dochter, die trouwt met Lenert Jan Haren. Op 13 februari 1548 verkopen de zoons van laatst bedoeld echtpaar, te weten Jacob, oud 22 jaar, en Jan, oud 19 jaar, geassisteerd door hun vader, aan Henrick Block, schout te Breda, 1 bunder land te Baarle.¹²
5. Waarschijnlijk een dochter, getrouwd met Ghoris Jans van Ruethe. Beiden overlijden voor 16 juli 1555.
6. Cornelis Cornelis Philips Bollekens, schepen van Baarle-Nassau in 1519 en 1521¹³, leeft nog op 16 juli 1555.⁹
7. Kathelijne Cornelis Philips Bollekens, op 16 mei 1525 weduwe van Jacob Adriaen Jacobs, wanneer zij aan Mattheus Wouter Stappaerts een halve bunder land aan de *Hoebrack* te Baarle verkoopt, alsmede 40 roeden aldaar, zuid grenzend aan Yde Cornelis Bollekens.¹⁴

II. PHILIPS CORNELIS BOLLEKENS trouwt N.N. Kinderen:

1. Cornelis Philips Bollekens, volgt onder III op pagina 196.
2. (Mogelijk) Margriet Philip Cornelis Bollekens trouwt voor 1560 met Jan Jans van Dongen, in 1550 schout van Dongen. Zij trouwt in tweede echt met Wynand Jan Ruelens Meynaerts.¹⁵

III. CORNELIS PHILIPS BOLLEKENS, geboren ± 1500, verkrijgt in 1539 bevestiging van zijn recht op de erfpacht, omschreven in de oude brief van 20 september 1485 (reeds vermeld sub I).⁶ Op

11) Gemeentearchief Breda, R 786, f 39^v, 19 februari 1527.

12) Gemeentearchief Breda, R 788, 13 februari 1546.

13) Gemeentearchief Breda, R 426, f 208^v, 10 mei 1519. R 428, f 277, 1521.

14) Gemeentearchief Breda, R 786, f 8, 16 mei 1525.

15) Streekarchief Oosterhout, Oosterhout R 281.

3 juli 1548 koopt hij te Baarle $1\frac{1}{2}$ bunder land omtrent de oude molen.¹⁶ Waarschijnlijk is hij drie maal getrouwd geweest, eerst met N.N., dan met Lijsbeth Gherit Anthonis¹⁷ en ten slotte met Marie N.¹⁸ Zijn drie kinderen hebben vermoedelijk elk een andere moeder, respectievelijk:

1. Philip Cornelis Bollekens, volgt onder IV op pagina 197.
2. Cornelis Cornelis Philips Bollekens. Op 14 november 1559 treedt Philip Cornelis Philips Bollekens, wonend te Oosterhout, op als gemachtigde van zijn broer Cornelis Cornelis Philips Bollekens, wonend te Gorinchem; hij transporteert dan 2 veertelen rogge erfpacht aan Wilboort Jacob Jan Kerstens, door Cornerlis geërfd van wijlen zijn moeder Lijsbeth Gherit Anthonissen.¹⁷
3. Elisabeth Cornelis Philips Bollekens, overlijdt voor 6 mei 1592¹⁹, trouwt voor 20 januari 1573 met mr Gerrit Hendriksz van Berckel, secretaris van Ginneken in 1589-1614. Op 20 januari 1573 koopt Gerrit Hendricks van Brekel (bedoeld zal zijn Van Berckel) namens zijn vrouw en namens zijn schoonmoeder Marie Cornelis Philips Bollekens weduwe 2 rijnsgulden 5 stuiver erfcijns in Baarle.¹⁸ Bij de afrekening op 2 maart 1596 tussen Gerrit van Berckel en zijn kinderen uit het eerste huwelijk betreffende het moederlijke versterf treedt Philip Cornelis Bollekens als oom voor de kinderen op.¹⁹

IV. PHILIP CORNELIS PHILIPS BOLLEKENS, geboren $\pm$ 1533, woont in 1559 te Oosterhout, is in 1585 schepen aldaar²⁰ en in 1598 waarschijnlijk collecteur van de consumptie op de waag te Breda.²¹ Joris Jans en Jan Leenderts Verhoeven verkopen op 1 april 1570 aan Philip een halve bunder zaailand in Middelwijk onder Oosterhout.²² Op 14 maart 1579 verkoopt Adriaen Pieters

16) Gemeentearchief Breda, R 789, f 19, 3 juli 1548.

17) Gemeentearchief Breda, R 790, f 157, 14 november 1559.

18) Gemeentearchief Breda, R 791, f 269^v.

19) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Raad van Brabant, dossier 354, copie van een akte voor notaris Melis Jan Melissen te Breda.

20) Gemeentearchief Breda, R 487, f 108^v, 12 november 1585.

21) Gemeentearchief Breda, N 15.

22) Streekarchief Oosterhout, Oosterhout R 1569, f 61.

Adriaen van Baerl aan hem een stede, huis en erf van een lopenzaad groot te Oosterhout bij de kerk.²³ Samen met mr Gerrit Hendricks van Berckel geeft Philip op 15 juni 1594 een kwijting.²⁴ Bij een onbekende vrouw is hij vader van de volgende kinderen, die in 7 maart 1600 voor schepenen van Baarle aan Wouter Aerts 9 lopen rogge verkopen, verkregen van hun ouders; daarbij wordt een te Baarle op 20 april 1456 verleden schepenakte aangehaald, waarin Lenaert Peter Tijss van der Strouck aan Cornelis Lippen Bollekens 18 lopen erfpacht verkoopt.⁵

1. Elisabeth Philips Bollekens trouwt met Matthijs N. en vervolgens met Adriaen Pauwels van Ghilse, herbergier te Breda. Zij overlijdt voor 16 januari 1600 en haar weduwnaar na te zijn hertrouwd met Lienijnke Staes voor 1 november 1602. Bij akte van 3 juli 1607, verleden voor notaris Dirven te Breda, wordt door Cornelis Philips Bollekens, schout te Dongen, voor zichzelf en als oom en toeziender van Anthonijntje Adriaen Pauwels van Ghilse, zijn nicht, en voorts door Henrick Philips Bollekens, voor zichzelf en namens Laureys Willem Willems als man en voogd van Cornelia Philips Bollekens machtiging verleend aan Hubrecht Pauwels van Ghilse om te beschikken over een roggepacht, die is gevest op zekere stede en erf te Baarle volgens een daar op 20 september 1485 verleden schepenbrief.²⁵
2. Cornelis Philips Bollekens, volgt onder V op pagina 199.
3. Henrick Philips Bollekens en zijn zuster Cornelia met haar man compareren op 29 juni 1607 voor notaris Dirven in zake 13 veertelen rogge 's jaars op een onderpand van vast goed te Baarle.²⁶
4. Cornelia Philips Bollekens trouwt Laureys Willem Willems Paes.
5. Marie Philips Bollekens, overlijdt voor 1 november 1602.²⁷

23) Streekarchief Oosterhout, Oosterhout R 182, f 12.

24) Streekarchief Oosterhout, Baarle-Nassau R 124.

25) Gemeentearchief Breda, R 793, f 26^v, 18 maart 1608.

26) Gemeentearchief Breda, N 19.

27) Gemeentearchief Breda, Weeskamer I-428, rekening van 1602-1612.

V. CORNELIS PHILIPS BOLLEKENS, geboren te Oosterhout ± 1563, woont sinds ± 1583 te Dongen³, is daar 'gemeyntemeester' in 1596²⁸, schout van ± 1600 tot 1622 en overlijdt voor 1628. In eerste echt trouwt hij met Jasparine Peter Cornelis van Ghilse, dochter van Peter Cornelis Goderts van Ghilse en van Marie van Dongen. Hij hertrouwt te Sprang op 6 juli 1614 met Alijntken Willem Jacobs van Campen, jongedochter van Sprang, overleden voor 23 februari 1639. Zij hertrouwt voor 24 juli 1628 met Jan Dircks Antonisse, die van 1628 tot 1636 het vermogen van haar kinderen uit het eerste huwelijk administreert.

Cornelis Bollekens was bemiddeld. Of hij dit van zichzelf was of door zijn huwelijken is mij niet bekend.²⁹ Op het einde van zijn leven moest hij vluchten, waarschijnlijk ten gevolge van de krijgsv verrichtingen die aan de inneming van Breda door Spinola in 1625 voorafgingen. Dongen had als open dorp daar ernstig van te lijden. Cornelis vluchtte, -als vele van zijn lotgenoten-, naar Dordrecht. Na zijn overlijden was daar nog aanwezig een bedrag van f4630:5:8 in contanten, dat hij op zijn vlucht had meegenomen en dat hij had gedepon eerd ten huize van Harmen Ooms aldaar.³⁰ Cornelis Bollekens was de laatste rooms-katholieke schout van de heerlijkheid Dongen. Hoewel de bewoners in overgrote meerderheid katholiek bleven, waren zijn opvolgers en ook de meeste schepenen voortaan protestant, zoals destijds in de generaliteitslanden normaal was. Waarschijnlijk omdat Dongen behoorde tot het domein van de Nassau's, die de godsdienstige tegenstellingen liberaler bezagen dan toen algemeen gebruikelijk was, waren er in Dongen in de zeventiende eeuw ook steeds rooms-katholieke schepenen. In de lijsten van schepenen en aspirant-schepenen werden zij betiteld als 'papisten'.³¹

28) Gemeentearchief Breda, R 497, f 136^v, 30 juli 1596.

29) Misschien was een deel van zijn vermogen afkomstig van zijn eerste vrouw, Jasparina Peter Cornelis van Gilse, wiens vader in Dongen een vooraanstaande plaats innam en wiens moeder, dochter en kleindochter van Dongense schouten, via bastaardij stamde uit het oude geslacht Van Arckel (uitgebreid hierover: Maris van Sandelingenambacht, „Historie van het Arkel-wapen”).

30) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Dongen R 58, weesrekening van 23 februari 1639.

31) Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage, Nassause Domeinraad, inv. Hing-

Cornelis Philips Bollekens procedeerde in 1598 als man en voogd van Jasparine Peter Cornelis tegen Cornelis Zebrecht Jan Cornelis.³² Op 29 maart 1600 is Cornelis, schout te Dongen, borg voor zijn zwager Laureys Willems te Standdaarbuiten.³³ Hij treedt in april/mei 1616 samen met Barthelmees Jacop Lucas, stedehouder van de schout van Terheijden, op als toezien-der van de kinderen van Adriaen Beljaerts (diens weduwe Mayke van Berckel is een nicht van Cornelis).³⁴

Blijkens het cijnsboek van Dongen is aan Cornelis gekomen van wijlen Embrecht Jan Horsten de stede en erve in Den Ham te Dongen met 6 lopenzaad, 7 lopenzaad uit een halve hoeve van 5 bunder, 4 lopenzaad uit genoemde hoeve, de helft van 10 lopenzaad in Den Ham, 1 bunder moer (uit 2 bunder, waarvan de andere helft op naam staat van Peter Cornelis van Gils) en 1 bunder uit een halve hoeve en 6 lopenzaad.^{35,36} In 1695 staat dit bezit nog op naam van zijn kleindochter Catharina Bollekens.³⁶

Op 23 februari 1639 doet Jan Dirck Anthonis, weduwnaar van Alijntken Willem Jacobs, afrekening van zijn beheer over de goederen van haar kinderen uit haar eerste huwelijk met Cornelis Bollekens.³⁰

Van de hierna genoemde kinderen stammen de eerste misschien en de twee anderen zeker uit het tweede huwelijk:

1. Philip Cornelis Bollekens, volgt onder VI op pagina 201.
2. Alijd Cornelis Bollekens, in 1639 nog minderjarig, overlijdt te Dongen op 4 februari 1697. Zij trouwt aldaar op 31 januari 1640 met Willem Joosten de Jongh van den Nieuwenhuysen, wonend te Dongen in de Heuvelstraat, geboren ± 1615, overleden in 1652 of 1653, zoon van Joost Willems de Jonghe van

man 4590, f 232 e.v.

32) Gemeentearchief Breda, Hoofd- en leenbank van Breda 1598.

33) Gemeentearchief Breda, R 499, f 176^v.

34) Gemeentearchief Breda, N 24, 26 augustus 1616.

35) Embrecht Jan Horsten was ongetwijfeld een zwager van de schoonmoeder van Cornelis, Marie Peter Jans van Dongen (gehuwd met Pieter Cornelis van Gils), getrouwd met haar zuster Magdalena Peter Jans van Dongen, terug te vinden in Maris van Sandelingenambacht, „Historie van het Arkel-wapen”, 190, 191.

36) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Archief Rentmeester Prins Frederik 1274 en 1275, ff 524, 524^v, 525.

den Nieuwenhuysen en Mayken Claes Vermeyns. Zij trouwt voor 1655 ten tweeden male met Johan Govaerts, in 1655 schepen van Dongen, collecteur der gemene middelen aldaar, overleden voor 16 mei 1686. Alijd was getrouwd met een lid van de omvangrijke familie Van den Nieuwenhuysen, beschreven door drs L.F.W. Adriaenssen in *Non omnia possumus omnes. Genealogie van het geslacht Van den Nieuwenhuysen 1400-1800* ('s-Hertogenbosch, 1988). In haar lange leven heeft zij heel wat afgeprocedeerd, hoofdzakelijk tegen haar eigen familie. Onder meer tegen haar neef Govaert Bollekens, zoon van haar broer Philip, die op 20 november 1685 beslag liet leggen op de onroerende goederen van zijn tante, die daartegen op 28 januari 1686 in verzet kwam.³⁷ Voorts tegen Nicolaes Loeff en Cornelis van Brandwijk als curatoren van de boedel van Jan Govaerts³⁸, tegen Anna van Heyst weduwe van Willem Vloots te Waalwijk³⁹ en tegen Adriaen Cornelis Beens te Breda.⁴⁰ Blijkens een akte van 19 oktober 1675 waren zij en haar man f 600 met rente verschuldigd⁴¹, welke schuld bij haar overlijden nog openstond.

3. Willem Cornelis Bollekens is waarschijnlijk jong overleden.

VI. PHILIP CORNELIS BOLLEKENS, in 1639 meerderjarig³⁰, waarschijnlijk overleden voor 30 mei 1690⁴², schepen van Dongen in 1655, bekwaam tot schepen aldaar in 1643, 1654 en 1679³¹, collecteur der gemeentemiddelen te Dongen⁴³, trouwt Maria Govaerts⁴⁴, zuster van Johan Govaerts onder V-2.

Philip kon als katholiek zijn vader niet als schout opvolgen. Hij werd wel schepen. In Dongen had hij als de belangrijkste

37) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Dongen R 24, 20 november 1685.

38) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Raad van Brabant, civiele processen 2468. Gemeentearchief Breda, N 296, f 47, 15 juni 1686.

39) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Dongen R 25, 23 april 1692.

40) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Dongen R 25, 16 mei 1689.

41) Gemeentearchief Breda, N 316, 16 december 1697.

42) Gemeentearchief Breda, N 312, f 306, 23 april 1687.

43) Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage, Nassaue Domeinraad, inv. Hingman 4589, f 298.

44) Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage, Nassaue Domeinraad, inv. Hingman 4590, f 165 e.v.

voorman van de rooms katholieke meerderheid veel invloed. Zo-
zeer zelfs, dat de protestantse schepenen daarvoor beducht waren.
Dit is af te leiden uit een rekest de dato 6 december 1655, aanwe-
zig in het archief van de Nassause Domeinraad.⁴⁵ Het is gericht
aan 'Hare Koninklijke Hoogheid' (met wie bedoeld zal zijn Maria
Stuart, de weduwe van stadhouder Willem II) en getekend door
de schepenen Adriaen Michielsens Fijnebuyck, Isaac Pieters van
Loon, Wouter Jans Rijser en Adriaen Bernaerts Ruijsse-
ners. Zij schrijven dat bij de laatste verandering in mei 1655 in de magi-
straat gekomen zijn Philip Bollekens en Jan Goyvaerts, dubbele
zwagers, die sinds hun aantreden als voornaamste vertegenwoor-
digers van de 'paapse gezindheid en superstitie' niets anders heb-
ben gedaan dan het bestuur met onbehoorlijke praktijken, ma-
chinaties en complotten te verstoren. Onder andere zouden zij
een nieuwe belastingomslag tot nadeel van de goede ingezetenen
hebben tegengewerkt. Supplianten vragen een onderzoek om alle
onbehoorlijkheid, die door het stoken van voornoemde 'dobbele
zwagers' zou komen te ontstaan, te voorkomen. Of de verzo-
ekers succes hebben gehad is in het Nassause archief niet terug
te vinden. Waarschijnlijk niet, althans niet duurzaam, want in
1679 wordt Philip Bollekens, oud-schepen, weer als schepen van
Dongen voorgedragen.⁴⁶

Misschien was Philip toch wel een wat omstreden figuur. In
het oud-archief van Dongen zijn onder F-29 stukken aanwezig,
„rakende het proces tussen die van Dongen en Jan Adriaen van
Heyst ter eene en Philippus Bollekens en Jan Gooyaerts als ge-
trouwd hebbende Aleida Bollekens tevens weduwe van Willem
Joosten de Jonge ter andere zijde” over het verzoekrecht tot het
afdoen van de openstaande gemeenterekeningen van 1655-1660,
waarbij een serie van bij conclusie van 1657 overgelegde stuk-
ken met daarbij behorende inventaris. Een zwaar dossier vol-
gens de samensteller van de inventaris van het gemeente-archief.
Jan Adriaen van Heyst was blijkens rekeningen uit 1641-1665
collecteur van de omslagen, hem door de magistraat ter inning

45) Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage, Nassause Domeinraad, inv. Hing-
man 4589, f 9.

46) Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage, Nassause Domeinraad, inv. Hing-
man 4590, f 250.

voorgedragen. Ook het Nassause domeinarchief verwijst naar een (zelfde?) proces; Philip Bollekens en Jan Goyaerts worden daarbij genoemd *collecteurs deeser gemeente*.⁴³

In zijn eigen kerkelijke gemeenschap weerde Philip zich eveneens. Toen omstreeks 1672 tegen de zin van de parochianen een zekere Henricus Domis door de bisschop van Breda tot pastoor van Dongen werd benoemd, was Philip Bollekens de aanvoerder van de zich verzettende gelovigen. Hij wist zelfs de toenmalige protestantse schout Thomas Claypole bij de opstand tegen de pastoor te betrekken. Een en ander werd de bisschop te bar, zodat deze via zijn secretaris in 1680 aan Bollekens liet weten dat het nu uit moest zijn met beschuldigingen. De pastoor bleef te Dongen tot zijn dood in 1699.⁴⁷

Het is duidelijk dat Philip Bollekens, hoewel hij rooms katholiek was, in Dongen een belangrijke plaats bleef innemen, een plaats die waarschijnlijk mede gebaseerd was op zijn betrekkelijke rijkdom aan grondbezit aldaar. Uiterlijk kreeg zijn positie gestalte doordat hij eigenaar en bewoner was van een groot, omgracht huis aan Den Ham, als het ware midden in het dorp, later genoemd het Bollekens-slotje. Van dit huis is een beschrijving en tekening te vinden in de *Geschiedenis der penitenten-recollectinen van Dongen* van pater Gerlach O.F.M.Cap. (Tilburg, z.j.). Ook nu leeft de naam na eeuwen nog voort in die van een steeg ter plekke.

Uit het huwelijk van Philip Bollekens en Maria Govaerts:

1. Cornelis Philips Bollekens, volgt onder VII op pagina 204.
2. Govaert Philips Bollekens, geboren voor 1648, waarschijnlijk ongehuwd. Op 23 april 1687 is Philip Bollekens borg voor zijn zoon Govaert voor een schuld van f 2000, welke op 30 mei 1690 door diens broer Cornelis tegen finale kwijting wordt voldaan.⁴²
3. Catharina Philips Bollekens is te Dongen gedoopt op 21 januari 1648 en aldaar overleden op 6 april 1723. Zij machtigt op 7 januari 1690 Cornelis Jan Otjens te Oosterhout om namens haar, als erfgename van haar broer Cornelis, te compareren voor schepenen te Zevenbergen in zake 6 bunder wei-

47) *De Wazerweyden* (blad van de Historische Kring Dongen), VII, 7.

land, genaamd *het Loggeland*, waarvan de helft toebehoort aan haar vader Philippus en een kwart aan haar zelf. Het land moest worden getaxeerd voor de collaterale successie.⁴⁸ Op 27 mei 1714 schenkt juffrouw Catharina Josephina Bollekens uit genegenheid en affectie haar neef Cornelis Bollekens, licentiaat in de rechten, ± 45 morgen onroerend goed, hoofdzakelijk zaai- en weiland.⁴⁹ Catharina verzoekt op 23 september 1717 om brieven van legitimatie voor de zoon van haar broer. Zij maakt op 17 maart 1723, ziekelijk, haar testament; enige erfgenaam is mr Cornelis Bollekens.⁵⁰

4. Wilhelmus, gedoopt te Dongen op 25 december 1651, waarschijnlijk jong overleden.
5. Aldegonda, te Dongen gedoopt op 16 juni 1653, waarschijnlijk jong overleden.

VII. CORNELIS PHILIPS BOLLEKENS, geboren ± 1640⁵¹, in 1678 en 1679 bekwaam als schepen van Dongen³¹, waarschijnlijk ongehuwd, hij bleef althans zonder wettig nageslacht, zodat hij, zoals blijkt uit een akte van 7 januari 1699⁴⁸, –toen hij reeds was overleden–, zijn zuster Catharina tot zijn enige erfgename had kunnen benoemen. Catharina was ook ongehuwd en Govaert eveneens, zodat het er dus alle schijn van heeft dat de familie Bollekens te Dongen met de kinderen van Philip uitstierf. Daarmee is echter in tegenspraak, dat Catharina een neef (kennelijk een tante-zegger) had, de Cornelis, later mr Cornelis Bollekens, die zij zo royaal bedacht, en dat zij bovendien voor de zoon van haar broer legitimatie aanvraagde.⁵² Uit de op deze aanvraag gegeven beschikking van 23 september 1717 blijkt dat het verzoek werd

48) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Dongen R 139, f 216.

49) Gemeentearchief Breda, N 516, f 114: de schenking omvatte 9½ morgen zaailand, 13½ morgen weiland, alsmede de *Daesdonk*, groot 23 à 24 morgen.

50) Gemeentearchief Breda, N 520, f 4, 17 maart 1723.

51) Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage, Leenkamer Altena 238: Cornelis Bollekens, oud 39 jaar, wonend te Dongen, wordt 'bij dode en makinge' van zijn oom Adriaen Govaerts op 7 juni 1679 'verlijd'.

52) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Raad van Brabant, Resoluties, inv. 1627, 1634. P.L. Leget-Kuijlen en J.N. Leget, „Brieven van legitimatie”, *De Brabantse Leeuw*, XL (1991) 15.

ingewilligd en dat het hier inderdaad ging om Cornelis natuurlijke zoon van Cornelis Bollekens bij Maria van den Broeck. Het is aannemelijk dat Cornelis Bollekens met zijn zuster Catharina de afspraak maakte, dat hij haar tot zijn enige erfgename zou benoemen en dat zij te zijner tijd aan zijn onwettige zoon een aanzienlijke schenking zou doen, hetgeen in 1714, toen Cornelis nog niet was gelegitimeerd, metterdaad geschiedde. Aldus werd de regel dat een onwettig kind geen erfgenaam van de natuurlijke vader kon zijn, blijkbaar ontweken.

Het kan niet anders, dan dat de onwettige geboorte van Cornelis Bollekens in een zo bekende familie in Dongen veel opzien baarde. In de uit het begin van de achttiende eeuw overgeleverde stukken die ik raadpleegde (en dat waren lang niet alle) heb ik daarover niets gevonden; maar lange tijd daarna was nog bekend, dat het bij de familie Bollekens op het Bollekens-slotje niet pluis was geweest. Toen na aankoop van het grote huis in 1801 de congregatie der zusters penitenten-recollectinen zich te Dongen op het slotje gevestigd had, schreef zuster Joseph (de latere mère Marie Joseph) in haar *Beknopte aantekening*: „Hetgeen opmerkzaam aan ieder voorkwam was het huis, vroeger bewoond door grote zondaars”, hetgeen wel moet slaan op de familie Bollekens.⁵³

We kunnen deze genealogie dus besluiten met

VIII. MR CORNELIS BOLLEKENS, geboren omstreeks 1685, student te Leuven in 1704⁵⁴, gepromoveerd tot J.U.L. (licentiaat in de beide rechten), advocaat te Dongen en Breda, overleden op 10 april 1727. Hij trouwt te Breda op 31 juli 1719 met Allegonda van den Broeck, die daar overlijdt op 20 februari 1744. Haar ouders zijn Pieter van den Broeck en Dingena van den Kieboom.⁵⁵ Het echtpaar testeert op 17 december 1723 voor notaris Jacob

53) M.J.L. de Ruyter, *Dongen. Wetenswaardigheden van een passage* (Dongen, 1972) 40. Zuster Joseph kan ook het oog hebben gehad op de militairen, die in de tweede helft van de achttiende eeuw in het huis verbleven.

54) H. Bots, I. Matthey en M. Meyer, *Noordbrabantse studenten 1550-1750* (Tilburg, 1979) no 684.

55) Gemeentearchief Breda, R 577, f 108^v-109, 25 mei 1720.

(van) Rijckevorsel te Breda⁵⁶; Allegonda vult als weduwe haar testament aan op 17 december 1740⁵⁷ en 31 oktober 1743.⁵⁸

Allegonda van den Broeck registreert op 25 mei 1720 een boedelscheiding met haar broer Anthony van den Broeck. Haar vader is dan overleden, haar moeder hertrouwd met een zekere Huart.⁵⁵ De scheiding betreft een vrij uitgebreid bezit, onder andere een hoeve met 32 gemeten land onder Dongen, 12 gemeten los land etc. Voor de schepensbank van Breda eist in 1736 Willem Heymans namens zijn vrouw Antonette van der Graaf, 'enige moeie paternel' van Emanuel Josephus Cornelis Bollekens, -enig nage-laten kind van mr Cornelis Bollekens-, als (beweerde) erfgename *ab intestato* de legitieme portie op. Allegonda van den Broeck verweert zich met de mededeling dat haar enige zoon Emanuel op 1 januari 1736 is overleden en dat zij enige erfgename is van haar man.⁵⁹

Allegonda overleefde haar man, zoals uit het voorgaande blijkt, bijna 17 jaar. Haar nalatenschap, waarvan in het gemeentearchief van Breda een uitvoerige beschrijving is bewaard, vererfde wat betreft de door haar aangebracht bezittingen op Peter en Johan van den Broeck, de zoons van haar enige broer Antonie. De goederen afkomstig van haar man gingen naar diens neef, Gijsmarus Gijsbertus van Heyst, advocaat te Antwerpen.^{58,60} Uit de boedelbeschrijving blijkt, dat de erflaatster bij haar overlijden een groot, aan haar toebehorend huis bewoonde aan de Visserstraat te Breda, gelegen tussen de huizen van overste Salisch aan de ene kant en van advocaat Montens aan de andere zijde. Het perceel had tenminste twaalf kamers en was gevuld met een rijke inboedel. Onder andere werden genoteerd enige tientallen schilderijen en schilderijtjes (helaas zonder vermelding van wat of wie zij

56) Gemeentearchief Breda, N 607, f 42.

57) Gemeentearchief Breda, N 697, f 116.

58) Gemeentearchief Breda, N 701, f 21.

59) Gemeentearchief Breda, Processtukken schepensbank 224-6, 1736.

60) Gijsmarus Gijsbertus van Heyst is terug te vinden in Adriaenssen, *Non omnia possumus omnes*, 433. Hij was een zoon van Geraert van Heyst, koopman te Waalwijk, en Walthera Gijsmaers van Heyst; sinds 1726 was hij advocaat te Antwerpen. Op welke wijze hij een neef van mr Cornelis Bollekens was, heb ik niet kunnen ontdekken. De familierelatie loopt stellig via de familie Govaerts, die uit Waalwijk afkomstig was.

voorstelden) en een boekerij met bijbels, heiligenlevens en boeken over Breda en 's-Hertogenbosch in folio; de *Hollandsche Regtsgeleerdheid* van Hugo de Groot; 172 kleine boeken, waarschijnlijk in octavo, niet nader omschreven, en een aantal heel kleine boeken. Verder waren er een staand diamanten kruis, twee diamanten ringen, een diamanten gesp, twee gouden kettingen, een zilveren theeketel met comfoor en voorts talloze meubelen, kleden, behangsels etc. Aan onroerend goed worden vermeld twee huizen in Dongen, een te Teteringen, landerijen van verschillende maat en kwaliteit, verspreid liggende in Dongen, Oosterhout, Zuidewijn-Capelle, Waspik, Dussen en Muilwijk, Moerdijk, Terheijden, Etten, Sprundel, Princenhage en Teteringen. Gezien de verschillende plaatselijke maten is de totale omvang moeilijk te berekenen. Stellig was het meer dan 70 ha, grotendeels verpacht en verhuurd.⁶¹

De boedelbeschrijving geeft wel de indruk dat de inkomsten uit de huizen en landerijen niet voldoende waren voor de vrij grote staat die Allegonda ook als weduwe blijkbaar voerde. Zij had namelijk nog al wat leenschulden, totaal in de loop der jaren gestegen tot f 12.875, een voor die tijd niet onaanzienlijk bedrag. De erfgenaam Gijsmarus Gijsbertus van Heyst, die tevens executeur-testamentair was⁶¹, had dan ook zijn bedenkingen. Om geen risico te lopen aanvaardde hij bij akte van 27 maart 1744 de nalatenschap onder het voorrecht van boedelbeschrijving.⁶² Uit het verdere verloop blijkt echter dat er ten slotte toch nog per saldo goederen ter verdeling overbleven.⁶³ Aan de executeur-testamentair van Allegonda's nalatenschap werd door haar erfgenamen op 25 april 1745 kwijting verleend.⁶³

Uit dit huwelijk:

1. Philippus Bollekens, te Breda gedoopt op 1 januari 1722, jong overleden en waarschijnlijk begraven te Dongen op 16 juni 1725.
2. Emanuel Josephus Cornelis Bollekens, gedoopt te Breda op 30 december 1723, overleden op 1 januari 1736.⁵⁹

61) Gemeentearchief Breda, N 701, f 58 e.v., 20 juni 1744.

62) Gemeentearchief Breda, N 701, f 30, 7 november 1743.

63) Gemeentearchief Breda, N 702, f 26, 25 april 1745.

Het Rijksarchief vraagt vrijwilligers

Het Rijksarchief in Noord-Brabant beheert talloze archiefstukken die onontbeerlijk zijn bij genealogisch onderzoek, ook wel stamboomonderzoek genaamd. Om als stamboomonderzoeker snel resultaten te kunnen behalen is het noodzakelijk dat u bij uw onderzoek in de archieven gebruik kunt maken van toegangen die alfabetisch op naam geordend zijn.

Het Rijksarchief heeft één belangwekkende genealogische bron in huis, die ons inziens veel te weinig door stamboomonderzoekers wordt gebruikt: de *Memories van Successie*.

Zodra iemand is overleden, moeten de erfgenamen bij het kantoor van het recht van successie, in welks district de overledene woonde, aangifte doen van de nalatenschap. Over deze nalatenschap moeten successierechten worden betaald. De Memorie van Successie vermeldt welke bezittingen de overledene had en wie de erfgenamen waren. De Memories van Successie zijn aanwezig van ca. 1818 tot 1900.

In het komende jaar zullen de Memories van Successie door het Rijksarchief bewerkt gaan worden. De originele stukken die in een zeer slechte staat verkeren worden verfilmd en gelijktijdig beter toegankelijk gemaakt.

Het Rijksarchief wil graag in uw belang het maken van toegangen versnellen en roept daarvoor uw onmisbare hulp in.

Heeft u zin om een dagdeel mee te helpen bij het maken van een toegang op de Memories van Successie, neemt u dan contact op met: Rijksarchief in Noord-Brabant, Zuid-Willemsvaart 2, 5211 NW 's-Hertogenbosch, tel.: 073-120733. Kontaktpersonen: P. van der Berk of A.P. van Vliet.

In ruil voor uw hulp kunnen wij u het volgende bieden:

- Gezellige sfeer in een prachtige werkomgeving.
- Koffie of thee tijdens de pauzes.
- Bijdrage in uw reiskosten.
- Werken in een groep met originele archiefstukken.

De eerste informatieve bijeenkomst vindt plaats op donderdag 14 november om 10.30 uur op het Rijksarchief.

ALPHABETISCHES VERZEICHNIS DER BÜCHER

Nummer	Titel	Verfasser	Verleger	Jahr	Ort	Notizen
1	...	...	...	...	...	...
2	...	...	...	...	...	...
3	...	...	...	...	...	...
4	...	...	...	...	...	...
5	...	...	...	...	...	...
6	...	...	...	...	...	...
7	...	...	...	...	...	...
8	...	...	...	...	...	...
9	...	...	...	...	...	...
10	...	...	...	...	...	...

ALPHABETISCHES VERZEICHNIS DER BÜCHER

Nummer	Titel	Verfasser	Verleger	Jahr	Ort	Notizen
11	...	...	...	...	...	...
12	...	...	...	...	...	...
13	...	...	...	...	...	...
14	...	...	...	...	...	...
15	...	...	...	...	...	...
16	...	...	...	...	...	...
17	...	...	...	...	...	...
18	...	...	...	...	...	...
19	...	...	...	...	...	...
20	...	...	...	...	...	...

MEMORIE AN SAARFELDE DER KATHOLISCHEN
am
Saarbrücken, d.
1871

Die in Saarbrücken am 1. März 1871
abgehaltene Versammlung der
Katholiken der Stadt Saarbrücken
hat beschlossen, dem Kaiserlichen
Kommissar in Saarbrücken
folgendes Schreiben zu übersenden:

Wir, die Katholiken der Stadt Saarbrücken,
haben die Ehre, Ihnen hiermit
zu erklären, dass wir die
Katholische Kirche in Saarbrücken
als eine der ältesten und
heiligsten Institutionen
anerkennen und dieselbe
als eine der wichtigsten
Stützen der Gesellschaft
betrachten. Wir sind
überzeugt, dass die
Katholische Kirche in
Saarbrücken eine der
besten Schulen für die
Bildung des Volkes ist
und dass dieselbe eine
der wichtigsten
Stützen der Gesellschaft
betrachten. Wir sind
überzeugt, dass die
Katholische Kirche in
Saarbrücken eine der
besten Schulen für die
Bildung des Volkes ist
und dass dieselbe eine
der wichtigsten
Stützen der Gesellschaft
betrachten.

ERKLÄRUNG DER KATHOLISCHEN
am
Saarbrücken, d.
1871

1. Die Katholiken der Stadt Saarbrücken haben die Ehre, Ihnen hiermit zu erklären, dass wir die Katholische Kirche in Saarbrücken als eine der ältesten und heiligsten Institutionen anerkennen und dieselbe als eine der wichtigsten Stützen der Gesellschaft betrachten.
2. Wir sind überzeugt, dass die Katholische Kirche in Saarbrücken eine der besten Schulen für die Bildung des Volkes ist und dass dieselbe eine der wichtigsten Stützen der Gesellschaft betrachten.
3. Wir sind überzeugt, dass die Katholische Kirche in Saarbrücken eine der besten Schulen für die Bildung des Volkes ist und dass dieselbe eine der wichtigsten Stützen der Gesellschaft betrachten.
4. Wir sind überzeugt, dass die Katholische Kirche in Saarbrücken eine der besten Schulen für die Bildung des Volkes ist und dass dieselbe eine der wichtigsten Stützen der Gesellschaft betrachten.
5. Wir sind überzeugt, dass die Katholische Kirche in Saarbrücken eine der besten Schulen für die Bildung des Volkes ist und dass dieselbe eine der wichtigsten Stützen der Gesellschaft betrachten.
6. Wir sind überzeugt, dass die Katholische Kirche in Saarbrücken eine der besten Schulen für die Bildung des Volkes ist und dass dieselbe eine der wichtigsten Stützen der Gesellschaft betrachten.
7. Wir sind überzeugt, dass die Katholische Kirche in Saarbrücken eine der besten Schulen für die Bildung des Volkes ist und dass dieselbe eine der wichtigsten Stützen der Gesellschaft betrachten.
8. Wir sind überzeugt, dass die Katholische Kirche in Saarbrücken eine der besten Schulen für die Bildung des Volkes ist und dass dieselbe eine der wichtigsten Stützen der Gesellschaft betrachten.
9. Wir sind überzeugt, dass die Katholische Kirche in Saarbrücken eine der besten Schulen für die Bildung des Volkes ist und dass dieselbe eine der wichtigsten Stützen der Gesellschaft betrachten.
10. Wir sind überzeugt, dass die Katholische Kirche in Saarbrücken eine der besten Schulen für die Bildung des Volkes ist und dass dieselbe eine der wichtigsten Stützen der Gesellschaft betrachten.

Am 1. März 1871
Saarbrücken
1871

Nijver en notabel

Jef van Gils heeft voor het jubileumboek van dit tijdschrift, *Welpen van de Brabantse Leeuw*, een belangwekkend artikel geschreven, „Nijver en notabel”, waarin hij uiteenzet hoe te Goirle in de vorige en het begin van deze eeuw de ondernemersstand van de linnenfabrikanten ontstond en uitgroeide tot een dorpselite. Het exposé van zo’n honderd pagina’s, waarin economische, politieke, godsdienstige en kulturele aspecten van het dorpsleven uitvoerig worden behandeld, heeft hij afgesloten met een tiental genealogische schema’s. De redactie van *De Brabantse Leeuw* heeft hem verzocht deze uit te schrijven. Hieronder volgt de eerste familie.

De redactie

Een familie van ballenmakers en ballenhandelaren

Van Wijck, Van der Linden, Van der Flaes, Van Dun, Naaijkens

J. van Gils

Doelenstraat 68, 5081 CM Hilvarenbeek

Rond 1800 behoren uit de nijverheidssector alleen de familieleden van Willem van Dnn in Goirle tot de dorpsnotabelen, een positie die bereikt werd door het monopolie in de kaatsballenhandel in de achttiende eeuw.

Verwantschap met andere families die actief waren in deze tak van nijverheid speelde daarbij een belangrijke rol. Alleen de afstammelingen van Maria van Dun, dochter van Willem en getrouwd met Gerard van Besouw, zouden hun positie als dorpselite kunnen handhaven tot in de twintigste eeuw.

De familiebanden tussen de geslachten Van Wijck, Van der Linden, Van der Flaes, Van Dun en Naaijkens kwamen tot stand door het huwelijk van Adriaan van Dun, met wie ik deze fragment-genealogie laat beginnen.

I. ADRIAAN VAN DUN¹, gedoopt te Goirle op 5 januari 1675 als zoon van de tavernier Sebastiaen van Dun en van Maeijken van Dun, stamde uit een familie die ten tijde van de Tachtigjarige Oorlog behoorde tot de dorpsnotabelen. Zowel zijn vader als zijn moeder waren bloedverwanten van pastoor Peter van Dun († Goirle, 27 juni 1635) en schoolmeester Vincent van Dun (te Goirle geboren ± 1590) en een voorvader van beiden was Wouter Back, in het begin van de vijftiende eeuw leenman van het huis Ter Loo te Goirle.

Adriaan trouwde te Goirle op 6 maart 1707 met Marij van der Linden², gedoopt te Goirle op 16 april 1673 als dochter van de ballenmaker Antonis Willems van der Linde(n) en Catelijn Cornelis van Wijck. Deze Catelijn stamde uit een van de belangrijkste ballenmakersfamilies uit de zeventiende eeuw:

Cornelis van Wijck werd gedoopt te Goirle in juli 1604 als zoon van de landmeter Niclaes van Wijck alias Ruijters³ en Catelijn Jan Jacob Swagemakers.⁴ Cornelis, die waarschijnlijk ballenma-

- 1) Gemeentearchief Tilburg, R 427, f 115, 15 juli 1697. R 429, f 221, 18 augustus 1708. R 431, f 131, 13 augustus 1717. R 434, f 230^v, 17 september 1735. R 436, f 121^v, 29 juni 1744. R 475, f 21^v, 1 juni 1740. R 478, f 135, 25 april 1758. R 499, 2 oktober 1722. N 60, f 293, 10 oktober 1687; f 296, 20 november 1687. J. van Gils, „Een belangrijke ballenmakersfamilie te Goirle”, *Actum Tilliburgis*, II (1972) nrs 2, 3. J. van Gils, „Vincent van Dun, een huurder van het huis Ter Loo, en zijn nageslacht”, *De Brabantse Leeuw*, XXV (1976) 135. De gezamenlijke voorouders van Sebastiaan van Dun en Maeijken van Dun zijn Jan Henrick van Dunne, getrouwd met Marij Claes Hoefs, dochter van Claes bij Lijsbeth dochter Wouter Back. De overgrootvader van Sebastiaan van Dun was Vincent van Dun; die van Maeijken was Jacob van Dun. Beiden waren zonen van Jan Henrick van Dunne en Marij Claes Hoefs.
- 2) Gemeentearchief Tilburg, R 435, f 273^v, 22 november 1741. R 436, f 108 e.v., 2 mei 1744. R 817, ongef., 20 november 1668. N 66, no 65, 17 april 1731; no 145, 1 september 1733. N 75, no 136: testament van Maria van der Linden, weduwe van Francis Jan van Wijck, meester-ballenmaker. Haar neven Willem en Antonij van Dun erven ieder een derde deel van haar nalatenschap.
- 3) In 1610 gezien als Niclaes Tsgruyters, landmeter (Raadhuis Hilvarenbeek, Oud Administratief Archief 1081, 21 oktober 1610). – Mededeling van L.F.W. Adriaenssen.
- 4) Gemeentearchief Tilburg, voogdijrekeningen 1661. R 366, f 199^v. R 367, ff

ker was, deed in 1660 afstand van het vruchtgebruik van zijn goederen ten behoeve van zijn zes kinderen bij Heijltje Goijaert de Veth, maar zal voor 1665 overleden zijn. Zijn tweede vrouw, een zekere Digna, wordt in dat jaar weduwe genoemd, van beroep *balnaeijster*. De kinderen van Cornelis Claes van Wijck bij Heijltje de Vet waren:

- a. Thomas Cornelis van Wijck, gedoopt te Goirle op 6 september 1629, overleden voor 22 december 1683. Hij was ballenmaker van beroep en ging in 1669 samen met zijn broer Niclaes en zwager Jacob Cauwenberchs een kontrakt aan met Michiel Janssen Velsen betreffende de leverantie van de kaatsballen die hij de eerstkomende tien jaar zou fabriceren.⁵ Hij trouwde met Marie, dochter van Adriaen Jan Hoosmans en Barbel Vrancken.
- b. Neelken Cornelis van Wijck, gedoopt te Goirle op 5 september 1633, trouwde met de ballenmaker Jacob Hendrick Cauwenberch, zoon van Hendrick Gerit Cauwenberch en Marie Laurijs Cornelis Laurijs Melis.⁶ Jacob leefde nog in 1700, toen hij f 100 leende van Catelijn Peter Parkin, samen met zijn zoons Hendrik en Jan. Hij trouwde na het overlijden van Neelken van Wijck nog met Catelijn Marten Peters, Catelijn Jans van Oirschot en Maria Verhindert.
- c. Catelijn Cornelis van Wijck⁷, *balnaeijster* van beroep, gedoopt te Goirle op 25 maart 1636, trouwde met de ballenmaker Antonis van der Linden, aldaar gedoopt op 19 mei 1637 als zoon van Willem Jacob Peters van der Linden en van Marij Huijbert Bacx.
- d. Goijaert, gedoopt te Goirle op 27 juni 1639 en aldaar overleden op 3 juli 1639.

188^v, 219, 238^v, 299. Oud Administratief Archief, no 380-IV, 1665. Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 64, ff 141, 141^v, 1660.

5) Gemeentearchief Tilburg, N 58, f 53, 22 december 1683. R 427, f 119^v, 12 augustus 1697. J. van Gils, „Zin en onzin over de ballenmakerij”, *Tilburg*, III (1985) afl. 2, 4.

6) Gemeentearchief Tilburg, R 371, f 147. R 379, f 78^v. R 428, f 35, 22 mei 1700. R 429, f 121^v, 26 februari 1707. N 20, f 105, 25 april 1656.

7) Gemeentearchief Tilburg, Oud Administratief Archief, no 380-IV, 1665.

e. Nicolaes Cornelis van Wijck⁸, ballenmaker en schepen van de heerlijkheid Tilburg en Goirle, werd te Goirle gedoopt in december 1642. Als sinjeur Claes van Wijck woonde hij daar aan de 'Gebuerheuvel'. Na het kontrakt met Velsen ging Claes een overeenkomst aan met sr Jan Boesers te Borgerhout, die in 1683 verklaarde „verkocht te hebben aen seigneur Nicolaes van Wijck tot Goirle alle alsulcke ballen, sijnde een soort genaemt middelballen, als hij vercooper sal maeken ende laten maeken binnen een jaer naer datum deses, op heden aenvanck nemende, op conditie dat de cooper sal aennemen alle de ballen, te weten middelballen, die de vercooper sal maeken onder sijne directie binnen den voorschreven tijden. Ende sal de cooper gehouden zijn voorschreven ballen te ontfangen ten huijse van vercooper binnen Borgerhout.” Claes van Wijck trouwde met Adriaentje Hoosmans, dochter van Bastiaen Jan Hoosmans en van Petronella Jan Adriaen Marcelis. Zijn nalatenschap werd in 1707 gedeeld door Michiel Beerwinckels, vader en voogd van zijn twee onmondige kinderen bij wijlen Cornelia van Wijck, en Helena van Wijck, kwezel en kosteres.⁹

f. Lijsbeth Cornelis van Wijck, *balnaeijster*, woonde in 1704 te Goirle bij de kerk als weduwe van Antonij Botermans.¹⁰ Deze was aldaar gedoopt op 8 november 1648 als zoon van de schoenmaker Antonij Wouter Adriaen Botermans en Barbara Cornelis Vincent van Dun.

Adriaen van Dun verwekte bij Marij van der Linden drie zonen en is te Goirle, waar hij armmeester was, voor 2 oktober 1722 overleden. Zijn weduwe hertrouwde aldaar op 18 oktober 1722

8) Gemeentearchief Tilburg, R 380, f 97, 9 oktober 1684. R 469, f 131^v, 27 januari 1707. N 58, f 37^v, 30 juni 1683. N 60, no 25, 10 september 1682; no 72, 18 april 1684.

9) Gemeentearchief Tilburg, R 435, f 230^v, 12 september 1735. R 437, f 67, 26 augustus 1747. R 529, f 79, 14 oktober 1747. C. Robben, „Nicolaas Dominicus van Beeck, van 1733 tot 1780 pastoor te Goirle”, *Historische Bijdragen van de heemkundekring 'Tilborgh'*, III (1972) 30.

10) Gemeentearchief Tilburg, R 428, f 221, 26 januari 1704. R 819, ongef., 16 december 1677. Oud Administratief Archief, no 380-IV, 1665.

met Jan van der Flaes¹¹, gedoopt te Hilvarenbeek op 28 september 1686 als zoon van Dirck Willems van der Vlaest en Paula Cornelissen van Turnhout.

Jan van der Flaes was weduwnaar van Catharina Bogers uit Zeelst en tavernier en zeeldraaier in een huis bij de kerk in Goirle, dat hij in 1720 kocht van molenaar-brouwer Jan de Leeuw. Hij was erfgenaam van zijn oom Willem Willems van der Flaes, getrouwd met Hendrickxen Aerts van de Sande, in 1683 genoemd als zeeldraaier te Goirle, samen met de andere kinderen van zijn vader bij Pieternel Michiels van Wijck en Paulijn Cornelissen en de kinderen van zijn oom Jan van der Flaes bij Cornelia Geerts. Met een bedrag van zes gulden werden de kinderen van zijn tante Marie van der Flaes bij Aert van Liemt, „ruijter ten diensten van de Hoge Staten”, van de erfenis uitgesloten. Jan van der Flaes werd te Goirle nog eigenaar van enkele percelen land en werd aldaar op 9 maart 1731 begraven. Op 21 september 1739 werd door Cornelis Hartogs en Cornelis van der Flaes, voogden van zijn minderjarige kinderen, een akte getoond aan notaris Van der Burght te Tilburg, waarin Maria van der Linden de stand van zaken in de ballenhandel en de kaatsballenmakerij ten behoeve van haar stiefkinderen verantwoordde.

De voorkinderen van Jan van der Flaes bij Catharina Bogers waren:

- a. Dirck van der Flaes¹², ballenmaker en herbergier, werd begraven te Goirle op 16 april 1762. Hij trouwde daar op 14 februari 1734 met Antonet Reijns, gedoopt te Goirle op 24 september 1712, dochter van Mathijs Reijns en Petronella

11) Gemeentearchief Tilburg, R 431, f 229^v, 12 januari 1720. R 432, f 120, 15 maart 1726. R 433, f 155, 15 februari 1729; f 260, 29 april 1730; f 300^v, 17 februari 1731. R 472, f 52, 2 oktober 1722. R 474, f 251, 21 september 1739. R 499, f 120, 121^v, 2 oktober 1722. N 58, f 30, 3 juni 1683. N 59, f 229^v, 29 januari 1695. N 64, no 109, 28 november 1719.

12) Gemeentearchief Tilburg, R 431, f 26^v, 10 april 1722. R 433, f 18, 24 februari 1727. R 434, f 256^v, 16 april 1736. R 435, f 147^v, 13 juni 1740; f 162, 10 augustus 1740; f 181, 181^v, 26 oktober 1740. R 436, f 243, 2 juli 1746. R 437, f 139, 8 juli 1748. R 442, f 160, 161^v, 11 februari 1764. R 461, f 24^v, 4 juli 1775. R 508, f 66, 7 november 1783.

Peter van Dun. Zij werd begraven te Goirle op 23 juni 1741, waarna Dirck aldaar op 8 december 1742 hertrouwde met Jenneke Schilders, gedoopt te Hilvarenbeek in januari 1715 als dochter van Cornelis Schilders en Anna Maria Willems. Jenneke verdronk te Goirle in de Leij op 4 juli 1775, toen zij „na het theedrinken” een wandeling ging maken in haar tuin.

Dirck kocht in 1746 een huisje in de herdgang Kerk van de kinderen van wijlen Floris Spapen, dat hij in 1748 doorverkocht aan Peter Evert Smits. Zijn twee kinderen bij Antonet Reijns, Mathijs en Catharina van der Flaes, verkochten in 1764 het erfdeel van hun moeder, bestaande uit een perceel weiland en een akker, aan respectievelijk Bastiaan en Jan Peter van de Loo.

In 1783 werd voor Marie en de ‘innocente’ Jan van der Flaes, kinderen uit het tweede huwelijk, een inventaris opgemaakt, waarin onder andere „een balbak met hamer en priem” en „twee spelle keegels en ballen” worden aangetroffen. Deze twee kinderen wonen dan in een huis van de Heilige-Geestarmen en hadden nog een vordering ten laste van de gemeente Goirle „wegens geleverd bier bij het proberen van de brandspuijt”.

b. Arnoldus van der Flaes¹³, gedoopt te Goirle in september

13) Gemeentearchief Tilburg, R 431, f 180^v, 5 december 1718. R 433, f 219, 7 december 1729; f 247, 17 maart 1730; f 266, 30 mei 1730. R 434, f 9, 12 september 1731; f 104^v, 10 juni 1733; f 107, 18 juni 1733; f 114^v, 25 juli 1733; f 121, 25 september 1733; f 323, 17 september 1737. R 435, f 236, 15 mei 1741; f 325^v, 12 juni 1742; f 162^v-165^v, 1740. R 437, f 109^v, 26 februari 1748. R 438, f 135^v, 10 mei 1751. R 440, f 19, 22 maart 1756; f 24^v, 12 april 1756. R 441, f 92^v, 2 augustus 1759. R 442, f 136^v, 14 november 1763. R 443, f 200, 10 november 1768. R 444, f 106, 16 februari 1771. R 446, f 200, 7 mei 1778. R 448, f 66, 4 december 1781. R 449, f 32, 23 september 1783. R 447, f 147, 2 december 1752. R 454, f 29^v, 5 april 1791. R 478, f 135, 25 april 1758. R 512, f 143, 12 mei 1800. R 575, ongef., 18 oktober 1763; 4 oktober 1763. R 634, f 14^v, 1755. N 71, no 60, 61, 69, 1728. N 72, no 23, 23 maart 1734: Helena Maria Vijgen heeft een oom, Jan Baptist de Jong, die in 1734 „over enige jaren van Middelburg naar Oostindiën is gevaren”. N 144, no 18, 20 februari 1775. Oud Administratief Archief, no 861, 15 april 1782. Idem 864, 1744. Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek

1715, was schepen, herbergier en „commies van de thol tot Goirle”. Hij werd begraven te Bergeijk op 8 oktober 1757. Zijn vrouw, Helena Maria Vijgen, met wie hij op 18 augustus 1738 te Goirle trouwde, werd aldaar gedoopt in februari 1720 als dochter van Jan Vijgen en Dymphna Jan de Jongh. Jan Vijgen was „commies van den groote Brabantse lant thol tot Goirle”. In 1782 werd door Helena Maria Vijgen de eed afgelegd als dorpsvroedvrouw; zij werd begraven te Goirle op 6 maart 1794. Naast het tolhuis in de herdgang Kerk bezat het echtpaar een boerenbedrijf in de herdgang Dorp. De erfdeling van de nagelaten goederen vond plaats in 1795 door de kinderen Jan Baptist, schoenmaker van beroep, Cornelia, getrouwd met Peter de Ros (Laros) in Venloon, en Maria Catharina, getrouwd met Abraham de Laure.

- c. Josepha van der Flaes, gedoopt te Goirle in september 1718, trouwde daar op 22 mei 1740 met Adriaan Alewijns¹⁴, gedoopt te Goirle op 2 juni 1709 als zoon van Jan Antonij Alewijns en van Jenneke van den Dries. Hij werd op 13 januari 1746 te Goirle begraven.
- d. Jenneke van der Flaes¹⁵, gedoopt te Goirle op 25 september, werd aldaar begraven op 5 mei 1801. Zij was te Goirle op 19 januari 1744 getrouwd met Remijs van Sas uit Baarle-Hertog en woonde met hem in Geertruidenberg. Op 22 januari 1752 werd hij in Goirle begraven Hun zoon Hendrik van Sas benoemde zijn moeder in 1794 tot enige en universele erfgename.

Bij het tweede huwelijk van Maria van der Linden werden zowel voor de kinderen van Adriaan van Dun als voor die van Jan van der Flaes alimentatieregelingen getroffen. Van der Flaes bezat op dat ogenblik een herberg in de herdgang Kerk, Marij van der

R 88, f 109^v, 18 oktober 1776.

14) Gemeentearchief Tilburg, R 430, f 101^v, 20 juli 1711; f 132, 11 februari 1712; f 138^v, 19 maart 1712; f 251^v, 22 mei 1714. R 435, f 202, 6 januari 1741. R 436, f 143^v, 16 november 1744. R 457, f 60^v, 2 augustus 1796. R 481, f 1467, 10 september 1776.

15) Gemeentearchief Tilburg, R 436, f 111, 4 mei 1744. R 458, f 88^v, 6 maart 1798. N 143, no 37, 18 mei 1794.

Linden een huis in de herdgang Dorp en enkele percelen land, want naast de fabricage en handel in kaatsballen werd ook nog wat aan landbouw gedaan. Tot de inventaris behoorden ook een koe, 20 vaten rogge, hooi en stro.

Als weduwe van Jan van der Flaes werd door Maria van der Linden, aanvankelijk alleen en later met hulp van haar zoon Willem van Dun, de handel in kaatsballen voortgezet. In 1739 trad zij uit de zaak en compareerde zij voor notaris Andries van Burght te Tilburg, „te kenne gevende dat hare soon Willem van Dun nu omtrent de tijt van vijff jaeren niet alleen haer comparante trouwelijck heeft bijgestaen, maar ook door de coopmanschappen van balle en hair haer comparante boedel merckelijk hadde bevoordeelt, en dat deselven haeren soon alsnu geeren sijn eijgen coopmanschappen soude doen, soo verclaerde sij comparante, na alvorens als eerst en vooral rijpelijck overwogen te hebben met haere naesten bestaenden, alle haere boedel als coper, tin, bedde, linnen en wolle, hair, balle, gereedschap tot het balmacken behoorende, gout, silver, gemunt en ongemunt, voordeelige en lastige schulden des boedels, hoe genaemt raeckende de coopmanschappen en generalijck alle haere comparante goederen te cederen, transporter en op te dragen en over te geven aen de voornoemde haer comparante soon Willem van Dun en sullex voor eene somme van 700 gulden eens. Des blijft Willem gehouden sijn voorschreven moeder te onderhouden in cost en dranck en verdere alimentaties. En is meede gecompareert den meergemelden Willem van Dun, denwelken verclaerde hetgeen voorschreven staat also te accepteren en naer te comen. En sijn nog meede gecompareert Dirck van der Flaes, alsmeede Anthonij van Dun, die meede verclaerden het geene voorschreven staat also te accepteren en van waerde ter houden”.

Maria van der Linden werd een jaar later, op 29 februari 1740 te Goirle begraven. Haar kinderen bij Adriaan van Dun waren:

1. Jan, te Goirle gedoopt op 14 juni 1708 en als kind overleden.
2. Antonis van Dun, gedoopt te Goirle op 27 augustus 1709 en aldaar begraven op 17 januari 1742. Hij trouwde te Goirle op

8 oktober 1731 met Maria van den Berg¹⁶, gedoopt te Goirle op 28 mei 1709, dochter van Huijbert van den Berg en van Adriana Otten. Het echtpaar had twee kinderen:

A. Adriaentje, gedoopt te Goirle op 13 februari 1733 en aldaar begraven op 12 juli 1741.

B. Hubertus van Dun¹⁷, gedoopt te Goirle op 4 januari 1735 en begraven te Luik op 27 maart 1760. Waarschijnlijk verbleef hij daar in verband met de kaatsballenhandel. In ieder geval was zijn verblijf in Luik van korte duur, want zijn woonplaats was nog steeds Goirle, waar hij een huis naliet in de herdgang Kerk, nog een klein huisje in deze herdgang, een half huis in de herdgang Dorp en enkele percelen land. De waarde van deze nalatenschap werd geschat op 644 gulden 9 stuivers 1 penning.

3. Willem van Dun, volgt onder II op pagina 218.

II. WILLEM VAN DUN¹⁸ is te Goirle gedoopt op 13 november

16) Gemeentearchief Tilburg, R 426, f 25^v, 28 februari 1693; f 150, 17 september 1694. R 428, f 208, 17 september 1703. R 429, f 227^v, 30 oktober 1708. R 432, f 267, 15 maart 1726. R 433, f 86^v, 22 maart 1728; f 310, 11 juni 1731. R 434, f 337, 20 december 1737. R 435, f 171^v, 26 oktober 1740; f 297^v, 27 februari 1742; f 341, 24 september 1742. R 436, f 34^v, 13 mei 1743; f 47, 10 september 1743; f 111, 4 mei 1744. N 75, no 204, 26 december 1741; no 222, 13 februari 1742. Maria van den Berg weduwe Antonij van Dun machtigde in 1742 Arnoldus van der Flaes om de voordelige schulden te innen, „soo hier in Hollant als elders”, wat wijst op de handel in kaatsballen. Maria was ook verwant aan de familie Van Wijck. Haar vader was een van de erfgenamen van Michiel Peeters van Wijck, gehuwd met Marie Cornelis van Berge. Getuige bij zijn huwelijk was Claes van Wijck.

17) Gemeentearchief Tilburg, R 532, f 10^v, 27 maart 1760.

18) Gemeentearchief Tilburg, R 425, f 104 e.v., 18 september 1810. R 435, f 273^v, 22 november 1741; f 71, 10 augustus 1739; f 104^v, 22 december 1739; f 141, 25 mei 1740; f 162, 10 augustus 1740. R 437, f 198^v, 20 mei 1749; f 166^v, 27 december 1748; f 167^v, 31 december 1748. R 442, f 250, 15 juni 1765. R 462, f 146, 13 december 1805. R 477, f 149, 2 december 1752. R 482, f 178, 3 oktober 1780. R 493, f 103, 18 juli 1801. R 482, f 154^v, 7 maart 1780; f 200^v. R 459, f 60, 7 januari 1800. R 1058, ongef., 18 september 1810. N 72, no 90, 7 februari 1739. N 75, no 45, 30 augustus 1740: Willem van Dun, koopman in ballen te Goirle, geeft een procuratie

1713. Hij nam in 1739 de handel in kaatsballen van zijn moeder over en trouwde datzelfde jaar op 29 juni te Tilburg met Catharina Beris, gedoopt aldaar op 11 september 1721, dochter van de bierbrouwer Laurens Beris en Cornelia de Bont. Het echtpaar ging wonen te Goirle in het *Hooghuijs*, dat aanvankelijk gehuurd werd, maar enkele jaren later eigendom zou worden door koop van Peter Naaijkens en Catharina de Leeuw.

Naast handelaar in kaatsballen was Willem, -zoals zijn halfbroer Arnoldus van der Flaes-, schepen in de bank van de heerlijkheid Tilburg en Goirle en regerend armmeester.

In korte tijd wist hij een welstand te bereiken die voor de meeste van zijn dorpsgenoten niet was weggelegd. In 1744 is hij een van de weinigen die de belasting kon betalen; als erfgenaam van zijn schoonouders werd hij eigenaar van een huis „onder Huijkelom en Enschoot” en verkocht hij, samen met de voogden van zijn schoonzuster Anneke Beris, voor f 865 een bierbrouwerij te Tilburg aan Jan Francis de Kanter. Hij was erfgenaam van Marie van de Linden, weduwe van de meester-ballenmaker Francis van Wijck, en uit de erfgoederen van zijn moeder kreeg hij een heideveld en f 229. In 1754 verkocht hij het zogenaamde ‘Molenveld’, verkregen van zijn schoonzuster Marie van den Berg, voor f 300 aan zijn halfbroer Arnoldus van der Flaes. Ten slotte was hij mede-erfgenaam van zijn neef Huijbert van Dun.

In 1752 maakte het echtpaar Van Dun-Beris een testament, waarin zij verklaarden „de een den anderen, de langstlevende van haer beide te laten en te maken vrij heer en meester, vrouw ofte meesteresse van alle haere goederen, soo roerende als onroerende, gout, silver, gemunt en ongemunt, schulde en profijten”. Wat de kinderen betreft werd bepaald, dat „sij deselven sullen ter schole laten gaen om te leeren leesen en schrijven en tot dien een ambagt ofte hantwerck te laten leeren, waartoe deselve bequam bevonden sullen worden om hunnen cost te kunnen verdienen”.

aan Pieter Villers te Amsterdam om geld te innen uit de handel van wijlen Jeremias Boddens wegens geleverde ballen. N 122, no 16, 9 maart 1797. N 127, no 138, 10 juli 1800. Oud Administratief Archief, no 863-II, 3 september 1765. Van Gils, „Zin en onzin over de ballenmakerij”, 6, 7.

Willem van Dun overleed in 't *Hooghuijs* bij de kerk en werd op 30 mei 1788 te Goirle begraven. Zijn vrouw overleed aldaar op 3 mei 1810.

Na de dood van Willem maakte Catharina Beris nog twee testamenten; in 1797 benoemde zij Laurens en Jan Baptist van Dun tot voogden over haar minderjarige erfgenamen en in 1800 maakte zij zes van haar zeven kinderen erfgenaam van een zevende deel van haar nalatenschap. Van het laatste zevende deel kreeg haar zoon Michiel van Dun alleen het vruchtgebruik. Het eigendom was voor zijn kinderen. Deze zoon Michiel overleed echter voor zijn moeder en bij de boedelscheiding in 1810 werd de nalatenschap gepart in zes delen en kregen de kinderen van Michiel niets.

Door de erfgenamen werden eerst zestien percelen land onder Goirle en Hilvarenbeek verkocht, naast drie huizen aan respectievelijk de weduwe Koremans, Jan Wouter van Aalst en Jan van de Lisdonk.

Bij de deling kregen de kinderen Laurens, Jan Baptist, Antonij en Cornelia van Dun hun $\frac{4}{6}$ deel in kontanten, zijnde 3.260 gulden 13 stuivers 4 penningen. Schoonzoon Gerard van Besouw erfde het huis ten oosten van het 'Hooghuijs', dat eigendom werd van de aangetrouwde kleinzoon Frans van Ravels. Zowel Van Besouw als Van Ravels moesten hiervoor een som geld uitkeren aan Hendrik, Maria Anna en Catharina van Dun, ook kleinkinderen van Catharina Beris.

Bij de verdeling van de huizen werd bepaald, dat er een poortje moest blijven in de scheidingsmuur tussen het erf van Van Ravels en Van Besouw, zodat „de eerste zijne assche kan storten in de aschput staande op de erven van Gerard van Besouw, agter deszelfs privaat”.

De kinderen van Willem van Dun waren:

1. Adriaan van Dun¹⁹, op 27 oktober 1741 te Goirle gedoopt

19) Gemeentearchief Tilburg, R 444, f 55, 27 april 1770. R 445, f 115, 28 oktober 1774. R 448, f 71', 27 december 1781. N 77, no 331, 12 oktober 1748. N 122, no 13, 16 februari 1797. N 171, no 97, 17 augustus 1818; no 98, 103, 117, 17 augustus 1818.

en daar begraven op 27 februari 1797. Hij trouwde te Riel op 3 februari katholiek en op 18 februari 1770 te Hilvarenbeek voor de dominee met Johanna Hoefmans, naaister, gedoopt te Riel op 12 februari 1748, dochter van Hendrik Hoefmans en Anna Maria Michielse. Zij overleed te Hilvarenbeek als spinster op 18 mei 1818. Het echtpaar maakte een testament in 1797. Hun kinderen Hendrik, Maria Anna, getrouwd met de Beekse timmerman Christiaan Jan Vingerhoets, Cornelia, getrouwd met de winkelier Frans van Ravels, en Catharina, winkelierster te Breda en getrouwd met Jan Hendriks, verkochten in 1828 publiek de roerende en onroerende goederen in de herberg van Jan van der Schoot in Goirle. Voor f 330 werd Christiaan Vingerhoets eigenaar van een huis, bestaande uit twee woningen met stal en hof in de herdgang Kerk. Peter Storimans kocht voor f 122 de 'Roestenburgerakker', de 'Vrouwkesakker' werd gekocht door Adriaan Priems voor f 164, een akker aan de Kerkstraat werd voor f 53 eigendom van Jan van de Lisdonk, rietdekker te Goirle.

2. Laurens van Dun, volgt onder III op pagina 225.
3. Cornelia van Dun, gedoopt te Goirle op 31 oktober 1744, trouwde daar op 3 november 1769 met Antonij Hosemans²⁰, gedoopt te Goirle op 17 september 1732, zoon van Bernardus Hosemans en Cornelia Verheijden. Bernard Hosemans²¹ was pachter van een brouwerij en „weijders de wintwatermolen, bestaande in een kooren en een schorswerck, beide gedreven wordende door een en 't selve waterrat", gelegen te Goirle en

20) Gemeentearchief Tilburg, R 448, f 66, 4 december 1781, Antonij Hosemans is dan schepen. R 452, f 180, 1 juli 1788. R 453, f 136, 6 september 1790. R 446, f 200, 7 mei 1778. R 482, f 144, 19 februari 1780: Antonij Hosemans te Goirle staat borg voor de innocentie Johannes van den Hout te Tilburg, die vervoerd moet worden naar Geel. R 488, f 26^v, 28 oktober 1774. N 125, no 41, 9 augustus 1800. Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Memories van Successie, kantoor Tilburg, doos 7, 28 juli 1821.

21) Gemeentearchief Tilburg, R 434, f 360, 7 juni 1738. R 435, f 182, 29 oktober 1740. R 436, f 127^v, 28 juli 1744. R 475, f 47^v, 5 december 1740; f 190, 16 maart 1743; f 317^v, 13 oktober 1744. R 480, f 32, 16 november 1769; f 34, 16 november 1769. R 501, ongef., 24 oktober 1749. N 77, no 88, 19 november 1746; no 152, 13 juli 1747.

Turnhout, waar zij op 24 december 1834 overleed.

Het echtpaar had vier kinderen: Jan Baptist van Dun, schoenmaker te Tilburg, Adriaan van Dun, linnenwever te Goirle, Willem van Dun, arbeider in Weelde, en Antonia van Dun, getrouwd met Jacobus Johannes Schijvens²⁴, schoolmeester te Haaren.

10. Peter, te Goirle gedoopt op 19 januari 1760, daar begraven op 4 maart 1760.
11. Maria van Dun is op 7 september 1761 en trouwde aldaar op 15 januari 1786 met Gerardus van Besouw. Hij overleed te Goirle op 21 mei 1829, zij op 18 juli 1831. Haar zonen en schoondochter zouden handelen in kaatsballen tot 1870.
12. Antoni van Dun²⁵, te Goirle gedoopt op 14 oktober 1767, bleef ongehuwd en was schoen- en ballenmaker van beroep. Hij overleed te Goirle als particulier op 5 mei 1847. Zijn nalatenschap bestond uit „een weinig roerend goed” met een

24) „Kwartierstaten van notabelen uit de Kleine Meijerij”, *De kleine Meijerij*, XXXIX (1988) 63. Cornelis Andries Schijvens, een zoon van Jacobus Schijvens bij zijn tweede vrouw, Henrica van de Wouw, was burgemeester van Haaren in 1881-1920.

25) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Memories van Successie, kantoor Tilburg, doos 62, 10 juli 1847. Parochiearchief Sint Jans Onthoofding Goirle, „Notulen”, f 60. De erfgenamen van Antonius van Dun waren staaksgewijze: a) Jan Baptist van Besouw, koopman te Goirle; Wilhelmina van Besouw, gehuwd met Petrus van Hirtum, orgelbouwer te Hilvarenbeek; b) Jan Baptist van Dun, schoenmaker te Tilburg; Willem van Dun, arbeider te Weelde; Lucia Spijkers, weduwe van Adriaan van Dun, arbeidster te Goirle, met twee minderjarige kinderen Cornelis en Gerardus en twee meerderjarige kinderen Michiel, bouwman knecht te Tilburg, en Helena, wonende te Goirle; c) Johanna van Dun, gehuwd met Hendrik Josephus Naaijken, koopman te Goirle; d) Johannes Anssems, herbergier te Goirle; Cornelis Anssems; Peter Anssems, schoenmaker te Goirle; Adriaan Anssems, leerlooier te Capelle; Antonia Anssems te Goirle; Adriana Anssems, dienstmeid te Tilburg; Cornelia Anssems te Goirle; e) Cornelis H. van Ravels, gemeente-ontvanger te Goirle; Adriana van Ravels te Goirle; Adriaan C. van Ravels, horlogemaker te Bergen op Zoom; Christiaan van Ravels, bakker te Wouw; Catharina van Dun, weduwe van Mathijs Bongard te Breda; Adriana Vingerhoets te Hilvarenbeek; Cornelis Vingerhoets, timmerman te Hilvarenbeek; Johanna Vingerhoets, gehuwd met Johannes Houlon te Deventer.

waarde van f 66,95, aan kontanten f 159,88, uitgeleend geld zonder rente f 50 en een schuldbekentenis van f 1.800 ten laste van Hendrik Naaijens. De zuivere waarde van zijn nalatenschap was f 2.113,97. In de Goirlese parochiekerk werd tot 1863 in mei een gezongen jaargetijde gehouden voor zijn zielerust. De erfenis werd gedeeld door de kinderen en kleinkinderen van zijn broers en zusters.

III. LAURENS VAN DUN²⁶, gedoopt te Goirle op 31 december 1742, trouwde aldaar op 9 februari 1777 met Ida van Besouw, gedoopt te Goirle op 2 juni 1752 als dochter van Jan Baptist van Besouw en Adriana Maria Wiemers. Juist als zijn vader had Laurens verschillende baantjes, die hij niet altijd tot volle tevredenheid van de Goirlenaren uitoefende. In 1783 was hij brandmeester, hij was handelaar in kaatsballen, zetter, kerkmeester, 'debitant à tabac' en bij zijn overlijden (Goirle, 27 mei 1821) winkelier.

Het schoolmeesterschap werd hem in 1795 in de schoot geworpen. Op 7 juni 1795 ontving de municipaliteit van Goirle een rekwest, getekend door ruim vijftig Goirlenaren, met het dringende verzoek om de hervormde koster-schoolmeester Quirijn Rovers, „een onredelijke en voor de kinderen nadeligen orangjeklant”, aan de kant te zetten. Het dorpsbestuur vond het haar plicht er voor te zorgen, „dat het aankomende geslacht niet wierdt bloot gesteld om de gevaarlijke denkbeelden van Rovers in te zuigen” en ontsloeg de meester op staande voet om Lauwerens van Dun, een bekwame burger, als onderwijzer aan te stellen. Rovers werd bovendien gesommeerd voor half april 1796 het schoolhuis te verlaten. Klachten van Rovers tegen de „wederregterlijke en eijgen

26) Gemeentearchief Tilburg, R 425, f 112, 18 september 1810; f 113, 114, 118, 18 september 1810. R 453, f 15^v, 5 september 1787. R 652, f 36, 14 juni 1804. N 135, no 24, 25, 2 december 1810. N 222, no 353, 21 maart 1816. N 225, no 56, 3 maart 1819. N 226, no 2, 19, 19 januari 1820. Oud Administratief Archief, no 1286, 22 augustus 1798; 24 januari 1799. Raadhuis Goirle, Oud Administratief Archief, no 61, 13 augustus 1814. Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Memories van Successie, kantoor Tilburg, doos 7, 27 mei 1821; doos 36, 11 maart 1833. Bestuursarchief 1795-1814, no 24, 11 augustus 1796; no 26, 21 september 1796.

dunkelijke wijze" waarop hij aan de kant was gezet na 32 jaar trouwe dienst werden afgedaan als onbeschaamdheid.

Door interventie van de kerkeraad van de gereformeerde gemeente van Tilburg en Goirle bij de representanten van het volk van Bataafsch Brabant werd wel bereikt, dat aan Rovers een pensioen werd toegekend, dat in mindering werd gebracht op het traktement van Van Dun, waartegen de laatste in september 1796 weer protesteerde. Op nieuwjaarsdag 1796 werd Laurens van Dun bovendien belast met „het behoorlijk boek en register houden van de doode binnen deze dorpe", het luiden van de klok over deze doden en het smeren van het torenuurwerk. Rovers weigerde echter, ook na bezoek van de gerechtsbode J. van Dijck uit Tilburg, de sleutels van de toren af te geven, zodat er niets anders op zat dan nieuwe sloten op de torendeur aan te brengen.

Als schoolmeester heeft Laurens niet voldaan. Reeds na enkele maanden werd zijn bekwaamheid in twijfel getrokken en achtte men het nodig hem te examineren in de spel-, lees-, schrijf- en letterkunde. Door het Comité van Welzijn werd hij in staat geacht „behoorlijk de schooldienst waar te nemen" en bovendien lukte het niet om snel een andere onderwijzer te vinden, „bequamer en geschikter" dan Van Dun. Tot eind juni 1803 bleef hij in dienst, om dan opgevolgd te worden door Cornelis Kandelaars.

In december 1810 maakte het echtpaar Van Dun-Van Besouw een testament, waarin zij verklaarden gegoed te zijn beneden de f 1000. De langstlevende zou erfgenaam worden van het vruchtgebruik van de nagelaten goederen: een huis te Goirle en enkele percelen land onder Goirle en Hilvarenbeek. Het blote eigendom was voor hun dochter Johanna van Dun, die trouwde met de Beekse bakker Hendrik Joseph Naaijken. Dit echtpaar volgt onder IV op pagina 226. Ida van Besouw, winkelierster en waarschijnlijk handelaarster in kaatsballen, overleed te Goirle op 22 oktober 1831.

IV. JOHANNA VAN DUN²⁷, gedoopt te Dun op 2 april 1783,

27) Gemeentearchief Tilburg, N 237, no 40, 22 februari 1833. N 332, no 247, 19 augustus 1862. Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Provinciaal Bestuur 4264,

trouwde daar rooms-katholiek op 10 februari 1806 met Hendrik Joseph Naaijken, gedoopt te Hilvarenbeek op 9 april 1776 als zoon van Cornelis Naijken en Petronella Dispa. Door dit huwelijk kwam de handel in kaatsballen terecht bij de familie Naaijken. Hendrik Joseph was zelf bakker en grutter van beroep, maakte in Goirle deel uit van het college van zettters en was in 1843 kandidaat voor de gemeenteraad. In 1819 werd hij lid van het Sint-Sebastiaansgilde en blijkbaar was het gezin ook heel muzikaal, want zowel Hendrik als zijn zonen waren lid van het kerkkoor. Toen in 1856 in de kerk een orgel geplaatst werd, was Hendrik Naaijken een van de donateurs, op voorwaarde dat zijn voorouders in het weldoenersboek van de parochiekerk werden geplaatst.

Het echtpaar overleed te Goirle *ab intestato*, zij op 21 september 1855, hij op 10 juni 1862. Hun nalatenschap bestond uit haar ouderlijke huis bij de kerk en negen percelen bouw- en weiland, hakhout en heide onder Goirle en Hilvarenbeek. Hun kinderen waren:

1. Johanna Catharina, gedoopt te Goirle op 25 november 1806, daar begraven op 6 september 1807.
2. Johannes Cornelis Naaijken²⁸ is te Goirle gedoopt op 26 juni 1808. Hij werd bakker aan de Paardenstraat te Hilvarenbeek, waar hij overleed op 1 maart 1879. Te Goirle trouwde hij op 14 juli 1834 met Dorothea van Gestel, geboren te Gilze op 26 maart 1815 als dochter van de kuiper Cornelis van Gestel en van Johanna van Loon. Zij overleed te Hilvarenbeek op 7 mei 1874 en was een van de erfgenamen van Elisabeth van Loon, de eerste vrouw van Peter van de Lisdonk.

26 februari 1844. *Memories van Successie*, kantoor Tilburg, doos 26, 26 augustus 1830; doos 69, 18 januari 1856; doos 75, 15 juli 1862. Raadhuis Goirle, Oud Administratief Archief, no 4, f 33^v, 16 mei 1840. Idem no 49, f 46, 21 januari 1851; f 66, 30 oktober 1857; f 70, 30 oktober 1861. Idem no 772, 1840. Parochiearchief Sint Jans Onthoofding Goirle, „Notulen”, f 95; „Reglement van het choor en het collegie der choristen van de parochiale kerk van Goirle”. H.W. Janson, *Bijdrage tot de geschiedenis van Goirle* (Z.pl., 1953) 182.

28) C. Gerritse, J. van Gils en D. Kuypers, *Een spoor van 100 jaar liefdadigheid* (Hapert, 1986) 28.

3. Laurens Naaijken²⁷, geboren te Goirle op 28 maart 1811, was organist, ballenmaker en met de weduwe Van Besouwde Groot een van de laatste handelaren in kaatsballen. In 1834 werd hij voorgedragen voor de functie van gemeenteontvanger, maar bij de stemming werd hij niet gekozen. Laurens overleed te Goirle zonder beroep op 2 november 1872.
4. Hendrik, geboren te Goirle op 17 december 1813, aldaar overleden op 27 december 1813.
5. Petronella Naaijken²⁹ is op 17 december 1813 te Goirle geboren en overleed aldaar ongehuwd op 12 juni 1877. Zij was winkelierster, „de broodbakkerij uitoefenende”, lid van de congregatie van Onze Lieve Vrouw voor jonge dochters, lid van de Levende Rozenkrans en zelatrice van de Heilige Kindsheid.
6. Adrianus Naaijken, geboren te Goirle op 7 november 1816, was winkelier te Hilvarenbeek, waar hij op 7 maart 1855 overleed. Hij trouwde aldaar op 8 januari 1844 met Johanna Theresia Verheggen, geboren te Hilvarenbeek op 29 oktober 1817 als dochter van Jan Antonij Verheggen en Elisabeth van de Meulegraaf. Zij overleed er op 10 januari 1892.
7. Willem, geboren te Goirle op 26 maart 1818, aldaar overleden op 5 december 1829.
8. Ida Naaijken³⁰ is te Goirle geboren op 8 juni 1822 en overleed ongehuwd te Tilburg op 1 april 1891. Zij was franciscus-kwezel en erelid van de congregatie van Onze Lieve Vrouw van de parochie van Korvel. Voor haar vertrek uit Goirle, waar zij winkelierster was, verkocht zij daar twee huizen aan de Kerkstraat, een voor f 2000 aan fabrikant Gerardus van Besouw, haar achterneef, en een voor f 2000 aan haar neef Hendrikus Josephus Naaijken. Kort voor haar dood benoemde zij deze neef tot haar enige erfgenaam.

29) Gemeentearchief Tilburg, N 334, no 171, 12 juli 1864; no 174, 15 juli 1864. Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Memories van Successie, kantoor Tilburg, doos 90, 7 oktober 1877.

30) Gemeentearchief Tilburg, N 362, no 60, 31 maart 1879., N 515, no 197, 12 december 1881. N 517, no 94, 17 mei 1883. N 524, no 253, 2 december 1890.

9. Jacobus Naaijken³¹, geboren te Goirle op 9 juni 1825, werd in 1837 ingeschreven als student aan het klein seminarie Beekvliet te Sint-Michielsgestel, maar woonde in 1844 weer in zijn geboorteplaats, waar zijn vader vergeefse pogingen ondernam om voor hem een plaatsvervanger voor de nationale militie te vinden. Jacobus werd bakker van beroep en trouwde te Goirle op 30 mei 1853 met Petronella van den Bichelaar, geboren aldaar op 2 januari 1825, dochter van Henricus van den Bichelaar en Maria Theresia Ader. Zij overleed te Tilburg op 15 januari 1911. Na een kort verblijf in Dongen verhuisde Jacobus met zijn gezin naar Tilburg, waar hij een bakkerij begon in de wijk Korvel. Hij overleed aldaar op 19 juli 1865 en was directeur van het zangkoor van Korvel. In 1900 hadden zijn nagelaten goederen een waarde van f 4.750. Er waren toen nog vier kinderen in leven: Johanna Maria Naaijken, kloosterzuster te 's-Hertogenbosch, Maria Elisabeth Naaijken, kloosterzuster te Schaijk, Henricus Josephus Naaijken, bakker te Tilburg, en Maria Theresia Naaijken, ongetrouwd woonachtig te Tilburg.

Marsmannetjes

De kwartierschout van Oisterwijk ontving in een van beide Sint-Jansjaren 1467-1468 en 1468-1469 te Hooge Mierde een boete *van twee meersmennekens, die malcanderen geslagen hadden met clippels*.¹

Leo Adriaenssen

31) Gemeentearchief Tilburg, N 331, no 264, 28 oktober 1861. Notarieel 1896-1905, N 35, no 241, 17 juli 1899; N 23, no 261, 30 oktober 1900; N 25, no 66, 15 maart 1902. Raadhuis Goirle, Oud Administratief Archief, no 66, 7 april 1845. Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Memories van Successie, kantoor Tilburg, doos 83, 13 maart 1871. *Beekvliet's Eeuwfeest 1815 April 1915. Geschiedenis van het klein seminarie in het bisdom 's-Hertogenbosch* ('s-Hertogenbosch, 1915).

1) Algemeen Rijksarchief Brussel, Rekenkamer 13025, rekening Sint-Jansjaren 1467-1469, f 7.

Elias te Son en Elias te Strijp

M.J.H. van Dooremolen

Zagwijnstraat 8, 5654 KJ Eindhoven

II-c. HENDRICK ELIAS LENARTS was rond 1635 burgemeester te Breugel en wordt in 1639 als ex-burgemeester Henrick Elias Eelen genoemd.¹ Op 12 juni 1627 wordt door de kinderen van wijlen Servaes Antonissen Moons aan Hendrick zoon wijlen Elias Leonaertssen, wonende te Son 'op Boct', een stuk land opgedragen. Op 14 augustus 1631 draagt deze $2\frac{1}{2}$ lopense land, afgespleten van 15 lopense, 'op Bokt', op aan Jacobus Peeters van Roijecker.²

Op 21 februari 1658 verkoopt Hendrick Elias Elen aan Anthonis Joseps een akker lands in de parochie van Breugel op Gasteldonk, *gemeijnlijk genoemd de Kackert* en hem bij versterf aangekomen van zijn broer Lenart.³ Deze notitie ondersteunt de opvatting dat Elias Lenarts en Elias Elen dezelfde persoon zijn.

Als Jan Hendrick Elias, wonende te Breugel, in 1651 een stuk teulland van ongeveer 2 lopen 'tot Bockt' onder Son verheft, wordt er bij vermeld dat hem dit was aangekomen door het overlijden van Hendricxken Aertssen, zijn moeder.⁴ In 1655 bezit deze Jan land op Gasteldonk („van zijn part van Hendrick Elen”) en land op 'het Eijnde'.⁵ In 1666 blijkt dat Hendrick Elias gehuwd was met Cathelijn Hendricks te Son; zij wordt dan zijn weduwe genoemd.⁶ Cathelijn, 'tegenwoordige huisvrouw van Hendrick Elias', noemt hem in 1650 haar tweede man. Zij was eerst getrouwd geweest met Adriaen Peters.⁷ Uit het huwelijk van Hen-

1) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Son R 92, 4 februari 1639. R 104, 1 oktober 1635.

2) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Raad van Brabant 1128, 12 juni 1627; 14 augustus 1631.

3) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Son R 18, 21 februari 1658.

4) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Raad van Brabant 1130, f 187, 6 mei 1651. Streekarchief Oirschot, N 8149, 25 april 1651.

5) Gemeentehuis Son, Oud Administratief Archief 876, ± 1655.

6) Streekarchief Eindhoven, N 1219, no 65, 83, anno 1666.

7) Streekarchief Eindhoven, Eindhoven R 263, f 167^v, 5 januari 1650.

drick Elias en Hendricxken Aertssen werd een zoon geboren:

1. Jan Hendrick Elias woont in 1651 te Breugel en is daar kerkmeester van 1668 tot 1670. Hij overleed na 1695. Uit zijn huwelijk met Luijtjen Aert Willem Vogels⁸ zijn twee kinderen geboren; voor Luijtgardis en Hendrick geldt voor zowel de geboorte uit de moeder als uit de vader een voorbehoud.
 - A. Aert Jan Handrick Elen⁹ is in 1673 eigenaar van een akker op Gasteldonk, die zijn vader had gekocht van diens zwager Aert Willem Vogels.¹⁰
 - B. Maria Jan Hendrick Elen is in 1681 eigenares van de akker die haar broer in 1673 in bezit had.¹¹
 - C. Luijtgardis. Volgens het cijsboek van Son koopt Antonis Cornelis Sanders een akker van de erfgenamen van Jan Hendrick Elias.¹² Als we dan de akte nalezen, blijkt deze de naam van Miggiel Daams te bevatten, die uit de erfenis van Mari (niet verder omschreven) de akker verkoopt.¹³ Miggiel Jan Daams te Veldhoven blijkt getrouwd te zijn geweest met Luijtgardis (Luitje) Jan Eliëns, die vermoedelijk in of voor 1725, het jaar van de verkoop, is overleden.
 - D. Hendrick Jan Eliëns is de momber van de onmondige kinderen van zijn achterneef Hendrik Cornelis Eliëns en woont dan in Blaarthem. De enige Hendrick Jan Eliëns aldaar is degene die in januari 1685 trouwt met Anna Anthonij. Dit is Anneke Anthonis de Groot (ook Grooten). Te Zeelst hertrouwt Hendrick op 12 juli 1710 met Heijlken Jansen de With, weduwe van Bartholomeus Donckers. In 1714 is zij weduwe van Hendrick Jansen Elijens, schepen te Zeelst. Uit het eerste huwelijk van Hendrick kennen we onder anderen:

8) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Son R 18, 25 november 1658.

9) Gemeentehuis Son, Oud Administratief Archief 890, 1672/73.

10) Gemeentearchief Helmond, cijsregister Son-Breugel (inv. 154), f 109, 1677-1756.

11) Gemeentehuis Son, Oud Administratief Archief 875, 1652-1681.

12) Gemeentehuis Son, Oud Administratief Archief 574, 23 april 1670.

13) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Son R 24, 22 augustus 1723.

AA. Jan Hendrik Eliëns, gedoopt te Gestel-Blaarthem op 6 januari 1696. Deze trouwt te Zeelst met Maria Corstiaen van der Velden en bij de doop van een van hun kinderen is Luijtgardis Michiels doophefster (1722).

§ 3. *De familie Peters (Elias) te Son*

In 1669 draagt Hendrick Cornelis Elias een stuk teulland gelegen onder Boort over aan Adriaen Petersen van Cranenbroeck.¹⁴ Over welke Hendrick Cornelis het hier gaat, is niet duidelijk, maar bij de volgende akte bestaat geen twijfel.

Op 20 maart 1685 leent Hendrick Cornelis te Son, man van Josina Jan Wouters van Kemenade, aan Catalijn van de Ven f 125.¹⁵ Deze Catalijn was de moeder van Willemijn Peters van Kemenade, die op 21 januari 1679 te Zeelst trouwde met Aert Andriessen Elias (Eliëns). Ook Catalijn woonde in Zeelst. Twee jaar later, in 1687, verkopen de kinderen en erfgenamen van Peter Jansen van Kemenade en Catalijn van de Ven aan Hendrick Cornelis Elias 8 lopen land te Son.¹⁶

In 1693 verkoopt Hendrick Cornelis Elias aan Jan Borchouts een akker van 1 lopen 35 roeden, gelegen te Son in de Vloet, terwijl Jan Borchouts aan Hendrick een hof met een driesje te Son aan de Heuvel verkoopt.¹⁷ Terzelfder tijd verkoopt Wouter Willems Dickens aan Hendrick Cornelis Elias een akker in de Vloet, groot 2 lopen 40 roeden.¹⁸ In Son verkopen in december 1694 Hendrick, Claes en Johannes Peters van Kemenaeijen (broers van Willemijn) mede namens Matthijs Andriessen Elias en voor de onmondige kinderen van Aert Andriessen Elias aan Hendrick Cornelis Elias een zesde part in een stuk akkerland,

14) Streekarchief Eindhoven, Nuenen R 33, f 61, 8 april 1669.

15) Streekarchief Eindhoven, Eindhoven R 54, f 166, 20 maart 1685.

16) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Son R 20, 17 oktober 1687.

17) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Son R 22, f 16^v, 27 april 1693. Gemeentehuis Son, Oud Administratief Archief 369, hoofdgeldlijst 1706; hierin wordt vermeld dat 'op Heuvel' de weduwe van Hendrik Cornelis woont.

18) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Son R 22, f 16^v, 27 april 1693.

gelegen in de Vloet, en andere gronden.¹⁹

Dan, op 24 mei 1700, maakt een zieke Hendrick Cornelis samen met zijn vrouw Josina Jan Wouters van Kemenaijen zijn testament. Josina verklaart voor hem in huwelijk gehad te hebben Willem Jansen van de Ven. Zij vermaken hun bezittingen voor de helft aan de twee voorkinderen van Josina en de andere helft aan de twee kinderen uit haar huwelijk met Hendrick.²⁰ Het eerste huwelijk van Josina was reeds geëindigd voor 24 juli 1682, want op die datum wordt zij de weduwe genoemd van Willem Jansen van Ven. Zij verheft dan grond te Breugel ten behoeve van Peter Willems van de Ven.²¹

Te Son wordt op 28 juni 1700 Hendrick Cornelis Elias begraven: „nagelaten zijn huisvrouw met 2 kijnders en 2 stiefkinder”. Hendrick Cornelis Elias was van november 1697 tot zijn dood achtman te Son. In 1703 wordt Josina weduwe Hendrick Cornelis Elias als armmeester genoemd.²²

In 1706 wordt de nalatenschap afgewerkt. Eerst lezen we: Anthonij Jansen van de Hurck (dezelfde die borg stond bij de lening door Geraert Cornelis Peters) en Jan Jansen van Beeck, mombers over de onmondige kinderen van Hendrick Cornelis, verwekt bij Josina Hendricks, verkopen de scharen van de rogge, de boekweit etcetera, samen met Peter van de Ven, die „de ene helfte sijn toebehorende en met welke de coopers sullen moeten deijlen.”²³ Op 8 april 1706 hebben dezelfde personen reeds de huisraad en meubels, de onmondigen toebehorende, verkocht. Uit de omschrijving van de huisraad kunnen we vaststellen, dat Hendrick Cornelis een welvarende boer was. Veel wordt gekocht door Peter van de Ven, de zoon uit het eerste huwelijk van Josina.²⁴ Eveneens in 1706

19) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Son R 22, f 39, 9 december 1694.

20) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, N 7240, 24 mei 1700.

21) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Raad van Brabant 1139, f 230, 24 juli 1682.

22) Gemeentehuis Son, Oud Administratief Archief 259, f 39^v. 24 december 1703.

23) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Son R 72, 19 juli 1706. Gemeentehuis Son, Oud Administratief Archief 259, 20 maart 1706.

24) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Son R 72, 8 april 1706.

vinden we: Peter en Aert van de Ven, gebroeders, en Willem Hendrick Cornelis hun halfbroer, geassisteerd met Anthonij Jansen van de Hurck, dragen over ten behoeve van Mechtelt Hendrick Cornelis, hun (half)zus, elk hun gerechte kwart in een kapitaal van f 100, de begeerte van hun moeder zaliger volgende.²⁵

Resumerend is het duidelijk, dat te Son de namen Hendrick Cornelis Elias en Hendrick Cornelis terzelfder tijd en door elkaar worden gebruikt. Hendrick Cornelis Peters (is Hendrick Cornelis Elias) is de echtgenoot van Josina Jan Wouters van Kemenaijen en er is geen enkele aanwijzing dat hij op enigerlei wijze familie is van Cornelis Elias en diens voorgeslacht. Het enige wat we nu van deze Hendrick Cornelis weten, is dat hij een broer Geraert en een zus Maria had.

Er is een scheiding op 23 oktober 1687 te Son²⁶, waarbij de kinderen van Peter Cornelis en Maijken Jansen van de Ven de bezittingen verdelen. Een van hen erfde grond in de Vloet, belendend Hendrick Cornelis Elias, de ander grond op 'Eckersrijt', waar onder meer belendend is Gerit Cornelis, de reeds genoemde broer van Hendrick. Het lijkt er op, dat ook Peter een broer was van Hendrick en Gerit. Geraert Cornelis treedt enkele malen op als naderman van gronden die door Wouter Willem Dickens zijn verkocht, onder meer aan Peter Cornelis en aan diens zoon Wouter Peter Cornelis. Genoemde Wouter Dickens was overigens de schoonzoon van ene Cornelis Peters, die getrouwd was met Elisabeth, dochter van Jan Jaspers van Kemenaijen.

Een aanvullende informatie vinden we in het Sonse register van eedafleggingen.²⁷ Daar lezen we, dat Hendrick Cornelis Elias (de Sonse, gezien de overige gegevens) de mombereed aflegt over de onmondige kinderen van Joost Joost Dickens, verwekt bij Catharina Cornelis Dircks van Dommelen. Vermeld wordt, dat hij dit doet als momber (verwant) van moederszijde. Als Hendrick de zoon zou zijn van Cornelis Peters Cornelissen, dan is hij de

25) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Son R 22, f 160^v, 11 december 1706.

26) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Son R 48, f 52, 23 oktober 1698.

27) Gemeentehuis Son, Oud Administratief Archief 259, f 18^v, 8 februari 1694.

neef van genoemde Catharina van Dommelen. Diens moeder was Maria, een zus van Cornelis Peters, en beiden waren kinderen van Peter Cornelis Jan Schepers.

Dit alles is slechts hypothese en hoe Hendrick Cornelis en zijn broer aan de toevoeging *Elias* kwamen, blijft eveneens een raadsel.

I. CORNELIS PETERS was vader van:

1. Hendrick Cornelis Elias, ook Henrick Cornelis, trouwt Josina Jan Wouters van Kemenade, weduwe van Willem Janse van de Ven. Op 28 juni 1700 is hij te Son begraven. Hieruit:
 - A. Mechtelt Hendrick Cornelis trouwt te Son op 9 februari 1716 met Lindert Jans van Lieshout en hertrouwt daar op 20 augustus 1730 met Dirck Everts van den Hurck.
 - B. Willem Hendrick Cornelis is voor 26 mei 1746 overleden („Hendrick Cornelissen is doot en erfgenenamens deszelfs kinderen met namen Willem en Meghel, Willem is nu ook doot en heeft nagelaten sijne vrou en kinderen, de vrou hiet Heijlke”²⁸). Hij trouwt met Heijlken Aert Sanders en zij krijgen op 15 maart 1727 een borgbrief voor vestiging te Woensel.²⁹ Overigens zijn Willem en Heijlke in Son en in Woensel niet gevonden.
2. Maria Cornelis Peters.
3. Gerrit Cornelis Peters, volgt onder II-a op pagina 235.

II-a. GERRIT CORNELIS PETERS, ook GERRIT CORNELIS ELIAS is begraven op 19 mei 1736 te Son, waar hij woonde ‘op Eckers-rijt’. Zijn weduwe, Aldegundis Jans (Smolders?) is te Son begraven op 10 september 1740. Hun kinderen:

1. Cornelis Gerrit Cornelis, geboren tussen 1690 en 1700, is waarschijnlijk degene die trouwt met Wilhelma Theodori Croonen. Te Son werden hun kinderen Antonius, Maria en Joseph gedoopt.
2. Elisabeth Gerrit Cornelis, geboren tussen 1690 en 1700.
3. Hendrick Gerrits is op 2 december 1701 te Son ten doop

28) Gemeentehuis Son, Oud Administratief Archief 549, 26 mei 1746.

29) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Son R 50, f 227, 15 maart 1727.

gehouden door Judoca Henrici Cornelissen, dat is Josijna weduwe Hendrick Cornelis Elias. Daar trouwt hij op 13 januari 1745 als Hendrick Gerardi van Beeck met Catharina Joost Martens van Kemenade (getuige is Petrus Gerardi), die de moeder van zijn kinderen Geertruij en Joost wordt. Bij hun doop zijn Elisabeth Gerardi van Beek en Judocus Geraerts meter en peter. Uit deze gegevens kan worden verondersteld, dat deze Hendrick dezelfde is als Henricus Gerardi. In 1773 wordt Catharina Joost van Kemenade de weduwe genoemd van Hendrik Ooms en ze noemt haar dochter Geertruij Ooms.³⁰

4. Maria Gerrit Cornelis, te Son gedoopt op 2 maart 1704, trouwt daar op 22 augustus 1734 met Antonius Aart van Lieshout.
5. Peter Gerrits, te Son gedoopt op 8 september 1705, trouwt aldaar als Peter Gerrits Verbeeck op 3 maart 1726 met Petronella Jan Gerits Verhoeven. In tweede echt trouwt hij met Johanna Wouter Rokers. Mogelijk was Peter Gerrits van Beeck ook nog getrouwd met Maria Andreas van Steensel, want hun zoon Andreas is op 29 december 1730 te Son gedoopt. Uit het eerste huwelijk³¹:
 - A. Simon, gedoopt te Son op 20 maart 1726.
 - B. Simon, gedoopt te Son op 26 maart 1728, trouwt daar op 21 februari 1762 met Lamberdina Adriaens van der Laer. Zij wonen in 1761-1779 te Best.

Uit het tweede huwelijk:³¹

- C. Walterina, te Son gedoopt op 20 februari 1737.
 - D. Walterus, te Son gedoopt op 24 april 1738.
 - E. Aldegundis, gedoopt te Son op 22 december 1741.
 - F. Petrus, op 4 november 1749 te Son gedoopt.
6. Joost Gerritz van Beeck, te Son gedoopt op 23 november 1707 (doopheffer is Wilhelmus Henrici Cornelis, dat is de zoon van Hendrick Cornelis Elias), daar overleden op 20 au-

30) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Son R 46, f 85^v, 21 december 1773.

31) Doopheffers zijn onder anderen Henricus Gerardis Verbeeck, Elisabeth Gerardi Verbeeck en Simon Petri van der Beeck.

We zien dus, dat nazaten van Gerrit Cornelis Peters (Elias) de naam Van Beeck en Verbeeck voeren. De bewijsvoering is als volgt: in de hoofdgeldlijsten van Son³² (die voor 1730 als kinderen van Gerrit Cornelis vermelden: Cornelis, Elisabeth, Peter, Maria, Joost en Hendrick) komt later voor ene Simon. Dit blijkt niet de zoon van Gerrit Cornelis te zijn, want op 26 maart 1728 wordt te Son Simon, zoon van Petrus Gerardi Verbeeck en Petronella Jans Verhoeven gedoopt. Een borgbrief van 7 maart 1727 vermeldt, dat Peter zoon van Gerrit Cornelis (gehuwd met Petronella Janse Verhoeven) naar Woensel vertrekt.³³ Als dan Petronella in 1729 ten gevolge van een messteek overlijdt³⁴, vinden we zoontje Simon sinds 1730 genoteerd in het gezin van Gerrit Cornelis en zijn vrouw Aleken. Dat het hier het gezin van Gerrit Cornelis Elias betreft, bewijzen de doopheffers in 1701 en 1707.

Weduwnaar Peter trouwt dan als Petrus Gerardi Verbeeck met Johanna Walteri Rokers en krijgt in Son nog een aantal kinderen. Zoon Simon is in 1749 als Simon Petri van der Beeck doopheffer bij een van de kinderen van Petrus en Johanna. Doopheffers bij kinderen van Petrus, Maria en Henricus Gerrits zijn steeds Elisabeth, Petrus, Maria, Judocus en Henricus Gerardi (Verbeeck, Van Beeck). Deze namen komen ook voor bij dopen in het huwelijk van Cornelis Gerardi met Wilhelma Theodori Croonen, zodat hier waarschijnlijk sprake is van de oudste zoon van Gerard Cornelis.

De verwantschap blijkt ook in 1774. Dan doen Simon Peter Gerits (Best) en Jan Cornelis Gerits (Best) afstand van erfrecht van de erfgoederen van grootvader Gerit Cornelis, door Geertruij Hendrik Gerits getransporteerd aan Jenneke Peters van de Hurck, gehuwd met Jan van Vroonhoven.³⁵

De naam Van Beeck (Verbeeck) bij de kinderen van Gerrit Cornelis is overigens een generatie later alweer verdwenen.

32) Gemeentehuis Son, Oud Administratief Archief 373-377.

33) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Son R 50, f 223^v, 7 maart 1727.

34) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Son R 51, 6 oktober 1729.

35) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Son R 58, 7 november 1774.

Een ongewenst kind

Op 12 mei 1697 kwam de chirurgijn Adriaen Hanegraef bij het huis van Cornelis Mertens te Diessen, waar een pas geboren kind was gevonden, een voet onder de aarde 'gestampeld': *is uijt de aerde opgenomen ende bij hem afgewaschen, tselve bevonden aent' neuske ende onder de kin eenige quetsure, twelck alsoo naer t'toesluijten van neus ende mont daer door naer alle apparentie van t'leven ter doot sal sijn gebracht.*¹

Leo Adriaenssen

De erfgenamen van heer Ghijsel Back

§ 15. Van Gorp

Drs L.F.W. Adriaenssen

Van der Hoopstraat 85-3, 1051 VD Amsterdam

I. WOUTER JAN SCELLEKENS VAN GOROP ALIAS WOUTER DIE LEENMAN¹ werd mede-erfgenaam van heer Ghijsel Back door zijn huwelijk met Aleyt Wouter Metten² *ex matre* Back. Hij was een zoon van Jan Schellekens van Gorp en van de Oisterwijkse scheidochter Fye Lauwreyns van der Heyden. Met zijn broer Godtschalck verkocht hij in 1480 een huis bij de kerk te Oisterwijk.³ In 1445, bij gelegenheid van het overlijden van zijn vader, ontving hij *tgoet tot Gorp* in leen. *Met mijnen mannen geheijten mansmannen* en verder toebehoren was in 1470 het leengoed jaarlijks *ter hueren weert* circa *neghen ende twintichstalven rijnsch gulden*, terwijl aan de hertog elk jaar 2 rijnsgulden *ter commer* moest worden betaald; deze verklaring bezegelde Wouter met zijn wa-

1) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 207, ongef., 12 mei 1697.

1) Vermoedelijk was hij de Wouter van Gorp die samen met Willem Gerit Wyten en de vrouw van Gysbrecht Wouter Metten cijsplichtig was uit het erf *dat Sprenglair* te Hilvarenbeek of Moergestel (Algemeen Rijksarchief Brussel, Familiearchief d'Ursel, L 1499, f XV), maar ook zijn gelijknamige zoon komt in aanmerking.

2) *De Brabantse Leeuw*, XL (1991) 90.

3) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Oisterwijk R 186, f 7^v, 4 april 1480. R 196, f 31, 20 juli 1490.

pencachet van drie klaverbladen met een roos in het midden.⁴ In 1482 was hij gestorven en ging het goed over op Wouters gelijknamige zoon.⁵ Hun kinderen:

1. Wouter Wouter Schellekens van Gorp, volgt onder II op pagina 241.
2. Ghysbrecht Wouter Scellekens van Gorop alias Leenman⁶ verkocht om 2 mud rogge jaarlijks zijn recht in de leengoederen van Gorp aan zijn broer Wouter.⁷ Zijn dochter:
 - A. Aleyt Gysbrechts die Leeman. In 1555 was haar dochter Adriana van Couvelde alias Scremers de huisvrouw van de Antwerpse poorter Jan van Bunnan.⁸
3. Louwreyns Schellekens⁹ werd priester, fungeerde in 1501-1504 als pastoor van de Sint-Joriskerk te Antwerpen en in 1515-1526 als pastoor van de Sint Walburg aldaar. Voorts was hij aartspriester en landdeken. In 1525 ging hij te Lier wonen, waar hij sedert 1512 een kanuniksdijs bezat; op 8 mei 1528 is hij daar aan de pest gestorven. Hij had een natuurlijke dochter bij Marie Peters van Hoodonck alias Dekens (zo genoemd naar de landdeken?):
 - A. Laurentia Schelkens kreeg in 1540 een oktrooi om als bastaard te mogen testeren.¹⁰ Zij was in 1546 de vrouw van Jan van den Muelenbroeck te Antwerpen¹¹, met wie zij twee huizen of woningen te Breda in de Nieuwstraat bij de oude veemarkt verkocht, naast het huis van Heyl-

4) Algemeen Rijksarchief Brussel, Rekenkamer, Aveux et dénombremens 1657, 22 november 1470.

5) Algemeen Rijksarchief Brussel, Rekenkamer 17146, 10 januari 1445. Rekenkamer 17149, f XXXIV^v, 30 april 1482.

6) Algemeen Rijksarchief Brussel, Rekenkamer 45074, f CCCV^v.

7) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 23, f 213^v, 9 mei 1528.

8) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 25, f 289, 10 oktober 1555.

9) Rijksarchief Antwerpen, Herentals Gemeentearchief 56, f 135, 5 september 1518; f 248, 9 juli 1526; f 262, 3 april 1526. L.F.W. Adriaenssen, „De gerechtigden tot het Bacx-koorke in de Sint Jan tot de reductie van Den Bosch”, *De Brabantse Leeuw*, XXXIV (1985) 129.

10) Algemeen Rijksarchief Brussel, Rekenkamer 164, f LXXXV, 30 september 1540.

11) Gemeentearchief Breda, R 451, f 104^v, 15 juni 1546.

wich weduwe Peters van Hoodonck. In 1562 was zij de weduwe van Nicolas de Brusseles.¹²

4. Jenneken Wouters die Leeman trouwde met Dirck Jan Sledden, vermoedelijk een van de zonen van Jan Jan Sledden, molenaar te Rovert en president van Hilvarenbeek. Zij kregen vijf kinderen:¹³
 - a. Aleyt Dirck Sledden, gehuwd met Willem Jan Oerlemans alias die Bye.
 - b. Maryken Dirck Sledden¹⁴, gehuwd met Ilessel Claes Jacobs te Rovert.
 - c. Jan Dirck Sledden.
 - d. Scelleken Dirck Sledden. Zijn en zijn broer Jans bezittingen werden in 1531 kollateraal gedeeld, aangezien zij *langen tyt van jaeren vuytlendich zyn geweest, alsoe dat te vermoeden is dat zy inder menschelycheyt nyet levendich en zyn.*
 - e. Wouter Dirck Sledden, steenbakker. In 1537-1569 was Margriet zijn weduwe.¹⁵
5. Maria Wouter Schellekens van Gorp, volgo onder Iibis op pagina 244.
6. Geertruyt Wouter Schellekens van Gorop trouwde met Heyn Slidden, dat is Henrick Wouter Sledden¹⁶, zoon van Wouter Jan Sledden te Rovert. Hij was in 1530 schepen van Hilvarenbeek. In 1495 kocht hij een huis en hof aan het Spul.¹⁷ Samen

12) Stadsarchief Antwerpen, Certificatieboek 18, f 146, 14 augustus 1562. Zijn broer, ridder Philibert de Brusseles, was raadsheer van de koning.

13) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 24, f 103, januari 1531.

14) L. Adriaenssen, „Elf generaties Moonen. Namen, data, anekdotes”, *De Brabantse Leeuw*, XIX, XX (1970, 1971) XIX, 2.

15) Raadhuis Hilvarenbeek, Oud Administratief Archief 4, ongef., 5 februari 1537; 21 oktober 1538. Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Oisterwijk R 273, f 34, 11 mei 1569.

16) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 24, f 61, 1 juni 1530; f 67^v, 25 juli 1530; f 197, 31 januari 1532; f 241^v, 5 juni 1532. Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1263, f 290^v, 1493/94. Algemeen Rijksarchief Brussel, Rekenkamer 13026, f 487, 1526/27. Rekenkamer 45028, f CXXXVIII.

17) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1264, f 286, 25 januari 1495. R 1283, f 281, 5 maart 1513.

met zijn vrouw gaf hij dit huis met hoeve, erven en houtwas in 1524 aan hun zoon Wouter.¹⁸ Houtwas speelde ook een rol in het proces dat hij tegen 1490 had aangespannen tegen Gherit Cleys Otten en Wouter Nouwen *van ruymingen te hebbene van opghaende eycken hout*.¹⁹ Uit dit huwelijk:

- a. Sophia Henrick Sledden²⁰, gehuwd met Jan Janss van Eynde, zoon van Jan van Eynde Claess en Aleyt Jans van der Coeyen, weduwnaar van Jenneken Ghysbrechts van der Huevoirt.
- b. Wouter Henrick Sledden volgde zijn vader op in de gerechtigdheid in de oliemolen.²¹ Hij trouwde met Elyzabeth Jans van Eynde, dochter van Jan van Eynde Claess en van Aleyt Jans van der Coeyen.
- c. Jan Sledden²² studeerde sinds 1522 en 1530 aan de universiteiten van Leuven en Bourges. Hij was norbertijn te Tongerlo en werd tot priester gewijd. In zijn abdij was hij *circator* (tuchtmeester), supprior en prior. Op 9 mei 1554 is hij overleden.
- d. Adriaenken Heyn Sledden trouwde met Jacob Biën.

II. WOUTER WOUTER SCHELLEKENS VAN GOROP ALIAS WOUTER DIE LEENMAN VAN GORP verhief in 1482 het leengoed van Gorp met 10 lopen erf en *den Lanenacker*.²³ Als Wouter die Leenman bracht hij in 1496 het goed aan, dat hij als volgt beschreef:²⁴

18) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 23, f 91, 11 juni 1524.

19) Algemeen Rijksarchief Brussel, Rekenkamer 13026, Kerstjaar 1489-1490.

20) L.F.W. Adriaenssen, *Geschiedenis van de families Trompenaars, Trimpener, Trompeneers, Trimpeneers, Trompen en Tromp in de Brabantse en Limburgse Kempen, 1347-1989* (Amsterdam, 1989) 330.

21) L. Adriaenssen, „De wandelende molens van Hilvarenbeek”, *Nieuwsbrief van de heemkundige kring 'Ioannes Goropius Becanus'*, no 15 (oktober 1986) 83.

22) L.F.W. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog en onder de generaliteit. Sociale en economische geschiedenis van een Kempens dorp tussen 1400 en 1800* (Amsterdam, 1987), 266.

23) Algemeen Rijksarchief Brussel, Rekenkamer 17149, f XXXIV^v, 30 april 1482. Hij kocht zijn broer Ghysbrecht uit diens deel in het leengoed (Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 23, f 213^v, 9 mei 1528).

24) Algemeen Rijksarchief Brussel, Leenhof van Brabant 15, f CCXXXIV^v,

- *Tgoet tot Gorp, wesende lant, heye ende weye, vuytgescheyden die hofstadt dair ick op wonende ben*, gelegen naast Gerit Bacx' hoeve;
- drie aaneengelegen akkers, geheten *die Eyndacker*, gelegen naast de weduwe van Henrick Geenen (van Gorp);
- twee aaneengelegen beemden, achter de *Eyndacker*, naast de heivelden van Wouter Jan Gheenen (van Gorp);
- 10 lopen land waarvan Wouter Jan Gheenen (van Gorp) en Jan van Gorp elk de helft in onderleen houden;
- *den Hoemaker*, gehouden door Wouter Jan Gheenen (van Gorp)
- een akker en een hof, naast elkaar, gehouden in onderleen door Gerit Jan Jueten (van Gorp) en zijn broer;
- 2 lopen land *voert Scoer*, gehouden door Jacop van Wuestenborch (*ex matre* Van Gorp);
- *Keetels beemt* ofwel *die Bocht*, gehouden door Jan van Gorp;
- *den Langen beemt*, in achterleen gehouden door Jan van Gorp.

In 1530 pachtte Wouter van de vrouw van ridder Jan Bacx *alzulken coerenthiende als zy hebbende ende besittende is, geleghen tot Gorp*, voor jaarlijks 3 mud rogge.²⁵ Hij wordt bij die gelegenheid 'Wouter den Leenman van Baerle' genoemd, een kontaminatie van zijn familienaam, zijn leenpositie en zijn woonplaats: Wouter van Gorp alias de Leenman te Baarle. Uit Baarle kwam zijn vrouw, Maria Jan Snellincx, zijn weduwe in 1545.²⁶ Wouter die Leenman was omstreeks 1541 overleden. Zijn kinderen waren:

1. Aleyt Wouters van Gorp.
2. Adriaenken Wouters van Gorp.²⁷ In 1541 verhief zij voor het leenhof van Brabant te Brussel het goed van Gorp, dat

3 februari 1496.

25) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 24, f 64^v, 22 juni 1530.

26) Gemeentearchief Breda, R 427, f 143^v, i.m. 1 oktober 1528. R 449, f 71, 19 maart 1545.

27) Gemeentearchief Breda, R 427, f 143^v, i.m. 1 oktober 1528. R 429, f 136^v, 3 januari 1523. R 460, f 96, 17 juni 1555. R 807, f 10^v, 15 februari 1550 Luikse stijl.

bestond uit $7\frac{1}{2}$ bunder land, hei en beemd, circa 6 bunder land en beemd en dertien in onderleen uitgegeven percelen ter grootte van 2 tot 3 bunder.²⁸ In eerste echt trouwde zij met Cornelis Daemis (Damaess)²⁹, in tweede (minstens sedert 1523) met Cornelis Anthonis Mattheuss van den Bredehoff, die beiden te Breda woonden. Bredehoff was in 1529–1532 en 1536 schepen en in 1539 en 1540 borgemeester van Breda.³⁰ Als weduwe van haar tweede man verkocht Adriaenken in 1548 het huis *den Enghel* te Geertruidenberg.³¹ Van de abdis van Thorn pachtte zij in hetzelfde jaar verschillende korentienden.³² In 1555 of 1556 is zij overleden. Haar kinderen werden in het eerste huwelijk geboren.³³

- a. Peeter Daemis³⁴ werd priester en bezat verschillende altaren of kapelrijen in de Onze-Lieve-Vrouwekerk en in de begijnhofkapel te Breda. Willem van Oranje stelde hem aan *om toesicht te nemen op alle syne furstlicher genaden moeren ende te besorgen den torff, noodigh tot desselfs hoffhoudinge*.³⁵ In 1556, na het overlijden van zijn moeder, verhiel hij het leengoed van Gorp.³⁶ Te Hilvarenbeek werd hij bovendien in 1566 cantor, maar van de cantorij deed hij in 1569 afstand, mogelijk wegens de grote schuldenlast die er op drukte.³⁷ In 1589 is heer Peter gestorven.

28) Algemeen Rijksarchief Brussel, Leenhof van Brabant 132, f 126^v, 6 september 1541.

29) Gemeentearchief Breda, R 420, f 86^v, 9 maart 1512.

30) P.A.J. van den Brandeler, „Zegels van leenmannen der Heeren, en van Schepenen van Breda. Met aantekeningen”, *De Nederlandsche Heraut*, IV (1887) 135.

31) Gemeentearchief Breda, R 806, f 42^v, 26 juli 1548.

32) Gemeentearchief Breda, R 679, ff 212 en 212^v, 24 april 1548.

33) Gemeentearchief Breda, R 677, f 68, 18 november 1533 (heer Joseph Damaes, priester, is hun voogd).

34) Adriaenssen, „De gerechtigden tot het Bacx-koorke”, 137.

35) Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage, Nassause Domeinraad, folioinventaris f 108^v, no LXXII, 15 maart 1564.

36) Algemeen Rijksarchief Brussel, Rekenkamer 17159, 26 november 1556.

37) Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 157.

- b. Mariken Damaes³⁸ trouwde met Cornelis Jan Montens³⁹ (1511–1587), schepen, borgemeester, tienman, weesmeester van Breda, zoon van Jan Montens en Katherlyn Block. In 1544 was hij aangesteld tot meier van de abdij van Thorn in de baronie van Breda.
- c. Lynken Damaes trouwde met Jacob de Vree te Brugge, schildknaap, schepen en pensionaris van zijn stad, edelman van Willem van Oranje. Hij stierf in 1547 en zijn weduwe werd op 7 juli 1583 begraven bij de Arme Klaren te Brugge. Hun achterkleinzoon was de bekende genealoog Olivier Wredius.
- d. Jan Damaes⁴⁰, priester te Breda, daar overleden op 19 juli 1579.

Iibis. MARIA WOUTER SCHELLEKENS VAN GOROP trouwde met Peter Ghysbrechts van den Nyeuwenhuysen⁴¹ te Diessen. Een van hun kinderen was:⁴²

1. Ghysbrecht Peters van den Nyeuwenhuysen, volgt onder III op pagina 244.

III. GHYSBRECHT PETERS VAN DEN NYEUWENHUYSEN was jaren lang schepen en in 1559 kerkmeester van Diessen. Van zijn kinderen zijn de volgende dochters van belang:

1. Heylwich Ghysbrechts van den Nuwenhuysen, volgt onder IV op pagina 246.
2. Peterken Ghijsbrecht Peters van den Nieuwenhuysen trouw-

38) Gemeentearchief Breda, R 482, f 70, 21 maart 1578; f 178, 22 december 1578.

39) Gemeentearchief Breda, R 428, f 10, 21 januari 1521. R 476, f 89^v, 24 april 1571; f 105, 22 mei 1571. R 807, f 10^v, 15 februari 1550 Luikse stijl. Th.E. van Goor, *Beschryving der stadt en lande van Breda* ('s-Gravenhage, 1744) 224, 225, 226, 251, 280. Y.H.M. Nijgh, „Montens”, *Jaarboek van het Centraal Bureau voor Genealogie*, XXII (1968) 65.

40) Adriaenssen, „De gerechtigten tot het Bacx-koorke”, 137.

41) L.F.W. Adriaenssen, *Non omnia possumus omnes. Genealogie van het geslacht Van den Nieuwenhuysen 1400–1800* ('s-Hertogenbosch, 1988) 64.

42) Zie voor de volledige genealogische informatie over de familie: Adriaenssen, *Non omnia possumus omnes*, 60, 62, 64–66, 339–341.

de met Jacop Goyaerts Aleyten geheten van der Aa⁴³ te Hilvarenbeek op de Biest, heilige-geestmeester in 1573, zoon van Jacop Henrick Aleyten en van Lysbeth Goyaerts van der Aa. Een van hun kinderen was:

- a. Lysken Jacob Goyaerts Aleyten van der Aa trouwde met Cornelis Willems van der Langrijt⁴⁴, landbouwer aan de Voort, schepen van Hilvarenbeek. Zijn ouders waren Willem Stevens van der Langerijt geheten Hapaerts en Elyzabeth dochter Jan Willem Heynen alias Peter Jan Hagen. Te Hilvarenbeek overleed Lysken op 3 november 1629 en Cornelis op 9 februari 1630. Een van hun kinderen was:
 - aa. Petrus Langritius⁴⁵ volgde een universitaire studie en werd priester, was dus gerechtigd in het Bacx-koorke. Hij werd echter kanunnik van Ronse en resideerde als persoon te Oudenaarde. Op 20 oktober 1616 is hij te Leupegem overleden.
3. Geertruyt Ghysbrecht Peters van den Nieuwenhuysen trouwde met Mathijs Anchem Michiels de Cromme, schepen van Diessen. Onder hun kinderen:
 - a. Maryken Mathijss de Cromme trouwde met mr Claes Otten⁴⁶, 'boekhouder', schoolmeester en koster van Diessen, waar hij bij de kerk woonde. Zijn ouders waren mr Gheen Otten, notaris te Hilvarenbeek, en Cornelia Cornelis Otten. Twee van hun kinderen werden priester:
 - aa. Mr Gerrit Otten⁴⁷ studeerde te Leuven, werd kapelaan te Enschoot en vervolgens pastoor van Loon op Zand. Daar stierf hij op 13 april 1627. Zijn grafzerk werd onlangs in de kerk herondekt. Het opschrift luidt: *Hier rust heer ende meester Gerardt Otten van Diessen, priester, pastoir deser kercke*

43) Adriaenssen, *Non omnia possumus omnes*, 65.

44) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 30, f 91, 5 maart 1578.

45) Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 313, 314.

46) Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 221, 299.

47) Adriaenssen, „De gerechtigden tot het Bacx-koorke, 147, 148.

ontrent 20 jaeren, sterf anno 1627 den 13 April.
*Bidt voor de siel.*⁴⁸

- bb. Mr Wilbort Otten⁴⁹ is omstreeks 1585 geboren, studeerde op de beurs van Gerart Creyt, behaalde de meesterstitel, werd priester en woonde als beneficiant van het Sint-Sebastiaanaltaar te Hilvarenbeek, waar hij in 1625 of begin 1626 overleed.

IV. HEYLWICH GHYSBRECHTS VAN DEN NYEUWENHUYSEN trouwde met Adriaen Mathijssse van den Nieuwenhuysen, schepen van Diessen, overleden in 1586. Onder hun drie kinderen:

1. Ycken Adriaen Thijssen van den Nieuwenhuysen trouwde met Andries Michielssen van den Nieuwenhuysen (1549–1640), gezworen, schepen, raadsman, deken van het Sakramentsgilde, roedrager van het kapittel van Hilvarenbeek, woonachtig aldaar in de Koestraat. Zij hadden twee kinderen:

a. Mr Michiel Andriessen van den Nieuwenhuysen⁵⁰ studeerde te Leuven en Parijs, werd priester en vestigde zich in de Koestraat te Hilvarenbeek. Hij was vice-dekaan van het kapittel aldaar. Tijdens de retorsieperiode, toen de pastoor naar Antwerpen was gevlucht, celebreerde hij missen in zijn woonhuis. Later nam ook hij de wijk, hij werd biechtvader van de franciskanessen Achter de Tolbrug te 's-Hertogenbosch. Bij hen is hij op 27 oktober 1640 gestorven.

b. Adriaen Andries Michielssen van den Nieuwenhuysen († 1622) trouwde in 1610 met Neeltgen Joris van Baerle († 1618) en werd vader van een zoon en een dochter, Anneken, die trouwde met Jan van Trier en mr Lambrecht Verrijt. De zoon was:

48) W.A.M. Deliën, „Die kercke van Sinte Michiels tot Enschoot. Bijdrage tot de geschiedenis van het dorp Enschoot in het gebied der 'Tilburgen'”, *De Lindeboom*, IX-X (1985–1986) 36, 37.

49) Adriaenssen, „De gerechtigden tot het Bacx-koorke”, 150.

50) Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 314, 315.

aa. Andries van den Nieuwenhuysen⁵¹ is op 20 april 1614 te Hilvarenbeek gedoopt, studeerde te Leuven en werd priester. Met zijn oom Michiel ruilde hij een Hilvarenbeeks altaar tegen een prebende in het kapittel. Hij woonde in de Koestraat en volgde ook zijn oom, toen hij verhuisde naar het klooster Achter de Tolbrug te 's-Hertogenbosch. Hij hield zijn stamboom goed bij, had in huis genealogieën van Heylwich van den Nyeuwenhuysen (stichtster van een groot kindertehuis te Mechelen), van de familie Nouwen (volgt hierna onder § 16) en van de erfgenamen van heer Ghijsel Back; aan verwanten verstrekte hij genealogische attestaties. Op 23 mei 1668 is hij te 's-Hertogenbosch overleden. Volgens zijn testament wilde hij begraven worden in de kloosterkerk of in de kerk te Hilvarenbeek, in het laatste geval *in het cruijs choor aldaer aenden suijdt sijde, neffen den sarck daer sijn vader ende moeder ende grootvader saliger begraven liggen*, en dan *sal aldaer geleijt worden eenen eerlijcken sarcksteen*, waarop zijn naam en kwaliteit en, als zij wil, die van zijn zus zullen worden aangebracht.

§ 16. Nouwen

I. PETER WILLEM NOUWEN¹ was bij Kathline vader van:²

1. Willem Peter Nouwen, volgt onder II op pagina 248.
2. Wouter Peter Nouwen, volgt onder IIbis.

51) Aanvullingen op de in Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 339, gegeven bronnen: Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, N 2700, f 378^v, 5 september 1664. N 2756, f 175, 6 oktober 1664.

1) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1222, f 39^v, 1451/52. R 1227, f 386^v, 1456/57.

2) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Familiearchief Van den Bogaerde van Terbrugge 1477, f XXXVI.

II. WILLEM PETER NOUWEN³ werd in 1504 à 1507 met 21 denieren groten beboet:⁴ *Van Willem Nouwen van dat hy opgaende eycken hout getronckt hadde, die daer voire int recht aengesproken was.* Hij was getrouwd met Marie Sledden van Rovert, dochter van Wouter Jan Sledden. In 1529 kocht hij land te Steenvoort onder Poppel van Henrick Jan Sledden.⁵ De moeder van zijn kinderen wordt in 1546 (korrekt) Marie Wouter Hanssen genoemd, maar in 1500 Marie Jan Ghertssoen; in 1546 waren zij erfgenamen van Wouter Hermans van Hulsel.⁶

1. Peter Willems Nauwen, volgt onder III op pagina 249.
2. Kathelyn Wilm Nauwen trouwde met Goeyaert van der Aa, wiens weduwe zij was in 1550.⁷
3. Geertruyt Willem Nouwen, gehuwd met Cornelis Henrick Wouters, waaruit:
 - a. Cornelis Cornelis Henrickss.
4. Maryken Willem Nouwen trouwde met Adriaen Rembouts, die te Hilvarenbeek aan de Gemene Plaats woonde.⁸ Zij hadden een dochter:
 - a. Cathelyn Adriaen Rembouts, trouwde met Jan Gerits van Hulsel.⁹
5. Elysabeth Willem Nauwen trouwde Corstiaen Claessen van Wuestenborch.¹⁰ Deze zoon van Claes Janss Wuestenborchs en Nelleken Reynier Geenen alias Leyten overleed in 1521.¹¹

3) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 23, f 200, 4 mei 1528; f 210^v, 1 april 1528. Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1255, f 123, 17 november 1485. R 1268, f 65, 8 augustus 1500.

4) Algemeen Rijksarchief Brussel, Rekenkamer 13026, rekening Sint-Jansjaren 1504–1507, f 334.

5) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1309, f 253^v, 23 juni 1529.

6) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1345, f 410^v, 25 februari 1546. Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 59, f 1, januari 1543.

7) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 25, f 39, 6 augustus 1550.

8) J.J. Vugs, „De Vrijthof van Hilvarenbeek”, N. Heerkens (red.), *Hilvarenbeek in heden en verleden* (z.pl, 1970) 95.

9) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1327, f 230^v, 23 maart 1538. R 1329, f 158, 13 januari 1539.

10) L.F.W. Adriaenssen, „Stamboom van de Brabantse familie Woestenborg (1400–1800)”, *De Brabantse Leeuw*, XXVII (1978) 82.

11) Abdijarchief Tongerlo, ALG 13, ff 102 en 103, (1534).

6. Jenneken Willem Nouwen¹², gehuwd met Goyaert Henricx van Spreuwel¹³, zoon van Henrick bij Juet Gerit Hessels.

III. PETER WILLEM NAUWEN¹⁴ bezat in 1525–1533 een huis aan de Gemene Plaats.¹⁵ In 1534 of 1535 werd hij beboet *van dat hy by quader fortunten Peteren Maes zyn handt agfghehouwen hadde* en in 1538/39 *om dat hy gelempt hadde Laureys Geritszoen vanden Hout in zynen slincken arme*.¹⁶ Voor 1547 is hij overleden. Zijn kinderen erfden een huis in de Wouwerstraat.¹⁷

1. Wilm Peter Nouwen, volgt onder IV.
2. Anna Peter Nouwen was gehuwd met Jan Embrechts en moeder van:
 - a. Jenneken Jan Embrechts. Zij overleed kinderloos en had heer Anthonis Nouwen haar erfgenaam gemaakt.¹⁸
3. Peter Peter Nouwen¹⁹ bezat minstens sedert 1548 een huis aan de Gemene Plaats, dat hij in 1560 verkocht aan zijn broer Willem.²⁰
4. Lyntken Peter Willem Nouwen²¹ was gehuwd met een mede-erfgenaam van heer Ghijsel Back: Peter natuurlijke zoon heer Zegers van Bree. Zijn vader was cantor van Hilvarenbeek. De kinderen van Peter en Lyntken verkochten in 1606 hun on-

12) Algemeen Rijksarchief Brussel, Rekenkamer 13026, rekening Sint-Jansjaren 1528–1530, f 501. Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 23, f 154, 19 maart 1527.

13) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 23, f 129, 13 oktober 1525; f 205^v, 4 februari 1528. Adriaenssen, *Geschiedenis van de families Trompenaars*, 329.

14) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1333, f 297^v, 9 september 1540.

15) Vugs, „De Vrijthof”, 90.

16) Algemeen Rijksarchief Brussel, Rekenkamer 12997, rekening Sint Jan 1534–19 maart 1535, f XVIII; rekening 1538–1539, f 16^v.

17) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 25, f 58^v, 24 januari 1551; f 68, 17 januari 1551; f 205^v, 2 januari 1554; f 206^v, 3 januari 1554.

18) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1454, f 388, 19 april 1610.

19) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1353, f 344, 24 januari 1550. R 1358, f 1, 7 oktober 1551. R 1366, f 500^v, 7 maart 1555. Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 25, f 278, 16 augustus 1554.

20) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 25, f 183, 25 oktober 1552. Vugs, „De Vrijthof”, 95.

21) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 33, f 158, 16 juni 1594.

roerende bezit te Hilvarenbeek, te weten een boerderij aan de Beerten, een beemd aan de Groenendaalsedijk, de akker *Verloren Cost* bij de Esbeekse molen naast het *Loffbochtken*, de akker *het cleyn bochtken, gelegen aende erffnisse geheyten den Bonaert, wesende leengoet* (oost aan de heerbaan), een *stuck ackerlants geheyten den Bonaert, wesende leengoet, gelegen aende berghen gaende naer Esbeek suytwart* en een akker in het Groot Loo.²²

(Wordt vervolgd)

Enige opmerkingen bij de genealogie van de familie Van Inneveldt uit Brabants Westhoek

Drs F.C.J. Wierckx

Gounodstraat 12, 4614 BP Bergen op Zoom

In de laatste afleveringen van dit tijdschrift heeft de heer A.M. Bosters een zeer interessante genealogie van het geslacht Van Inneveldt uit de Brabantse Westhoek gepubliceerd. Het artikel bevat echter helaas enkele onvolkomenheden. Daarom wil ik door middel van deze kleine bijdrage dit artikel enigszins aanvullen en corrigeren.

Op bladzijde 104 wordt HUGO HENDRIKSE VAN INNEVELT vermeld, van wie nog een kind wordt gedoopt te Halsteren op 20 maart 1709 met de naam Christianus. Anna Wouters van Gorp hertrouwt als weduwe van Hugo Hendricks van Innevelt nog in het jaar van zijn dood op 20 november 1710 te Halsteren met Adriaan Adriaanse Copmans, jongeman van Halsteren.

A. Hendrik werd te Halsteren gedoopt op 16 augustus 1705.

B. Maria huwde voordat zij in het huwelijk trad met Cornelius Rampaert met Laurentius Claesen Verbeek. Uit dit eerste huwelijk met Laurentius Claesen Verbeek werden tussen 1717 en 1722 vier kinderen geboren te Nieuw Vossemeer en gedoopt te Halsteren.

C. Cornelia huwde met Arnoldus Jacobs van Sundert. Van dit

22) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Hilvarenbeek R 37, f 93^v, 16 juli 1605.

echtpaar werden tussen 1722 en 1726 drie kinderen geboren en gedoopt te Halsteren.

Op bladzijde 105 wordt ANDRIES ANDRIESSE VAN INNEVELT vermeld, die te Halsteren op 2 augustus 1722 in het huwelijk trad met Johanna Adriaense Cools. Naast de hier vermelde kinderen werden uit dit huwelijk nog drie kinderen te Halsteren geboren:

- A. Marinus, te Halsteren gedoopt op 10 augustus 1723.
- B. Anna Maria, te Halsteren gedoopt op 28 oktober 1724.
- C. Anna Maria, onder A op bladzijde 105.
- D. Adriana, onder B op bladzijde 105.
- E. Andreas, onder C op bladzijde 105.
- F. Catharina, te Halsteren gedoopt op 24 oktober 1731.

Op bladzijde 111 wordt MARIJN ANDRIESSE VAN INNEVELT vermeld, die een zeer kortstondig huwelijk beleefde met Johanna Peeterse Geleijns, die bij het sluiten van hun huwelijk reeds weduwe was van Govert Cornelissen Geenen en die na zijn dood hertrouwde met Michael Coopmans. Johanna Peeters Geleijns werd te Bergen op Zoom gedoopt op 25 oktober 1686 als dochter van Petrus Huijbrechtse Geleijns en Anna Cornelisse Dietvorst.

Bij het op dezelfde pagina vermelde echtpaar ANDRIES VAN INNEVELD en Magdalena Franken werden te Bergen op Zoom nog twee andere kinderen geboren:

- 3. Hun zoontje Marijnis, dat op 5 maart 1746 werd gedoopt, overleed waarschijnlijk voor 5 april 1747.
- 4. Marijnis is op 5 april 1747 te Bergen op Zoom gedoopt. Hij is identiek aan Marinus van Innevelt onder 2 op bladzijde 111. Uit zijn huwelijk met Anna Catharina Sprangers, dochter van de molenaar Jan Baptist Sprangers en Catharina Bove, werden te Bergen op Zoom drie dochters gedoopt:
 - A. Helena van Innevelt, gedoopt op 4 september 1775, foutief als dochter van zijn broer Jan vermeld in dit artikel. Zij overleed te Bergen op Zoom op 28 maart 1834 als echtgenote van Petrus Nuijten, met wie zij op 28 april 1798 te Bergen op Zoom gehuwd was. Uit dit huwelijk stamt de gehele hoveniersfamilie Nuijten te Bergen op Zoom. Petrus Nuijten werd te Bergen op Zoom gedoopt op 6 oktober 1770 als zoon van Cornelis Nuijten

uit Essen (België) en Anna Coopmans uit Borgvliet. Hij overleed te Bergen op Zoom op 7 maart 1845.

B. Cornelia van Innevelt, gedoopt op 11 februari 1777, huwde met Henricus Peeters, die te Bergen op Zoom overleed op 2 januari 1821.

C. Anthonia van Innevelt, gedoopt op 3 april 1778, trouwde met Roeland Jaspers.

Anna Catharina Sprangers overleed te Bergen op Zoom op 14 september 1779. Na haar dood huwde Marijn haar zuster Elisabeth, die op het moment van hun huwelijk zwanger was en die gedreigd heeft hem een proces aan te doen wegens een gedane trouwgelofte.

5. Johannes, te Bergen op Zoom gedoopt op 5 maart 1746.

6. Jan van Innevelt is op bladzijde 112 besproken onder 4. Zijn zeven jongere broers en zusters schuiven elk twee nummers op. Hij werd te Bergen op Zoom gedoopt op 13 augustus 1749 en overleed aldaar op 8 januari 1784 aan de *pleuris*. Zijn weduwe Cornelia Dietvorst hertrouwde na zijn dood eerst met Jacobus Andriessen en daarna met Johannes van Tilborg. Zij overleed te Bergen op Zoom op 14 april 1828. Jan had geen sterke gezondheid, want reeds op 1 november 1777 maakt hij, ziekelijk, met zijn vrouw een testament. Zij wonen dan binnen de stad. Toeziender over zijn kinderen wordt zijn broer Marijn van Innevelt.¹ Dit testament wordt op 3 februari 1790 goedgekeurd door de weeskamer.² De op bladzijde 112 onder B vermelde dochter hoort dus niet bij hun gezin. Wel kinderen van Joannes en Cornelia waren:

A. Magdalena (Helena) van Innevelt, te Bergen op Zoom gedoopt op 15 oktober 1774. Zij trouwde aldaar inderdaad op 16 april 1798 met Jan Withagen. Deze Jan werd echter niet gedoopt op 21 november 1772, maar op 5 september 1773 als zoon van Godefridus Withagen en Cornelia Stadhouders. Dit echtpaar overleed te Bergen op Zoom zeer kort na elkaar: Helena op 6 mei en Jan op 8 mei 1829. De namen van Jans ouders worden bevestigd door de naamgeving van hun kinderen: de oudste

1) Gemeentearchief Bergen op Zoom, N 902, 1 november 1777.

2) Gemeentearchief Bergen op Zoom, Weeskamer 26, 3 februari 1790.

zoon wordt Godefridus genoemd en de oudste dochter Cornelia-, en door de optredende doopgetuigen. Bovendien woonde deze familie Withagen gedurende drie generaties op hetzelfde adres in de Fluwelenbroekstraat, wijk I, nummer 75 te Bergen op Zoom: zijn ouders Godefridus Withagen en Cornelis Stadhouders, Jan Withagen en Helena van Inneveld en hun zoon Petrus Paulus met zijn echtgenote Cornelia Steenbak.

- B. Andreas, te Bergen op Zoom gedoopt op 7 november 1776.
- C. Adriana, te Bergen op Zoom gedoopt op 21 december 1779.
- D. Cornelius, te Bergen op Zoom gedoopt op 15 februari 1783.

Door middel van deze kleine bijdrage hoop ik wat meer licht te laten schijnen over de stamboom van deze familie. Van belang is nog te vermelden, dat juist de in dit stukje vermelde nichtjes Helena van Inneveld (de een gehuwd met Petrus Nuijten en de ander met Jan Withagen) te Bergen op Zoom een talrijk nageslacht hebben en dus in menige kwartierstaat voorkomen.

Abonnementsprijs

Als gevolg van de verhoging van de P.T.T.-tarieven is het abonnementsgeld van *De Brabantse Leeuw* per 1 januari 1991 verhoogd tot f 37,50 en voor het buitenland tot f 40,50.

Vragenrubriek

Vragen en antwoorden kunnen worden toegezonden aan de redactie van *De Brabantse Leeuw*, Postbus 2204, 5200 BD 's-Hertogenbosch.

MULDERS

In het *Armorial général* van Rietstap wordt een wapen vermeld van een Brabantse familie Mulders: een molenijzer met een vogel. Wie weet iets over de herkomst van dit wapen of van de betreffende familie?

VAN DIEPENDAEL, BONXS

Te Rucphen werd op 3 januari 1672 Catharina gedoopt, dochter van Adrianus Joannis van Di(e)pendael en Maria Wilms Bonxs. Wie heeft genealogische informatie over de ouders?

BERTENS

Michiel Joseph van Vught trouwde te Tilburg op 24 april 1780 met Josina Bertens uit Enschoot. Wie waren de ouders en grootouders van de bruid? In de doopakten van haar kinderen wordt zij behalve Josina ook Francina genoemd, terwijl haar vader de ene keer Cornelis en de andere keer Jan heet.

WITLOKX

Toen Adriana Witlokx te Tilburg op 30 juli 1818 trouwde met Willem Reijnen, waren haar ouders reeds overleden. Volgens de huwelijksakte was zij in 1782 geboren te Udenhout uit het huwelijk van Adriaan Witlokx en Maria van de Ven. Wie weet er meer over de families van haar ouders?

VAN DONGEN

Andries Pieters van Dongen uit Dorst trouwde te Oosterhout in 1743 met Geertruy de Boer uit Gilze en in 1749 met Helena van der Sanden uit Hooge Mierde. Wie waren Andries' (voor)ouders?

VAN HULST

Claes Dingemans van Hulst woonde in 1646 en 1665 te Tilburg aan de Heikant. Gezocht: zijn vrouw, zijn afkomst.

LUYSTERBORG

L. Luysterborg te Leopoldsburg (Lommelsesteenweg 28) heeft zijn stamboom uitgezocht tot 1610, wil verder terug en zoekt contact met naamgenoten.

SPIERINCX

Willem Gerit Spierincx en zijn vrouw Engelken Herbert Stevens van der Woerdt woonden rond 1630 te Den Dungen. Gezocht: Willems voorouders.

de brabantse leeuw

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT VAN DE SECTIE
VOOR
GESLACHT-, NAAM- EN WAPENKUNDE VAN HET
NOORDBRABANTS GENOOTSCHAP

REGISTER JAARGANG 40

1991

HET NOORDBRABANTS GENOOTSCHAP
's-HERTOGENBOSCH

Inhoudsopgave

L.F.W. ADRIAENSSEN, Nog meer reparaties van defekte geboorten	18
L.F.W. ADRIAENSSEN, De erfgenamen van heer Ghijsel Back	
§ 11. Bisschop Ophovius en zijn familie	64
§ 12. Metten	91
§ 13. Van den Wouwer - Van den Heuvel	172
§ 14. Van der Byestraten	177
§ 15. Van Gorp	238
§ 16. Nouwen	247
A.M. BOSTERS, De familie Van Innevelt uit Brabants Westhoek	28, 104, 146
M.J.H. VAN DOOREMOLEN, Elias te Son en Elias te Strijp	159, 230
L.C. VAN DYCK, Joannes van Ghestel, norbertijn van Tongerlo, pastoor van Tilburg († 1395). Een genealogische verkenning	129
J. VAN GILS, Een familie van ballenmakers en ballenhandelaren. Van Wijck, Van der Linden, Van der Flaes, Van Dun, Naaijken	210
W.A. VAN HAM, Wapen- en vlaggenkunde historisch gezien ...	65
P.L. LEGET-KUIJLEN EN J.N. LEGET, Brieven van legitimatie .	1
P.L. LEGET-KUIJLEN EN J.N. LEGET, Nogmaals: begijnen te Turnhout en Herentals	143
J.B. VAN LOON, Roosendaalse families. 5. De Bruyn	115

G. VAN NIEKERKEN, Het geslacht Bollekens te Baarle en Dongen	193
A.P. VAN VLIET, De genealoog en het archief van het provinciaal bestuur van Noord-Brabant, 1814-1920	38
L. WETERINGS, Mertens - Martens - Weterings	22, 81
F.C.J. WIERCKX, Enige opmerkingen bij de genealogie van de familie Van Inneveldt uit Brabants Westhoek	250
H. WINKEL-RAUWS, Verdere lotgevallen van het geslacht Rauws	183
MEDEDELINGEN	
Bidprentjes als genealogisch hulpmiddel	191
Repertorium Limburgse Leeuw	192
Het Rijksarchief vraagt vrijwilligers	208
Signalementen en bedelingskaarten	64
VRAGEN	
van der Avoirt	64
Baks	128
Bertens	254
van Diependael, Bonxs	254
Dijcker, Dijckers	128
van Dongen	254
Havermans	192
van Hulst	254
Luysterborg	254
van Makelenburg, van Stiphout, Koenen, van den Bijl	128
Mulders	253
Spierincx	254
Spierings	192
Witlokx	254

SPROKKELINGEN

Goklustige clerus	126
Van Lage Mierde naar het eiland Amerika	191
Marsmannetjes	229
Een ongewenst kind	238

Naamregister

Aa, van der: 245. Aelberts: 10. Aelre, van: 140. Aalst (Aalst), van: 21, 220. Aenschot, van: 103. Aernouts: 16. Aerts, Airnts, Aertsen, Aertssen: 7, 14, 22, 47, 62, 96, 119, 124, 160, 161, 166, 198, 230, 231. Aben: 182. Achel, van: 126. Adams: 166. Adden: 116. Adcr: 229. Adolffs: 125. Adriaans(en), Adriaens(e), Adriaens(s)en: 3, 17, 81, 114, 118, 120, 150, 159, 184, 187. Acker, van: 118. Ackerman, Akkermans: 11, 82. Albanese, den: 101. Albrechts: 105. Alewijns: 216. Aleyten: 245. Alphen, van: 6, 163. Altenhuijsen, van: 13. Ammeroy, van: 174. Andries, Andriessen: 122, 123, 125, 149. Ansems, Anssems: 9, 24, 224. Anthonis, Anthonisse, Anthonissen, Antonisse, Antonissen: 6, 87, 117, 160, 162, 197, 199, 200. Antwerpen, van: 6. Arendonck, van: 21, 101. Ariens: 85. Arnhem, van: 35. Arnold: 16. Asperen, van: 16. Asten, van: 14. Avoirt, van der: 64.

Baerl(e), van: 126, 198, 246. Bac, Back, Bacx, Baks, Bakx, Bax: 10, 49, 50, 90, 92-96, 98, 111, 128, 132, 135, 143, 172, 174, 176, 178, 182, 211, 212, 238, 242, 247. Backer, Backers, de Backer: 2, 3, 114, 118. Baltus: 187. Banel, la: 10. Bartholomeus: 149. Bastiaensen: 29. Bastin: 16. Baveleer: 87. Bearn, de: 4. Beeck (Beek), van (der): 109, 121, 182, 233, 236, 237. Beeckmans: 14. Beenden: 190. Beens: 4, 201. Beerwinckels: 213. Beets: 4. Beljaerts, Beljarts: 30, 193, 200. Bellens: 48. Bennekringh: 168. Benningh: 168. Benschop, van: 153. Berends: 3. Berg(h), van den, Berche, van den: 10, 13, 14, 97, 127, 218, 219. Berge(n), van (den): 16, 97, 218. Beris: 219, 220, 223. Ber(c)kel, van: 13, 81, 193, 197, 198, 200. Berke (Bercken), van: 33, 91. Berckt, van: 6. Bernaerts: 21, 22. Bernagie, van: 98. Bernardi: 190. Bernards: 18. Berwouts: 21. Besouw, van: 220, 224-228. Bever, de: 6. Bibbelaar, van den: 12. Bichelaar, van den: 229. Biddag: 107. Bie (Bye), de: 62, 107, 240. Biel: 4. Biën: 241. Bierens: 143. Biest, van der: 133. Bijl, van den: 128. Bincq, du: 32. Bisschop(s): 107. Bladel, van: 47. Blandau: 13. Block: 30, 196, 244. Blocqueel: 149. Boddens: 219. Boeckhoudt, van: 51. Boesers: 213. Boest: 49. Bogaert, van den: 5. Bogers, Bogerts, Bogaerts: 12, 22, 113, 214. Boxtel, van: 13, 26, 27. Bracht, van: 5. Bollekens: 15. Boomaerts: 185. Bo(o)necruys: 119, 123, 124. Boonen: 124. Bongard: 224. Borchmans: 126. Borchouts: 232. Borman: 135. Borsse, van den: 12. Bosch, van den: 53. Boswachters: 113. Botermans: 213. Boterpot: 155. Boumans: 8. Bouquet: 153. Boutersem, van: 132. Bouwens: 12. Bove: 249. Bovyns: 125. Boxmeer, van: 14. Brande, van den: 148. Brandwijk, van: 201. Braxatoris: 94. Breda, van: 15. Bredehoff, van den: 243. Brekel, van: 197. Breemer: 10. Bresser, de, Bressers: 14, 92. Breugel, van: 171, 172, 175. Broeck (Brouck), van den: 5, 15, 98, 99, 126, 144, 205, 206. Broekhoven, van:

82. Brokken: 81. Brox, Brocx, Broicx: 8, 183, 189, 190. Brouwer, de (die), Brouwers: 30, 94–99. Brueckels: 5. Bruessen: 53. Bruijn, de: 146. Bruynenbaerdt: 23. Bruynincx: 126. Brusselles, de: 240. Buerden, van: 195. Buycx: 125. Buys, Buijsen: 110, 186–188. Bunnan, van: 239. Busco, de: 8. Bussers: 155. Bybel: 119.

Cameron: 18. Cardel: 33. Cassemajor, de: 15. Celen: 97. Charles: 15. Cijssen: 17. Claypole: 203.

Daams, Daems: 96, 231. Daele, van den: 151. Dalem, van: 32. Dam, van: 12. Damaes(s): 243, 244. Daemis: 243. Damme, van: 6, 13. Damon: 10. Danckloff: 95, 176. Daniels: 10, 99. Danner: 11. Dappers: 14. Degens: 5. Dekens: 239. Deckers: 16, 17. Delva: 11. Deonijs: 29. Deursen, van: 7. Dielen: 102, 124. Diependaal, (van): 3, 19, 26. Dietvorst: 248, 249. Dijck, van: 12, 226. Dijker, Dijkers: 128. Dickens: 232, 234. Dingemans: 82. Dinter, van: 15. Dircks, Dircx: 144, 145, 170, 195, 196, 227. Dispa: 227. Ditvorst: 112. Dolfjn: 128. Dolijn: 12. Domis(se): 4, 203. Dommelen, van: 234, 235. Dong, van der: 158. Dongen, van: 23, 25, 125, 195, 200. Donckers: 231. Donckschot, van der: 21. Driel (Dryel), van: 92, 153. Dries, van den: 216. Driesen(sen): 26, 161. Dru(e)nen, van: 47, 185. Duizel, van: 134, 136. Dun(ne), van: 20, 97, 210, 211, 213, 215–226. Durant: 34. Dueren, van: 7. Dux, van: 13.

Ecker, van den: 126. Eekeren, van: 11. Eeckerschot: 174. Eekelen, van: 110. Eestermans: 108. Eyck, van: 84. Eijmberts: 11. Eynde, van (den): 91, 100, 101, 103, 173, 178, 179, 181, 241. Eindhouts, van: 192. Elshout, van den: 122. Embrechts: 7. Emmen: 52, 83. Ende, van den: 13. Engbrechts: 3. Engelaerts: 9. Engelen: 110, 117, 120. Engelen, van: 108. Erffrenten, van: 31. Erp, van: 52, 53, 169. Esch, van: 8, 13. Esbeeck, van: 97. Est, van: 106. Everts: 123. Ewjcq, van: 12.

Faleche: 4. Fave: 46. Fenix: 8. Fijnenbuijck, Fijnenbuyck: 34, 202. Flaes, van der: 214–219. Foelaert, van der: 223. Frambagh: 16. Franck, Fran(c)ken: 18, 111, 158, 166, 249. Frans, Frans(s)en: 118, 119, 158–160.

Ghageldonc, van: 141. Gaelen, van: 5. Gastelaer: 150. Geel, van: 133. Geenen: 248. Geerts: 107, 214. Geffen, van: 9. Gegeren, van: 5. Geleijns: 111, 248. Gemert, van: 11, 162. Gerardi: 125. Gerets: 154. Gerrits: 13. Gestel, van: 169, 227. Gevarts: 126. Gevel, van den: 54, 60, 61, 62, 63. Gevers: 14. Gewanden, van: 48. Gijben: 6. Gijsberts, Ghysbrechts: 127, 171. Gysels, Gijsels, Ghijlsels: 93, 148. Gysen: 25, 96. Gijskens, Ghyskens: 98, 127. Giertsen: 18. G(h)ils(e), van: 10, 107, 182, 198, 199,

200. Gobels: 178. Godefridi: 142. Goethem, van: 147. Goetschalck: 125. Goetvelt: 8. Ghoir, van de: 175. Goirle (Goerle), van: 96, 144. Goch, van: 5. Gojaers, Goyaerts: 17, 203. Goyvaerts: 202. Gorkum, van: 27, 82. Gorp, van: 104, 248. Goovaerden: 87. Goverts, Govaerts(en): 34, 152, 201, 203, 204, 206. Graaf, de: 18, 108. Graaf, van der: 206. Grandière, de la: 12. Grant: 17. Greef, van de: 170. Greve, de: 97, 123. Grieten: 182. Grimhuijsen, van: 15. Groen in't: 84. Groenendael, van: 7. Groenhout: 93. Groot, de: 228, 231. Grooten: 231. Grootswagers: 84. Groys: 176. Guns: 155.

Hagen(s), Haegen(s): 15, 123, 182, 245. Haensbergen: 84. Haes: 107. Hage, van de: 144. Hagenburch: 10. Ham: 37. Hamers: 24. Hanegraef: 238. Hapaerts: 179, 245. Haren: 195, 196. Hartogs: 214. Haseloff: 11. Havermans: 192. Heere, de: 150. Hees, van: 24. Heester, van: 160. Hees-termans: 150, 158. Heesters: 177. Heeswijck, van: 16. Heijden (Heyden), van der: 12, 109, 110, 238. Heijmans, Heymans: 27, 119, 206. Heymericx: 173. Heynen: 245. Heyst, van: 201, 202, 206, 207. Heijst, van der: 16. Hellemons: 28. Helmont, van: 145. Hencxt: 158. Hendri(c)ks, Hen(d)ricx, Henricxss: 5, 6, 8, 9, 11, 14, 15, 57, 84, 97, 116, 144, 160, 161, 164-167, 169, 170, 184, 221, 230. Herbrugge, van: 117. Herck, van: 16. Herd, de: 122. Hermans(en): 9, 124, 145. Herpen, van: 18. Hessels: 26. Heulte, van: 81. Heuvel, van den: 12, 14, 23, 34, 95. Hezeacker, van den: 49. Hijnsbeecq, van: 6. Hildernisse van: 138. Hinnevelt, zie van Innevelt. Hirtum, van: 224. Hoboocken, van: 96. Hoodonck, van: 239. Hoefkens: 4, 181. Hoefmans: 221. Hoefs: 211. Hoen: 8. Hoeven, van der: 60. Hoevenaer, Hoevenaars: 85. Hofsteder: 17. Holderberch: 116. Holten, van: 134. Hommeleghe, van: 60. Hommelheze, van: 63. Honcoop, van: 153. Hoogmoed: 104. Hoondert: 148. Hoosmans: 212, 213. Horne, van: 55. Horsten: 22, 200. Hosemans: 221, 223. Houlon: 224. Hout(te), van den: 176, 221. Houtvoirt, van den: 175. Houve, van der: 17. Hove, van: 154. Hovele: 16. Huart: 206. Huevoirt, van der: 241. Huybrechts: 187, 188. Huyge(n): 30, 31, 85. Huijgens: 4. Huyquesloot, van: 174. Hulpen, van der: 138. Hulsel, van: 103. Hulssman: 52. Hulten, van: 81. Hurck, van de: 163, 233-235, 237. Hussaerts: 105.

IJerssel, van: 10.

Jacobs, Jacobs: 27, 182, 191, 196, 200, 240. Jaenen: 97. Jans(s), Jans(s)en: 3-6, 8-12, 14, 15, 22, 27, 29, 51, 81, 113, 116, 117, 125, 144, 147, 150, 154, 164-167, 169, 187. Jaspers: 5, 171, 190, 249. Jassoy, de: 16. Joachims: 10. Jong(h), de, Jonge (de): 16, 32, 117, 119, 121, 202, 215, 216. Jongh(e), van den Nieuwenhuysen, de: 200, 201. Joos(en): 2,

24, 116, 118. Joosten: 161. Jordens: 29. Joris(sen): 7, 8, 93. Joseps: 230.

Campen, van: 8, 199. Kandelaars: 226. Kanter, de: 219. Kanters, Canters: 81, 87, 109. Capelle: 175. Caps: 195. Kats: 112. Cattendijck: 117. Cauwenberchs: 212. Keenis: 102. Keens: 102. Keijen: 2. Kemenade (Kemenaijen, Kemmenaijen), van: 163, 167, 232–236. Kempenaer: 17. Kernen: 102. Kerstens: 116, 197. Kessel, van: 5, 11, 13. Kieboom, van den: 205. Kiggelaer: 34. Kinschot, van: 57. Claes(sen), Claassen: 4, 9, 25, 27, 30, 171. Kleef, van: 191. Klerk, de, Clercq, de: 9, 113. Clerckes: 19. Clercks: 3. Clercus: 19. Clievers: 7. Klys: 87. Clockmans: 98, 127. Cloek: 33. Cluse, van der: 17. Knikman: 128. Coemans: 126. Koene(n): 83, 128. Coets: 17. Coeyen, van der: 241. Colen: 177. Colijns: 17. Comaneele: 8. Comans: 126. Conincx: 14. Coolen: 15, 144. Cools, Kools: 105, 111, 185, 248. Coomans: 177. Coopmans: 248, 249. Ko(o)remans, Cooremans: 25, 81, 189, 220. Copmans: 248. Cornelis, Cornelisse(n): 3–5, 7, 8, 64, 108, 116, 123, 150, 159, 166, 170, 175, 185, 200, 214, 232, 234, 236. Corput, van de: 15, 192. Korrels: 7. Korst, Corst: 107, 110, 112, 113. Corstens, Corstiaens: 170, 182. Cort, de: 21. Corven, van: 15. Costelius: 11. Costers: 90, 91, 187, 188. Cottens: 113. Couvelde, van: 239. Cra(e)nenbroeck, van: 140, 232. Creecke, van de: 114. Creyt: 246. Crol(s): 101, 144, 157. Crombeen: 114. Cromme, de: 245. Croonen: 235, 237. Cruysaerts: 175. Cuijk, van: 6. Cuipers, Cuypers: 101, 128. Custodis: 126.

Laar (Laer, Laere), van de(r): 13, 18, 236. Laeck, van der: 178. Laerho(e)ven, van: 96, 98, 181. Laeth, de: 9. Laets: 16, 157. Lamberts: 8, 9, 11. Lambrechts: 20, 103, 122. Lammers: 112. Langdonck, van: 3. Langenpeer: 57. Langrijt, van der: 179, 245. Langritius: 245. Lansdael: 172. Laros: 216. Lathouwers: 11. Laure, de: 216. Laureijsse(n), Laureijnsen, Laureyssen: 7, 13, 83, 109, 171. Leck, van der: 91. Leeman, (die, den) Leenman(s): 174, 238, 239, 241, 242. Leemputte, van den: 98. Leenderts: 14. Leen(d)t, van: 52, 126. Leerkerck, van: 16. Leeuw, de: 214, 219. Leijden, van: 4. Leijen, van: 107. Leyssen: 118. Leyt: 22. Leyten, Leijtens: 22, 145. Lenaardts, Lenaerts, Lenar(d)ts: 3, 7, 124, 160, 161, 162, 164, 168, 171, 230. Leonaertsen: 161, 230. Leur, van de: 119. Liemt, van: 214. Lieshout, van: 164, 166, 235, 236. Ligtenberg: 26. Lijbrechts: 144. Limborch, van: 10. Linden, van der: 10, 211–214, 216, 217. Linden: 16. Lion, de: 7. Lips: 23, 186. Lisdonk, van de: 220, 221. Lissum, van: 84. Lobbers: 18. Loeff: 12, 201. Loy, van de: 22. Loijen, Loeyen: 97. Loncke: 157. Loo, van de(r): 6, 93, 169, 215. Loon, van: 109, 181, 202, 227. Louppen: 18. Louwe, de: 154, 157. Luijks, Luijckx, Luijckx: 29, 104. Luijsterburg: 29, 111. Lucas: 101, 146, 200. Lummen,

van: 13.

Maes: 98, 166. Machielsen: 148. Makelenburg, van: 128. Maliaert: 55. Malsen, van: 12, 187. Man, de: 11. Mans: 15. Marcelis: 213. Marcus: 101. Marinissen, Marinussen: 29, 116. Martenss: 51. Mast, van der: 14. Mattheus, Matheus(s)en: 9, 124, 150, 158. Mathijse(n), Matthijssen: 8, 15, 145, 168. Matthy: 173. Meijers: 34. Meynaer(t)s: 181, 196. Melis(s), Melissen: 4, 12, 20, 21, 212. Merendonck, van der: 48. Mertens: 4, 238. Metten, van der: 181. Metten: 172, 173, 176, 178, 238. Meulder: 116. Meulegraaf, van de: 228. Meulen, van der: 15. Meulenaer: 123. Michiel(s), Michielse(n): 7, 9, 64, 158, 161, 221, 232. Mijs: 142. Moer, van der: 3. Moeren, van der: 223. Moermans: 14. Molder, de: 182. Mole-naers: 105, 106, 119. Molener: 124. Molengraeff: 10, 15. Mo(o)nen: 99, 102, 103, 144, 182. Moons: 230. Montens: 3, 18, 19, 206, 244. Morion: 10. Morscen: 160. Muelenbroeck, van den: 239. Muijs van Holij: 153. Mulder: 122. Munck, de: 146. Munter: 32. Mutsaerts: 152, 154-157.

Naaijken: 219, 224-229. Nagtegaal: 3. Nassau, van: 4. Nelissen: 13. Nelo: 26, 84. Nerven, van: 179. Niclaessen: 161. Nicols: 12. Nieuwenberg, van den: 107. Nieuwenhuysen, van (den) Nieuwenhuysen(n): 97, 113, 144, 244-247. Nys: 96. Nijsten: 7. Nijvele, van: 196. Nilis: 99. Nispen, van: 137, 140-142. Nobels: 4. Noe: 5. Noeyens: 181. Noiret: 6. Noort, van de: 25. Noorthouck: 148. Noremans: 157. Notten: 8. Nouts(s): 118, 149. Nouwen: 241, 247. Nuijten: 249, 250. Nuijts: 8. Nunen, van: 27.

Obels: 118, 121, 124. Oem: 151, 153. Oerle, van: 99. Oerlemans: 240. Oerscot, van: 96, 99. Oever, van den: 128. Oijenbrugghe, van: 2. Oirle, van: 94, 99, 100. Oirschot(h), van: 4, 212. Oldelseel, van: 168. Oldenburgh, van: 12. Olieslagers: 85. Oliestelder: 110. Oomen(s): 23, 81, 84, 85, 117. Ooms: 186, 236. Oonin(c)x: 109. Oosters: 157. Opstal, van: 85. Ort(h)en, van: 17, 60, 61. Oss, van: 126. Osta, van: 105. Osters: 18. Otjens: 203. Otten(s): 9, 21, 126, 218, 241, 245, 246. Audenarde: 148.

Paerder: 13. Paes: 198. Palins: 9. Panis: 177. Pape, de: 140. Parkin: 212. Pas, van de: 16. Paulus: 187. Pauw: 33. Pauwels: 117, 120. Pe(e)ters, Petersen: 7, 9-11, 13, 31, 159, 160, 163, 167, 168, 170, 171, 195, 212, 230, 233, 235, 249. Peijnenburgh, Peynenborch(s), Pynenborg: 95, 176, 177, 222. Pelgrom: 102. Pelsers: 181. Pelt, van: 24. Pelters: 103. Pen-nincx: 166. Persijn, van: 2. Philips(en): 4, 10, 17, 119, 145, 146. Pipers, Pietersen: 29, 112, 149. Platynmekers: 98. Pol, van de: 17, 83. Poppel, van: 101. Potter, de Pottere: 60, 61, 124. Potters: 46, 119-121. Praets: 12. Priems: 221. Prins, Prinse(n), Prince: 157, 159, 167-169. Proeningh: 11. Provo: 17. Pruysten: 86. Put, van der: 17.

Quirijnsen: 4, 115.

Raessen: 14, 26. Raesvelt: 16. Rademaker: 48. Ramakers: 145. Ramein, van: 35. Rampaert: 104, 248. Raus: 12. Ravels, van: 220, 221, 224. Raveschot, van: 10. Reck, van: 15. . Reijners, Reyners: 178, 179, 181, 182, 195. Reijniers: 7. Reijns, Reyns: 118, 214. Remmens: 7. Reusel, van: 105. Rheumkens: 18. Revers: 13. Riel, van: 16. Rijen, van de(n): 86, 87. Rijn, van: 153. Rijns: 123, 124. Rijser: 202. Rijt, van: 10. Rydt, van der: 117, 119. Rode, van den: 90, 91. Rodrigues: 145. Roecken: 119. Roelen: 26. Roeloffs: 63. Roestenborch: 8, 223. Roevoert, van: 102. Rokers: 236, 237. Roksnoer: 81. Rombout: 113. Rommet: 9. Roo, de: 113. Rooij (Roy), de: 18. Roij, van: 8, 12. Roijecker, van: 230. Roosen: 9, 15, 190, 191. Roovers: 9. Ros, de: 216. Rosmalen, van: 13. Rossem, van: 48. Rovers: 222, 225, 226. R overt, van: 102. Rubbens: 119. Ruethe, van: 195, 196. Ruys, Ruijsch: 14, 187. Ruijssen(a)ers: 17, 202. Ruijters: 211. Ruyter, de: 146.

Salisch: 206. Sande(n), van de(r): 97, 214. Sanders: 164, 166–168, 171, 231. Santegoets: 11. Santvliet, van: 120. Sas, van: 216. Saugé: 10. Saughey, de: 9. Sbrouwers: 99. Schaerluijnen, van: 191. Schalcken: 89. Schalliboom: 183, 186. Scheddens: 15. Sc(h)ellekens: 92, 127, 178, 238–242. Schepens: 235. Schepers: 159, 170. Schevickhaven, van: 35, 37. Schijvenaars: 111. Schijvens: 224. Schilders, Scilder: 16, 52, 98, 127, 171, 174, 215. Schillemans: 111. Schoene: 12. Schoones: 23. Schoot: 146. Schoot, van der: 221. Schooten, van: 125. Schouten(s): 106. Schrauwen: 110. Schrooten: 7. Schuts: 196. Schutten: 34, 35. Sc(h)uermans: 96, 222, 223. Scremers: 239. Sebastiani: 122. Seegers: 32. Seelan(d)t, van: 161, 162. Seelants: 162. Selst, van: 160, 161. Serooskerke, van: 5. Sgreven: 173, 174. Sijmons: 150, 152. Sinckelaer: 34. Sled den: 240, 241. Slegers: 8. Slidden: 240. Slimmen, den: 6. Slingelandt: 153. Smissen, van der: 85. Smit, de Smith: 30, 101. Smits: 25, 82, 215. Smolders: 235. Smout: 120. Smulders: 223. Snellen: 25. Snellincx: 242. Snijders, Snyers: 103, 181. Snoeren: 27. Soetendael: 12. Soffaerts: 222. Someren, van: 37. Spaendonck, van der: 91. Spapen: 215. Speelmans: 30. Spiegel, van de: 175. Spierincx, Spierings: 4, 192. Spijkers: 224. Spilmeker(s): 100. Spiltack: 100–102. Splinter van Voorne: 57. Sporckmans: 11. Sprangers: 111, 249. Spul(le), van: 140, 141. Stadhouders: 29, 250. Staeckenburg: 33. Stappaerts: 196. Steen, van der: 153. Steenbak: 250. Steencop, van: 13. Steensel, van: 236. Stynen: 173. Stiphout, van: 49, 128. Stoffels: 3. Storimans: 221. Stoutaerts: 117. Straten, van der: 182. Strijp, van: 165. Strojken: 8. Sundert, van: 248. Suermond: 171. Swaen: 185. Swagemakers: 211. Swanen: 17. Sweerts: 13. Sweerts de Landas: 11.

Theije, de: 149. Ter, van: 21. Theunen: 27. T(h)eunis, Teunissen: 9, 12, 89, 166, 170. Tgruyters: 211. Tijssen: 162. Tilborg, van: 249. Timmermans: 82, 177. Thomas: 11, 166, 168, 169. Thonen: 124. Thuenissen: 115. Trier, van: 57, 246. Trigt, van: 169. Tuldel, van: 127. Turnhout, van: 214.

Uckele, van: 122. Utrecht, van: 10.

Vaen: 148. Valckenaer: 13. Valentius: 33. Vanny alias Back: 49. Vastarts: 53. Vechel, van: 8. Veer, die: 46. Veermans: 106. Velddriel, van: 172. Velden, van der: 232. Velle, de: 16. Velsen: 212. Velters: 17. Ven(ne), van de(r): 7, 141, 177, 232-234, 235. Verbee(c)k: 236, 237, 248. Verbogen: 16. Verdijck: 155. Verdonkschot, Verdonkschot: 128. Vergue la: 9. Verhage: 145. Verheggen: 228. Verheij(d)en, Verheyen: 4, 23, 114, 221. Verhindert: 212. Verhoef: 27. Verhoeven: 197, 236, 237. Verhulst: 2, 114, 223. Vermeer: 2. Vermeeren, Vermeiren: 112, 146. Vermetten: 181. Vermeyns: 201. Vermolen: 64. Verrijt: 246. Verrotten: 183, 188. Verschu(e)ren: 14, 15, 23. Vertholen: 17. Vervloet: 96, 97. Vervucht: 116, 117. Vet(h), de: 187, 212. Vijgen: 215, 216. Villers: 29. Vinck, de: 147. Vingerhoets: 221, 224. Vlaest, van der: 214. Vlaminckx: 6. Vloet, van der: 96. Vloots: 201. Voets: 6. Vogels: 231. Voirt, van der: 127. Volres: 94. Voltier: 9. Vos(s) (de): 9, 16, 28, 114, 127. Vosbergen: 154. Vrancken: 212. Vree, de: 244. Vreggen: 16. Vrients: 165, 166, 169, 171. Vrijbergen, van: 16. Vroenhouwer: 149. Vromans: 15. Vroonhoven, van: 237. Vucht, van: 8. Vugts: 84. Vuijren, van: 33. Vuiren, van: 35. Vuuren, van: 32.

Wachtelaers: 5. Wagemans: 188, 189. Wagenmakers: 85. Wee, van der: 82. Weij in, de: 109. Weymerss, Wymerss: 179, 181. Weijntelborchs: 2. Wel, van: 51. Wesel, van: 187. Wiel, van de: 16. Wiemers: 225. Wierds: 18. Wijck, van: 211-214, 218, 219. Wijnands: 166. Wijnen: 15. Wijngenderden: 5. Wijs, de: 107. Wyten: 22, 182, 238. Willeboorts: 119. Willemen: 86. Willems, Willems(s)en: 2, 9, 14, 106, 114, 119, 168, 170, 171, 174, 198, 200, 215. Win, van der: 35. Wit(h), de: 15, 110, 231. Withagen: 112, 250. Wittens: 145. Wolff, de: 17. Wolterus: 17. Wolver: 48. Wouters(en): 3-6, 8, 30, 100, 144, 163-166, 170, 187. Wouw(e), van de: 117, 224. Wouwer, van de(n): 92, 95. Wredius: 244. Wuestenborch, van: 92, 242.

Zeberts: 127. Zee, de: 153. Zeeuw, de: 25. Zijdervelt, van: 60. Zomereren, van: 126. Zon, van: 8. Zonst, van: 3. Zoutelande, van: 5. Zutphen, van: 13.